

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2563)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.7 No. 6 (June 2020)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❖ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพวรรณ จันทรา

◆ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2563 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 **ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564)** เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ใน**วารสารมหาจุฬานาครทรรณ** ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 นี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 1 เรื่อง บทความวิจัย 29 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร** โดย พงษ์มนัส ตีอด ซึ่งบทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพการทำงานของผู้บริการส่งอาหารในสภาวะการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาลและความวิตกกังวลของผู้บริการ ส่งอาหารในสภาวะการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยผลการวิจัยในประเด็นแรกพบว่า สภาพการทำงานในสภาวะการเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือ ผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักยังสามารถที่จะปรับตัวต่อการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ได้ เนื่องจากจากตัวผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักเอง มีการป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้เกิดการติดต่อของโรคระบาด และทางบริษัทมีมาตรการป้องกันต่าง ๆ ออกมาช่วยเหลือ เช่น ให้เว้นระยะและเลี่ยงการสัมผัส เป็นต้น ส่งผลให้การบริการส่งอาหารไปยังที่พักยังคงที่จะดำเนินการประกอบอาชีพต่อไปได้เป็นจำนวนมาก ต่อมาในประเด็นมาตรการเยียวยาจากทางภาครัฐ ผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักเห็นว่ารัฐบาลควรมีมาตรการเยียวยาอื่น และควรมีการแจกเงินเยียวยาประชาชนให้มากขึ้น ส่วนด้านมาตรการบริหารจัดการสถานการณ์ที่ดี และมาตรการที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย พบว่ารัฐบาลยังไม่สามารถที่จะจัดการและทำให้ประชาชนเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ง่าย อีกทั้งในประเด็นเรื่องของความวิตกกังวลพบว่าส่วนใหญ่ผู้ให้บริการส่งอาหารมีความกังวลในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด เห็นได้ว่าการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไม่เพียงแต่ในประเทศไทยใดประเทศหนึ่งเท่านั้นโดยส่งผลกระทบทุกประเทศทั่วโลก ดังนั้นหากการแก้ปัญหาวิกฤต

จึงต้องร่วมกันแก้ปัญหาโดยประชาชนทุกคนทั่วโลกเพื่อเป็นการยับยั้งการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

- สารัตถธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการอุปสมบททางพระพุทธศาสนา 1
ESSENTIALS APPEARED AT THE ORDINATION CEREMONY IN BUDDHISM
พระครูประสุตโพธิคุณ (จิภาณ สุวรรณรงค์)

บทความวิจัย : Research Articles

- การจัดการการผลิตธุรกิจกุ้งก้ามกรามของเกษตรกรภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติ 17
ทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
PRODUCTION MANAGEMENT OF GIANT FRESHWATER PRAWN BUSINESS FOR
GROUP FARMER BASE ON GOOD AQUACULTURE PRACTICE (GAP) IN YANGTALAT,
KALASIN PROVINCE
เรวัตร เหล่าฤทธิ์ และสุภาพร พวงชมพู
- การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 31
ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
DEVELOPING ANALYTICAL THINKING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS
IN BIOLOGICAL SCIENCE USING PHENOMENON – BASED LEARNING
อนุเบศ ทัศนียม และสุมาลี ชูกำแพง
- ยุคดิจิทัลกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน 45
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
DIGITAL AGE AND GUIDELINES FOR MANAGING LEARNING RESOURCES IN
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION AREA PHITSANULOK,
AREA 1
กัญเกียรติ แดงสีดา, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์ และวชิ ปัญญาใส

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์	60
GUIDELINES FOR THE PREVENTION OF DROPOUT OF GROUP STUDENTS RISK CASE EDUCATION: UTTARADIT TECHNICAL COLLEGE <i>ธัญญ์พิชชา ท่วมทับ, หยกแก้ว กมลวรเดช และสุกัญญา รุจิเมธภาส</i>	
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคognition	77
THE DEVELOPMENT OF PROBLEM SOLVING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 5 STUDENTS BY USING METACOGNITION METHOD <i>น้ำฝน ปานนาวี และอุษุทธิ์ เจริญอินทร์</i>	
การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2	92
DEVELOPING GUIDELINE – BASED PEER COACHING SUPERVISION FOR SCHOOLS UNDER THE MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 <i>สุพัตรา ปาระจุม และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ</i>	
การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวน ยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	105
THE DEVELOPMENT OF PROCESS IN IMPLEMENTATION ACCORDING COOPERATIVE PRINCIPLE OF THE RUBBER REPLANTING AID FUND (ORRAF) COOPERATIVES BAN THA FUEANG LIMITED IN KANCHANADIT DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE <i>ไมตรี อินเดรียะ</i>	
การศึกษาความสามารถในด้านการฟัง – พูดและเจตคติต่อการเรียนวิชา ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่ได้รับการสอน ตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน โดยใช้อรรถลักษณะของ หนังสือพิมพ์	119
A STUDY OF ENGLISH LISTENING – SPEAKING ABILITIES AND ATTITUDE TOWARDS LEARNING ENGLISH USING THE GENRE – BASED APPROACH (NEWS REPORT GENRE FEATURES) <i>กัณฑ์ชิต วิโรจะ</i>	

สารบัญ (ต่อ)

ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพ บริการจัดส่งอาหาร 131

THE IMPACT SPREAD OF THE CORONAVIRUS 2019 (COVID – 19) ON OCCUPATION OF
A FOOD DELIVERY SERVICE

พงษ์มนัส ดีอด

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 145

A DEVELOPING GUIDELINE THE IMPLEMENTATION OF PREMIUM HEALTH PROMOTING
SCHOOL IN DIAMOND LEVEL OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF KALASIN PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

อัสดา กุลาสา และธัชชัย จิตรนันท์

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการทำงาน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 156

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ADMINISTRATORS' EXERCISE OF POWER AND WORK
HAPPINESS OF THE TEACHERS IN THE SCHOOLS UNDER THE NAKONRATCHASIMA
PRIMARY EDUCATIONAL AREA OFFICE 2

อภิวัฒน์ ขำขันมะลี

แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ 167

GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIVATE SCHOOLS AFFILIATED
WITH MAHA SARAKHAM PROVINCIAL EDUCATION OFFICE USING THE PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY APPROACH

อภิวัฒน์ จันทร์สม และบุญชม ศรีสะอาด

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2	178
TEACHER DEVELOPMENT PROGRAM TO ENHANCE COMPETENCIES ON MATHEMATICS LEARNING MANAGEMENT BASED ON THE CONSTRUCTIVIST THEORY OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER MAHA SARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ปณยาพร แนนขารี และกาญจน์ เรืองมนตรี	
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26	192
THE DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCE TEACHER'S SCIENTIFIC INQUIRY TEACHING COMPETENCY UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 26	
จันทร์ประภา แก้วสีขาว และกาญจน์ เรืองมนตรี	
ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของ อาสาสมัคร สาธารณสุขในชุมชน	207
THE EFFECT OF ISOTONIC EXERCISE PROGRAM TO HEALTH STATUS OF HEALTH VOLUNTEERS IN COMMUNITY	
วัลลภา ดิษสระ และพิมพ์วรรณ เรืองพุทธ	
ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2	217
TEACHER'S OPINION TOWARDS ACADEMIC ADMINISTRATION PERFORMED BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE NAKONRACHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ธิดารัตน์ วรรณพันธ์ และสมหญิง จันทร์ไทย	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 DEVELOPING A GUIDELINES PARTICIPATORY MANAGEMENT BY USING COMMUNITIES AS THE BASE FOR SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF YASOTHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1 ธีรกุล พงษ์จิมิตร และกาญจน์ เรืองมนตรี	229
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดวัณโรคปอดในผู้ป่วยรายใหม่ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี FACTOR ASSOCIATED TO PULMONARY TUBERCULOSIS AMONG NEW CASES SONGPHINONG DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE ชูชาติ คุณะวนิชพงษ์	244
การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 THE DEVELOPMENT OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 32 SCHOOLS มธุรส ผุดผ่อง และกาญจน์ เรืองมนตรี	257
การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู THE DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT GUIDELINE OF TEACHERS IN KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 BY USING THE CONCEPT OF THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR TEACHERS ณัฐวุฒิ ใจแน่น และบุญชม ศรีสะอาด	270

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2** 281

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR UPGRADE ON INTERNAL QUALITY ASSURANCE BASIC EDUCATION SMALL SCHOOL UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วัชรินทร์ ภูมิภาค และบุญชม ศรีสะอาด

- การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา
หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา** 295

THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF THE SCHOOLS IN NONGBOONMAK EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK CENTER 2 IN NONGBOONMAK DISTRICT IN NAKONRACHASIMA PROVINCE

พรศิริ ชานกัน

- การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและ
การจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น** 309

DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE CURRICULUM AND LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS UNDER THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION IN KHONKAEN PROVINCE

จริยาภรณ์ ตู่คำมูล และพรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

- การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26** 323

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINE TO STRENGTHEN TEACHERS' COMPETENCY OF LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 26

นาถชนก ภูมั่ง และพรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

- การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1** 338

DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE JURISDICTION OF SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE REGION 1

จีระศักดิ์ นามวงษ์ และพรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

สารบัญ (ต่อ)

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 THE DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP PROGRAM FOR ADMINISTRATORS OF PRIVATE SCHOOL UNDER REGIONAL EDUCATION NO.11 ชนิกันต์ พัฒนินุบลย์ และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ	353
พัฒนาการของกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน THE DEVELOPMENT OF THE CUSTOMS DEPARTMENT THROUGH OPERATIONAL SYSTEM REFORM ไพบุลย์ ผลดี และสมิหรา จิตตลดากร	365
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 THE DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE THE CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 25 ชาญวิทย์ จันทะวงษ์ และธัชชัย จิตรนันท์	378
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 THE DEVELOPMENTAL PROGRAM TO ENHANCE ACADEMIC LEADERSHIP OF TEACHERS IN SMALL – SIZE SCHOOLS UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 กัญญาพัชร คำสะอาด และธัชชัย จิตรนันท์	390
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๓

สารัตถธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการอุปสมบททางพระพุทธศาสนา*

ESSENTIALS APPEARED

AT THE ORDINATION CEREMONY IN BUDDHISM

พระครูประสุตโพธิคุณ (จิภาณ สุวรรณรงค์)

Phrakru Prasutbodhikun (Jipanu Suwannarong)

หน่วยวิทยบริการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสงขลา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Songkhla Unit of Academic Service, Thailand

E-mail: suwannarong.09@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบข้อสงสัยที่ว่า การอุปสมบทเป็นเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรม ทำอย่างไรพิธีกรรมการอุปสมบทจึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เป็นการค้นหาสารัตถธรรมจากพิธีกรรมการอุปสมบท การอุปสมบทเป็นการให้ผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเปลี่ยนแปลงจากเพศฆราวาสมาสู่เพศบรรพชิต ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของเพศพระภิกษุ ด้วยการประพฤติปฏิบัติอย่างมั่นคงในองค์แห่งภิกษุใหม่ 5 ประการ อันประกอบด้วย 1) การสำรวมในพระปาติโมกข์ รักษาศีลเคร่งครัด ทั้งในส่วนเว้นข้อห้าม และทำตามข้ออนุญาต 2) สำรวมอินทรีย์ 3) พุดคุยมีขอบเขต 4) ปลีกกายอยู่สงบ และ 5) ปลุกฝังความเห็นชอบ เพื่อการบ่มเพาะอุปนิสัยให้เป็นผู้มีความสุข เยือกเย็น มีวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ มีความเข้าใจสารัตถธรรมในหลักการวตา 6 อันประกอบด้วย 1) สัตถุการวตา ความเคารพในพระศาสดา 2) ธัมมการวตา ความเคารพในพระธรรม 3) สังฆการวตา ความเคารพในพระสงฆ์ 4) ลิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา 5) อัปปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาท และ 6) ปฏิสันถารการวตา ความเคารพในปฏิสันถาร หลักความกตัญญูทวาทะต่อบิดามารดา ผู้มีอุปการคุณ อีกทั้ง ช่วยขัดเกลาผู้บวชให้เป็นผู้มีสัมมาทิฐิเป็นฐานในการดำเนินชีวิตตามครรลองครองธรรมด้วยการฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจาและจิตใจให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง เป็นสุข และให้ความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงด้วยหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อเป็นการปลุกฝังความเป็นผู้นำทั้งระดับบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

คำสำคัญ: สารัตถธรรม, พิธีกรรมการอุปสมบท, พระพุทธศาสนา

* Received 1 May 2020; Revised 16 May 2020; Accepted 2 June 2020

Abstract

This academic article was to aim at doubtfully answering how to the ordination which is the ceremony will be the authentic benefits. It was to search for the essentials from the ordination ceremony. The ordination is to give the faithful persons in Buddhism to entry into developing one's own life quality based on the change from the laity status becoming into the monkhood that resulted to their transformation of duties in regard to conduct in the five qualities which should be established in newly ordained monks consisting of 1) restraint in accordance with the monastic code of discipline and the fundamental training – rules, 2) restraint of the senses, 3) restraint as regards talking, 4) seclusion as to the body, and 5) cultivation of right views. These are to incubate their habits to be discreetly, bleak, to think critically for decision, to understand the essentials in the 6 doctrines of appreciative action consisting of 1) reverence for the Master, 2) reverence for the Dhamma, 3) reverence for the Order, 4) reverence for the Training, 5) reverence for the earnestness, and 6) reverence for the hospitality. The essential of ordination is a path of one who is grateful and repays the done favour like parents and others, also is to be refined the new monk becoming one who is right views to establish morally one's own way of life with training physically, verbally and mentally to be strong, stable, happy and to realize things as they really are based upon the principle of Threefold Training or Tri – sikkha consisting of Sila morality, Samadhi concentration and Panya wisdom. All of them are to cultivate the leadership leading to develop the personal, family, social and national levels.

Keywords: Essentials, Ordination Ceremony, Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนามีพิธีกรรมมากมายที่สืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย หนึ่งในพิธีกรรมเหล่านั้นก็คือ พิธีกรรมการอุปสมบท การอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้เริ่มขึ้นตั้งแต่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดนักพรตทั้ง 5 ประกอบด้วย โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ดังปรากฏหลักฐานในธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ภายหลังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมสังคายนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี แคว้นกาสี และท่านโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม เรียกว่า ธรรมจักขุ คือ รู้ชัดว่า สิ่งใด ๆ มีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวง

มีการดัดไปเป็นธรรมดา ภาษาบาลีว่า ยงฺกิลฺลิจิ สมฺมุตฺถมฺมํ, สพฺพนฺตํ นิโรธมฺมนฺติ.(วินย 4/15/15) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทให้ท่านโกณฑัญญะเป็นพระสงฆ์องค์แรก ที่ถือกันว่า เป็นวันที่พระรัตนตรัยเกิดขึ้นครบถ้วน คือ มีสังฆรัตนะเกิดขึ้นในโลก การอุปสมบทเกิดขึ้นโดยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้ด้วยพระองค์เอง ต่อมานักพรตที่เหลืออีก 4 ท่านได้อุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทาเช่นเดียวกัน นักพรตทั้ง 5 นี้ เรียกว่า เบญจวัคคีย์ นับเป็นนักบวช หรือพระสงฆ์กลุ่มแรกในพระพุทธศาสนา ในช่วงแรกของการเผยแผ่หลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้มีการอุปสมบทให้ผู้ที่มีความศรัทธาเลื่อมใส เป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวน 60 องค์ พระพุทธเจ้าจึงทรงส่งพระสาวกเหล่านั้นไปเผยแผ่หลักคำสอนในท้องถิ่นต่าง ๆ และมีผู้มาขออุปสมบทในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในยุคเริ่มต้น สืบเนื่องได้จากการยอมรับของเจ้าลัทธิทั้งหลาย เช่น ท่านอรุเวลกัสสปะ ท่านคยาภิสสปะ ท่านนทิกัสสปะ และการยอมรับของชนชั้นนำในสังคมอินเดียยุคโบราณ เช่น พระเจ้าพิมพิสาร แห่งแคว้นมคธ เมื่อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น มีผู้เข้ามาขอบวชมากขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของพระพุทธเจ้า จึงทรงประทานการบวชให้สงฆ์รับไปดำเนินการอีกส่วนหนึ่ง ทรงประทานอนุญาตให้พระสงฆ์ให้การอุปสมบทได้ด้วยวิธีที่เรียกว่าติสรณูปสัมปทา คือ การให้กล่าวขอถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ต่อมาให้ใช้วิธีอุตติจตุตถกรรมวาจา คือ การสวดอุตติ 4 ครั้ง และในปัจจุบัน การอุปสมบทได้ยึดตามแนววิธีอุตติจตุตถกรรมวาจา

สำหรับชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา การบวชเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะภิกษุเป็นกลุ่มหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เปรียบเสมือนพีชคนโตที่ต้องคอยดูแลน้อง ๆ อีก 3 กลุ่ม คือ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา กล่าวคือเสาหลักในการค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพร ดำรงอยู่ได้ ต้องอาศัยพุทธบริษัท 4 ดังกล่าว พระสงฆ์เป็นทัพหน้า ส่วนอุบาสก อุบาสิกา เป็นทัพหนุน เกื้อกูลต่อการในการผดุงรักษาพระพุทธศาสนา การบวชพระเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อรักษาหน่อเนื้อพุทธางกูรเอาไว้ เพราะเราไม่ทราบว่าจะมีพระรูปใดบ้างที่พร้อมอุทิศตนเองเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ท่านอาจบวชเรียกว่า ถวายชีวิต มอบชีวิตไว้ในพระพุทธศาสนา หรือแม้ว่า กุลบุตรคนใดบวชแล้ว เรียนพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เข้าใจหลักธรรมดี แต่ปรารถนาที่จะลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาส เขาเหล่านั้น ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้มาก ขอเท็จจริงวันนี้ พระผู้ใหญ่หลายรูป ระดับสมเด็จพระสังฆราช หรือเจ้าคณะต่าง ๆ ส่วนมากมาจากการบวชเรียน หากท่านเหล่านั้นมิได้บวชเรียน ชาวพุทธคงไม่มีโอกาสเห็นท่านเหล่านั้นได้ทำหน้าที่ดังที่เราเห็นกันอยู่ การบวชเรียน ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของชาติบ้านเมืองและของพระพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการบวชในสังคมไทย สรุปเป็น 4 ข้อ คือ 1) เป็นการทำหน้าที่ของ

พุทธศาสนิกชน หมายความว่า พุทธศาสนิกชนนั้น ออยากช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนา โดยรักษาพระธรรมวินัยให้เจริญมั่นคง เพราะว่าถ้าพระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ยังดำรงอยู่ ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ช่วยให้เขามีชีวิตที่ดีงาม และสังคมร่มเย็นเป็นสุข วิธีที่ดีที่สุดในการรักษาพระพุทธศาสนาก็คือ การบวชเข้าไปเรียนรู้พระธรรมวินัย และรักษาถ่ายทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่อกันไป เรียกว่า สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา 2) เป็นการทำหน้าที่ของคนไทย หมายความว่า พระพุทธศาสนาเข้ามาอยู่ในสังคมไทย และได้กลายเป็นมรดกของชนชาติไทย คนไทยได้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเป็นทรัพย์สมบัติที่มีค่าสูงสุดของประเทศชาติและสังคมของเรา เพราะว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้ว ก็ให้หลักคำสอน ทำให้คนประพฤติดีงาม เป็นหลักให้แก่สังคม ทำให้สังคมอยู่กันได้ด้วยสันติสุข มีการเบียดเบียนกันน้อยลง ถ้ามีคนดีมากกว่าคนชั่ว สังคมนี้อยู่ได้ พระพุทธศาสนาได้ช่วยให้คนมากมายกลายเป็นคนดี 3) เป็นการสนองพระคุณของบิดามารดา เราถือกันเป็นประเพณีว่า ถ้าใครได้บวชลูกแล้ว ก็ได้บุญมาก ช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองไปสวรรค์ ตลอดจนได้เป็นญาติของพระศาสดา การบวชเลยกลายเป็นการตอบแทนคุณของบิดามารดา การตอบแทนด้วยวัตถุสิ่งของ เป็นของภายนอก ไม่ใช่เนื้อหาสาระที่แท้จริง ไม่เข้าไปถึงเนื้อแท้ของจิตใจ และไม่ทำให้ชีวิตดีงาม ประเสริฐ แต่ถ้าเราชักจูงให้พ่อแม่เข้าสู่ธรรมะได้ ให้ท่านเป็นคนดีงามมีปัญหาได้ นั่นคือทำให้ท่านได้สิ่งมีค่าเป็นสาระของชีวิต จึงถือว่าเป็นการตอบแทนพระคุณอย่างสูงสุด 4) เป็นการศึกษาฝึกอบรมพัฒนาตนเอง จุดหมายของการบวช คือ การพัฒนาชีวิตทั้งในด้านความประพฤติทางกาย วาจา ทั้งในด้านจิตใจที่จะมีความดีงามเข้มแข็งมั่นคงเป็นสุข และในด้านปัญญา คือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตรงตามความเป็นจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556)

ปัจจุบัน เรื่องการบวชเรียนเริ่มเป็นปัญหา เริ่มมีความเห็นแย้ง เริ่มมีคนไม่เห็นความสำคัญของการบวชเรียน แต่ถามว่า พระสงฆ์ยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมไทยหรือไม่ เรื่องนี้พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า แม้ทุกวันนี้ ขรवासจะสามารถสอนธรรมะได้ แต่พระสงฆ์ก็ยังมีสำคัญในการสืบทอดคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอยู่ โดยเฉพาะในเถรวาท ความต่อเนื่องของหลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งสำคัญ พระสงฆ์อยู่ในฐานะที่ดีกว่า ขรवास ในการสืบทอดหลักธรรมคำสอนไปยังคนรุ่นหลังได้ เนื่องจากมีหน้าที่ศึกษาและเผยแผ่ธรรมะโดยตรง ชีวิตความเป็นอยู่ก็เอื้อต่อกิจกรรมด้านนี้เต็มเวลา อีกทั้ง การที่มีคนหลายวัยอาศัยอยู่ในวัด หรือสำนักเดียวกัน ก็ช่วยให้หลักธรรมคำสอนมีโอกาสนี้จะสืบทอดไม่ขาดสาย แต่พระสงฆ์จะทำหน้าที่นี้ได้ สังคมจำต้องอุปถัมภ์ค้ำชูท่าน เพื่อให้ดำรงพรหมจรรย์อยู่ได้ การที่พระสงฆ์อยู่ในสถานะเป็นที่เคารพนับถือของสังคม ไม่เพียงแต่จะทำให้ท่านสำนึกถึงพันธะหน้าที่ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สมควรแก่การกราบไหว้ท่านนั้น หากยังเป็นการแสดงและตอกย้ำแก่ขรवासเองว่า ชีวิตพรหมจรรย์ที่พระสงฆ์ท่านเป็นผู้แทนอยู่นั้น เป็นสิ่งสูงส่ง สมควร

ที่จะเชิดชูและรักษาไว้ให้สืบเนื่องตลอดไป ประเด็นปัญหาอยู่ที่ว่า การอุปสมบทเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม ทำอย่างไรพิธีกรรมการอุปสมบทจึงจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ทำอย่างไรให้การบวชไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์แก่สังคม ทำอย่างไรให้การบวชเป็นการปลดปล่อยสังคมออกมาจากทุกข์ หรือทำอย่างไรให้การบวชมีความหมายและมีความสำคัญต่อชีวิตได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

วิเคราะห์พิธีกรรมการอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ทุกพิธีกรรมมักแฝงไว้ด้วยหลักคิด หรือสัจธรรมที่บรรพบุรุษฝากเอาไว้ในพิธีกรรมนั้น ๆ และในพิธีกรรมอุปสมบท มีสัจธรรม ดังนี้

1. การฝากตัวเป็นศิษย์ โบราณถือกันว่า ในการฝากตัวเป็นศิษย์ ควรจัดดอกไม้ธูป เทียนพร้อมทั้งหมากพลู เรียกว่า เตรียมขันธ 5 ไปถวายอาจารย์เพื่อถวายตัวเป็นศิษย์ เป็นการแสดงออกซึ่งคารวะธรรม คือ การเคารพครู อาจารย์ เป็นธรรมเนียมโบราณที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา การฝากตัวเป็นกิจเบื้องต้นของผู้ที่ต้องการอุปสมบท การแสดงออกซึ่งคารวะธรรมเป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา มี 6 ประการ (อง.ณวก. 22/303/358) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) คือ 1) สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา 2) ธัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม 3) สังฆคารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ 4) สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา 5) อัปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท 6) ปฏิสันถาคารวตา ความเคารพในปฏิสันถาร กล่าวสำหรับการแสดงออกซึ่งความเคารพพระศาสดา สามารถกระทำได้ทั้งทางกาย วาจา และใจ การแสดงออกทางกายด้วยการกราบไหว้ การกระทำประทักษิณ คือ การเดินเวียนขวา อย่างกรณี ชาวพุทธเดินเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ก่อนนำเจ้านาคเข้าสู่อุโบสถ นิยมเดินเวียนขวา 3 รอบ การกระทำแบบนี้ ทำตามแบบอย่างของชาวอินเดียในสมัยพุทธกาล นั่นคือ ก่อนเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ชาวอินเดียจะถวายความเคารพสูงสุดด้วยการกระทำประทักษิณ ทางวาจา ด้วยการใช้คำพูดอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้คำพูดที่เหมาะสมในการเรียก เช่น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (ภันเต) ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระชินสีห์ เป็นต้น ทางใจ คือ การมีใจที่ระลึกถึงพุทธคุณ อันประกอบด้วยพระวิสุทธิคุณ พระกรุณาธิคุณ และพระปัญญาธิคุณ การยกย่องด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์การเคารพพระธรรม การปฏิบัติบูชา คือ การปฏิบัติตามคำสั่งสอน โดยการเอื้อเฟื้อต่อพระธรรม นำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่ย่ำยิธรรมเชิดชูธรรมให้ปรากฏ และการช่วยกันประกาศธรรม การเคารพพระธรรม ธรรมะ คืออะไร ธรรมะ คือ สัจธรรม (Truth) คือ ความจริง พุทธศาสนิกชน ได้ตีความธรรมะในหนังสือ มนุสสธรรม ไว้ 4 ความหมาย คือ 1) ธรรมะ คือ ธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทั่วไปที่มีอยู่เองเป็นเอง เป็นไปตามธรรมชาติ เช่น มนุษย์ หรือคนมีมาในโลกโดยวิวัฒนาการ

ตามธรรมชาติ คนอื่นจะเรียกว่า พระเจ้า เราเรียกว่า ธรรมชาติ ธรรมชาติทำให้มนุษย์ สัตว์ ชนิดมนุษย์ หรือที่เรียกว่า คน 2) ธรรมะ คือ กฎธรรมชาติ หรือกฎของความจริงที่มีอยู่ใน ธรรมชาติ ที่ใดมีธรรมชาติ ที่นั่นมีกฎของความจริงอยู่ เช่น กฎของไตรลักษณ์ ประกอบด้วยกฎ ของความเปลี่ยนแปลง (อนิจจัง) กฎของความพร่อง (ทุกขัง) และกฎของการไม่มีตัวตนที่แท้จริง (อนัตตา) 3) ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎธรรมชาติ คือ การปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อหน้าที่ ที่ใดมีหน้าที่และมีการทำหน้าที่ ที่นั่นย่อมมีธรรมะเสมอ หากไม่มีการทำหน้าที่ ที่นั่นก็ไร้ธรรมะ ท่านพุทธทาสภิกขุยืนยันว่า หน้าที่ คือ ธรรมะ การแสวงหาธรรมะให้พบ ต้องทำหน้าที่ของตน เพราะธรรมะกับหน้าที่ คือ เรื่องเดียวกัน การปฏิบัติหน้าที่ คือ การปฏิบัติธรรม การทำหน้าที่ ถูกต้อง คือ การปฏิบัติธรรมถูกต้อง 4) ธรรมะ คือ ผลที่เกิดตามหน้าที่ที่ทำไปตามกฎธรรมชาติ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำหน้าที่ ย่อมสอดคล้องกับการทำหน้าที่ของแต่ละบุคคล ทุกครั้งที่เราทำ หน้าที่ ย่อมมีผลตามมา ผลที่เกิดจากการทำหน้าที่ คือ ธรรมะ การเคารพธรรมะ ต้องเข้าใจให้ดี เพราะการเคารพธรรมะ หนทางเดียวที่กระทำได้ คือ การยอมรับความจริง แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังทรงเคารพธรรม สำหรับการเคารพพระสงฆ์ คือ การเคารพต่อ พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ยอมรับพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ พุทธธรรมโปรดชาวโลก พระสงฆ์อยู่ในฐานะเป็นพี่ ในพุทธบริษัท 4 การดำรงอยู่ของ พระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญมากในการรักษาพระพุทธศาสนา การเคารพพระสงฆ์ คือ การเชื่อฟัง ปฏิบัติตามที่พระสงฆ์แนะนำ โดยการทำกิจที่ชาวพุทธพึงกระทำต่อพระสงฆ์ใน ฐานะปุชนียบุคคล (พุทธทาสภิกขุ, 2546)

2. การโกนผม ก่อนบวชเป็นพระภิกษุ เจ้านาคนต้องโกนผม เพื่อเตรียมร่างกายก่อนการ อุปสมบท การโกนผม เป็นเครื่องหมายของ “การตัด” การบวช คือ การตัด การงดเว้นจาก ความเคยชินแบบเดิม ๆ เว้นจากความสุขแบบชาวบ้าน เว้นสิ่งที่ควรเว้น ในการบวชมีสิ่งที่ต้อง เว้นมากมาย ผู้ต้องการจะบวช ต้องฝึกฝนตนเองในการงดเว้นเรื่องต่าง ๆ

3. การทำพิธีชวัญนา พิธีนี้นับเป็นพิธีรวมกลุ่มเครือญาติและแขกที่มาร่วมงานเพื่อ ร่วมพิธีทำชวัญนา ในการประกอบพิธีนี้ หมอทำชวัญนาจะกล่าวสวดแทรกคุณธรรมที่เจ้า นาคจะต้องใส่ใจ เพราะเป็นการพรรณนาคุณของมารดาที่อุ้มครรภ์มา พรรณนาความรัก ความ อาหารที่มารดามีต่อบุตรตลอดเวลาที่มารดาอุ้มท้องเป็นเวลา 8 – 9 เดือน หรือบางคนอาจอุ้ม ครรภ์ถึง 10 เดือน การที่หมอทำชวัญนาบรรยายความทุกข์ยากของมารดาในเวลาตั้งครรภ์ เป็นการปลุกสำนึกให้เจ้านาคนมีความซาบซึ้งต่อคุณของมารดาบิดาที่มีต่อบุตร การบวชถือถือ เป็นการสนองบุญคุณมารดาบิดา และการเกิดเป็นชายมีโอกาสดำเนินการได้อุปสมบท ถือเป็นการตอบแทนคุณมารดาบิดา และหลักธรรมที่ปรากฏในพิธีทำชวัญนาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สามัคคีธรรม ในการประกอบพิธีทำชวัญนา ญาติ พี่ น้องที่มาร่วมงานไปร่วมในพิธีทำชวัญนา อย่างพร้อมเพรียง จัดเป็นกายสามัคคี ส่วนแขกหรือบางคน หรือหลายคนไม่สามารถเข้าร่วม

พิธีได้ แต่มีความยินดีที่มีการทำขวัญนาค ร่วมอนุโมทนากับเจ้าภาพที่จัดให้มีการทำขวัญนาค จัดเป็นจิตสามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะเป็นความดีอย่างหนึ่ง เพราะความพร้อมเพรียงของหมู่คณะย่อมยังประโยชน์สำเร็จได้

4. การมอบผ้าไตรจีวร การที่มารดาบิดามอบผ้าไตรจีวรให้เจ้านาค หมายถึง การยินยอมพร้อมใจให้บุตรได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนา เพราะผ้าไตรจีวรเป็นตัวแทนของ พระไตรปิฎก คือ พระวินัยปิฎก มีผ้าอังตราสก (ผ้าสบง) เป็นตัวแทนของการมีระเบียบวินัย ที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติตาม พระสุตตันตปิฎก มีผ้าอุตตราสงค์ (ผ้าจีวร) เป็นตัวแทนของการเรียนรู้การดับทุกข์ เพราะเรื่องการดับทุกข์มีอยู่ทั้งหมดในคัมภีร์นี้ พระอภิธรรมปิฎก มีผ้าสังฆาฏิ เป็นตัวแทนของความลึกซึ้ง เป็นธรรมชั้นสูง

5. เจ้านาคกราบมารดาบิดาก่อนรับผ้าไตร เป็นการแสดงให้เห็นว่า เจ้านาคในฐานะ บุตรต้องมีความเคารพต่อมารดาบิดา และเป็นการกราบลาเพื่อเข้าสู่ร่มเงาของพระพุทธศาสนา เจ้านาคในฐานะผู้ไม่มาสู่ความชั่ว แต่มุ่งหน้าสู่ความดี การกราบลามารดาบิดาเพื่อไปบำเพ็ญ ความดี ย่อมก่อให้เกิดความปลื้มปิติของผู้เป็นบิดาเป็นมารดา เป็นการทำให้ท่านทั้งสองสม ปรารถนาในเบื้องต้น และยังเป็นการบอกให้บุตรทราบในเชิงสัญลักษณ์ว่า ลูกต้องศึกษา พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ที่พระสงฆ์สาวกทั้งหลายได้รวบรวมเอาไว้แล้ว เพราะผ้าไตร จีวรที่ใช้ห่อหุ้มร่างกาย คือ สัญลักษณ์ของพระไตรปิฎก

6. การนุ่งผ้ากาสาवพัสดุ เป็นการแสดงให้เห็นว่า บัดนี้เจ้านาคเริ่มเข้าสู่สมณเพศ ซึ่งมีผ้ากาสาवพัสดุเป็นเครื่องหมาย ผ้ากาสาवพัสดุที่นำมาใช้ เรียกผ้าไตรจีวร ประกอบด้วย ผ้าสบง เรียกว่าอังตราสก ผ้าห่ม เรียกว่าอุตตราสก ผ้าทับซ้อน เรียกว่า สังฆาฏิ พุทธทาส ภิกขุ ได้อธิบายเชิงวิจารณ์ไว้ในหนังสือบวชทำไม ในการใช้ผ้าไตรจีวร ผ้าสบงเปรียบได้กับพระ วินัย พระวินัยเป็นผ้านุ่งของเรา เรานุ่งพระวินัย นี่เราทำผิดไม่ได้ เราทำเลวไม่ได้ เมื่อเราเอาจีวร อุตตราสงค์มาห่ม เราห่มพระสุตตันตปิฎก เราต้องรู้จักการดับทุกข์ทั้งหมดตามความมุ่งหมาย ของพระสุตตันตปิฎก เมื่อเราพาดสังฆาฏิ ให้สมบูรณ์ ให้สวยงาม นั่นหมายความว่า เราพาด พระอภิธรรม ซึ่งเป็นคำบรรยายที่สูงที่สุด สวยสด ลึกซึ้งตามแบบของพระอภิธรรม เมื่อเราคาด ประคตเอา หมายถึง เราจะต้องเป็นผู้เข้มแข็งเหมือนที่เราคาดประคต (พุทธทาสภิกขุ, 2543)

7. พระนวกะมารับเครื่องอัฐบริขารจากมารดาบิดา เครื่องอัฐบริขาร มี 8 อย่าง (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2555) คือ 1) บาตร ภาชนะสำหรับอาหาร 2) อังตราสก ผ้านุ่ง นิยมเรียกว่า สบง 3) อุตตราสงค์ ผ้าห่ม นิยมเรียกว่า จีวร 4) สังฆาฏิ ผ้าห่มซ้อน นิยมใช้พาดบ่า 5) กายพัชนี ประคต 6) ธัมมกรก หม้อกรองน้ำ (ชุดกรองน้ำ) 7) กล้องเข็ม (มีเข็ม มีด้ายพร้อม) 8) มีดน้อย คือ มีดตัดเล็บ นิยมใช้มีดโกน เป็นการบอกให้รู้ว่า บัดนี้ บุตรชายเป็นพระในพระพุทธศาสนาแล้ว ดังนั้น มารดาบิดาต้องแสดงความเคารพพระนวกะ ใน ฐานะที่บุตรชายอยู่ภายใต้ร่มผ้ากาสาवพัสดุ เป็นอุดมเพศ อันเป็นสัญลักษณ์ของพระสงฆ์ใน

พระพุทธศาสนา และถูกห่อหุ้มด้วยไตรจีวร อันเป็นเครื่องหมายแห่งพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

8. การที่พระอุปัชฌาย์คล้องบาตรให้ เป็นการบอกให้ทราบว่ ต่อไปนี้ การเลี้ยงชีพของพระภิกษุ ทำได้หนทางเดียวเท่านั้น คือ การบิณฑบาต ขอบอาหารจากชาวบ้านในการเลี้ยงชีพ ภิกษุจะไปประกอบอาชีพอื่นมิได้ เพราะการเลี้ยงชีพโดยวิธีอื่น มิใช่การเลี้ยงชีพของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์จะต้องดำรงตนแบบที่เรียกว่า “ปรตตูปชีวี” คือ การอาศัยอาหารที่ชาวบ้านจัดหาให้ และต้องสนองชาวบ้านที่เลี้ยงดู ด้วยการนำคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปสอนชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านดำรงตนอยู่ในศีลในธรรม บาตรกลายเป็นอุปกรณ์เพียงอย่างเดียวในการรับอาหารจากชาวบ้านเพื่อประทังชีพของภิกษุ บาตรเป็นสัญลักษณ์ของการไม่สะสมอาหาร รับเท่าที่จะฉันได้ ไม่ต้องเก็บอาหารไว้ค้างคืน แสดงถึงความสันโดษ และความมกน้อยในการแสวงหาอาหาร มีชีวิตอย่างพอเพียง ไม่โลภมาก รู้ความพอประมาณในการบริโภค ปฏิบัติตนตามหลักโอวาทปาติโมกข์

9. พระอุปัชฌาย์บอกตจปัญจกรรมฐาน คำว่า ตจปัญจกรรมฐาน คือ สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอามณ์กรรมฐาน 5 ประการ อันประกอบด้วย เกสา ผมทั้งหลาย โลมา ขนทั้งหลาย นขา เล็บทั้งหลาย ทนตา ฟันทั้งหลาย ตโจ หน้งหุ้มร่างกาย เหล่านี้ คือ กรรมฐานเบื้องต้นที่พระอุปัชฌาย์บอกไว้ตอนบวช เพราะสิ่งเหล่านี้ คือ หลักธรรมะ สำหรับกำราบมาร เมื่อมีมารมาผจญ หรือ อุบายปราบกิเลสทั้งหลายที่มาในรูปของอิตาพญามาร คือ เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ เรื่องแบบนี้เป็นเครื่องมือที่พระพุทธเจ้าทรงประทานแก่ภิกษุไว้ต่อสู้กับมารเหล่านั้น พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ) เรียกว่า อาวุธประหารกิเลสที่เป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ตัวใหญ่ คือ ราคะ ตัณหา ความอยากในกาม หนุ่ม ๆ มันคึกคักนัก หากฉันอาหารมือเดียวยังไม่เป็นอะไรมาก ถ้าฉัน 2 มือ 3 มือ มันคึก กำลังส่วนเกินมันมาก อันนี้ต้องลดความคิดในทางกาม โดยลดอาหารให้ร่างกายมันอ่อนล้า ก็ไม่มีอะไร เบาลงไป แต่ถ้ารับประทานอาหารมาก อร่อย มันก็คึก ถ้าจิตมันคึกคักในกามารมณ์ขึ้นมา พระพุทธเจ้าให้เครื่องมือแล้ว คือ กรรมฐาน 5 พิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หน้ง ให้เห็นเป็นของไม่สะอาด เป็นการเปลี่ยนอารมณ์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันตภิกขุ), 2543)

10. การแจกทาน หรือการโปรยทานหน้าพระอุโบสถ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่แฝงไว้ด้วยหลักธรรม คือ การสลัดความเห็นแก่ตัว มนุษย์มักมีความเห็นแก่ตัว แต่การบวช คือ การสละความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวเป็นนามธรรม การสละ (จาคะ) ก็เป็นนามธรรม เพื่อจะแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรม จึงใช้การโปรยทาน เป็นตัวแบบอย่างหนึ่งว่า การบวชต้องบวชเพื่อสละความเห็นแก่ตัวออกไป และแสดงนัยให้เห็นว่า คนเรามากยึดติด มักแสวงหาเงินทอง และยึดมั่นกับทรัพย์สินเงินทอง แต่การบวชต้องขจัดความเห็นแก่ตัวออกไป การเสียสละเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งในหลักสัมปรายิกัตถประโยชน์ 4 ประการ (อง.อฎฐก.23/144/292)

(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) คือ 1) สัทธา ความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การบวช เป็นแสดงออกซึ่งความเชื่อมั่นของตนต่อพระพุทธศาสนา จึงยอมตนเข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยดำเนินตามบรรพบุรุษที่เคยปฏิบัติกันมา นั่นคือ เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมก็บวช 2) ศีล คือ หลักปฏิบัติตนตามกรอบของศีลธรรม งดเว้นจากความชั่วทุกชนิด ทำตนเป็นคนสะอาดด้วยอำนาจแห่งศีล ขำระกายทุจริต คือ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักทรัพย์ การประพฤติดิฉินในกามทั้งหลาย วจีทุจริต คือ การพูดเท็จ การพูดคำหยาบ การพูดยุให้แตกแยก การพูดจาเหลวไหลไร้สาระ หรือ การพูดเพ้อเจ้อ 3) จาคะ คือ การเสียสละ นับตั้งแต่การเสียสละทรัพย์สิน เงิน ทอง การเสียสละอวัยวะ เลือดเนื้อ และการเสียสละชีวิตตนเองเพื่อผู้อื่น ถือเป็นการเสียสละขั้นสูงสุด 4) ปัญญา การพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความรู้เท่าทัน ไม่ตกอยู่ภายใต้อคติทั้ง 4 (อง.จตุกก.21/17/23) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) คือ 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก ความรักทำให้คนตาบอด มองไม่เห็นชั่ว – ดี 2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ ความโกรธ ทำให้ปัญญาเสื่อม มองไม่เห็นอรรถไม่เห็นธรรม 3) โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง ความหลงคือ การเพิ่มพูนอวิชชาให้เกิดได้ง่าย และ 4) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว ความกลัวทำให้ตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย ที่สำคัญ มีปัญญารู้เท่าทันโลกธรรมทั้ง 8 ประการ (อง.อฎฐก.23/96/159) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) ประกอบด้วย มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสุข มีทุกข์ มีนินทา มีสรรเสริญ ที่มีอยู่คู่กับโลกตลอดมา และตลอดไป

11. การบวช คือ การเปลี่ยนบทบาทของชีวิต การเปลี่ยนแปลงจากเพศฆราวาสมาสู่เพศบรรพชิต นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของตนในฐานะเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา หน้าที่หรือกิจของพระนวกะ พระนวกะ หรือภิกษุผู้บวชใหม่ควรประพฤติอย่างมั่นคง (อง. ปญจก. 22/114/156) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) ดังนี้ 1) ปาติโมกขสังวร คือ การสำรวมในพระปาติโมกข์ อันเป็นวินัยของภิกษุ มีทั้งสิ้น 227 ข้อ มีทั้งส่วนที่เป็นข้ออนุญาตและข้อห้ามกระทำ มีทั้งอาบัติหนัก เรียกว่า ครุกาบัติ เป็นอาบัติหนัก คือ แก้ไขไม่ได้ คือ อาบัติปาราชิก 4 ข้อและอาบัติเบา เรียกว่า ลหุกาบัติ เป็นอาบัติเบา คือ แก้ไขได้ 2) อินทริยสังวร คือ การสำรวมระวังอินทริย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีสติระวังมิให้กิเลสเข้าครอบงำ ระวังใจมิให้ยินดีในร้าย เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทริยทั้ง 6 เมื่อตามองเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นรู้รส กายสัมผัส ใจรับรู้อารมณ์ 3) ภัสสปิณันตะ คือ การพูดคุยมีขอบเขต คือ จำกัดการพูดคุยน้อย รู้ขอบเขต ไม่เอิกเกริกเฮฮา 4) กายวูปกาสะ คือ ปลีกายอยู่สงบ อยู่ในเสนาสนะอันสงบ สงัด ไม่พลุกพล่านด้วยผู้คน 5) สัมมาทัสสนะ คือ การปลุกฝังความเห็นชอบ หรือ การเสริมสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้น ใช้สติปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ หรือ ศึกษาหลักธรรมสำหรับพระนวกะเพื่อพัฒนาความรู้ของตนให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

หน้าที่ของพระนวกะตามที่ปรากฏข้างต้น เป็นเรื่องที่พระนิสยาจารย์ที่พระนวกะอยู่อาศัยด้วยต้องอบรมสั่งสอนศิษย์ ด้วยเหตุที่ว่า การที่พระนวกะ คือ ผู้เข้ามาบวชใหม่ยังไม่รู้ตัวตนเองต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจำเป็นต้องให้การอบรมสั่งสอน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการใช้ชีวิต เพื่อความกระจ่างในหน้าที่ของพระนวกะ ขอขยายความเพิ่มเติม ดังนี้ 1) วินัยบัญญัติ คือ ข้อที่ภิกษุต้องปฏิบัติ อันเป็นที่มาของศีล 227 ข้อ ความผิดอะไรที่ภิกษุทำไม่ได้เมื่อทำแล้วต้องถูกปรับเป็นอาบัติ หรือความผิดหนักที่ เรียกว่า ต้องอาบัติหนัก (ครุกาบัติ) เป็นความผิดชนิดที่เรียกว่า ปาราชิก เป็นนอกเถิกจณา แก้ไขไม่ได้ ต้องสึกออกจากความเป็นพระทันที เพราะต้องพ้นจากความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะผินอยู่ต่อไปก็เปรียบเสมือนต้นตาลยอดด้วน คือ หหมดโอกาสเจริญในพระพุทธศาสนาอีกต่อไป ส่วนอาบัติเบา (ลหุกาบัติ) เป็นสเทกจณา ยังแก้ไขได้ แต่ต้องประพฤติตามเกณฑ์ของการออกจากอาบัติ หรือการพ้นจากอาบัติ เช่น อาบัติสังฆาทิเสส ส่วนความผิดเล็กน้อย เช่น อาบัติทุกกฏ ก็มีวิธีในการออกจากอาบัติเช่นกัน พระนวกะต้องเรียนรู้พระวินัยและสำรวมในพระปาติโมกข์ เรียกว่า ปาติโมกขสังวร 2) การทำหน้าที่ของอายตนะภายใน ได้แก่ จักขุ โสตะ ฆานะ ชิวหา กาย และ มโน โดยปกติ มันทำหน้าที่ของตนอยู่แล้ว แต่ถ้าไม่ระมัดระวัง หรือสังวร สำรวมอินทรีย์แล้ว จะเป็นเหตุให้หลงยึดติดสิ่งที่ได้สัมผัส เกิดความรู้สึก (เวทนา) ได้ อันเป็นที่มาของอุปาทาน คือ ความยึดมั่นในสิ่งที่ประสพ จนเป็นเหตุให้ต้องประสบความทุกข์ การสำรวมระวังอินทรีย์แล้ว เรียกว่า อินทรีย์สังวร 3) การกำหนดขอบเขตการพูด การสนทนา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระนวกะ หากไม่มีการควบคุมตนเอง เมื่อได้พูดคุยกินแล้ว จะทำให้ฟุ้งซ่าน เพลินอยู่กับการพูด ทำให้ละเลยการปฏิบัติที่ควรปฏิบัติ ละเลยสิ่งที่ควรศึกษา ก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์ที่จะพึงได้ สูญเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ เพื่อรักษาเวลาและประโยชน์ของตน จึงควรกำหนดการพูดคุยกินเท่าที่จำเป็น เรียกว่า ภัสสปริยัตตะ 4) เมื่อได้รับการศึกษาตจปัญจกัมมัญฐานจากพระอุปัชฌาย์ หรืออุปสัมปทาจารย์แล้ว การบำเพ็ญจิตโดยการแสวงหาสถานที่เงียบสงัดเพื่อปฏิบัติธรรม เป็นวิถีที่พึงกระทำ เพราะการคลุกคลีด้วยหมู่คณะนั้น เป็นการยากที่จะมีความสงบเกิดขึ้นได้ การแสวงหาสถานที่ปลีกวิเวก ที่สงัดจากผู้คน อยู่กับตนเองให้มาก ถือโอกาสฝึกตนเอง เพราะพระนวกะมีเวลาน้อย หากไม่รีบทำ ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดาย การปลีกวิเวกดังกล่าว เรียกว่า กายวูปกาสะ 5) การมีทิวฐิที่ถูกต้อง เป็นการเปลี่ยนแปลงความรู้เดิมที่อาจไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติที่ควรจะเป็นในพระพุทธศาสนา อาจเป็นเรื่องยากก็จริงอยู่ แต่จำเป็นต้องรับศึกษาหาความรู้ในโอกาสที่เข้ามาบวชใหม่ หากสงสัยก็ซักถามครูอาจารย์ หรือพระพี่เลี้ยง เพื่อไขข้อข้องใจ สัมมาทิวฐิจะเป็นฐานให้การดำรงชีวิตเมื่อสึกออกไปเป็นฆราวาส จะได้เป็น “ทิด หรือบัณฑิต” ในพระพุทธศาสนา การมีทรรศนะที่ถูกต้อง เรียกว่า สัมมาทัสสนะ

หน้าที่ที่สำคัญมากของการเข้ามาบวชอีกประการหนึ่ง คือ การศึกษา (สิกขา) ในพระพุทธศาสนา มีเรื่องที่ต้องศึกษาสำคัญอยู่ 3 เรื่อง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” เรื่องไตรสิกขาเป็นอาทิพรหมจรรย์ เป็นหลักเบื้องต้นของชีวิตพรหมจรรย์ กล่าวได้ว่า เป็นทั้งหมดของพระพุทธศาสนา เป็นหลักปฏิบัติของชาวพุทธ เป็น “หนทาง”(Path) พระพุทธศาสนา มี “หนทาง” เพื่อการดับทุกข์ หรือทางสายกลาง หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ทางปฏิบัติมีอยู่ 8 สาย เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8 ประการ” อริยมรรคทั้ง 8 สายนี้ สรุปรวมลงในหลักไตรสิกขา หน้าที่ของผู้บวชในพระศาสนา คือ ต้องศึกษาไตรสิกขา เพื่อนำชีวิตไปสู่การดับทุกข์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต เมื่อโอกาสมาถึง การศึกษาจึงเป็นเรื่องจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติ ฝึกหัดต้องศึกษา 3 เรื่องหลัก ๆ อันเป็นบันไดชีวิตของการประพฤติพรหมจรรย์ คือ

1. **เรื่องศีลสิกขา** คือ การศึกษาระเบียบ วิธีปฏิบัติ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อเกิดศีลสามัญญตา คือ การมีศีลเสมอกันกับสหธรรมิก เพื่อป้องกันการดูถูกเหยียดหยามกัน รังเกียจกันในเรื่องศีล ศึกษาวินัย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือก้าวล่วงวินัย และเพื่อให้เกิดความปกติในตน ผู้ไม่มีศีล คือ ผู้มีความผิดปกติ คนปกติ คือ คนมีศีล ประการสำคัญ การปฏิบัติตนอยู่ในศีล เพื่อให้สอดคล้องกับการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 10 ประการ (วินัย.1/20/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2500) ดังนี้ 1) สงฆ์สุญฺจตาย เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) สงฆ์ผุสฺสตาย เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) ทุมมฺงฺกุณฺ ปุคฺคฺลานํ นิคฺคฺหาย เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก (คนหน้าด้าน) 4) เปสฺสานํ ภิกฺขุณฺ ฆาสุวิหฺราย เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลงาม 5) ทิฏฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) สมฺปฺรายิกานํ อาสวานํ ปฏฺิฆาตาย เพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต 7) อปฺปสนฺนํ ปสาทาย เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) ปสนฺนํ ภิญฺญูภาย เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 9) สทฺธมฺมญฺญิตฺยา เพื่อความตั้งมั่นของพระสัทธรรม 10) วินยานุคฺคฺหาย เพื่ออนุเคราะห์วินัย สรุปว่า การบัญญัติวินัยเพื่อความเจริญงอกงามในพระศาสนา เพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนตามวินัยบัญญัติเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยแท้ จึงเป็นฐานะหน้าที่ที่ผู้เข้ามาบวชต้องใส่ใจ

2. **เรื่องสมาธิสิกขา** คือ การศึกษากระบวนการทำให้สงบ ทำให้หนักแน่น หรือการรวมใจให้เป็นหนึ่งเดียว ที่เรียกว่า เอกัคคตารมณ์ การศึกษาเรื่องจิต โดยการลงมือปฏิบัติจนเกิดสมาธิในระดับใดระดับหนึ่ง คือ ขณิกสมาธิ สมาธิเพียงชั่วขณะ หรือชั่วคราว อุปจารสมาธิ สมาธิใกล้เคียงแน่วแน่ หรือใกล้นิ่ง แต่ยังไม่รวมตัวเป็นหนึ่ง และอัปปนาสมาธิ สมาธิที่ใจรวมตัวเป็นหนึ่งแล้ว ได้ฌานสมาบัติในระดับใดระดับหนึ่ง และสามารถดำรงสมาธิอยู่นานเท่าที่ต้องการได้

3. เรื่องปัญญาสิกขา คือ การศึกษาจนเกิดปัญญา มีความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ชัดเจน เข้าใจในหลักไตรลักษณ์ เข้าใจความเปลี่ยนแปลง เห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัด เกิดปัญญาชนิดที่เรียกว่า ชวนปัญญา แปลว่า ความรู้รวดเร็ว เข้าใจความพร่องของชีวิตและสรรพสิ่ง จนเกิดปัญญา รู้ชัดความเป็นไปของชีวิต จนได้ มหาปัญญา แปลว่า ความรู้มาก เข้าใจชัด รู้แจ้ง เห็นจริงในสัจธรรมที่ว่า ไม่มีสิ่งใดเป็นของตน ไม่มีสิ่งใดเป็นตัวเป็นตน ไม่มีสิ่งใดควรยึดว่าเป็นของตน ไม่มีสิ่งใดอยู่ในอำนาจของตน ทุกสิ่งเป็นสักว่าธาตุตามเหตุตามปัจจัย เมื่อเกิดปัญญาระดับนี้ จึงเรียกว่า คัมภีรปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ลึกซึ้ง เป็นความรู้ในสัจธรรมของชีวิต

เมื่อศึกษาถึงระดับนี้ ถือว่าเป็นการศึกษาที่นำไปสู่การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายของชีวิต และเป็นเป้าหมายของนักบวช

การประยุกต์ใช้สัจธรรมเพื่อแก้ปัญหาในพิธีกรรมการอุปสมบท

จากการวิเคราะห์สัจธรรมข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาพิธีกรรมการอุปสมบท ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับพระนวกะขาดโอกาสที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยจากพระอุปัชฌาย์โดยตรง ทำให้พระอุปัชฌาย์ได้รับคำตำหนิว่า บวชแล้วทิ้ง ปัญหาบวชแล้วทิ้ง เป็นปัญหาของพระอุปัชฌาย์โดยตรง บางท่านเรียกอุปัชฌาย์ประเภทนี้ว่า อุปัชฌาย์เปิด คือ ไขแล้วทิ้งปล่อยให้เป็นภาระของผู้อื่น ส่วนพระอุปัชฌาย์ไม่ต้องรับผิดชอบต่อศิษย์ที่ท่านบวชให้ ถ้ามว่าจริงหรือไม่ ตอบว่า มีอยู่ส่วนหนึ่ง แต่มีใช้ทั้งหมด เพราะยังมีอุปัชฌาย์หลายรูปได้พำสอนศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่อาศัยอยู่ในวัดเดียวกับท่าน การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่พระอุปัชฌาย์ เพื่อกำจัดข้อครหาได้เียนท่าน จำเป็นต้องนำเอาหลักธรรมเกี่ยวกับหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์คือ ผู้คอยเพ่งโทษศิษย์ คอยสอนคอยเตือนศิษย์ให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ เมื่อพบว่าศิษย์ประพฤติตนไม่ถูกต้อง คอยตักเตือน เอาใจใส่ต่อศิษย์ ไม่ทอดทิ้งศิษย์ เมื่อพระอุปัชฌาย์ได้ทำหน้าที่ของท่านเรียบร้อย คำครหาย่อมหมดไป ใคร ๆ จะไปตำหนิตานไม่ได้ หรือหากท่านไม่ได้อบรมเป็นประจำ ก็มอบหมายให้พระนิสิตาจารย์ที่พระนวกะรูปนั้นอาศัยอยู่ด้วย ได้ทำหน้าที่แทนท่าน ซึ่งในปัจจุบันก็นิยมทำกันแบบนี้ เรียกว่า โอนภาระของพระอุปัชฌาย์ให้ผู้ใกล้ชิดได้ทำหน้าที่แทน ที่สำคัญ ศิษย์เองต้องปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์ตามหน้าที่ของศิษย์ ที่เรียกว่า อุปัชฌาย์วัตร (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ประกอบด้วย “การเอาใจใส่ปรนนิบัติรับใช้ ศึกษาเล่าเรียนจากท่าน ขวัญขวยป้องกัน หรือระงับความเสื่อมเสีย เช่น ความคิดจะสึก ความเห็นผิด เป็นต้น รักษาหัวใจของท่าน เคารพรับใช้ท่าน ไปไหนบอกลา ไม่เที่ยวตามอำเภอใจ และเอาใจใส่เมื่อท่านอาพาธ”

2. ปัญหาเรื่องบทสวดที่ใช้ในการขอบวช ปัญหาอยู่ที่อุปสัมทาเปกขะไม่เข้าใจบทสวดรูปแบบการสวดที่พระกรรมวาจาใช้ คือ ภาษาบาลี ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ผู้ขอบวชไม่มีความ

เข้าใจเนื้อหาที่พระคู้สวดนำมาสวด ไม่รู้แม้กระทั่งเรื่องที่ต้องรู้ เช่น อันตรายิกธรรม ซึ่งเป็นการสอบถามคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการบวช หนทางแก้ปัญหาคือ ปัจจุบันมีผู้เข้าใจมากมาย จำเป็นต้องใช้ผู้รู้เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนา อาจจะใช้ทั้งรูปแบบภาษาบาลีควบคู่ไปกับคำแปลเป็นภาษาไทย จะเป็นการแก้ปัญหาคือความไม่รู้ของอุปสัมปทาเปกษะ ปัจจุบัน มีแต่บอกให้เจ้านาคกล่าวตาม “อาม ภนเต กับ นตฺถิ ภนเต” แม้แต่สองคำนี้ ผู้ขอบวชยังไม่มี ความเข้าใจ ยิ่งคำถามที่พระคู้สวดซักถาม ผู้ขอบวชยิ่งยากที่จะรู้ความหมาย หากไม่มีการแปลให้รู้ความหมาย เช่น ถามว่า มนุสฺโสสิ ปุริโสสิ การไม่รู้ความหมาย เป็นเรื่องของผู้ขอบวชเสียโอกาสในการเรียนรู้ ทั้ง ๆ ที่มีความพร้อมในระดับหนึ่ง แต่ขาดผู้บอกกล่าว การสร้างความเข้าใจทำให้ผู้ขอบวชเข้าใจสิ่งที่ตนเองกล่าว ย่อมมีประโยชน์มาก ทั้งแก่พระพุทธศาสนาและผู้ขอบวชเอง หนทางหนึ่งในการแก้ปัญหาคือ เมื่อมีเวลา พระนวกะต้องเรียนรู้ ต้องสอบถามผู้รู้ในสิ่งที่เองไม่รู้ไม่เข้าใจ

3. ปัญหาเรื่องทุนที่ต้องใช้ในการอุปสมบท การจัดงานบวชในปัจจุบัน มีการใช้เงินจำนวนมาก สำหรับผู้มีฐานะทางการเงินดี ไม่มีปัญหาอะไร เพราะเขาเหล่านั้นมีความพร้อมทางการเงินที่จะนำมาใช้จ่าย แต่สำหรับคนจน มีปัญหามาก เพราะรายได้ก็ไม่ค่อยมี การบวชของบุตรแทนที่จะปลดเปลื้องทุกข์ของพ่อแม่ กลับเพิ่มทุกข์ให้พ่อแม่ เพราะต้องกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนเงินกู้มาใช้จ่ายในงานบวช หากพ่อแม่ไม่สามารถใช้คืนได้ ก็ต้องตกเป็นหนี้ของลูก แต่ตอนที่สอบถามอันตรายิกธรรม มีอยู่ข้อหนึ่ง คือ อนโณสิ เธอเป็นคนมีหนี้หรือไม่ แต่พระสอนให้ผู้ขอบวชกล่าวตอบว่า นตฺถิ ภนเต แปลว่า กระผมไม่มีหนี้ครับพระคุณเจ้า หากตอบว่า อาม ภนเต แปลว่า กระผมมีหนี้ครับพระคุณเจ้า หากผู้ขอบวชยังเป็นหนี้ใคร ๆ อยู่ พระอุปัชฌาย์ก็บวชให้ไม่ได้ การกล่าวตอบโดยไม่รู้ความหมาย หากเป็นหนี้อยู่ แต่พระสอนให้กล่าวตรงกันข้าม เท่ากับพระสอนให้กล่าวเท็จตั้งแต่วันแรกที่เข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนา เป็นการถูกต้องหรือไม่ หากไม่ถูกต้อง จำเป็นต้องแก้ไข ทุนที่ต้องจัดเลี้ยงและมหรสพที่จัดหามาแสดงในงานอุปสมบท ทำให้เรื่องการบวชเป็นเรื่องใหญ่ การบวชควรจัดให้เรียบง่าย สมณะไม่ควรทำให้เอิกเกริก เพราะการบวชเพื่อแสวงหาความสงบ การจัดงานบวชควรทำให้เรียบง่าย ใช้น้อย เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช มีเพียงนายฉันทะร่วมออกเดินทางไปด้วย ไม่มีงานผนวช ไม่มีการเลี้ยงแขก เพราะไม่ได้บอกกล่าวใคร ๆ ออกบวชเพียงตามลำพัง และบรรดาสาวกทั้งหมดที่ออกบวช ไม่มีใครจัดงานบวช จริง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาเรื่องการบวชในพุทธกาล ไม่มีพิธีรีตองอันใด ไม่สิ้นเปลือง อย่างมากที่ต้องจัดหา คือ บาตรและไตรจีวร พร้อมทั้งอัฐบริขาร ไม่มีการจัดเลี้ยง ไม่มีการเลี้ยงแขก ยิ่งมหรสพ ยิ่งไม่มี สิ่งเหล่านี้เป็นแบบอย่างที่ดีที่สมควรเอาเป็นแบบอย่างของการบวช เพราะวิธีการเหล่านี้ สามารถแก้ปัญหาคือความสิ้นเปลือง และไม่ตอกรบกวนสังคม เพราะการจัดเลี้ยงใหญ่โตมิได้เป็นการบ่งบอกว่าผู้ขอบวช จะบวชเป็นพระอยู่นาน หรือรักษาพระพุทธศาสนาได้ดีกว่าผู้ที่บวชตามมีตามเกิด แท้ที่จริงแล้ว การจัดงาน

บวชอย่างใหญ่โตเป็นการห่างไกลจากคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ประหยัด ใช้ชีวิตพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้เท่าที่จำเป็น และให้เกิดประโยชน์สูงสุด การฟุ่มเฟือยจึงมิได้เป็นไปตามพุทธประสงค์ แทนที่จัดงานบวชให้หรูหรา ก็จัดตามมีตามเกิด ให้เหมาะสมกับชีวิต กับรายได้ของตน เพราะในการบวช ไม่จำเป็นต้องจัดงานบวชเสมอไปตามที่โบราณเคยจัด นั่นคือ “การบวชคลุม” ไม่ต้องจัดงานเลี้ยง ไม่จำเป็นต้องบอกแขกบอกคน ใกล้ชิดก็พอ เพียงกินผมเข้าวัด จัดหาสิ่งจำเป็นในการบวช สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับการบวชตัดออกไปทำได้แค่นี้ ไม่ต้องกู้หนี้ยืมสิน ใช้หลัก “มัตตัญญูตา” คือ การรู้จักประมาณตน ไม่ทำอะไรเกินตัว ทำแต่พอดี ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะการจัดงานบวช

4. ปัญหาเรื่องการทำขวัญนาค เรื่องนี้เป็นความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ที่จัดหรูหราอลังการ มีการจ้างหมอทำขวัญนาคค่าตัวแพง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ สามารถทำได้ง่าย ๆ ซึ่งมีการปฏิบัติกันอยู่แล้วบ้าง นั่นคือ การนิมนต์พระมาเทศน์แทนจ้างหมอทำขวัญนาค ทำให้ลดค่าใช้จ่ายลงได้มาก และพระสามารถสอนได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทิตลอดถึงการปฏิบัติตนเตรียมตัวก่อนบวช และไม่เสียเวลามากมายนัก ที่สำคัญเปิดโอกาสให้พระได้เผยแผ่หลักพระพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจหลักคำสอน ถือว่า เป็นการช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาอีกโสดหนึ่งด้วย พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวว่า การรักษาพระพุทธศาสนานั้น ทำได้โดยวิธี คือ “1) ศึกษาให้เข้าใจ 2) ปฏิบัติตามสิ่งที่เราเข้าใจแล้ว 3) ช่วยกันประกาศให้คนอื่นได้รับความรู้ความเข้าใจต่อไป” (พุทธทาสภิกขุ, 2543) ประเด็นที่ต้องคิดกันต่อไป ทำไมจะเรียกว่า นาค เรื่องนี้นักปราชญ์ราชบัณฑิต (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2555) อธิบายไว้ว่า นาค แปลว่า คนไม่มาสู่ความชั่ว หรือคนไม่ไปหาความชั่วอีก บางท่านแปลว่า ผู้ไม่ทำความชั่วต่อไป ความก็ลงรอยกัน ถือเอาความว่า ผู้ที่จะเข้ามาบวช เรียกว่า นาค คือ เป็นผู้เห็นโทษ เห็นภัยของการเที่ยวชุกชอนเตร็ดเตร่ ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตระกูล เสียเวลา เปลืองชีวิต เปลืองทรัพย์ที่ต้องจ่ายโดยไม่จำเป็น ไม่ได้ประโยชน์คุ้มค่าทรัพย์ที่จ่ายไป การทำเช่นนี้ ชื่อว่า ไม่รักตัว ไม่รักษาชื่อเสียง ไม่รักษาตระกูล เพราะเป็นการเปิดช่องให้อันตรายมาสู่ตัวและตระกูลโดยเร็ว อาจได้รับอันตรายอย่างน่าเสียใจ โดยตัว หรือตระกูลไม่ทันได้นึกฝัน ทั้งนี้ เกิดแต่ความประพฤติดังใจตัวเป็นรากฐาน เมื่อไม่มีการเหนียวรั้งใจ ความประพฤติดังดีได้ยาก ส่วนการทำขวัญนาค “คนทำขวัญนาคต้องหาคนกรรมดี มีเสียงไพเราะด้วยการทำขวัญเป็นพิธีอย่างหนึ่ง ให้ญาติได้รวมกันกล่าวคำขวัญนาค บำรุงใจให้สดชื่น ให้นาคเห็นอานิสงส์ที่ตนเองมาเป็นนาค ให้นาครู้สึก ว่า ตนเองได้ทำกิจอันสำคัญในชีวิต ครั่งนี้ ครั่งหนึ่ง ในท่ามกลางหมู่ญาติหลาย ๆ คน...ว่า นาคจะทำความดีแก่ตนและแก่ตระกูล...” (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2555)

5. ปัญหาเรื่องความฟุ่มเฟือยในพิธีกรรมการอุปสมบท ปัญหาความฟุ่มเฟือยจะหมดไปหากเจ้าภาพ 1) พยายามลดอัตรตาลง เจ้าภาพอย่าคิดปมเชื่องให้เกิดขึ้นว่า เราดั่ง เราร่ำรวย

เราเป็นหัวหน้าคน เราเป็นเจ้าของบริษัท เราเป็นประธานรุ่นนั้น รุ่นนี้ เราเป็นคนมีชื่อเสียง เพราะถ้าคิดกันอย่างนี้ ความมีอัตตาของตนเอง จะทำให้ต้องลงทุนมากในการจัดพิธีอุปสมบท ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือยมาก ซึ่งผิดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา 2) ใช้หลักมัตตัญญูตา คือ ความพอประมาณ คือ ความพอดีพองาม หลักความพอประมาณในพระพุทธศาสนา สามารถช่วยยับยั้งอหังการของเจ้าภาพลงได้บ้าง เพราะความพอดีนั่น สอดคล้องกับหลักทางสายกลาง 3) ใช้หลักสติปัญญา คือ ความรู้เท่าทันในเรื่องที่คิด ในกิจที่ทำ จะทำให้ไม่ตกเป็นทาสของความอยาก อยากได้หน้าตา อยากได้ชื่อเสียง อยากได้รับการยอมรับจากสังคม 4) ใช้หลักของศีล คือ ทำสิ่งใดให้อยู่ในภาวะปกติ ไม่ต้องทำเกินชาวบ้านที่เขากระทำกันอยู่ ไม่ต้องหวือหวา ไม่ต้องอลังการ และไม่ต้องฟุ่มเฟือย 5) คำนึงถึงเป้าหมายของการบวช การบวช คือ การควบคุมตนเองมิให้ฟุ้งซ่าน เพื่อการดับทุกข์ มิใช่เพื่อการปรนเปรอตนเอง หรือปรนเปรอเจ้านาค หรือมิใช่การเอาอกเอาใจตนเอง ซึ่งนั่นมิใช่หนทางที่ถูกต้องของการบวช

สรุป

จากคำถามที่ว่า การอุปสมบทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ทำอย่างไรพิธีกรรมการอุปสมบทจึงจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง คำตอบที่ได้รับ คือ การเข้าใจสารัตถธรรมที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมการอุปสมบท นับตั้งแต่การแสดงออกซึ่งคารวธรรม 6 คือ 1) สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา 2) อัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม 3) สังฆคารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ 4) สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา 5) อัปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท 6) ปฏิสันถาคารวตา ความเคารพในปฏิสันถาร การอุปสมบทเป็นการตัด การงดเว้นจากความเคยชินแบบเดิม ๆ เว้นจากความสุขแบบชาวบ้าน คือ การเว้นจากกามคุณ อันเกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ ประพฤติตนตามแบบอย่างของบรรพชิต การอุปสมบทถือเป็นการสนองบุญคุณมารดาบิดา อีกทั้ง ช่วยให้ผู้บวชมีสัมมาทิฐิเป็นฐานให้การดำรงชีวิตเมื่อสึกออกไปเป็นฆราวาส จะได้เป็น “ทิด หรือ บัณฑิต” ในพระพุทธศาสนา การมีพระสงฆ์ที่ถูกต้อง เรียกว่า สัมมาทสสนะ สัมมาทิฐิต้องอาศัยกัลยาณมิตร คือ เพื่อนดี ที่คอยแนะนำสั่งสอนสิ่งดีสู่ชีวิต กัลยาณมิตรในการการบวช คือ พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ รวมทั้งภิกษุที่เป็นสหธรรมิกผู้ศึกษาร่วมกัน ปฏิบัติธรรมร่วมกัน เมื่อมีสัมมาทิฐิ มีความเห็นตรงถูกต้องชอบธรรมแล้ว สิ่งดีอื่น ๆ ก็จะตามมา เหมือนได้ผู้นำดี สิ่งดีอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นกับชีวิต

เอกสารอ้างอิง

พระไพศาล วิสาโล. (2546). พุทธศาสนาไทยในอนาคต: แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2543). คำสอนในพระพุทธศาสนา. นนทบุรี: กองทุน
ปัญญานันทธรรม.

_____. (2555). เมื่อเราบวช. ชลบุรี: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์
ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

_____. (2556). สอนนาค - สอนทิต. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

พุทธทาสภิกขุ. (2543). บวชทำไม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

_____. (2546). มนุสสธรรม. ไซยา: ธรรมทานมูลนิธิ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). มหาจุฬาเตปิฎก. วินย.1. พระนคร: มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

_____. (2500). มหาจุฬาเตปิฎก. วินย.4. พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2500). มหาจุฬาเตปิฎก. สุตตนต์. 21. พระนคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2500). มหาจุฬาเตปิฎก. สุตตนต์. 22. พระนคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2500). มหาจุฬาเตปิฎก. สุตตนต์. 23. พระนคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การจัดการการผลิตธุรกิจกึ่งก้ามกรามของเกษตรกรภายใต้มาตรฐานการ
ปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี อำเภอ양ตลาต จังหวัดกาฬสินธุ์*
PRODUCTION MANAGEMENT OF GIANT FRESHWATER PRAWN
BUSINESS FOR GROUP FARMER BASE ON GOOD AQUACULTURE
PRACTICE (GAP) IN YANGTALAT, KALASIN PROVINCE

เรวัตร์ เหล่าฤทธิ

Rewat Laorit

สุภาพร พวงชมพู

Supaporn Pongchompu

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kean University, Thailand

E-mail: rewataof@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดการด้านการผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน และ ปัญหา อุปสรรคด้านการผลิต ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามภายใต้มาตรฐาน GAP อำเภอ Yangtalat จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง เกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามในกลุ่มบัวบาน 1 ที่ผ่านมาตรฐาน GAP จำนวน 30 ครัวเรือน และสัมภาษณ์ด้วย แบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: เกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามที่ผ่าน GAP มีอายุเฉลี่ย 56.7 ปี และมีประสบการณ์การเลี้ยงกึ่งก้ามกรามเฉลี่ย 18.4 ปี โดยมีบ่อเลี้ยงกึ่งก้ามกรามทั้งหมดจำนวน 135 บ่อ การจัดการด้านการผลิตจะปล่อยลูกพันธุ์ 2 รุ่นต่อปี ระยะเวลาการเลี้ยงต่อรุ่น 6 – 8 เดือน จึงจับกึ่งก้ามกรามมาขาย โดยมีค่าต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,232.95 บาท/รุ่น ปริมาณผลผลิตทั้งหมด 19,940.00 กิโลกรัม/รุ่น ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 86.96 กิโลกรัม/ไร่ สามารถขายผลผลิตให้กลุ่มได้ในราคา กิโลกรัมละ 270 บาท ดังนั้น สรุปได้ว่าผลตอบแทนที่เกษตรกรกลุ่มบัวบาน 1 จะได้ใน การเลี้ยงกึ่งก้ามกรามทั้งหมดต่อรุ่น คือ รายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่น เท่ากับ 23,479.20 บาท และ รายได้ทั้งหมดสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่นเท่ากับ 23,057.90 บาท ปัญหาหรือ อุปสรรคของการเลี้ยงกึ่งก้ามกรามคือ ลูกพันธุ์ไม่ดี มีราคาแพง ค่าอาหารแพงขึ้น ประสิทธิภาพ ลดลง คู่แข่งทางการตลาด ราคาขายไม่ถูกปรับเปลี่ยน ข้อเสนอแนะ ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์

* Received 12 April 2020; Revised 6 May 2020; Accepted 22 May 2020

กุ้งก้ามกรามให้มีอัตราการรอดสูงและโตเร็ว เลือกใช้ห่ออาหารที่มีคุณภาพดี ต่อรองราคาขายกับพ่อค้าคนกลางเพิ่มขึ้น พัฒนาเทคนิควิธีการคัดแยกเพศลูกพันธุ์กุ้งก้ามกราม เกษตรกรควรจัดทำรูปแบบการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่ชัดเจน วางแผนการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเพื่อลดต้นทุน การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย

คำสำคัญ: การจัดการธุรกิจกุ้งก้ามกราม, ต้นทุนคงที่, ต้นทุนผันแปร, ผลตอบแทน

Abstract

This article focused on the production management, the aspects of production, cost, benefit, problem and obstacles of giant fresh water prawn group standardized by the GAP in Yang Talat district, Kalasin province. The number of purposive sampling was 30 giant water prawn household in Buaban 1 group that pass Good Aquaculture Practice (GAP) standard through questionnaire. The data was analyzed in term of frequency, mean, percentage and standard deviation.

The results found that: the average age of the farmers is 59.7 years old with 18.4 years of experiences in giant fresh water prawn business. The total number of the farms is 135 farms, in the total area of 229.3 Rai, which averagely equals to 7.64 Rai per farm. For the production management, the prawns will be bred 2 times a year for 6 – 8 months each round before selling. The average fixed cost for each batch is 3,232.95 Baht, the agricultural productivity is 19,940.00 kilograms per batch, averagely is 86.96 kilograms per Rai, which can be sold for 270 Baht per kilogram. Therefore, this can be concluded that the benefit for each batch of the sample are the total average income of 23,479.20 Baht per Rai and batch, and net average income of 23,057.90 Baht. For problems and obstacles are found as follows: low quality and expensive breed, higher fodder cost, lower sufficiency, market competitors, and low selling price. In consequence, the study suggestions are that giant fresh water prawn breed should be developed to have higher rate of surviving and growing, fodder should be high in quality and be more negotiable price with the middleman, technique for gender sorting of fresh water prawn breed should be developed, and the farmers should set and clarify their farming plan in order to decrease the cost, and should have a record of income and expense.

Keywords: Lobster Business Management, Fixed Costs, Variable Costs, Returns

บทนำ

การผลิตกุ้งก้ามกรามในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณการผลิตกุ้งก้ามกรามเพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ผลผลิตที่ได้จากการเพาะเลี้ยงมีประมาณ 16,693 ตัน คิดเป็นมูลค่า 5,133 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาพบว่าปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 และ 9.6 ตามลำดับสำหรับพื้นที่เลี้ยงกุ้งก้ามกรามทั่วประเทศมีประมาณ 78,628 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 2.5 ผลผลิตเฉลี่ย 212 กิโลกรัมต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 โดยมีแหล่งเลี้ยงที่สำคัญอยู่ที่ภาคกลาง ซึ่งจำนวนฟาร์มเลี้ยง ในปี 2560 มีจำนวน 5,545 ฟาร์มในจำนวนนี้มีฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี (Good Aquaculture Practice, GAP) ณ เดือนธันวาคม 2560 จำนวน 1,237 ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 22.3 ของฟาร์มทั้งหมด (กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบัวบาน 1, 2554) ซึ่ง GAP ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางคิดเป็นร้อยละ 85 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจังหวัดที่ทำ GAP คือกาฬสินธุ์และอุดรธานี ซึ่งฟาร์มที่ผ่าน GAP ของจังหวัดกาฬสินธุ์ คิดเป็นร้อยละ 5.8 และที่เหลืออีกร้อยละ 9.2 อยู่ในพื้นที่จังหวัดอื่นๆทั่วทุกภาคของประเทศไทย ราคาขายส่งกุ้งก้ามกรามมีชีวิตเฉลี่ย ณ ตลาดไทในปี 2560 จำแนกตามขนาดกุ้ง โดยขนาด 13 – 14 ตัว/กก. 15 – 16 ตัว/กก. และ 20 ตัวขึ้นไป/กก. ราคา กิโลกรัมละ 526 385 และ 266 บาทตามลำดับ ทั้งนี้กุ้งก้ามกรามขนาดเล็ก (20 ตัวขึ้นไป/กก.) มีอัตราการเพิ่มของราคามากกว่ากุ้งขนาดใหญ่เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น (จันทิมา เพียรผล, 2560)

สำหรับจังหวัดกาฬสินธุ์มีทั้งหมด 18 อำเภอ แต่มีเพียง 3 อำเภอที่มีเกษตรกรเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอยางตลาด และอำเภอยางน้อย รวม 1,147 ราย จำนวน 5,494 บ่อ มีพื้นที่ใช้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามจำนวน 8,325.85 ไร่ (สำนักงานประมงจังหวัดกาฬสินธุ์, 2561) ซึ่งเป็นอำเภอยางตลาด มีเกษตรกรเลี้ยงกุ้งก้ามกรามจำนวนมากที่สุด 567 ราย 2,188 บ่อ มีพื้นที่เลี้ยงกุ้งก้ามกรามจำนวน 3,544.35 ไร่ โดยอำเภอยางตลาดแบ่งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามออกเป็น 4 กลุ่มตามพื้นที่หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2556 จังหวัดกาฬสินธุ์เริ่มจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกราม จากนั้นปี พ.ศ. 2558 เริ่มทำมาตรฐาน GAP จำนวน 5 ครัวเรือน และทำเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2560 จังหวัดกาฬสินธุ์มีจำนวนฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP เพียง 32 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 5.8 ของประเทศ ซึ่งถือว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ และในปี พ.ศ. 2561 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามยื่นเอกสารขอตรวจประเมินมาตรฐาน GAP ของฟาร์ม เพิ่มขึ้น 12 ฟาร์ม แต่มีเกษตรกรในปีที่แล้วไม่ขอต่ออายุ มาตรฐาน GAP จำนวน 4 ฟาร์ม (สำนักงานประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์, 2561)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า แนวโน้มเกษตรกรสนใจหันมาเลี้ยงกิ้งก่ามกามีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เช่นกันพบว่ามีเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามีเพิ่มมากขึ้นจากอดีตแต่ปริมาณผลผลิตกิ้งก่ามกามีลดลงอีกทั้งฟาร์มในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผ่านมาตรฐาน GAP เพียงร้อยละ 5.8 ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับของประเทศที่ผ่านมาตรฐาน GAP จำนวน 1,237 ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 22.3 จากจำนวนฟาร์มเลี้ยง ในปี 2560 จำนวน 5,545 ฟาร์มนอกจากนี้เกษตรกรในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังประสบกับปัญหาลูกพันธุ์ไม่ดี ทำให้อัตราการรอดของลูกพันธุ์ต่ำมีราคาแพงขึ้นอีกทั้งค่าอาหารแพงขึ้นประสิทธิภาพผลผลิตลดลง ทำให้ต้องมีต้นทุนอาหารเสริมเพิ่มขึ้นอีกแต่ปริมาณการขายและราคาขายมีแนวโน้มต่ำลงเนื่องจากมีคู่แข่งทางการตลาด พ่อค้าคนกลางหันไปนิยมกิ้งก่าพันธุ์อื่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการจัดการการผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน และอุปสรรคของธุรกิจการเลี้ยงกิ้งก่ามกามีของเกษตรกร เพื่อเป็นแนวทางการจัดการผลิตให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามี ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ สำหรับผู้ที่สนใจลงทุนเลี้ยงกิ้งก่ามกามีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการด้านการผลิตกิ้งก่ามกามี ของเกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามี ภายใต้มาตรฐาน GAP ใน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทน ของเกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามีภายใต้มาตรฐาน GAP ใน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านการผลิต ของเกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามีภายใต้มาตรฐาน GAP ใน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ครอบคลุมเนื้อหาการจัดการด้านการผลิต ต้นทุน ผลตอบแทน และปัญหาอุปสรรคในการเพาะเลี้ยงกิ้งก่ามกามี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population)

ประชากรในการวิจัยได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามีภายใต้มาตรฐาน GAP อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เกษตรกรทั้งหมดมีจำนวน 567 ราย พื้นที่ทำการเพาะเลี้ยง 3,544.35 ไร่ (สำนักงานประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์, 2560) ซึ่งเป็นอำเภอที่มีการเลี้ยงกิ้งก่ามกามีมากที่สุด ประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกามี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มตำบลบัวบาน 1 จำนวนสมาชิก 65 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มตำบลบัวบาน 2 จำนวนสมาชิก 48 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มตำบลเขาพระนอน จำนวนสมาชิก 62 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มตำบลนาเชือก จำนวนสมาชิก 48 คน

ในการวิจัยสุ่มเลือกเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เกษตรกรในกลุ่มตำบลบัวบาน 1 ทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ที่ผ่านมาตรฐาน GAP เนื่องจากเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีจำนวนประชากรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามมีจำนวนมากที่สุดในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวบรวมจำนวน 30 ครัวเรือน จากทั้งหมด 35 ครัวเรือน โดยกำหนดสัดส่วนของตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การคัดเลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่ที่	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งที่มี GAP	จำนวนที่ต้องสุ่ม
7	13	11
23	12	10
3	4	4
8	2	2
6	1	1
4	1	1
10	1	1
18	1	1
รวม	35	30

2. เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้มี 2 แบบฟอร์มคือ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มเกษตรกรบัวบาน 1 โดยผู้ให้สัมภาษณ์คือ ประธานกลุ่มหรือเลขานุการกลุ่มบัวบาน 1 และ 2) แบบสัมภาษณ์เกษตรกรแต่ละครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มบัวบาน 1 ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นการสนทนาตอบคำถามกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นหัวข้อต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้โดยลักษณะของแบบฟอร์มการสัมภาษณ์ทั้ง 2 แบบ แบบสอบถามทั้งสองแบบได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยแบบสำรวจข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในโครงการยกระดับมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงปลา ปี 2557 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับเกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามที่ผ่าน GAP ในอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เลือก ทั้งหมด 3 ฟาร์ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือกไว้ด้วยตัวเอง และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลงในแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิจัย เช่นการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดเพื่อประกอบผลการอธิบายข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพทั่วไปของกลุ่มและเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกราม สภาพปัญหาที่เกิดจากผลผลิตและการตลาดของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามเป็นการนำข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรมาทำการวิเคราะห์ผล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ ของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกราม ในกลุ่มบ้าน 1 ตำบลบ้าน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการคิดผลตอบแทนที่ต้องนำมาหักออกจากต้นทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินโดยใช้หน่วยบาทต่อไร่ มีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed cost; TFC) เป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่ ไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณของผลผลิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561) ซึ่งในการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ต้นทุนคงที่ได้แก่ ค่าลงทุนก่อสร้างฟาร์ม ซึ่งคิดค่าเสื่อมในแต่ละปีเป็นเวลา 10 ปี ประกอบด้วยค่าขุดบ่อในครั้งแรกค่าเช่าที่ดินของเกษตรกรบางราย และค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้นซึ่งค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง คิดจากราคาทุนของสินทรัพย์ หักด้วยมูลค่าซาก แล้วนำไปหารด้วยอายุใช้งานของทรัพย์สินดังกล่าว ดังสูตร

$$\text{ค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง} = (\text{มูลค่าสินทรัพย์} - \text{มูลค่าซาก}) / \text{อายุการใช้งาน}$$

เมื่อคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง ก็จะได้ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยในแต่ละปี ให้นำค่าที่ได้ไปหักมูลค่าของสินทรัพย์นั้น ๆ ในทุก ๆ สิ้นปี ก็จะได้มูลค่าของสินทรัพย์ ณ วันสิ้นงวด

4.2.2 ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable cost; TVC) คือค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยถ้าปริมาณการผลิตมาก ก็จะเสียต้นทุนในส่วนนี้มาก ถ้าปริมาณการผลิตน้อย ก็จะเสียต้นทุนในส่วนนี้น้อย ถ้าไม่ผลิตเลยก็ไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ได้แก่ ต้นทุนค่าลูกพันธุ์กุ้ง ค่าอาหารทั้งหมดตลอดรุ่น ค่าดำเนินงานต่าง ๆ (ประกอบด้วย ค่าล้างบ่อ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต) ค่าแรงงานในครัวเรือน และค่ายา สารเคมี วิตามิน เสริม

4.2.3 ต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด

ต้นทุนที่เป็นเงินสด (Cash Cost) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและผู้ผลิตได้จ่ายไปจริงจากการซื้อแลหาปัจจัยผลิตต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิต

ต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด (Non Cash Cost) เป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต แต่เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายเอง

ต้นทุนรวมทั้งหมดของการผลิตสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่รวมทั้งหมดและต้นทุนผันแปรรวมทั้งหมด โดยต้นทุนผันแปรรวมทั้งหมด และต้นทุนคงที่รวมทั้งหมด สามารถแยกออกได้เป็นต้นทุนที่เป็นเงินสด และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสด ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนรวมดังสมการ

$$TC = TFC + TVC$$

โดยที่ TC = ต้นทุนรวมทั้งหมด (Total Cost)

TFC = ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed Cost) ซึ่งแยกได้เป็นต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด

TVC = ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable Cost) ซึ่งแยกได้เป็นต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสด

4.2.4 ผลตอบแทนทางการผลิตสามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

รายได้ทั้งหมด (TR) = จำนวนผลผลิตทั้งหมด (Q) × ราคาผลผลิตที่ได้รับ (P)

รายได้สุทธิ(NR) = รายได้ทั้งหมด (TR) – ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC)

กำไรสุทธิ (NP) = รายได้ทั้งหมด (TR) – ต้นทุนทั้งหมด (TC)
(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2561)

ผลการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งก่ามกรามในกลุ่มบัวบาน 1 ส่วนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทน ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของสมาชิก และปัญหาในการผลิต

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามกลุ่มบัวบาน 1 ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการก่อตั้งกลุ่มบัวบานตั้งแต่ 15 พฤศจิกายน 2545 มีสมาชิกเริ่มแรกทั้งหมด 65 คน โดยมี ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกราม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามตำบลบัวบาน 1

- 1.1 เพื่อให้เกิดความสามัคคี ระหว่างผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกราม
- 1.2 ช่วยกันคิดเพื่อสร้างสรรค์ผลผลิตที่มีคุณภาพ
- 1.3 ช่วยกันแก้ไขปัญหา เพื่อนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
- 1.4 เพื่อให้เกิดอำนาจการต่อรองในการซื้อขายสินค้าของกลุ่ม
- 1.5 เพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในด้านคุณภาพและราคา

โครงสร้างของกลุ่มบัวบาน 1 ประกอบด้วย สมาชิกที่เป็นเกษตรกรในกลุ่มบัวบาน 1 มีการจัดประชุมร่วมกันระดมความคิด ในการหาแหล่งจัดซื้อลูกพันธุ์และอาหารที่มีคุณภาพและราคาถูกกว่าการซื้อทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการประชุมเพื่อกำหนดราคาขายในราคาเดียวกัน และเป็นราคาที่ต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้ นอกจากนี้กลุ่มยังมีการนำปัญหามาแลกเปลี่ยน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การรวมกลุ่มจึงเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก

เมื่อเข้ามารวมกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์คือ การถือหุ้น ซึ่งการปันผล คณะกรรมการกลุ่มจะได้รับร้อยละ 20 ของกำไรที่ได้ ส่วนสมาชิกเกษตรกร การปันผลขึ้นกับสินค้าที่ซื้อ โดยเฉลี่ยคืนสมาชิกตามหุ้น ร้อยละ 60 ที่เหลือร้อยละ 20 เก็บไว้เป็นทุนสำรองเพื่อเข้ากองทุนช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม

2. ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามในกลุ่มบัวบาน 1

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามในกลุ่มบัวบาน 1

รายละเอียด	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	16	53.33
ชาย	14	46.67
อายุ		
อายุเฉลี่ย (ปี)	56.7	
ระดับการศึกษา		
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	14	46.67
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	6	20
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	4	13.33
ระดับ ปวช.	1	3.33
ระดับ ปวส.	4	13.33

รายละเอียด	จำนวนคน	ร้อยละ
ระดับอนุปริญญา	1	3.33
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย		3.4
กรรมสิทธิ์ที่ดิน		
ที่ดินของตัวเอง	24	80
ที่ดินเช่า	3	10
ที่ดินของตัวเองและเช่า	3	10
พื้นที่เลี้ยงกึ่งก้ามกราม		
พื้นที่เฉลี่ย (ไร่)		7.64
ประสบการณ์เลี้ยงกึ่งก้ามกราม		
เฉลี่ย (ปี)		18.4
มากที่สุด (ปี)		30
น้อยสุด (ปี)		3
รายได้ของเกษตรกร		
เฉลี่ยต่อปี (บาท)		198,000
มากที่สุดต่อปี (บาท)		625,000
น้อยสุดต่อปี (บาท)		70,000
ผ่านมาตรฐาน GAP		
ปี 2550 – 2555	14	46.7
ปี 2555 – 2561	16	53.3

นอกจากนี้เกษตรกรกู้เงินลงทุนกับธนาคารเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) เป็นหลัก ค่าเฉลี่ยเงินกู้ต่อปีของทั้งกลุ่มเท่ากับ 3,575,000 บาท คิดเป็นดอกเบี้ยรวมทั้งปี 470,300 บาท เกษตรกรบางรายใช้งบประมาณการลงทุนจากเงินตนเองรวมทั้งหมด 1,997,000 บาท ซึ่งเกษตรกรบางรายก็ได้ทำการผ่อนผันการจ่ายดอกเบี้ยกับ ธ.ก.ส. เนื่องจากนำเงินที่ได้จากค่าตอบแทนการขายผลผลิต มาต่อยอดในผลผลิตรุ่นต่อไป

3. ข้อมูลต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

ตารางที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่นของเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกราม

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ค่าชุดบ่อ	–	382.17	382.17
ค่าเช่าที่ดิน	–	1,083.30	1,083.30
ค่าเครื่องสูบน้ำ	–	666.66	666.66

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ค่าเครื่องต้นน้ำ	–	473.33	473.33
ค่าย่อ	–	106.66	106.66
ค่าแห	–	33.43	33.43
ค่าอวน	–	178.5	178.5
ค่าตราซังกิโ	–	308.9	308.9
ค่าต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อรุ่น (บาท/รุ่น)	–	3,232.95	3,232.95
ค่าจ้างแรงงานในครัวเรือน	–	10,000	10,000
ค่าลูกพันธุ์	17,123.33	–	17,123.33
ค่าอาหารทั้งหมด	54,828.00	–	54,828.00
ค่ายาและสารเคมี	3,348.67	–	3,348.67
ค่าลี้ยงบ่อ	500	–	500
ค่าไฟฟ้า	3,348.67	–	3,348.67
ค่าน้ำมัน	3,480	–	3,480
ค่าแรงงานในการเก็บผลผลิต	664.67	–	664.67
ค่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อรุ่น (บาท/รุ่น)	83,371.01	10,000	93,371.01
ต้นทุนเฉลี่ยทั้งหมดต่อรุ่น(บาท/รุ่น)	83,371.01	13,232.95	96,603.96
ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่น (บาท/ไร่/รุ่น)	363.59	57.71	421.30
ปริมาณผลผลิตทั้งหมดของกลุ่มเกษตรกร (กิโลกรัม/รุ่น)	–	–	19,940.00
ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยของกลุ่มเกษตรกร (กิโลกรัม/ไร่)	–	–	86.96
ราคาขายของกลุ่ม (บาท/กิโลกรัม)	–	–	270
ผลตอบแทนทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่/รุ่น)	–	–	23,479.20
ผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ (บาท/ไร่/รุ่น)	–	–	23,057.90

4. ความพึงพอใจของสมาชิก และปัญหาในการผลิต

4.1 ความพึงพอใจของสมาชิก ในการรวมกลุ่ม

ความพึงพอใจในการร่วมกลุ่ม แต่ละด้าน พบว่าเกษตรกรในกลุ่มผู้เลี้ยง กุ้งก้ามกรามพึงพอใจในส่วนของการมีแหล่งเงินกู้ยืมในกลุ่มมากที่สุด ร้อยละ 93.33 ซึ่งจากการวัด ความพึงพอใจในการรวมกลุ่มของเกษตรกร ผู้วิจัยไม่ได้วัดจากระดับคะแนนความพึงพอใจ โดยตรง แต่เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรด้วยคำถาม – ตอบ ปลายเปิด ในแบบสอบถามหัวข้อ 2.10 ของข้อดีในการรวมกลุ่ม ซึ่งคำตอบที่ได้ใช้วัดความพึงพอใจของ เกษตรกรกลุ่มบัวบาน1 โดยคะแนนจะวัดจาก จำนวนคำตอบที่ตอบซ้ำกันของเกษตรกรแต่ละ ฟาร์ม โดยสามารถตอบได้มากกว่า 1 ความคิดเห็น ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ร้อยละความพึงพอใจในการร่วมกลุ่ม

รายการ	จำนวนเกษตรกร	ร้อยละ
1. มีแหล่งเงินกู้ยืมเพื่อมาทำการเกษตรภายในกลุ่ม	28	93.33
2. สมาชิกในกลุ่มได้เครดิตเรื่องลูกพันธุ์และอาหาร	20	66.67
3. กลุ่มสามารถมีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้	9	30
4. มีปันผลรายปีให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม	23	76.67
5. มีตลาดรองรับผลผลิตของกลุ่ม	26	86.67
6. ลดต้นทุนการขนส่ง เนื่องจากมีพ่อค้าคนกลางมารับถึงปากบ่อ	4	13.33
7. มีการประชุม แลกเปลี่ยนความรู้วิชาการใหม่ๆ จากนักวิชาการ เกษตรกรอยู่เป็นประจำ	8	26.67

หมายเหตุ แต่ละฟาร์มสามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

4.2 ปัญหาการผลิตของเกษตรกร

4.2.1 ลูกพันธุ์ไม่ดี ทำให้อัตราการรอดของลูกพันธุ์ต่ำ

4.2.2 ลูกพันธุ์มีราคาแพงขึ้น

4.2.3 ค่าอาหารแพงขึ้น ประสิทธิภาพลดลงทำให้ต้องซื้ออาหารเสริม
เพิ่มอีกแต่ปริมาณการขายลดลง

4.2.4 มีคู่แข่งทางการตลาด เนื่องจากราคาขายต่ำกว่ากุ้งก้ามกราม
พ่อค้าคนกลางจึงหันไปนิยมกุ้งพันธุ์อื่น

4.2.5 ราคาขายไม่ถูกปรับเพิ่มขึ้น แม้ว่ากุ้งจะเป็นสัตว์เศรษฐกิจ และ
เป็นที่ต้องการของตลาด

4.2.6 การต้องการขายผลผลิตที่เร็ว จึงจับกุ้งขายเร็วกว่ากำหนด
เพื่อลดค่าอาหาร ทำให้ขนาดของกุ้งก้ามกรามที่ออกสู่ตลาดยังมีกุ้งเล็กปะปนมาจำนวนมาก
ส่งผลให้ไม่สามารถเพิ่มราคาขายได้

4.2.7 เกษตรกรไม่มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ที่มีรูปแบบซึ่งขาด
ความรู้ในการวางแผนธุรกิจการเกษตร ทำให้ไม่ทราบต้นทุน ผลตอบแทนที่ชัดเจน และไม่เคย
วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการผลิตอย่างเป็นระบบ ทำให้การเลี้ยงกุ้งของเกษตรกรยังไม่พัฒนาสู่
ตลาดโลกได้

อภิปรายผล

ลักษณะพื้นที่ของตำบลบัวบานมีระบบน้ำจากเขื่อนลำปาวซึ่งมีน้ำตลอดทั้งปี มีดินที่
อุดมสมบูรณ์ไม่มีสารเคมีตกค้าง และสาธารณูปโภคที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ส่งผลให้
หลายตำบลในอำเภอยางตลาดมีอาชีพเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเป็นหลัก สมาชิกในกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้ง

ก้ามกรามบัวบาน 1 ตำบลบัวบาน ที่ศึกษามีจำนวนทั้งหมด 30 ราย พบว่าจดทะเบียนในชื่อ เพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิงร้อยละ 53.33 เพศชายร้อยละ 46.67 การศึกษาสูงสุดของเกษตรกรอยู่ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 46.67 อาชีพเลี้ยงกึ่งก้ามกรามเป็นอาชีพหลักของทุกฟาร์มและเป็นธุรกิจในครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่มีสมาชิกจำนวน 3 – 4 คน/ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.67 เฉลี่ย 3.4 คนต่อครัวเรือน ที่ดินในการเลี้ยงกึ่งก้ามกรามเป็นของตนเอง มีบางรายที่เช่าที่ดินอยู่บ้าง โดยพื้นที่เลี้ยงกึ่งก้ามกรามเฉลี่ย 7.64 ไร่/ประสบการณ์ในการเลี้ยงกึ่ง เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงกึ่งก้ามกรามมากกว่า 20 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 76.7 โดยเฉลี่ยประสบการณ์ในการเลี้ยงกึ่งก้ามกรามทั้งหมดเท่ากับ 18.4 ปี รายได้ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามเฉลี่ยต่อปี 198,000 บาท เกษตรกรทุกฟาร์มได้ผ่านมาตรฐาน GAP และต่ออายุทุก 2 ปี ตามกำหนด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ต้นทุนการผลิตเกษตรกรผู้เลี้ยงกึ่งก้ามกรามกลุ่มบัวบาน 1 ที่ผ่านมาตรฐาน GAP จำนวนทั้งหมด 30 ราย พบว่ามีบ่อเลี้ยงกึ่งก้ามกรามทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ รวมทั้งหมดจำนวน 135 บ่อ คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมด 229.3 ไร่ ในการเลี้ยงกึ่ง 1 รุ่นใช้เวลาเลี้ยง 6 – 8 เดือน ปริมาณผลผลิตที่ได้ทั้งหมดต่อรุ่นจำนวน 19,940 กิโลกรัม เฉลี่ยปริมาณผลผลิตต่อรุ่นเท่ากับ 86.96 กิโลกรัมต่อไร่ สามารถขายผลผลิตให้กลุ่มได้ในราคากิโลกรัมละ 270 บาท ค่าต้นทุนคงที่เฉลี่ย 3,232.95 บาทต่อรุ่นค่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยที่เป็นเงินสด 83,371.01 บาทต่อรุ่นค่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยที่ไม่เป็นเงินสด 10,000 บาทต่อรุ่นรวมค่าต้นทุนรวมทั้งหมดเท่ากับ 96,603.96 บาทต่อรุ่นคิดเป็นต้นทุนเฉลี่ยจำนวน 421.30 บาทต่อไร่ต่อรุ่นดังนั้นผลตอบแทนที่เกษตรกรกลุ่มบัวบาน 1 จะได้ในการเลี้ยงกึ่งก้ามกรามทั้งหมดต่อรุ่น คือ รายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่น 23,479.20 บาท และรายได้ทั้งหมดสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ต่อรุ่นเท่ากับ 23,057.90 บาท

ข้อเสนอแนะ

1. กลุ่มเกษตรกรบัวบาน 1
 - 1.1 กลุ่มควรเลือกแหล่งที่มีการพัฒนาสายพันธุ์ก้ามกรามให้มีคุณภาพดี เพื่อให้มีอัตราการสูงและโตเร็ว
 - 1.2 กลุ่มควรแจ้งแหล่งอาหาร และเลือกยี่ห้ออาหารที่มีคุณภาพดี
 - 1.3 กลุ่มควรมีอำนาจต่อรองราคาขายกับพ่อค้าคนกลางเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนสูงขึ้น
 - 1.4 พัฒนาเทคนิควิธีการคัดแยกเพศลูกพันธุ์ก้ามกรามเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเลี้ยงแต่ยังไม่แพร่หลาย

1.5 ส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มศักยภาพการผลิตและมีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น

1.6 พัฒนาเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลตอบแทนโดยกรมประมงได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามในโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนรวมถึงการเชื่อมโยงสินค้าสู่ตลาดและมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนเพื่อร่วมกันพัฒนาการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามของกลุ่มเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นโดยมุ่งเน้นให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

2. เกษตรกรในกลุ่มบัวบาน1

2.1 รูปแบบการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ควรให้เกษตรกรเลี้ยงกุ้งให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน โดยยึดระยะการจับออกไป เนื่องจากเกษตรกรเร่งทยอยจับกุ้งขายเร็วไป ทำให้ขนาดของกุ้งก้ามกรามที่ออกสู่ตลาดยังมีกุ้งเล็กปะปนมาจำนวนมาก และอยากให้รวมมือกันแยกบ่อเลี้ยงกุ้งบางส่วนในการเลี้ยงให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อต่อรองราคาขายกับพ่อค้าที่มารับซื้อได้สูงขึ้น

2.2 เกษตรกรควรมีการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ที่มีรูปแบบมากขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่ขาดการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุน กำไรที่ได้รับจริง หากทำบัญชีที่ชัดเจน จะทำให้วิเคราะห์ต้นทุนที่สิ้นเปลืองในแต่ละรุ่นแล้วนำไปวางแผนการเลี้ยงเพื่อลดต้นทุนในรอบการผลิตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามบัวบาน1. (2554). คู่มือการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามกลุ่มก้ามกรามบัวบาน1. กาฬสินธุ์: กาฬสินธุ์วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงกุ้งก้ามกรามบัวบาน 1.
- จันทิมา เพียรผล. (2560). สถานการณ์การผลิตกุ้งก้ามกราม ปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.fisheries.go.th/strategy/fisheconomic>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2561). การตั้งราคาแบบบวกเพิ่ม. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2562 จาก <https://www.stou.ac.th/stou> online
- สำนักงานประมงจังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามจังหวัดกาฬสินธุ์. กาฬสินธุ์: สำนักงานประมงจังหวัดกาฬสินธุ์.
- สำนักงานประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. (2560). ข้อมูลกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งก้ามกรามตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด ปี 2560. กาฬสินธุ์: สำนักงานประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์.

สำนักงานประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. (2561). รายชื่อฟาร์มเกษตรกรที่ได้รับการ
รับรองมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดปีงบประมาณ 2560. กาฬสินธุ์: สำนักงาน
ประมงอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์.

การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน*

DEVELOPING ANALYTICAL THINKING ABILITY OF
MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS IN BIOLOGICAL SCIENCE USING
PHENOMENON – BASED LEARNING

อนุเบศร์ ทศนิยม

Anubes Tassaniyom

สุมาลี ชุกำแพง

Sumalee Chookhampaeng

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: anubet_thads@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยปฏิบัติการในห้องเรียน มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 กลุ่มที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน จากนักเรียนทั้งหมด 29 คน ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ณ โรงเรียนผดุงนารี จังหวัดมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2562 โดยการพัฒนาความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ไม่อิงเนื้อหา แยกเป็น 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 10 ข้อ รวมเป็น 30 ข้อ ใช้เวลาทำ 1 ชั่วโมง และแบบสัมภาษณ์นักเรียนที่ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านครูผู้สอน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดจำนวน 7 คน และพบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คนไม่ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดเนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เหมาะสม ส่วนในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดจำนวน 12 ยังเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ผ่าน

* Received 12 April 2020; Revised 27 April 2020; Accepted 12 May 2020

เกณฑ์อีกจำนวน 3 คนเนื่องจากขาดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และใน
วงรอบปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดเนื่องจาก
ระยะเวลาและความคุ้นชินในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้สามารถพัฒนา
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดวิเคราะห์, ปรากฏการณ์เป็นฐาน, วิจัยปฏิบัติการ

Abstract

This classroom action research aimed to develop 10th graders' analytical thinking ability by using phenomenon – based learning to meet the criteria of 75 per cent. The participants were 15 students from a total of 29 students in a classroom who studied Biological Science course at Phadungnaree School, Mahasarakham Province, the academic year 2019. By developing the purpose of this research, the researchers collected data from two instruments. Firstly, the 4 multiple – choice analysis test, not based on content, divided into 3 components, 10 items each, for a total of 30 items, takes 1 hour. Secondly, the student interview consisting of 3 aspects: the ability in Analytical thinking in the teaching and learning activities and the teacher' teaching. Then analyze the data with basic statistics the results of the study revealed that 75% of the students who learned through the phenomenon – based learning management plan had the analytical thinking ability through the criteria that set by the researcher. There were 7 students passing the criteria specified by the researcher in the first cycle and found that the target group of 8 people did not meet the criteria due to the duration of the activities. In the 2nd operation cycle, there were 12 students who passed the specified criteria from the researcher, and there are still 3 target group students who do not yet pass due to lack of motivation in teaching and learning activities. The operation cycle 3, it was found that all students passed the criteria set by the researcher due to the time and familiarity in teaching and learning activities, enabling them to develop their ability to think analytically.

Keywords: Analytical Thinking Ability, Phenomenon – Based Learning, Action Research

บทนำ

วิทยาศาสตร์ที่ถูกจัดเข้าไปในหลักสูตรสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับชั้นนั้นมีความยากง่ายแตกต่างกันตามแต่ละช่วงวัย นอกจากนี้รายวิชาวิทยาศาสตร์ยังนับได้ว่าเป็นหนึ่งในตัวแปรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศเพราะจะเห็นได้จากความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันระหว่างวิทยาศาสตร์กับวิชาชีพต่าง ๆ อาทิเช่น การเกษตร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรโดยอาศัยแนวทางด้านวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบัน (โรสมาวัน อะลิติมัน, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายของการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ข้อที่ 4 ที่ว่า เพื่อให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มวลมนุษย์ และสภาพแวดล้อมและการดำรงชีวิต วิทยาศาสตร์จึงมีความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอยู่ในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้อง กับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้น ในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2560) ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นกลุ่มผู้เรียนยุคคน Generation Z ที่กำลังเติบโตและมีพัฒนาการมาพร้อมกับการสั่งสมต่าง ๆ ที่ได้รับสืบทอดในรูปแบบของวัฒนธรรมอย่างก้าวกระโดด ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีสารสนเทศก็มีพัฒนาการควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านวิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศได้ง่ายขึ้นกว่าในอดีตจากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีการรวบรวมและเรียบเรียงขึ้นมา ทำให้นักการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการเสฟข้อมูลที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณ แต่ข้อมูลที่ได้รับส่วนใหญ่มักเป็นข้อมูลทุติยภูมิหรือตติยภูมิ (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2558) การเรียนรู้วิทยาศาสตร์จะต้องปลูกฝังให้

ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ และสืบเสาะหาความรู้ความจริง ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ของคนในศตวรรษที่ 21 ผ่านการสืบค้นข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างมหาศาล ต้องสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจ นำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนานวัตกรรม (ณัฏฐพงษ์ เจริญทิพย์, 2542)

แบบทดสอบ Programme for International Student Assessment (PISA) ของ OECD ถูกออกแบบมาเพื่อทดสอบว่า นักเรียนสามารถจะนำสิ่งที่ได้เรียนในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้หรือไม่ และเพื่อทดสอบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านดีพอที่จะอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ เอกสารราชการ ให้เข้าใจได้หรือไม่ นอกจากนี้ PISA ไม่ได้วัดผลนักเรียนเป็นรายบุคคล แต่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ ในระดับชาติ คะแนนสอบจะแสดงให้เห็นว่า แต่ละประเทศจัดการศึกษาแก่เด็กนักเรียนของตนเองได้ดีในระดับใดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยข้อสอบจะเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดขั้นสูงซึ่งก็รวมถึงการคิดวิเคราะห์ด้วย (Sahlberg, P., 2015) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้เผยแพร่ผลการประเมิน PISA พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ 436 คะแนน จากค่าเฉลี่ย ของ OECD 500 คะแนน โดยกลุ่มโรงเรียนเน้นวิทยาศาสตร์มีคะแนน 559 คะแนนอยู่ในระดับเดียวกับกลุ่มบนสุดห้าอันดับแรก และกลุ่มโรงเรียนสายิตของมหาวิทยาลัยมีคะแนน 520 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ส่วนกลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ยังคงมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558) จึงสามารถอนุมานจากผลสอบ PISA ได้ว่าเด็กไทยขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และจากการสำรวจสภาพปัญหาด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี จังหวัดมหาสารคาม ด้วยการสังเกตการสอนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 3 องค์ประกอบ คือ วิเคราะห์ความสำคัญ วิเคราะห์หลักการ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4/5 ในโรงเรียนผดุงนารี ไม่สามารถทำแบบฝึกหัดได้ และไม่สามารถตอบคำถามในชั้นเรียนได้หลังจากที่ครูได้สอนไปแล้ว เนื่องจากขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในด้านนี้เพื่อตอบรับกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

งานวิจัยหลายฉบับได้กล่าวถึงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ว่าสามารถพัฒนาขึ้นได้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (ศศิธร ปักกาโล, 2558) วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (ชลธิชา พลชัย และไพโรจน์ เต็มเตชาติพงศ์, 2559) บทเรียนประกอบเกม (พิมพ์รักษ์ เตชาธนะเกียรติ์ และอัญชลี ทองอม, 2559) Generative Learning – Based Biological Module (Widya Prawita & Baskoro Adi Prayitno, 2019) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (พงศธร มหาวิทยาลัยตร,

2562) ซึ่งแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความน่าสนใจเพราะเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับการพัฒนาของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ผู้รับสารเหล่านั้นจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ช่วยเสกสือต่าง ๆ หรือตัดสินใจให้เหมาะสมกับบริบทของความเป็นจริง ตรงตามความต้องการของผู้เสกสือ นอกจากนี้ยังพบว่าผลการประเมิน PISA ของประเทศฟินแลนด์มีผลการประเมินอยู่ในระดับต้น ๆ ของโลก ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของประเทศฟินแลนด์ที่มีการนำเอานวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ปฏิบัติจริง (Zhukov, T., 2015) ผู้วิจัยจึงได้เลือกแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพราะการคิดวิเคราะห์เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียน (สรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, 2557) โดยการจัดการเรียนรู้นี้จะดึงเอาปรากฏการณ์ในชีวิตจริงหรือในโลกแห่งความเป็นจริงที่มีความซับซ้อนในบริบทจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ทฤษฎีในบทเรียนมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปรากฏการณ์นั้น ๆ หาความสำคัญ และหาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้นมีจุดเน้นอยู่ที่ความเป็นองค์รวม กล่าวคือ มีการศึกษาข้ามรายวิชา เพราะปรากฏการณ์ที่นำมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ นั้นตามบริบทในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วมักจะมี ความซับซ้อนในตัวอยู่แล้ว และยากต่อการทำความเข้าใจผ่านการศึกษายาไ้รายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการข้ามรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ได้จากหลากหลายมุมมองผ่านหลากหลายรายวิชา ซึ่งจะอำนายให้ผู้เรียนได้ฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์ว่าจะศึกษาผ่านรายวิชาใดบ้างและใช้ศึกษาส่วนใดหรือองค์ประกอบใดของปรากฏการณ์

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนั้นสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนการสอนที่แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนซึ่งได้แนวคิดมาจากแบบที่ได้เคยมีการใช้มาก่อน (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) นอกจากนี้ผู้วิจัยจะดึงเอาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและประสบการณ์ของนักเรียนมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ ซึ่งการสอนโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้นี้เป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของผู้วิจัยที่จะนำมาปฏิบัติจริงในบริบทของห้องเรียนในประเทศไทยและพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ดีขึ้นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 29 คน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 5 โรงเรียนผดุงนารี จำนวน 15 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งเลือกจากการสังเกตการเรียนรู้และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานจำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แผน ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และมีเกณฑ์การประเมินเป็นเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 9 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัย 4 ตัวเลือกไม่อิงเนื้อหา แยกตามองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 10 ข้อ รวม 30 ข้อ โดยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ผ่านการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.4 – 1.00 และเลือกใช้ข้อสอบที่มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.00 แล้วนำไปหาค่าความยากง่ายซึ่งมีค่าที่เลือกใช้อยู่ระหว่าง 0.41 – 0.78 ค่าอำนาจจำแนกซึ่งมีค่าที่เลือกใช้อยู่ระหว่าง 0.33 – 0.71 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR20) เท่ากับ 0.83

2.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านครูผู้สอน โดยผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.6 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยปฏิบัติการซึ่งแบ่งการปฏิบัติการออกเป็น 3 วงรอบ วงรอบละ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

3.2 ดำเนินการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 3 วงรอบปฏิบัติการ โดยหลังครบแต่ละวงรอบปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะดำเนินการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อวัด

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายว่าผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 หรือไม่ และดำเนินการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

3.3 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในแต่ละวงรอบปฏิบัติการ ไปวิเคราะห์ ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์นักเรียนทั้ง 3 ด้าน ไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาในวงรอบปฏิบัติการต่อไปหากนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 15 คน ยังมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์โดยการถอดข้อความที่นักเรียนให้สัมภาษณ์แล้วนำไปอ้างอิงกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ 3 วงรอบ และใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

วงรอบปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานจำนวน 7 คน จากทั้งหมด 15 คน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ร้อยละ 75 และยังพบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด เนื่องจากขั้นตอนการทำกิจกรรมซับซ้อนทำให้นักเรียนต้องใช้เวลาในการทำ ความเข้าใจนาน และเวลาในการทำกิจกรรมไม่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขโดยการออกแบบ ขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจโดยการตัดหรือบางขั้นตอนเข้าไว้ด้วยกัน และให้นักเรียนอ่านขั้นตอนการทำกิจกรรมก่อนการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งการสอน และกำหนดเวลาให้เหมาะสมมากขึ้นในวงรอบปฏิบัติการที่ 2

วงรอบปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ได้รับการปรับแก้ไขจากวงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 12 คน เพิ่มมาจากวงรอบปฏิบัติการที่ 1 จำนวน 5 คน และเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดจำนวน 3 คน เนื่องจากนักเรียนไม่สนใจในการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ซึ่งอาจจะเป็นเพราะนักเรียนได้ทำกิจกรรม

แบบเดิมซ้ำ ๆ หลายครั้งตั้งแต่ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 จนถึงวงรอบปฏิบัติการที่ 2 จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการร่วมทำกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขโดยจัดกลุ่มใหม่ให้นักเรียนและออกแบบกิจกรรมให้มีความดึงดูดมากขึ้นโดยการเพิ่มสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ได้แก่ วิดีโอ และใช้รางวัลในการเพิ่มแรงจูงใจในการทำกิจกรรมในวงรอบปฏิบัติการที่ 3

วงรอบปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ปรับแก้ตามปัญหาที่พบในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 ทุกคน

หลังการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงรอบปฏิบัติการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน จากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 29 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดทุกคน และมีความเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ของแต่ละวงรอบปฏิบัติการดังตารางที่ 1

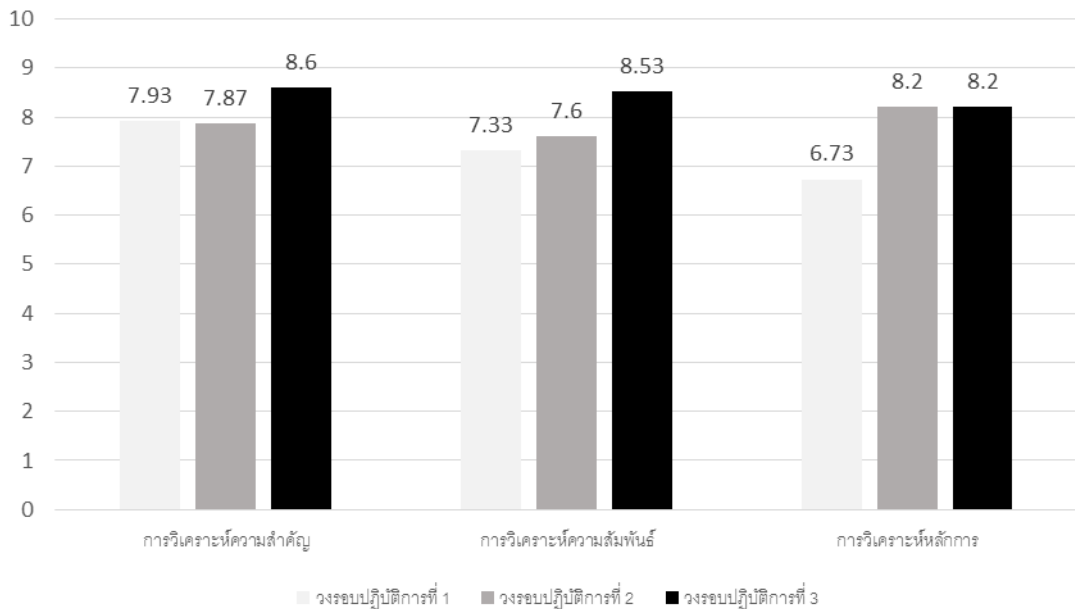
ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1,2 และ 3

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	วงรอบปฏิบัติการ		
	ที่ 1	ที่ 2	ที่ 3
ค่าเฉลี่ย	73.33	78.89	84.44
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.63	5.30	5.30
ค่าสูงสุด	80.00	93.33	90.00
ค่าต่ำสุด	63.33	70.00	76.67

นอกจากนี้จะพบว่าเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มาแยกวิเคราะห์ตามองค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ หลังจบการปฏิบัติการทั้ง 3 วงรอบ จะเห็นว่าแต่ละองค์ประกอบของความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างมากจากในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ส่วนการวิเคราะห์หลักการในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 เท่ากับในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 วงรอบปฏิบัติการที่ 2 และวงรอบปฏิบัติการที่ 3

อภิปรายผล

การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยได้แบ่งเป็น 3 วงรอบปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

วงรอบปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 73.33 เมื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์เป็นรายองค์ประกอบก็พบว่า มีผลเฉลี่ยในการวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ อยู่ที่ร้อยละ 7.86, 7.70 และ 7.62 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในแต่ละองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันและถือว่าอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ซึ่งมีขั้นตอนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยเฉพาะในขั้นการใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านการลงมือปฏิบัติเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาร่วมกัน ในขั้นนี้นักเรียนจะได้สืบค้นค้นคว้า อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างชิ้นงาน โดยข้อมูลความรู้ที่นักเรียนสืบค้นได้จะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการเรียนรู้ในขั้นดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่บ่งชี้การคิดวิเคราะห์ที่กล่าวว่า ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นทางเลือกที่จะแก้ปัญหา นั้น โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจที่สำคัญ คือวิเคราะห์ผลทางบวก กับ ผลทางลบ

ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกนั้นซึ่งจะเกิดขึ้นในด้านส่วนตัว สังคม และส่วนรวม (ดิลก ดิลกานนท์, 2534) นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก็พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 7 คน จากทั้งหมด 15 คน และนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายทุกคน สามารถทำคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนดได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการนี้ นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยน อภิปราย และให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพราะนักเรียนจะได้กำหนดทางเลือกเพื่อหาสาเหตุของปัญหาโดยพิจารณาความเป็นไปได้และข้อจำกัดต่าง ๆ ทางเลือกที่จะแก้ปัญหานั้นไม่จำเป็นต้องมีทางเลือกทางเดียว ทั้งนี้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในระหว่างการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดีทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้เสร็จสมบูรณ์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ยังเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 8 คน ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนด เนื่องจากระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบมานั้นยังไม่ค่อยเหมาะสมต่อกิจกรรมบางกิจกรรมในบางขั้นการสอน โดยพบว่าในขั้นการนำเสนอข้อมูล หรือ นำเสนอผลที่ได้จากการทำกิจกรรม นักเรียนบางกลุ่มใช้เวลาเกินที่ผู้วิจัยกำหนด และขั้นตอนในการทำกิจกรรมซับซ้อนและเยอะเกินไปส่งผลให้นักเรียนสับสนในการดำเนินกิจกรรมถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะได้อธิบายขั้นตอนก่อนดำเนินกิจกรรมแล้วก็ตาม

วงรอบปฏิบัติการที่ 2 เมื่อทำการแก้และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการแก้ไขในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 78.89 เมื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าการวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.14, 7.93 และ 8.31 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นทุกองค์ประกอบจากวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ทำให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ด้วย เนื่องจากในขั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนระยะเวลาให้เหมาะสมขึ้นทำให้นักเรียนมีเวลาในการสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาร่วมกันมากขึ้น ทั้งนี้ นอกจากนี้ในขั้นการสังเกตปรากฏการณ์ที่สนใจศึกษาร่วมกันจากมุมมองแบบองค์รวมนักเรียนได้ร่วมกันสังเกตปรากฏการณ์โดยนำประสบการณ์เดิมของนักเรียนมาร่วมในการสังเกตอันจะนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลและวิเคราะห์หาหลักการที่สามารถรวมปรากฏการณ์และประสบการณ์เดิมของนักเรียนเข้าไว้ด้วยกันได้ ทำให้คะแนนการวิเคราะห์หลักการในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 สูงกว่าการวิเคราะห์ความสำคัญ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก็พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน

จากทั้งหมด 15 คน โดยเพิ่มขึ้นมาจากในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 จำนวน 5 คน ขณะเดียวกันนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายทุกคน สามารถทำคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนดได้เหมือนในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 เนื่องจากในการจัดการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการนี้ นักเรียนได้ใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมในแต่ละชั้นการสอน และนักเรียนก็เริ่มคุ้นเคยกับแผนการจัดการเรียนรู้มากขึ้นกว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 ดังนั้นในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ยังเหลือนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนด เนื่องจากนักเรียนไม่สนใจทำกิจกรรมในระหว่างการจัดการเรียนการสอนเพราะนักเรียนเริ่มคุ้นชินกับกระบวนการจัดการเรียนรู้มากขึ้นเลยทำให้นักเรียนบางคนที่ถือว่าเป็นส่วนน้อยไม่ค่อยสนใจ หรือ ไม่รู้สึกตื่นเต้นกับการสอนที่ผู้วิจัยนำไปใช้สอนเหมือนในตอนแรก จึงไม่สามารถถึงความสนใจนักเรียนกลุ่มดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 นี้ ยังสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนส่วนใหญ่ได้ โดยจะเห็นได้จากจำนวนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 ทั้งหมดจำนวน 26 คน

วงรอบปฏิบัติการที่ 3 เมื่อทำการแก้และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการแก้ไขในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 84.44 เมื่อนำคะแนนมาวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าการวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หลักการ เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.70, 8.55 และ 8.45 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นทุกองค์ประกอบจากวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ทำให้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 ด้วย เนื่องจากในขั้นที่ 3 ผู้วิจัยได้นำแนวทางในการแก้ไขปัญหาในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 มาปรับใช้เพื่อลดปัญหาการไม่สนใจทำกิจกรรมในระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกลุ่มใหม่ให้กับนักเรียนคนที่ไม่สนใจในการทำกิจกรรมในระหว่างการเรียนการสอน นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก็พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน จากทั้งหมด 15 คน โดยเพิ่มขึ้นมาจากในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 จำนวน 3 คน ขณะเดียวกันนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายทุกคน สามารถทำคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ผู้วิจัยกำหนดได้เหมือนในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 และ 2 เนื่องจากในการจัดการเรียนรู้ในวงรอบปฏิบัติการนี้ นักเรียนมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ทำให้การอธิบายขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้บางขั้นนักเรียนก็สามารถเข้าใจและทำได้อัตโนมัติโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องอธิบายเพิ่มเติม เหมือนในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 และ 2 นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการปฏิบัติการในวงรอบที่ 3 ซึ่งเป็นวงรอบปฏิบัติการวงรอบสุดท้ายที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนสามารถทำคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดทุกคน นักเรียนได้ใช้ระยะเวลาในการพัฒนาความสามารถในการคิด

วิเคราะห์มาตั้งแต่ในวงรอบปฏิบัติการแรกจนถึงวงรอบปฏิบัติการที่ 3 ทำให้ในวงรอบที่ 3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยสูงกว่าในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 และวงรอบปฏิบัติการที่ 2 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานลดลงเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับที่ใกล้เคียงกันมากขึ้น และระดับความแตกต่างกันก็ลดลงด้วย

ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ เนื่องจากหลังจากจบวงรอบปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ท้ายวงรอบปฏิบัติการที่ 3 อยู่ที่ร้อยละ 85.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดอันเนื่องมาจากนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาซึ่งจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว แต่ต้องได้รับการพัฒนา และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก็ถือว่าเป็นหนึ่งในการคิดขั้นสูง ฉะนั้นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพราะในการพัฒนาความคิดขั้นสูงในระดับต่อไป นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เสียก่อน เพราะความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นความคิดขั้นแรกของการคิดขั้นสูง (ทิศนา แคมมณี, 2544) แต่อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเมื่อระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นในแต่ละวงรอบปฏิบัติการและเมื่อมีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียน และผลที่ได้จากการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) ที่ว่าหลังนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานพบว่านักเรียนมีความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ผู้วิจัยจึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 คน จากนักเรียนทั้งหมด 29 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 ทุกคน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในการเรียนรู้ และธรรมชาติในการเรียนรู้ที่คล้ายกันไว้ในกลุ่มเดียวกันเพื่อให้ง่ายต่อการสังเกตและกำกับดูแลของครูผู้สอน
2. ควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงานของนักเรียนแต่ละคนภายในกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อลด

ระยะเวลาในการแบ่งหน้าที่กันของนักเรียนภายในกลุ่ม และควรมีการกำกับเวลาให้เหมาะสม
ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นการสอน

3. ควรเลือกปรากฏการณ์ที่นำมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับบริบท
และธรรมชาติการเรียนรู้ของนักเรียนในสังคมไทย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้นักเรียนอยาก
รู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เลือกมาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หากมีระยะเวลาเพียงพอควรทำการสังเกตพฤติกรรมที่บ่งชี้ความสามารถในการคิด
วิเคราะห์ของนักเรียนเพิ่มเติม เพื่อบรรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการอธิบายตัวแปร
ตาม

2. ควรออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อให้เป็นไปตามลักษณะของ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ว่าต้องเป็นแบบสหวิทยาการ

เอกสารอ้างอิง

- โรสมาวัน อะลิติมัน. (2556). ความเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ของนักเรียนแผนการเรียน
วิทยาศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรม. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของ สป. ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564).
ชลธิชา พลชัย และไพโรจน์ เต็มเตชาติพงศ์. (2559). การพัฒนาความสามารถในการคิด
วิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องไฟฟ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E). GNRU รายงานสืบเนื่อง
การประชุมสัมมนาวิชาการ, 17, 772-783.
- ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์. (2542). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์: ทักษะแบบองค์
รวม. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพลส.
- ดิลก ดิลกานนท์. (2534). การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. ใน ดุษฎีนิพนธ์
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2558). แนวการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารพัฒนาการ
เรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 9(1), 136-154.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2562). การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
ร่วมกับการเรียนรู้แบบเชิงรุกในรายวิชาการประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะ
การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 42(2), 73-
90.

- พิมพ์รัช เตชาชนะเกียรติ และอัญชลี ทองเอน. (2559). การพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้บทเรียนประกอบเกมวิชาชีววิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2, 27-38.
- ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2557). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาโดยการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานร่วมกับการใช้แผนที่โน้ตสโน. ใน การวิจัยในชั้นเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร ปักกาโล. (2558). การใช้ปัญหาเป็นฐานพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องระบบต่อมไร้ท่อ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). รายงาน PISA 2015. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2561 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa/reports/2015/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 348-365.
- Sahlberg, P. (2015). Finland's school reforms won't scrap subjects altogether. The Conversation. Retrieved August 8, 2019, from <http://theconversation.com/finlands-school-reforms-wont-scrap-subjects-altogether-39328>
- Widya, P. & Baskoro, A. P. (2019). Effectiveness of a Generative Learning-Based Biology Module to Improve the Analytical Thinking Skills of the Students with High and Low Reading Motivation. International Journal of Instruction, 12(1), 1459-1476.
- Zhukov, T. (2015). Phenomenon-Based Learning: What is PBL? Retrieved August 7, 2018, from <https://www.noodle.com/articles/phenomenon-based-what-is-pbl>

ยุคดิจิทัลกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*
DIGITAL AGE AND GUIDELINES FOR MANAGING LEARNING
RESOURCES IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
PRIMARY EDUCATION AREA PHITSANULOK, AREA 1

กุกเกียรติ แดงสีดา

Kukait Dangseeda

พิมผกา ธรรมสิทธิ์

Phimphaka Thammasit

วจี ปัญญาใส

Vajee Panyasai

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: kukait73@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 2) เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) และด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 402 คน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล พิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างแนว

* Received 13 April 2020; Revised 30 April 2020; Accepted 20 May 2020

ทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนตามรูปแบบของ PDCA ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาองค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีใน ยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: การบริหารแหล่งเรียนรู้, ยุคดิจิทัล, การสนทนากลุ่ม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the state of learning resources management in digital age schools under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1 2) to find ways to manage learning sources within digital age schools. Under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1, consisting of 4 components, namely the plan, the operation of the learning resource management (Do), the examination, review and monitoring of the learning resource management (Check) and Summarizing the report, improving and correcting the management of learning resources (Action). The sample group used in this research is school administrators and teachers. Under the office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1, 402 persons, using mixed method, quantitative data were collected by questionnaires Qualitative data was used by the focus group method. The research instruments were 5 – level estimation questionnaire and group chat record form The statistics used for data analysis were frequency (f), percentage (%), mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). Analyze the data from Focus Group by analysis. Data synthesis Considering consistency and relationships of data By content analysis to create a guideline for learning resources management within digital age schools Under the Office of Primary Education Area Phitsanulok, Area 1

The result of the research shows that: 1) Conditions of learning resource management in digital age schools Under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1, all 4 aspects were at a high level. 2) Guidelines for

managing learning sources within digital age schools Under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 1, stakeholders should be involved in every step of the process according to the form of PDCA. Promote and support personnel to receive knowledge education. Technology skills in the digital age

Keywords: Learning Resource Management, Digital Age, Focus Group

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ในมาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการ จัดสภาพแวดล้อม สังคมและการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและ หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนให้มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” และมาตรา 24 (5) ได้ระบุว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องดำเนินการเสริมสร้าง สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจาก สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกที่จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะในห้องเรียน หรือในสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพิจารณาใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ (กรมวิชาการ, 2545) ให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาอันประกอบด้วย การยกระดับองค์ความรู้ให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีระบบการจัดการความรู้ ปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมกับมาตรฐานสากล บนความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้น

จากการปฏิรูปการศึกษา ที่กล่าวมาจึงทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ขึ้นอย่างมากมาย ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ตลอดเวลาจากแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอ รวมถึงสื่อ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาในยุคปัจจุบัน และอนาคตที่จะเพิ่มพลังการเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงทำให้สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุก

เวลา ทุกที่จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งแหล่งเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ตำราเรียน หรือในสถานศึกษาเท่านั้น และปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษานั้น สถานศึกษาจะต้องทำการสำรวจหรือเตรียมข้อมูลแล้วพิจารณาใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก และใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และดำเนินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สถานศึกษานั้น ถือว่าเป็นนโยบายที่สำคัญของสถานศึกษา แต่ในขณะเดียวกันสถานศึกษาแต่ละแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 มีขีดจำกัด มีความแตกต่างและความพร้อมที่ต่างกันหลายประการ และ การบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยคำนึงถึงความสะดวกคล่องและเหมาะสมกับหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อจะส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพของผู้เรียน การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ดีจึงมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความคุ้มค่า เอกชัย กี่สุขพันธ์ ประธานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม คุ้มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในชุมชนแล้ว ยังจะทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่หลากหลายจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสู่การเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางกายภาพและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ โดยมีปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ยุคใหม่

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ถือว่ามีความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้พิจารณาตนเองตามศักยภาพ แต่ในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดแหล่งเรียนรู้ และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ และที่สำคัญคือตัวของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความตระหนักที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาของโรงเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและครูผู้สอน เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนา

ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้แหล่งเรียนรู้ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล และสามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 115 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 66 โรงเรียน โรงเรียนกลาง จำนวน 45 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 4 โรงเรียน มีบุคลากรทั้งสิ้น 1,756 คน
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยข้อที่ 1 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 89 คน และครู จำนวน 313 คน รวม จำนวน 402 คน โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)
3. กลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 2 คน รวม 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน (Plan) 2) ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) 3) ด้านตรวจสอบ ทบทวน และติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) 4) ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) โดยแบบสอบถามจะเป็นลักษณะแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ข้อความนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ข้อความนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ข้อความนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ข้อความนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ข้อความนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยข้อคำถามสร้างขึ้นจากระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน (Plan) 2) ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) 3) ด้านตรวจสอบ ทบทวน และติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) และ 4) ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. จัดส่งแบบสอบถามให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 89 โรงเรียน ไปพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

3. ติดตามการตอบแบบสอบถาม ให้ครบตามจำนวนและความสมบูรณ์ ครบถ้วน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถึงผู้เชี่ยวชาญการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จำนวน 9 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมสนทนากลุ่ม

2. ดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยผู้วิจัยบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ข้อมูลทั่วไปสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยวิธีแจกแจงความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) และแบบสอบถามตอนที่ 2 คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 402 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 89 คน และครู จำนวน 313 คน พบว่าระดับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการสรุป รายงานผลปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) ($\bar{X}$ = 3.97) ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) ($\bar{X}$ = 3.85) และ ด้านการวางแผน (Plan) ($\bar{X}$ = 3.80) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ($\bar{X}$ = 3.55)

ผลการศึกษาระยะที่ 2 การหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครู จำนวน 2 คน รวม 9 คน พบว่า แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ด้านการวางแผน (Plan) สถานศึกษาควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จัดทำแผนโครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาองค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล แต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาตามความต้องการของผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และเทคโนโลยีในปัจจุบัน วางแผนให้บุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างความเข้าใจการนำข้อมูลใน Big Data ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการ จัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) สถานศึกษาจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนให้กับบุคลากร จัดกิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้านแบบ ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือปรับปรุงห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการบริการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล สร้างเครือข่ายเพื่อใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาร่วมกัน มอบรางวัลให้บุคลากรที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนภายนอกสามารถเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้

ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมเป็นคณะกรรมการ และแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเข้าร่วมนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในระยะก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยกำหนดกระบวนการและเกณฑ์การนิเทศ กำกับ ติดตามที่เหมาะสม

กับบริบทของสถานศึกษา มีการประเมินแบบ 360 องศา โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วม ประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Google Form, QR – Code ตามสภาพความเป็นจริง จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาประสิทธิภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงานภายนอกศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการ ประเมินแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีการประชุมทบทวน วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องเพื่อ ปรับปรุงแก้ไข สำนวจความพึงพอใจการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสำรวจแหล่งเรียนรู้

ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ร่วมกับ เครือข่ายโรงเรียนประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสม กับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทของสถานศึกษา สภาพความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อนำผลจากการนิเทศ กำกับ ติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพเป็นปัจจุบันและทันสมัย สถานศึกษานำความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ใช้ แหล่งเรียนรู้มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปรับปรุง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ จัดทำข้อเสนอแนะตาม ความเป็นจริงในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และจัดทำรายงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เอกสารรูปเล่ม, E – book, Facebook

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการวางแผน (Plan) ตามกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ได้เหมาะสมกับ สภาพปัจจุบันและเทคโนโลยี สถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ไว้ใน

รูปแบบฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือ Internet และสถานศึกษาแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจใน ด้านเทคโนโลยีเป็นคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา แต่การวางแผนการใช้ ข้อมูลจาก Big Data ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย การบริหาร แหล่งเรียนรู้ควรมีการวางแผนที่ดีเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ คำ วงศ์เทพ ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอ แม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 พบว่าการวางแผนการใช้แหล่ง เรียนรู้ภายในโรงเรียนต้องมียุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจนโดยจัดทำ เป็นแผนงานหรือโครงการของโรงเรียนทุกปีการศึกษา (คำ วงศ์เทพ, 2554)

ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่มี สภาพพร้อมสำหรับให้บริการ นำเครื่องมือสื่อสารในรูปแบบดิจิทัลมาใช้ในการบริหารแหล่ง เรียนรู้ เช่น line, facebook นำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการค้นหาข้อมูล และนำเสนอข้อมูล แต่สถานศึกษานำสื่อดิจิทัล เช่น ป้ายดิจิทัล, Infographic มาใช้สร้างแรงกระตุ้นเพื่อนำแหล่ง เรียนรู้ไปใช้ ยังอยู่ในระดับน้อย สถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดการนำแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริญา ยั เลียบคง ได้วิจัยเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ มีจุดประสงค์ทั้งด้าน เนื้อหาวิชา และกระบวนการหรือวิธีการอ่านข้อมูลให้เป็น (Information Literacy) โดยผ่าน การสัมผัสหรือปฏิบัติกับสื่อต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งผู้เรียนจะปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเป็นผู้เรียนที่ตื่นตัว ในขณะที่ใช้สื่อ วัสดุที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบ เพื่อสำรวจ ตรวจสอบ หาคำตอบจากสื่อ หรือนวัตกรรมต่าง ๆ โดยครูหรือบรรณารักษ์จะกลายเป็นผู้สร้าง แรงจูงใจและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยการจัดหาสิ่งสนับสนุนเนื้อหาอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลและกลายเป็นักเรียนนักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลที่เกิด ทำยที่สุดคือ เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มั่นคงขึ้นในขณะเดียวกัน ก็กระตุ้นให้เกิดบรรยากาศ การเรียนรู้แบบกระตือรือร้น และแบบสร้างสรรค์ขึ้นภายในโรงเรียนต่อไป (ศิริญา ยั เลียบคง, 2560)

ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) สถานศึกษาได้จัดทำข้อมูลการประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น QR Code, Google form และสถานศึกษามี แผนกำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ แต่ สถานศึกษามีการนิเทศก์ กำกับ ติดตามการใช้แหล่ง เรียนรู้ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด ซึ่งการนิเทศก์ กำกับ ติดตามเป็นการประเมินผลการบริหาร แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ ประสิทธิ์ แก้วบ่อ ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน

โรงเรียนบ้านน้ำเกียจโนนสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านน้ำเกียจโนนสว่าง ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนไม่เพียงพอ ผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คือ การศึกษาดูงานการประชุมเชิงวิชาการการปฏิบัติงานและมีการนิเทศติดตาม ทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนดียิ่งขึ้น (ประสิทธิ์ แก้วบ่อ, 2550)

ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) สถานศึกษานำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การใช้แหล่งเรียนรู้แก่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Infographic, Website, Facebook และสถานศึกษานำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แต่สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ควรมีการกำหนดรูปแบบแนวทางที่ชัดเจน เพื่อการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พัทรินทร์ สมราช ได้วิจัยเรื่องสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 2 เฉลิมพระเกียรติ พบว่าการปรับปรุงและการนำไปใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมีการปฏิบัติในระดับที่ยังไม่เห็นผลชัดเจน ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาแนวทางการพัฒนาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น (พัชรินทร์ สมราช, 2553)

2. การหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนตามรูปแบบของ PDCA ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาองค์ความรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล สามารถอภิปรายผล ดังนี้

ด้านการวางแผน (Plan) สถานศึกษาควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จัดทำแผนโครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาองค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล แต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีเป็นคณะกรรมการดำเนินงานวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาตามความต้องการของผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และเทคโนโลยีในปัจจุบัน วางแผนให้บุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สร้างความเข้าใจการนำข้อมูล ใน Big Data ไปใช้

ให้เกิดประโยชน์ จัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการ จัดหาอุปกรณ์ และเครื่องมือในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภัครภรณ์ มานิตย์ ได้วิจัยเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพควรมีการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้และปรับปรุง แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ (ภัครภรณ์ มานิตย์, 2550)

ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) สถานศึกษาควรจัดอบรมการใช้ สื่อเทคโนโลยี การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการจัดการเรียน การสอนให้กับบุคลากร จัดกิจกรรมศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาต้นแบบ ครูผู้สอน จัดทำแผนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ปรับปรุงห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมา สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการบริการ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัล สร้างเครือข่ายเพื่อใช้แหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาร่วมกัน มอบรางวัลให้บุคลากรที่ใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ สนับสนุนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนภายนอกสามารถเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โชคชัย หริกประโคน ได้วิจัยเรื่องบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32 พบว่าควรมีการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใช้โดยประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดสัปดาห์ แห่งการเรียนรู้ (โชคชัย หริกประโคน, 2557)

ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ผู้บริหาร สถานศึกษาควรร่วมเป็นคณะกรรมการ และแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเข้าร่วม นิเทศก์ กำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในระยะก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้แหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษา โดยกำหนดกระบวนการและเกณฑ์การนิเทศก์ กำกับ ติดตามที่เหมาะสม กับบริบทของสถานศึกษา มีการประเมินแบบ 360 องศา โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วม ประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Google Form, QR – Code ตามสภาพความเป็นจริง จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหา ประสิทธิภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงาน ภายนอกศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมิน แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีการประชุมทบทวน วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุง

แก้ไข สำรวจความพึงพอใจการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์ ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าควรมีการประเมินผลการใช้งานทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อ รวมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินโดยผู้รับผิดชอบแล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขเสมอ มีการซ่อมแซมและจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ประเภทสื่อมาเพิ่มให้เพียงพอต่อความต้องการ (ธนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์, 2561)

ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับหลักสูตรสถานศึกษา บริบทของสถานศึกษา สภาพความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อนำผลจากการนิเทศก์ กำกับ ติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพเป็นปัจจุบันและทันสมัย สถานศึกษานำความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ใช้แหล่งเรียนรู้มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ จัดทำข้อเสนอแนะตามความเป็นจริงในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ และจัดทำรายงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เอกสารรูปเล่ม, E – book, Facebook สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรเกียรติ งามเลิศ ได้วิจัยเรื่องบทบาทในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่าผู้บริหารมีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการเพื่อสร้างสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย โครงสร้างและระบบบริหาร จัดหาและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษารวมถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์โดยยึดบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาใช้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จัดการศึกษาที่มีรูปแบบที่หลากหลายยืดหยุ่น สรุปผลการบริหารแหล่งเรียนรู้เป็นรายงานนำเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทราบ ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดแหล่งเรียนรู้อย่างยิ่งย่น (สุรเกียรติ งามเลิศ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติตามกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การหาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ด้านการวางแผน (Plan) สถานศึกษาควรให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการศึกษาองค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ด้านการดำเนินงานบริหารแหล่งเรียนรู้ (Do) สถานศึกษาควรจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยี การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ สร้างเครือข่ายประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เหมาะสม ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมเป็นคณะกรรมการ และแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเข้าร่วมนิเทศก์ กำกับ ติดตาม การใช้แหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดกระบวนการและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ด้านการสรุป รายงานผล ปรับปรุงและแก้ไขการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Action) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน เพื่อนำผลจากการนิเทศก์ กำกับ ติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบสื่อดิจิทัล และจัดทำรายงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรวางแผนการใช้ข้อมูลจาก Big Data เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. สถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้เป็นปัจจุบัน นิเทศก์ กำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการบริหารระบบสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. ควรศึกษาแนวทางการนิเทศก์การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- โชคชัย หริกประโคน. (2557). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- กรมวิชาการ. (2545). เอกสารการนิเทศก์ การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.
- คำ วงศ์เทพ. (2554). การศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธนพล ด่านวิวัฒน์วงศ์. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย, 9(1), 115-127.
- ประสิทธิ์ แก้วบ่อ. (2550). การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านน้ำเกี๋ยง โนนสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ สมราช. (2553). การศึกษาการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนตามแนวคิดบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ของศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา แม่สามแลบ อำเภอสบเมย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ภัครภรณ์ มานิตย์. (2550). การจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริญาญ์ เลียบคง. (2560). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุรเกียรติ์ งามเลิศ. (2559). บทบาทในการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง
กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์*
GUIDELINES FOR THE PREVENTION OF DROPOUT OF GROUP
STUDENTS RISK CASE EDUCATION: UTTARADIT
TECHNICAL COLLEGE

ธัญญ์พิชชา ท่วมทับ

Thunpitcha Toumtab

หยกแก้ว กมลวรเดช

Yokkaew Kamolvoradej

สุกัญญา รุจิเมธธาส

Sukunya Rujimethabhas

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: tunpitcha2517@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง และหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแผนงานการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักศึกษา และนักศึกษากลุ่มเสี่ยง จำนวน 272 คน เลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้วิธีจับสลาก 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และนักจิตวิทยา จำนวน 13 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า: สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้ 1) ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมและขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ 2) รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ/ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ 3) กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไป 4) การติดตาม ช่วยเหลือให้คำปรึกษา และการออกเยี่ยมบ้านนักศึกษามีน้อยไป 5) มีแหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการกระทำความผิด 6) สาขาวิชาไม่ตรงกับความต้องการสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

* Received 14 April 2020; Revised 30 April 2020; Accepted 13 May 2020

และผลการศึกษาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้ 1) ควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษา และควรมีมาตรการการกวดขันการแก้กิจกรรมที่ชัดเจน 2) ควรจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักศึกษา 3) ควรสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของกฎระเบียบและข้อบังคับของวิทยาลัย 4) ควรติดตาม ดูแล และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนโดยใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และติดต่อประสานผู้ปกครองทันทีด้วยระบบ line หรือ facebook 5) จัดสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองให้ช่วยเหลือร่วมกับสถานศึกษา 6) ส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนจัดสร้างนวัตกรรม หรือสื่อการเรียนการสอน สำหรับใช้ในรายวิชาที่สอน

คำสำคัญ: สาเหตุการออกกลางคัน, แนวทางการป้องกัน, นักศึกษากลุ่มเสี่ยง

Abstract

The purposes of this research were to study the causes of dropout of group students risk and guidelines for the prevention of dropout of group students risk case education: Uttaradit Technical College. The sample group used in the research. the first stage consisted of 272 is administrators, the head of teacher counselor, advisors, teachers, parents and group risk students, were included by Sample Random Sampling. the second stage consisted of 13 is administrators, the head of teacher counselor, the head of curriculum and instruction, advisors, and teachers of Vocational Education Commission and educational psychologist, were included by Purposive Sampling. Research tools include questionnaire and interview. Data were analyzed by average, standard deviation and content analysis.

The results showed: The causes of dropout of group students risk, all 6 sides follows: 1) Lack of participation in activities and lack of school until the end of the exam eligibility. 2) Insufficient family income, students have to help parents work. 3) Rules of institute be disciplinary. 4) Following, help, consulting and little student visits. 5) Mingling places which is near the institute, enable students easily make a mistake. 6) The department has resources such as tools, machinery for training and insufficient teaching medias. And, The results of the study of guidelines for preventing dropout of group students risk, all 6 sides follows: 1) The institute should take care the students seriously and there should be clear measures for actiuities. 2) The institute should supply scholarships.

3) Institute should create the understanding and the importance for admiring the social rules between students and parents. 4) They should follow students by using argument to solve problem and contact their parents by using technology such as line, facebook. 5) There should create a parent system to help with the institute. 6) Institute is to promote the teachers for creating innovations or teaching medias for using in teacher course.

Keywords: The Causes of Dropout, Guidelines For The Prevention, Group Risk Students

บทนำ

สถาบันการอาชีวศึกษาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีทักษะ และศักยภาพ ในการประยุกต์ความรู้ที่ได้รับ นำไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบ อาชีพได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้สังคมได้รู้ถึงศักยภาพของผู้เรียนอาชีวศึกษาและเป็นการสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ทั้งด้านการฝึกงานวิชาชีพ และปลูกฝังจิตสำนึกการบริการสังคมนอกจากนี้ยังได้เน้นเครือข่าย ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ และมีบทบาทในการจัดการ อาชีวศึกษาร่วมกันมากขึ้น ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงต้องการพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนให้เพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับปริมาณผู้เรียน เพื่อเป็นการสอดคล้องกับนโยบายการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2555– 2569) ตามนโยบายที่ 1 มุ่งสร้าง/ผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของ ตลาดแรงงานและยุทธศาสตร์ที่ 1: มุ่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณผู้เรียนให้สัมพันธ์กับ ความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ และระดับสากล ด้วยการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพ และลดปัญหาการออกกลางคัน (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2552) สอดคล้อง กับคำกล่าวของ พล.อ.ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบแนว ทางการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค ในการประชุมประธานกรรมการ อาชีวศึกษาภาค – จังหวัด ทั่วประเทศ เพื่อรับทราบแนวทางการปฏิรูปราชการของส่วน ราชการในการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค และได้ฝากประเด็นการทำงาน และการแก้ปัญหาการศึกษาในเชิงบูรณาการ เช่น การเข้าไปประกบเป็นรายครอบครัวเพื่อ แก้ปัญหาเด็กออกนอกระบบการศึกษาจากร้อยละ 7 ให้ลดลงมากที่สุด ซึ่งอาจจะมีแนวทาง ดำเนินงาน เช่น จัดหาทุนให้เด็กและครอบครัวที่ยากจน และประเด็นนี้ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ จะกำหนดไว้ในตัวชี้วัด (KPIs) รายจังหวัดทั้งภาพรวมและรายโครงการ (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2559) แต่ปัจจุบันพบปัญหาว่าการออกกลางคันเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาของ

ประเทศที่ต้องเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนก่อให้เกิด “ความสูญเสียทางการศึกษา” ผลเสียต่อผู้เรียน ได้แก่ ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ และทักษะจำเป็นในการดำรงชีวิต มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาตนเอง ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระหว่างเรียน งบที่รัฐควรจะได้รับในอนาคตจากการที่มีประชากรที่มีคุณภาพ งบที่รัฐจะต้องเสียไปในการแก้ปัญหาสังคมหากเด็กออกกลางคันส่วนหนึ่งก่อปัญหาขึ้น งบที่รัฐต้องเสียไปในการดูแลบุคคลส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นการสูญเสียโอกาส ได้แก่ สูญเสียโอกาสส่วนบุคคลที่จะศึกษาและพัฒนาตนเอง สูญเสียโอกาสของสังคมที่จะได้บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศและเป็นผลเสียต่อสังคมได้แก่ ขาดคนที่มีคุณภาพที่จะสร้างสรรค์ความเจริญและสังคมต้องแบกรับภาระหากผู้เรียนที่ออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ สังคมเกิดความวุ่นวายหากผู้เรียนที่ออกกลางคัน โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และก่อปัญหาขึ้น จะเห็นได้ว่าการออกกลางคันเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ เพราะผู้เรียนที่ออกกลางคันต้องประสบปัญหาคุณภาพชีวิตของตนเอง ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม และประเทศชาติในอนาคต (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554)

ซึ่งการออกกลางคันล้วนเป็นความสูญเสียทางการศึกษาที่น่าเสียดาย ควรแก่การปรับแก้โดยเร่งด่วนดังรายงานสรุปผล การออกกลางคันทันนักเรียนนักศึกษาประจำปีงบประมาณ 2559 – 2561 วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ พบว่า มีจำนวนนักเรียน นักศึกษา รวมทั้งสิ้น 5,608 คน มีจำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ออกกลางคัน รวมทั้งสิ้น 1,692 คน คิดเป็นร้อยละ 30.17 ซึ่งแต่ละปีการศึกษานั้น นักเรียนนักศึกษาที่ออกกลางคันทันมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี (งานทะเบียน วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาสาเหตุและหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยงในการวิจัยหัวข้อ “แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยงกรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์” เพื่อนำมาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการบริหารการศึกษาในปีต่อไป และเพื่อป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาให้มีปริมาณลดน้อยลงและหายไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์
2. เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed – Method Research) ซึ่งมีทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียนนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ ขนาดประชากรที่จะศึกษาจำนวน 540 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ส่งเคราะห์เลือกกลุ่มตัวอย่างจากห้องเรียน ที่มีนักเรียนนักศึกษา ที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์จำนวนมากหรือมีผลการขาดเรียนจำนวนมากของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (สุทธนู ศรีไสย์, 2551) ใช้วิธีจับสลาก เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง จำนวน 54 คน 2) นักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยง วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ส่งเคราะห์เลือกกลุ่มตัวอย่างจากตัวนักเรียนนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ และตัวนักเรียนนักศึกษาที่มีผลการขาดเรียนจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (สุทธนู ศรีไสย์, 2551) โดยใช้วิธีจับสลากนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง จำนวน 218 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูผู้สอนครูที่ปรึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และนักจิตวิทยาการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 วัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1: หาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหาร

สถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน นักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยง และผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตต์ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ของ ลิเคิร์ท 5 อันดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อย ที่สุด จำนวน 56 ข้อ (Likert, R., 1967)

2.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลงานวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2: หาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา และครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และนักจิตวิทยาการศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 2 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 12 ข้อ โดยเลือกสาเหตุการออกกลางคันที่สำคัญมากที่สุดและเร่งด่วนก่อน 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน เพื่อหาหาแนวทางการป้องกัน ฯ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.1 ศึกษาหาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง

จัดนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตต์และนำแบบสอบถาม และแบบขอความยินยอมขอเข้าพบกับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน จำนวน 38 คน ผู้ปกครอง จำนวน 16 คน และนักศึกษากลุ่มเสี่ยง 218 คนที่กำลังศึกษาอยู่วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตต์ช่วยตอบแบบสอบถาม โดยให้คำแนะนำและอธิบายวัตถุประสงค์ พร้อมแบบขอความยินยอมอนุญาตให้กับนักศึกษานำแบบสอบถามไปพิจารณาการตอบแบบสอบถามที่บ้านได้ แล้วค่อยนำแบบสอบถามมาส่งคืนให้กับผู้วิจัยตามวันเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

3.2 ศึกษาหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง

3.2.1 ขอหนังสือราชการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตต์ และผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการใช้ระบบติดตามดูแลนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษาที่มีจำนวนการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาลดน้อยลงทุก ๆ ปีการศึกษา และนักจิตวิทยาการศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตอบคำถามตามแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

3.2.2 นำเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 6 ด้าน ด้านละ 2 ข้อ ทั้งหมดจำนวน 12 ข้อ โดยเลือกสาเหตุการออกกลางคันที่สำคัญมากที่สุดและเร่งด่วนก่อน 2 ลำดับแรกของแต่ละด้านไปใช้ในการจัดสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันกับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร

สถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและนักจิตวิทยาการศึกษาเพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์

3.2.3 รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสรุปหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์รายบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ข้อมูลที่ได้นำมาสรุป และจำแนกแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของแต่ละด้าน แล้วทำการตรวจสอบและวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นภาพรวมรายด้าน

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ สรุปผลการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง และข้อมูลทั่วไปของครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนและผู้ปกครอง และ ส่วนที่ 2 สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง มีทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง พบว่า ตอบแบบสอบถาม จำนวน 194 คน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้น ปวช. และปวส. วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ คิดเป็นร้อยละ 88.99 เพศชาย ร้อยละ 90.7 เพศหญิง ร้อยละ 9.3 มีอายุระหว่าง 14 – 16 ปี ร้อยละ 14.9 อายุระหว่าง 17 – 19 ปี ร้อยละ 47.9 อายุระหว่าง 20 – 21 ปี ร้อยละ 29.9 และอายุระหว่าง 22 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.2 และเป็นนักเรียนนักศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในสาขาช่างยนต์ ร้อยละ 11.9 สาขาช่างกลโรงงาน ร้อยละ 25.8 สาขาช่างเชื่อมโลหะ ร้อยละ 10.3 สาขาช่างไฟฟ้ากำลัง ร้อยละ 23.2 สาขาช่างอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 10.3 สาขาช่างก่อสร้าง ร้อยละ 11.3 สาขาช่างเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 5.7 และสาขาช่างเมคคาทรอนิกส์ ร้อยละ 1.5 และข้อมูลทั่วไปของครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนและผู้ปกครอง พบว่า ตอบแบบสอบถาม จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 87.04 ข้อมูลทั่วไปส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.6 เพศหญิง ร้อยละ 23.4 มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี ร้อยละ 6.4 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 34.0 อายุระหว่าง 40 – 50 ปี ร้อยละ 44.7 และอายุระหว่าง 51 – 60 ปี

ร้อยละ 14.9 มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในระหว่าง 1 – 5 ปี ร้อยละ 29.8 ระหว่าง 6 – 10 ปี ร้อยละ 10.6 ระหว่าง 11 – 15 ปี ร้อยละ 36.2 และระหว่าง 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.4 ปัจจุบันปฏิบัติงานในตำแหน่งงาน ครูที่ปรึกษา ร้อยละ 36.2 และครูผู้สอน ร้อยละ 63.8

ส่วนที่ 2 สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ผลปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา กลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ ตอบแบบสอบถามรวมทุกสาขาวิชาช่าง

รายการสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคัน	ระดับสาเหตุการออกกลางคัน (N=241)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านตัวนักศึกษา	3.02	0.905	ปานกลาง
2. ด้านสภาพครอบครัว	2.76	1.065	ปานกลาง
3. ด้านสถานศึกษา	2.82	0.973	ปานกลาง
4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน	2.98	0.888	ปานกลาง
5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม	2.80	0.889	ปานกลาง
6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร	2.73	1.029	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สาเหตุการออกกลางคันส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 6 ด้าน และเมื่อเรียงลำดับรายด้านที่เป็นสาเหตุมากที่สุดได้แก่ 1) ด้านตัวนักศึกษา ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 0.91) รองลงมาอันดับที่ 1 ได้แก่ ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ($\bar{x} = 2.98$, S.D. = 0.89) อันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านสถานศึกษา ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายการของสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคันที่มีสาเหตุสำคัญหรือเร่งด่วนมากที่สุด 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน ผลปรากฏดังนี้

1. ด้านตัวนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 0.905) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขาดการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 1.35) รองลงมา คือ ขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.43) ตามลำดับ

2. ด้านครอบครัว พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.76$, S.D. = 1.065) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ/ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 3.11$, S.D. = 1.18) รองลงมา คือ ความไม่พร้อมด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาดผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน ($\bar{x} = 2.91$, S.D. = 1.34) ตามลำดับ

3. ด้านสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 0.973) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไป ปฏิบัติได้ยาก ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.29) รองลงมา คือ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 1.36) ตามลำดับ

4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.888) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การติดตาม/พูดคุย/ให้คำแนะนำ/ให้คำปรึกษา/การออกเยี่ยมบ้าน/การดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษาที่ต้องการศึกษามีน้อยไป ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 1.17) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษากับนักศึกษามีเวลาน้อย ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 1.17) ตามลำดับ

5. ด้านชุมชน และสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$, S.D.=0.889) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียน ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 1.24) รองลงมา คือ แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการกระทำผิด ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 1.24) ตามลำดับ

6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 1.029) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 1.28) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนให้กับนักศึกษามีน้อย ($\bar{X} = 2.86$, S.D.=1.29) ตามลำดับ

2. แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ตามรายการสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการออกกลางคันหรือเร่งด่วนมากที่สุด 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน โดยการสัมภาษณ์และสอบถามข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 คน ผลปรากฏดังนี้

1. ด้านตัวนักศึกษา ประเด็นหัวข้อ ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมและขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา 2) สถานศึกษาควรมีมาตรการที่จริงจังและชัดเจนกับการแก้กิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาไม่ถนัดกิจกรรมอีก เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลที่จะได้รับ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการจัดระบบการเก็บข้อมูล และติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนที่เป็นปัจจุบัน

2. ด้านครอบครัว ประเด็นหัวข้อ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ และต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และความไม่พร้อมด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาดผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่

ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการหารายได้พิเศษหลังเลิกเรียน และระหว่างเรียน จากการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียนภายใต้การนิเทศ

2) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อหาพิจารณาหาทุนการศึกษาให้กับนักศึกษา หรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักศึกษา

3. ด้านสถานศึกษา ประเด็นหัวข้อ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย

เครื่องครัดเกินไปปฏิบัติ ได้ยาก สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษา ฝ่ายปกครองควรสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน ให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและแนวปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย และสร้างทัศนคติ การยอมรับกฎระเบียบของสังคม 2) กฎระเบียบบางข้อควรเกิดจากการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายหรือให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่สามารถยอมรับได้จากทุก ๆ ฝ่าย

4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ประเด็นหัวข้อ การติดตาม ให้คำแนะนำ

ให้คำปรึกษา การออกเยี่ยมบ้าน และดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษามีน้อยไป สรุปได้ว่า 1) ติดตามผู้เรียนและติดต่อผู้ปกครอง โดยใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ line, facebook เป็นต้น 2) ให้คำปรึกษานักเรียนได้ทุกเรื่องและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว 3) ประสานงานกับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านฯ 1 ครั้งต่อภาคเรียน

5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหัวข้อ แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งอบายมุข

อยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและการกระทำผิด สรุปได้ว่า 1) กำหนดนโยบายการตรวจ แหล่งมั่วสุม และประสานงานกับเจ้าหน้าที่และจัดทำข้อมูลแหล่งอบายมุขใกล้สถานศึกษา 2) มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุขและการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่างจริงจัง

6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ประเด็นหัวข้อ สาขาวิชามีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ สรุปได้ว่า 1) ส่งเสริมการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้างนวัตกรรมหรือสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอความช่วยเหลือในด้านทรัพยากรต่าง ๆ จากสถานประกอบการหรือจัดระดมทุนหาทรัพยากรเครื่องจักรจากหน่วยงานหรือขอความร่วมมือจากศิษย์เก่า เป็นต้น

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการหาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 6 ด้าน และเมื่อเรียงลำดับรายด้านที่เป็นสาเหตุมากที่สุด ได้แก่ ด้านตัวนักศึกษา รองลงมาอันดับที่ 1 ได้แก่ ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ด้านสถานศึกษา ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านครอบครัว และด้านการเรียนการ

สอน/หลักสูตร ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายการของสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคันที่มีสาเหตุสำคัญหรือเร่งด่วนมากที่สุด 2 ลำดับแรก ปรากฏดังนี้

1.1 ด้านตัวนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวม ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขาดการเข้าร่วมกิจกรรม และรองลงมา คือ ขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเมื่อนักศึกษาเข้ามาเรียนแล้ว กิจกรรมอาจจะไม่น่าสนใจหรือไม่ตรงกับความต้องการ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนอาจจะไม่น่าสนใจหรือสาขาวิชาที่เลือกเรียนอาจไม่ตรงกับความถนัดของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญชิสา อยู่ยืนยง พบว่า ปัจจัยทางด้านตัวของเยาวชน ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากปัจจัยหนึ่งเนื่องจากส่วนใหญ่การตัดสินใจ ออกจากสถานศึกษากลางคันนั้นเป็นการตัดสินใจของ ตัวเยาวชนเอง โดยมาจากเหตุผลต่าง ๆ กันไป เช่น สติปัญญา ผลการเรียน การเรียนซ้ำชั้น ลักษณะนิสัยส่วนตัวพฤติกรรมเบี่ยงเบน การคบเพื่อน การไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และมองไม่เห็นอนาคตจากการศึกษา การลอกเลียนแบบ การดำเนินชีวิตจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เป็นต้น (อัญชิสา อยู่ยืนยง, 2550)

1.2 ด้านครอบครัว พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ และต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และรองลงมา คือ ความไม่พร้อมด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาดผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน ซึ่งส่วนใหญ่อาจเกิดจากบิดามารดาต้องออกไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัดและปล่อยให้เด็กอยู่กับปู่ย่า ตายายหรือบางคนก็ให้อยู่คนเดียวจึงเป็นผลทำให้ไม่มีเงินมาเรียน นักศึกษาต้องออกไปหางานทำงานทำเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ พบว่า สาเหตุการลาออกกลางคันของนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีวิบูลย์บริหารธุรกิจ รามอินทรา มีสาเหตุการลาออกกลางคันที่เป็นสาเหตุหลัก คือ สาเหตุด้านเศรษฐกิจของครอบครัวของนักศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และสาเหตุด้านครอบครัวของนักเรียนนักศึกษา อยู่ในระดับมาก สาเหตุเพราะผู้ปกครองไม่ได้เลี้ยงดูปล่อยให้เด็กอยู่กับญาติ รายได้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว เป็นต้น (สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์, 2558)

1.3 ด้านสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไปปฏิบัติได้ยาก และรองลงมา คือ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษาไม่ชอบกฎระเบียบของสถานศึกษาที่เข้มงวดเกินไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรุณวรรณ พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาด้านสถานศึกษา มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก คือ ความเข้มงวดเรื่อง กฎระเบียบของสถานศึกษา เป็นต้น (บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรุณวรรณ, 2554)

1.4 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การติดตาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา การออกเยี่ยมบ้าน และการดูแลช่วยเหลือให้กับนักเรียนมีน้อยไป และรองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษากับนักศึกษา มีเวลาน้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะเวลานักเรียนมีปัญหาหรือต้องการคำปรึกษาหรือความช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นคือครูที่ปรึกษาอาจไม่มีเวลาให้คำปรึกษาหรือไม่คอยให้ความสนใจหรือใส่ใจนักศึกษามากพอจึงทำให้นักศึกษาเมื่อเจอปัญหาแล้วขาดที่พึ่งหรือขาดคนดูแลอย่างเข้าใจจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมภาร มีอุเทน และคณะ (2560, น.238) พบว่า ระดับสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านครูที่ปรึกษา สาเหตุใหญ่เกิดจากการวางตัวของครูปรึกษาไม่เหมาะสม ไม่เป็นกันเอง ติดต่อยาก เป็นต้น (สมภาร มีอุเทน และคณะ, 2560)

1.5 ด้านชุมชน และสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและรองลงมา คือ แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการกระทำผิดทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อนักศึกษามาเรียนแล้วมีช่วงคาบเวลาว่างและประกอบกับบางครั้งเบื่อหน่ายการเรียน และประกอบกับบริเวณใกล้สถานศึกษามีแหล่งมั่วสุม เช่น ร้านเกมส์ โต๊ะสนุกเกอร์ ร้านค้าที่อบายมุขของอบายมุข เช่น เหล้า บุหรี่ จึงทำให้นักศึกษาอยากออกมาอยู่ตามแหล่งมั่วสุมเพราะทำให้ความสนุกเพลิดเพลินจนทำให้ไม่อยากกลับเข้ามาเรียนต่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมภาร มีอุเทน และคณะ พบว่า ระดับสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อม ซึ่งสาเหตุการออกกลางคัน ได้แก่ นักศึกษาติดเกมส์ ติดการเล่นอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (สมภาร มีอุเทน และคณะ, 2560)

1.6 ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และรองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนให้กับนักเรียนมีน้อย ทั้งนี้อาจมาจากนักศึกษามาเรียนแล้วมาชอบหรือไม่ถนัดกับสาขาวิชาที่เลือกเรียน หรือการจัดการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ อุปกรณ์ในการลงมือปฏิบัติมีไม่เพียงพอต่อผู้เรียน และหลักสูตรเนื้อหาการเรียนบ้างรายวิชาเกินไป สื่อการเรียนไม่ทันสมัย จึงทำให้นักศึกษาเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมใจ เพียรประสิทธิ์ และอัศรัตน์ พูลกระจำง พบว่า ห้องเรียนมีจำนวนผู้เรียนมากเกินไปหลักสูตรมีจำนวนชั่วโมงเรียนน้อย ไม่สามารถนำไปใช้ทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน (สมใจ เพียรประสิทธิ์ และอัศรัตน์ พูลกระจำง, 2554)

2. ผลการศึกษาหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง วิทยาลัยเทคนิคคูตรดิตต์ จากสัมภาษณ์และสอบถามข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน ผลปรากฏดังนี้

2.1 ด้านตัวนักศึกษา ประเด็นหัวข้อ ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมและขาดเรียน มากจนหมดสิทธิ์สอบ สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษา อย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา 2) สถานศึกษาควรมีมาตรการที่เอื้อจริงเอื้อจริงกับการแก้ปัญหาเพื่อให้นักศึกษาไม่กล้าติด กิจกรรมอีกหรือมีวิธีการแก้ปัญหาที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลที่จะได้รับ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการจัดระบบการเก็บข้อมูลและติดตามการเข้าร่วมกิจกรรม และการเรียนที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Anderson. Kenneth Rufus พบว่า โรงเรียนได้มีการดำเนินการด้วยความหลากหลายกับเด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนที่ต่ำ โดยการจัดให้นักเรียนเป็นกลุ่มในการเรียนซ่อมเสริม การแยกเด็กออกจากโปรแกรม เพื่อเข้า โปรแกรมเสริมให้มีความเหมาะสมสำหรับกับเด็กในกลุ่มนั้น (Anderson. Kenneth Rufus, 2003)

2.2 ด้านครอบครัว ประเด็นหัวข้อ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ/ต้องช่วย ผู้ปกครองประกอบอาชีพ และความไม่พร้อม ด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาด ผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการหารายได้พิเศษหลังเลิกเรียน และระหว่างเรียน จากการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหารายได้ระหว่างเรียนภายใต้การนิเทศ 2) สถานศึกษา งานแนะแนวและครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อหาพิจารณาหาทุนการศึกษา ให้กับนักศึกษา หรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โกมล จันทวงศ์ พบว่า ควรช่วยเหลือเกื้อกูลและทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ช่วยกันลดค่าใช้จ่าย ที่ไม่จำเป็นและประหยัดหาช่องทางเพิ่มรายได้ช่วยเหลือครอบครัวหรือหารายได้ระหว่างเรียน (โกมล จันทวงศ์, 2558)

2.3 ด้านสถานศึกษา ประเด็นหัวข้อ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย เคร่งครัดเกินไปปฏิบัติได้ยาก สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและแนวปฏิบัติร่วมกัน เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย และสร้างทัศนคติ การยอมรับกฎระเบียบของสังคม 2) กฎระเบียบบางข้อควรเกิดจากการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายหรือให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่สามารถยอมรับได้จากทุก ๆ ฝ่าย สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ บุญโชติ ชำนาญและอุไรรัก ดรณวรรณ พบว่า ด้านสถานศึกษา ควรลดความเข้มงวดเรื่อง กฎระเบียบของสถานศึกษา (บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรณวรรณ, 2554)

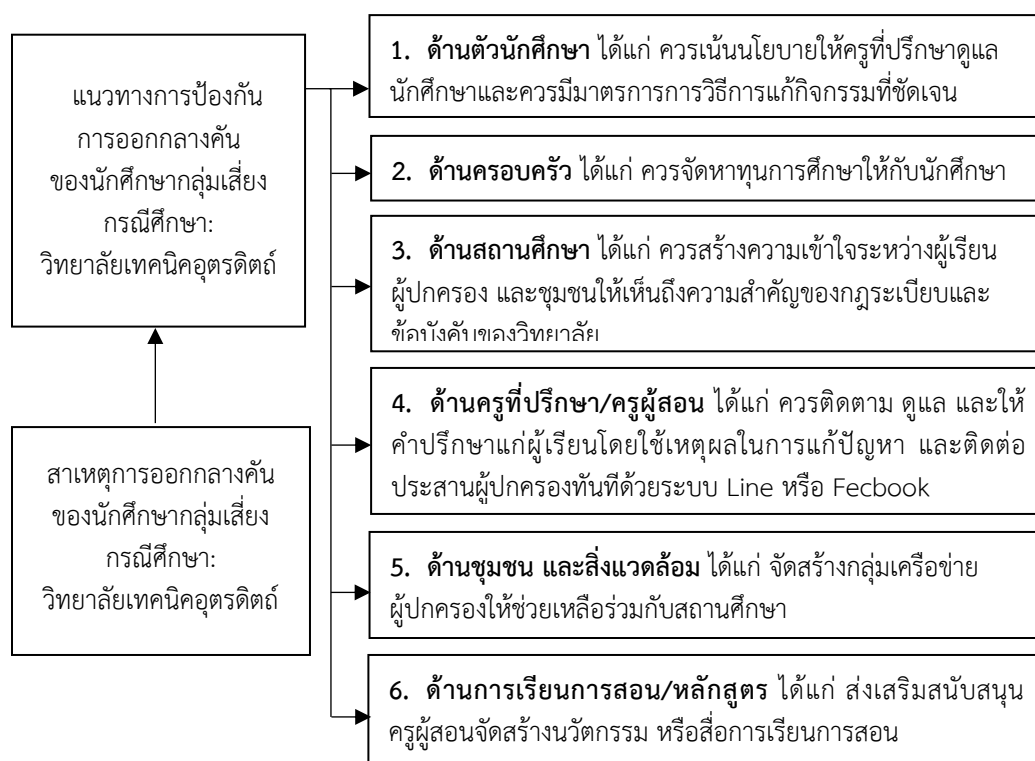
2.4 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ประเด็นหัวข้อ การติดตาม ให้คำปรึกษา การออกเยี่ยมบ้าน และช่วยเหลือให้กับนักศึกษาที่ต้องการปรึกษามีน้อยไป สรุปได้ว่า 1) ติดตามผู้เรียนและติดต่อผู้ปกครอง โดยใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ line , facebook เป็นต้น 2) ให้คำปรึกษานักเรียนได้ทุกเรื่องและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว 3) ประสานงานกับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้าน 1 ครั้งต่อภาคเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมภาร มื้อเทศ และคณะ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ การคัดกรองนักเรียนนักศึกษา ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนนักศึกษา และดำเนินกิจกรรมหรือโครงการระบบติดตามช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา และเอาใจใส่ ติดตามนักเรียนนักศึกษา หรือเรียกย่อว่า หน้าที 1 คอ 3 ออ ให้กำลังใจ หรือเสริมแรง และสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน (สมภาร มื้อเทศ และคณะ, 2560)

2.5 ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหัวข้อ แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งอบายมุขอยู่ในใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและการกระทำผิด สรุปได้ว่า 1) มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุขและการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่างจริงจัง 2) สร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่ช่วยดูแลนักเรียนร่วมกลุ่มมั่วสุมและหนีเรียนพร้อมทั้งให้แจ้งข่าวสารและช่วยปราบปรามแหล่งอบายมุขร่วมกับสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โกมล จันทวงศ์ พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วม และควรจัดบรรยากาศในมหาวิทยาลัยให้น่าเรียน มีหอพักนักศึกษา (โกมล จันทวงศ์, 2558)

2.6 ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ประเด็นหัวข้อ สาขาวิชามีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่เพียงพอ สรุปได้ว่า 1) ส่งเสริมให้การสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้างนวัตกรรมหรือสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอความช่วยเหลือในด้านทรัพยากรต่าง ๆ จากสถานประกอบการหรือจัดระดมทุนหาทรัพยากร เครื่องจักรจากหน่วยงานหรือขอความร่วมมือจากศิษย์เก่า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โกมล จันทวงศ์ พบว่า ควรเปิดหลักสูตรที่ตอบสนองตลาดแรงงานและความต้องการท้องถิ่น มีหลักสูตรหลายสาขา มีอาจารย์ประจำหลักสูตรเพียงพอ มีการปรับพื้นฐานความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษามีกิจกรรมให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ปรับเวลาให้เลิกเรียนเร็ว (โกมล จันทวงศ์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการบริหารลดการออกกลางคันทั้งหมด 6 ด้าน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง
วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการมาตรฐานการบริหารจัดการกิจการนักเรียนนักศึกษา ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

2. ควรนำผลการวิจัยแนวทางการป้องกันการออกกลางคันมาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการอาชีวศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

โกมล จันทวงศ์. (2558). ปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 5(1), 127-141.

- งานทะเบียน วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์. (2561). รายงานสรุปผลข้อมูลการออกกลางคัน
นักเรียนนักศึกษาประจำปีงบประมาณ 2559 – 2561.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2559). มอบแนวทางบริหารราชการ ศธ.ในภูมิภาค แก่ประธานกรรมการ
อาชีวศึกษาภาค-จังหวัด ทัวประเทศ (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี 146/2559). เรียกใช้เมื่อ
24 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.moe.go.th/websm/2016/mar/146.html>
- บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรณวรรณ. (2554). การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคัน
ของนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม
2562 จาก <http://www.tnk.ac.th/data%20file/Research/To%20study%20the%20problems%20and%20causes%20of%20dropping%20out%20of%20school.pdf>
- สมใจ เพียรประสิทธิ์ และอัศรัตน์ พูลกระจ่าง. (2554). การศึกษาความคิดเห็นในการออก
กลางคันของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันโรงเรียนฝักอาชีพร กรุงเทพมหานคร.
วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร, 5(2), 20-32.
- สมภาร มีอุเทน และคณะ. (2560). การศึกษาสาเหตุและแนวทางการบริหารจัดการการออก
กลางคันของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยการอาชีพหนองสูงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์.
วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 23(1), 238.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). สถิติการออก
กลางคันของนักเรียน ปีการศึกษา 2552. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
และการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2552). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอาชีวศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- สุดาร์ตน์ พิมลรัตนกานต์. (2558). การศึกษาสาเหตุการลาออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง กรณีศึกษา:
วิทยาลัยเทคโนโลยีวิบูลย์บริหารธุรกิจรามอินทรา. วารสารวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพ
พลายเชน, 1(1), 67-79.
- สุทธนู ศรีไสย์. (2551). สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชิสา อยู่ยืนยง. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลให้เยาวชนตัดสินใจออกจากโรงเรียนกลางคัน
ระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษา: ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน
วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Anderson, K. R. (2 0 0 3). An analysis of factors that contribute to school dropoutsgrades eight through twelve. In *Doctor of Philosophy Dissertation*. Union Institute and University.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน*
THE DEVELOPMENT OF PROBLEM SOLVING ABILITY
OF MATHAYOMSUKSA 5 STUDENTS BY USING
METACOGNITION METHOD

น้ำฝน ปานเนา

Namfon Pannao

อุฤทธิ์ เจริญอินทร์

Urit Charoen-In

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: namfon0239@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหารายวิชาฟิสิกส์ โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 11 คน โดยได้จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง หลังจากทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา จากนักเรียนในชั้นเรียนเดียวกันทั้งหมด 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ลักษณะแบบทดสอบจะเป็นแบบอัตนัย จำนวน 3 ชุด 2) แบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของผู้เรียน 3) แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง 4) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องไฟฟ้ากระแส จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ รวมเวลา 15 ชั่วโมง การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วยกระบวนการทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและการสะท้อนผล โดยแบ่งออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 3 วงจรปฏิบัติการที่ 2 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 – 7 วงจรปฏิบัติการที่ 3 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 – 10 โดยจะทำการประเมินผลโดยทำการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นในแต่ละวงจร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า: นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความสามารถในการแก้ปัญหา หลังจากระียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน เพิ่มขึ้น โดยพบว่า นักเรียน

* Received 15 April 2020; Revised 2 May 2020; Accepted 29 May 2020

กลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการแก้ปัญหา ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 65.57 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 68.43 และการประเมินเมื่อสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 79.85 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหา, เมตาคอกนิชัน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

The action research aim to develop problem – solving ability using the Metacognition method in order to pass the criteria of 70% of full score. The target group of this study contained of 11 Mathayomsuksa 5 students. The targets are 11 students from a Mathayom Suksa 5, which were purposive sampling from 29 students in the same classroom, after problem – solving ability test. The instruments used in the research were 1) 3 sets of the problem – solving ability test, 2) observation form in students problem solving, 3) the semi – structure interview and 4) 10 plans for integrated with the Metacognition method in Physics take time with 15 hours. The classroom action research consisted of 3 cycles each one; planning, action observing and reflection. Whereas action research approach used in this study composed of 3 spiral, which the first spiral used for the first to the third plan, the second spiral used for the fourth to the seventh plan, and the third spiral used for the eighth to the tenth plan. The ability test is used after each cycle. The statistics using for data analysis is mean and percentage.

The result from classroom action research revealed that: The target students who learning using Metacognition method were obviously higher in the problem – solving ability of 11 students raised from 65.57 in the first loop to 68.43 in the second loop and up to 79.85 in cycle 3 in the percentage. It showed that the using Metacognition Method can develop the ability of students.

Keywords: Problem – Solving Ability, Metacognition, Action Research

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานปีพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องได้มีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีการวางแผนจัดการชั้นเรียนให้ตรงตามตัวชี้วัดและกระบวนการคิดขั้นสูง ความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ สังเกต สืบค้น ตรวจสอบ และการทดลองและนำผลมาจัดระบบ และสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์นอกจากจะให้ผู้เรียนได้ความรู้ที่เป็นเนื้อหาแล้วยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้ กระบวนการในการแก้ปัญหาและมุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กำหนดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาของชาติโดยเป้าหมายส่วนหนึ่ง คือ ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านกระบวนการคิดจินตนาการ มีทักษะกระบวนการและมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ การสอนวิทยาศาสตร์จึงไม่ควรเน้นเนื้อหาเพียงด้านเดียว ครูต้องจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ ตนเองโดยใช้ทักษะการคิดและกระบวนการคิดเป็นเครื่องมือ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (ศรีสุมา ทศมี, 2552) การเรียนวิชาฟิสิกส์เป็นการศึกษาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของสสารกับพลังงาน โดยศึกษาในสวนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต จากการสังเกตและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ จนสรุปเป็นทฤษฎีและกฎเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546)

การจัดการเรียนรู้เป็นอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนด้วย ครูควรเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มีการวางแผนร่วมกันมีการ ร่วมมือกันทำงาน และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุด ในการจัดการสอน วิทยาศาสตร์ ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาและสร้างความเข้าใจวิชาวิทยาศาสตร์เป็นทั้งความรู้และกระบวนการ สืบเสาะหาความรู้ (กรมวิชาการ, 2544)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาฟิสิกส์ ในห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 พบว่าผู้เรียนยังขาดทักษะ กระบวนการคิด ผู้เรียนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จะต้องใช้หลักการเชื่อมโยงโดยนำสถานการณ์ที่พบได้ในชีวิตจริงมาใช้กระตุ้นความสนใจ อาจเป็นเพราะครูยังจัดการเรียน

การสอนได้ไม่เหมาะสมกับความพร้อม หรือพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนและการใช้ชีวิตของผู้เรียนเอง เป็นกระบวนการที่จะต้องอาศัยทฤษฎี วิธีการ รวมไปถึงกฎเกณฑ์ ต่าง ๆ คิดและพิจารณาถึงประเด็นปัญหาเพื่อตรวจหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ (ประพันธ์ศิริ สุเลารัจ, 2541)

ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญ เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบทฤษฎี กฎหรือหลักการที่จะสามารถนำไปประยุกต์เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้ (กฤษณี คำชาย, 2540) การแก้ปัญหายังสามารถทำได้หลายวิธีซึ่งผู้เรียนจะสามารถทำได้ ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์และบูรณาการความรู้ไปเป็นเครื่องมือในการจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การคิดตัดสินใจ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมไปถึงทักษะการทำงานเป็นทีมด้วย (วิจารณ์ พานิช, 2555)

กลวิธีเมตาคอกนิชัน เป็นการควบคุมและการประเมินความคิดของตนเอง การที่บุคคลสามารถกำกับความคิด และประเมินความคิดของตนเองได้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเอง ซึ่งครอบคลุมในด้านการวางแผน ตรวจสอบความก้าวหน้าและประเมินผลได้ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, 2544) เมตาคอกนิชัน คือความรู้หรือการตระหนักรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการควบคุมกระบวนการคิดของตนเอง ซึ่งจะต้องวางแผนจัดระบบความคิดของตนเอง และสามารถตรวจสอบประเมินผลตนเองหลังจากการทำกิจกรรมได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) เพื่อจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกจัดทำจัดการการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อจะให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด แก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้ โดยยึดแนวทางการแก้ปัญหาตามแนวความคิดของกิลฟอร์ด ในการใช้เป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งมีความเหมาะสม สามารถพัฒนาผู้เรียนให้คิดอย่างมีระบบได้ ซึ่งจะประกอบไปด้วยทั้งหมด 5 ขั้นตอน การจัดการเรียนรู้นี้จะเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะค้นหาคำตอบข้อสงสัยโดยอาศัยทักษะทางวิทยาศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนลดความเบื่อหน่ายในเนื้อหาและมีความสนใจในการเรียนรายวิชาฟิสิกส์มากขึ้น

จากผลการวิเคราะห์ข้อสอบปลายภาคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 พบว่าจากคะแนนเต็ม 30 คะแนนค่าเฉลี่ยทั้งห้องที่ทำได้คือ 10.57 คิดเป็นร้อยละ 35.23 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งอาจเกิดจากนักเรียนยังขาดความสามารถในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหารวมไปถึงการใช้กฎเกณฑ์ทฤษฎีเพื่อนำมาใช้ตรวจสอบผลลัพธ์จากสถานการณ์ต่าง ๆ จึงทำให้คำตอบที่นักเรียนหาจาก

โจทย์ปัญหา หรือประเด็นปัญหานั้นผิด จากที่ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดความสามารถแก้ปัญหาคำนวณ ซึ่งเป็นแบบวัดแบบอัตนัย จำนวน 3 สถานการณ์ นำมาทดสอบผู้เรียนเพื่อประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณ พบว่ามีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้น 11 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาวิธีการแก้ปัญหาคำนวณที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาคำนวณที่เกิดขึ้นของนักเรียน เพื่อนำมาจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าการใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ห้องเรียนมีความสมบูรณ์มากขึ้นและมีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียนที่จะนำมาใช้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณของผู้เรียนด้วย

ดังนั้น การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันจึงเน้นให้นักเรียนเป็นผู้กระทำและคิดเอง ครูผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนจัดการและออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียน ซึ่งครูจะต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถด้านแก้ปัญหาคำนวณที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยการเรียนรู้แบบปกติจัดการเรียนรู้ควบคู่ไปกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน เพื่อที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณของผู้เรียนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยนำหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ Kimmes และ McTaggart เป็นกระบวนการในการดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน ขั้นที่ 2 ขั้นปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต และขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Kemmis, S., & McTaggart, R., 1992)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 11 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคำนวณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน วิชาฟิสิกส์ เรื่องไฟฟ้ากระแส จำนวน 10 แผน รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น 3 วงรอบปฏิบัติการ ดังนี้ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 – 3 เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสไฟฟ้ากับความต่างศักย์ วงจรปฏิบัติการที่ 2 ใช้แผนที่ 4 – 7 เรื่อง สภาพต้านทานและสภาพนำไฟฟ้าและตัวต้านทาน วงจรปฏิบัติการที่ 3 ใช้แผนที่ 8 – 10 เรื่อง พลังงานไฟฟ้าและกำลังไฟฟ้าของเครื่องใช้ไฟฟ้ากระแสตรง แบตเตอรี่และวงจรกระแสไฟฟ้าเบื้องต้น

2. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาฟิสิกส์ มีลักษณะเป็นแบบวัดแบบอัตนัย ทั้งหมด 3 ชุด ใช้หลังสิ้นสุดวงรอบปฏิบัติการ ชุดที่ 1 จำนวน 7 ข้อ ชุดที่ 2 จำนวน 8 ข้อ และชุดที่ 3 จำนวน 9 ข้อ ใช้ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน เป็นแบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

4. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบบันทึกผล โดยใช้คำถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน วิชาฟิสิกส์ เรื่องไฟฟ้ากระแส จำนวน 10 แผน รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง มีรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เรื่องไฟฟ้ากระแส

1.2 วิเคราะห์ รายละเอียดของสาระสำคัญ มาตรฐาน จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และขอบข่ายของสาระการเรียนรู้ รายวิชาฟิสิกส์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

1.3 วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ของวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องไฟฟ้ากระแส มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ มาตรฐานตัวชี้วัดปี สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำไปกำหนดเป็นรายละเอียดในการสร้างแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 จัดทำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน และนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องความเหมาะสม ความชัดเจน ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนพร้อมปรับปรุงตามคำแนะนำ

2. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาฟิสิกส์ เพื่อเป็นการประเมินผู้เรียนในด้านความสามารถในการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนกระบวนการในการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหมาย วิธีการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจาก ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ศึกษาพฤติกรรมที่จะสังเกตความสามารถในการแก้ปัญหา รายละเอียดข้อบ่งชี้ความสามารถในการแก้ปัญหา

2.3 สร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้หลักการแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน ของ กิลฟอร์ด (Guilford) โดยมีแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งหมด 3 ชุด (Guilford, J. P., 1992) โดยใช้เมื่อวงจรปฏิบัติการแต่ละรอบสิ้นสุด จากนั้น นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรง โดยใช้ค่าความสอดคล้องโดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00

2.5 นำคะแนนนักเรียนที่ได้จากการทดลองใช้ (Try – Out) มาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพค่าอำนาจจำแนก และนำข้อสอบที่คัดเลือกไว้ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถที่ได้สร้างขึ้นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของโลเวท (Lovett) จากนั้นนำแบบแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาลบปรับปรุงแล้ว ที่มีคะแนนความสอดคล้องตามเกณฑ์ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย (สมนึก ภัททิยธนี, 2549)

3. แบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของผู้เรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหา ของผู้เรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของผู้เรียน และทำการแยกประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับการสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของผู้เรียนออกเป็นหัวข้อย่อย

3.2 วิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ที่นักเรียนจะแสดงออกถึงความสามารถในการแก้ปัญหาและหัวข้อพฤติกรรมที่จะสังเกต

3.3 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหตามนัยามการแก้ปัญหาและประเด็นที่วางแผนเพื่อสังเกตผู้เรียน และนำแบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหามาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความสอดคล้อง

ระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับประเด็นที่จะสังเกตผู้เรียน จากนั้นนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไป (สมนึก ภัททิยธนี, 2549)

4. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์จะใช้เก็บข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในแต่ละวงรอบ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.1 กำหนดขอบเขตของรายละเอียดในประเด็นที่จะสัมภาษณ์

4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์นักเรียนตามขอบเขตที่กำหนดไว้

4.3 นำแบบสัมภาษณ์นักเรียนที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่ออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสม พิจารณาความถูกต้องของคำถามที่ใช้กับประเด็นที่ต้องการจะศึกษา เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างคำถามกับพฤติกรรมที่จะสังเกตผู้เรียน (สมนึก ภัททิยธนี, 2549)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยพบปัญหาในชั้นเรียนโดยวิเคราะห์จากผลคะแนนข้อสอบปลายภาคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยนักเรียนทั้งห้องอยู่ในระดับเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ ซึ่งเกิดจากนักเรียนยังขาดความสามารถในการแก้ปัญหา และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในคาบเรียนแต่ละคาบ ที่ผู้วิจัยได้สังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำมาเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลใช้วิเคราะห์ผลในงานวิจัยนี้ และผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นแบบวัดความสามารถแบบอัตนัย นำมาทดสอบกับผู้เรียน จำนวน 3 ข้อ เพื่อประเมินความสามารถด้านแก้ปัญหาของผู้เรียน พบว่า มีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งสิ้น 11 คน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการและแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนให้ดีขึ้น เพื่อจะนำมาออกแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน และจัดรูปแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน เพื่อจะส่งผลให้นักเรียนมีความพัฒนาด้านการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมความสามารถในการการแก้ปัญหของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันสามารถส่งเสริมการแก้ปัญหของนักเรียนได้และมีความเหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียนและเนื้อหา หลังจากผู้วิจัยเก็บรายละเอียดข้อมูลแล้ว ได้ดำเนินการขั้นตอนโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยแบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ เวลารวม 15 ชั่วโมง ทั้งหมด 10 แผนการจัดการเรียนรู้ และมีนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาทั้งสิ้น 11 คน โดยจะเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียนเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละวงจรปฏิบัติการจะให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหของแต่ละวงจรปฏิบัติการ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับนำไปประมวลผลความสามารถในการ

แก้ปัญหาของผู้เรียน หาแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในแต่ละด้านของชั้นการแก้ปัญหา และจะสัมภาษณ์ผู้เรียนเพื่อจะศึกษารายละเอียดด้านความคิดและวิธีการของนักเรียน โดยจะคัดเลือกนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 หลังการประเมินผลทำวงรอบ มาสัมภาษณ์ผู้เรียนเพื่อเก็บข้อมูล และจะได้นำไปปรับใช้ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นเพื่อจะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในระหว่างการทำดำเนินการปฏิบัติการวิจัย และหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตพฤติกรรมและการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่ได้แสดงออกมาในแต่ละด้านขณะปฏิบัติกิจกรรม จากคะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนได้ทำ นำคะแนนมาวิเคราะห์และเทียบเกณฑ์ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ผลจากการทำกิจกรรมและใบงานในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละคาบเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาหาทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 11 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่าผู้เรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 90.91 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด เมื่อพิจารณาข้อมูลในแต่ละวงรอบ มีรายละเอียดเป็นดังนี้

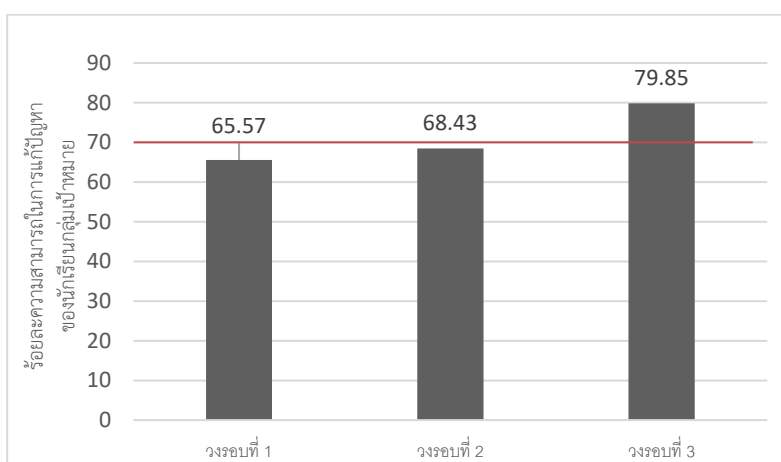
วงรอบที่ 1 มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 9.18 คิดเป็นร้อยละ 65.57 โดยมีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 5 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 54.54 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด สาเหตุที่นักเรียนกลุ่มเป้าหมายยังไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จากผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพบว่า เกิดจากนักเรียนยังขาดความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับวงจรไฟฟ้าและการใช้อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม จึงได้ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมโดยก่อนการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 จะอธิบายหลักการใช้งานของอุปกรณ์แต่ละตัวอย่างละเอียด รวมถึงการต่อวงจรไฟฟ้าขั้นต้นให้กับผู้เรียน และให้สถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียน ไปศึกษาเตรียมตัวด้านเนื้อหาและวางแผนแก้ไขปัญหาล่วงหน้า

วงรอบที่ 2 มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 10.95 คิดเป็นร้อยละ 68.43 โดยมีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 8 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จากที่มีการปรับปรุงวิธีการสอนในวงรอบที่ 2 พบว่า ค่าคะแนนเพิ่มขึ้นจากเดิม แต่สาเหตุที่นักเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์คือนักเรียนยังไม่เข้าใจและสับสนในรูปแบบการต่อต้านทานแบบอนุกรมและแบบขนานลงบนบอร์ดวงจรไฟฟ้า จึงส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถตรวจสอบผลลัพธ์ที่ถูกต้องได้ และไม่สามารถวัดค่าความต้านทานรวมจากวงจรได้ทันในเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจึงปรับปรุงรูปแบบการสอนโดยหลังเสร็จสิ้นคาบการสอน ให้สถานการณ์ปัญหาแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเขียนออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหามาจากสถานการณ์ลงไปในกระดาษ พร้อมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาและหลักการใช้งานอุปกรณ์เพื่อใช้ในการวัดค่าเมื่อต่อต้านทานในรูปแบบต่าง ๆ ได้

วงรอบที่ 3 มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ที่ 11.18 เป็นร้อยละ 79.85 โดยมีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 รวม 10 คน คิดเป็นร้อยละ 90.91 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ในวงรอบนี้กลุ่มเป้าหมายผ่านเกณฑ์ตามจุดมุ่งหมายซึ่งเกิดจากผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบและ ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการทดลอง และมีความพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น จึงส่งผลให้วงรอบที่ 3 นี้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายบรรลุผลตามเกณฑ์

จากข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย สามารถแสดงเป็นกราฟได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กราฟผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา
ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในวิชาฟิสิกส์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ให้มีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 65.57 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 1 และคิดเป็นร้อยละ 79.85 ในวงรอบปฏิบัติการที่ 3 อันเนื่องมาจากการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนโดยจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันที่ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ที่จะวางแผนการแก้ไขปัญหาในแต่ละสถานการณ์ และรู้จักการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัญหาให้เหมาะสมได้ จะเน้นให้นักเรียนมีการจัดความคิดให้เป็นระเบียบสามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ว่าสิ่งที่ตนเองได้กระทำนั้นถูกผิดอย่างไร สามารถตรวจสอบกระบวนการคิดได้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องทำการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดขึ้น และสามารถประเมินความถูกต้องจากการแก้ปัญหา เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์การแก้ปัญหาที่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เบเกอร์และบราวน์ (Baker, L. & Brown, A. L., 1984) ที่กล่าวว่า การคิดแก้ปัญหาซึ่งเป็นทักษะที่จะทำให้บุคคลทำงานอย่างมีแผน เพราะจะทำให้รู้ว่งานนั้นจะต้องประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้างที่จะทำงานนั้นให้เกิดประสิทธิภาพและทำให้สถานการณ์นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดแต่ละวงรอบ พบว่า

วงรอบที่ 1 ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 มีจำนวน 5 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 45.45 ของจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ผู้เรียนต้องได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหาจริง โดยครูกำหนดสถานการณ์ขึ้น ผู้สอนต้องใช้กระบวนการที่น่าเชื่อถือและเป็นระบบ ในการแสวงหาคำตอบในสถานการณ์หรือบริบทของชั้นเรียน แก้ไขปัญหา ตรงประเด็นที่ผู้เรียนมีปัญหา (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2556) และเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ฝึกวิเคราะห์ปัญหา ลงมือปฏิบัติจริงมีการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มให้รับรู้และเข้าใจไปพร้อมกันด้วย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้น อย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือก และวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหา รวมทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ (ทศนา ขมมณี, 2548) แต่นักเรียนเหล่านี้ยังขาดทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในการทำกิจกรรม และเนื่องจากผู้เรียนไม่เข้าใจในองค์ประกอบของปัญหาที่สำคัญ จึงส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบวิธีการและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาใน

กลุ่ม เพื่อทำการทดลองกิจกรรมและไม่สามารถแก้ไข้ปัญหาจากสถานการณ์ได้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในวงรอบที่ 1 ไปปรับเปลี่ยนแก้ไข้สู่การจัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 2

วงรอบที่ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 จำนวน 8 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 72.72 ของจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากที่มีการปรับปรุงวิธีการสอน โดยอธิบายให้ความรู้หลักการทำงานอุปกรณ์แต่ละตัวอย่างละเอียด รวมถึงการต่อวงจรในรูปแบบต่าง ๆ และการเกริ่นสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนไปศึกษามาเบื้องต้นก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ปัญหา อย่างละเอียด และสามารถระบุปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้ได้ และช่วยให้มีเวลามากขึ้นในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเตรียมการ ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาที่ต้องแก้ไข้ได้ชัดเจน สำหรับผู้เรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์อีก 3 คน เมื่อศึกษาในรายละเอียดตามขั้นต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาข้อจำกัดและข้อควรปรับปรุงในวงรอบที่ 2 ไปออกแบบวิธีการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนสู่การ จัดการเรียนรู้ในวงรอบที่ 3

วงรอบที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 10 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90.91 ของจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ในวงรอบที่ 2 มาปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในด้านการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา ด้านการตรวจสอบผล และด้านการประยุกต์ ได้ดีขึ้นนักเรียนสามารถวางแผนการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี และ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตรวจสอบผลลัพท์ ผู้เรียนสามารถผลลัพท์ที่ได้มาประยุกต์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผูกกระบวนการคิดได้ดีขึ้น และคุ้นเคยกับสถานการณ์ปัญหา อีกทั้งเนื้อหาในวงรอบนี้ มีความคล้ายคลึงกับวงรอบที่ 2 จึงทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการทดลองมากขึ้น และแก้ไข้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหานี้ได้ดี ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนนั้นดีขึ้นตามลำดับ และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ในวงรอบที่ 3 ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชันนี้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้ผู้เรียนได้เกิดการการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วูลโฟล์ค ที่กล่าวว่า การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นการตระหนักรู้ในตัวเองว่าต้องใช้ทักษะกลวิธี และแหล่งข้อมูลอะไรบ้าง ที่จำเป็นต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นเรื่องที่บุคคลรู้ในสิ่งที่ตนเองคิด และสอดคล้องกับสถานการณ์การเรียนรู้ แล้วแสดงออกในสิ่งที่เรียนรู้ และยังสะท้อนความคิดของตนเองมาถึงเรื่องราวที่อ่านหรือที่คิดแก้ปัญหา (Woolfolk, A. E., & Hoy, W. K., 1990) ทักษะเหล่านี้จะทำให้คนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และรู้ว่าจะต้องประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง จึงจะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ โดยจากสถานการณ์ปัญหานั้นให้ผู้เรียนผูกกระบวนการคิด วิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจนผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ เข้าใจปัญหาและค้นพบแนวทางในการทางในการ

แก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกัน รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ปรับปรุงและแก้ไขข้อผิดพลาดขณะทำการแก้ปัญหาที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ในทุกรอบ ซึ่งพบว่า นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ รู้จักเรียนรู้ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในแต่ละรอบและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม รู้จักการออกแบบและวางแผนการทำงานในกลุ่ม ใช้เครื่องมือการทดลองที่มีความเชี่ยวชาญขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนมีการวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติจริง โดยร่วมปรึกษากับเพื่อน ๆ ในกลุ่มตนเอง และสามารถใช้อุปกรณ์ในการวัดค่าต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลในการทดลองเพื่อนำมาบันทึกผล อภิปรายผลและสรุปผลได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม เช่น การใช้มัลติมิเตอร์ ในการวัดค่ากระแสไฟฟ้า หรือวัดค่าตัวต้านทานได้เป็นต้น และยังสามารถบันทึกผลจากการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง คำนวณค่าต่าง ๆ ได้ สามารถสรุปผลการทดลองได้ครอบคลุมขึ้น

จากผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคอกนิชัน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้ ซึ่งความสอดคล้องกับ วินิจฉัย ไชยจันทร์ พบว่านักเรียนที่ได้ใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนสามารถใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันในการเรียนรู้ในขั้นตอนการวางแผน การกำกับ และการประเมินได้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 4 คน คะแนนทักษะการอ่านวิชาเคมีของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 34.78 ทักษะการทดลองวิชาเคมีสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 (วินิจฉัย ไชยจันทร์, 2550) สอดคล้องกับ สุขสันต์ บัวสาย พบว่านักเรียนที่ได้เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสืบเสาะหาความรู้สอดแทรกเมตาคอกนิชันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาเคมี ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้สอดแทรกเมตาคอกนิชันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.22 และมีจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนเต็มร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70 (สุขสันต์ บัวสาย, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นในแต่ละรอบ หลังเสร็จสิ้นครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพในการแก้ปัญหาของผู้เรียน และกลวิธีเมตาคอกนิชันนี้มาจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านเวลา การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำการแก้ปัญหาได้ค่อนข้างช้า เนื่องจากนักเรียนใช้เวลาในการสืบค้นมากเกินไปจนเสียเวลา ในการทำกิจกรรมไป ครูผู้สอนต้องแนะแนวความคิดเพิ่มเติมก่อน รวมถึงแนะนำอุปกรณ์บางตัวที่นักเรียนไม่เคยใช้มาก่อน และเกริ่นนำในเนื้อหาที่มีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาและให้นักเรียนไปศึกษาความรู้มาล่วงหน้า

2. ด้านอุปกรณ์ ครูควรออกแบบกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านแก้ปัญหาและลงมือทำนอกเวลาเรียนโดยใช้อุปกรณ์ที่มี หาได้ง่ายและเพียงพอต่อนักเรียนในห้อง และทบทวนนักเรียนเรื่องการใช้อุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนได้แม่นยำ โดยครูอาจใช้คำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียนในห้องเพื่อให้นักเรียนมีบทบาทในชั้นเรียนกันทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- บุญศรี คำชาย. (2540). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ทศนา แคมมณี. (2548). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเลารัจ. (2541). คิดเก่ง สมองไว. กรุงเทพมหานคร: โปรดคทีฟบุ๊ก.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2556). วิจัยการเรียนการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2544). เมตาคอกนิชัน (Metacognition) ในวิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วินิจฉัย ไชยนันท์. (2550). การใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้วิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ศรีสุมา ทศมี. (2552). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา โดยใช้เมตาคอกนิชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพังโคนวิทยาคม อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2549). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กทม.: ประสานการพิมพ์.
- สุขสันต์ บัวสาย. (2551). ผลการสอนโดยวิธีสืบเสาะหาความรู้สอดแทรกเมตาคอกนิชันที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี เรื่องสมดุลเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองน้ำใสวิทยาคาร จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Baker, L. & Brown, A. L. (1984). Metacognition Skill and Reading: Handbook of Reading Research. New York: Longman.
- Guilford, J. P. (1992). The Nature of Human Intelligence. New York: McGraw-Hill.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1992). The Action Research Planner. (3rd ed.). Geelong: Deakin University Press.
- Woolfolk, A. E. & Hoy, W. K. (1990). Prospective Teachers' Sense of Efficacy and Beliefs about Control. Journal of Educational Psychology, 82, 81-91.

การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2*

DEVELOPING GUIDELINE – BASED PEER COACHING SUPERVISION FOR
SCHOOLS UNDER THE MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

สุพัตรา ปาระจุม

Supattra Parajoom

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

Suwat Julsuwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: parajoom009@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 327 คน กำหนดขนาดกลุ่มโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 และระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยการศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี

* Received 15 April 2020; Revised 30 April 2020; Accepted 13 May 2020

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 กระบวนการ 44 แนวทาง ดังนี้ 2.1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน 2.2) การวางแผนและกำหนดทางเลือก 2.3) การปฏิบัติ การนิเทศ 2.4) การประเมินผล 2.5) การปรับปรุงแก้ไขและต่อยอด แนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การนิเทศ, การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the current situation desirable condition and the need for internal supervision like a friend to help friends for school Under the Maha Sarakham primary educational service area office 2, 2) to develop a friend – by – friend internal supervision method for schools Under the Maha Sarakham primary educational service area office 2. The group of sample were consisting of 327 school administrators and teachers and the group size was determined by stratified random sampling. The research tools were questionnaires and interview forms. Data analysis used computer software. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The research process consists of 2 phases; phase 1 studies on current conditions desirable condition and needs of internal supervision like a friend helping friends for educational institutions Under the Maha Sarakham primary educational service area office 2, phase 2 the development of a peer – to – peer internal supervision guidelines for schools Under the Maha Sarakham primary educational service area office 2 education guidelines for development by studying from schools that have good practices.

The research results were as follows: 1) The current state of internal supervision in the form of peer – to – peer supervision for schools under the Maha Sarakham primary educational service area office 2 was at a medium level and the desirable conditions was at the highest level. 2) The development of

guidelines for internal supervision in the form of peer help peers for schools Under the Maha Sarakham primary educational service area office 2 were consisting of 5 process 44 guidelines as follows: 2.1) Current educational conditions problems and need for internal supervision like a friend helping friends 2.2) Planning and defining options for internal supervision in the form of a friend helping friends 2.3) The practice of internal relations with a friend helping friends 2.4) Assessing the internal supervision of a friend helping friends 2.5) On the improvement and extension Internal supervision like a friend helping friends. Guidelines for internal supervision as a friend to help friends for schools under the Maha Sarakham primary educational service area office 2 was suitable and has a high level of possibility.

Keywords: Development Guidelines, Supervision, Peer Coaching Supervision

บทนำ

การศึกษานับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชนในวัยที่จะต้องได้รับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ กล่าวคือ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกันคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น กำหนดให้ผู้สอนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติ และสนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ดังนั้น ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสูง ตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาชาติ และโรงเรียนต้องมีศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2551) การพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้ของครูอาจทำได้หลายวิธีแต่วิธีหนึ่งที่จะส่งผลโดยตรงช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ กระบวนการนิเทศ การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา ซึ่งมุ่งเจาะลึกลงไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนและปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการสอนของครู รวมทั้งการพัฒนางาน

ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนโดยตรง การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนและพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้นได้ ด้วยการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้มีความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์สูง ซึ่งเป็นการลดช่องว่างของครูให้น้อยลง ส่งผลให้การเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้น ฉะนั้นการนิเทศภายในจึงเป็นหัวใจและเป็นยุทธศาสตร์สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2543)

การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นวิธีการนิเทศที่มีความจำเป็นและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพราะเป็นหน้าที่ด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนอย่างหนึ่ง การนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก โรงเรียนอาจมีข้อจำกัด เนื่องจากจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย ไม่สามารถทำการนิเทศครูได้ทั่วถึงกับทั้งสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งแตกต่างกัน ดังนั้น บุคลากรในโรงเรียนจึงควรให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน เพราะบุคลากรในโรงเรียนควรมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะนิเทศการสอน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงควรพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้เกิดผลอย่างแท้จริง (อนุก ส่งแสง, 2540) ซึ่งอาจเป็นวิธีการนิเทศรายบุคคลหรือวิธีการนิเทศรายกลุ่มที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครู โดยใช้เทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย การนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) ซึ่งเป็นการนิเทศการสอนโดยใช้ความร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครูในสาขาวิชาเดียวกันหรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนเดียวกันในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการพัฒนาการเรียนการสอนและยังได้ข้อมูลที่เป็นจริงจากการสังเกตการสอนในชั้นเรียน และสามารถนำข้อมูลมาปรับปรุงการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการแบบสองทางร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกันและกันในฐานะเพื่อนที่มีความเท่าเทียมกัน

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนและเป็นครูฝ่ายวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการนิเทศภายใน จึงมุ่งที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานการนิเทศภายในเพื่อยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นและเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษาในการนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวนผู้บริหาร 193 คน จำนวนครูผู้สอน 1,945 คน รวม 2,147 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Robert V. Krejcie & Daryle W. Morgan ให้กระจายในแต่ละขนาดสถานศึกษา (Robert V. Krejcie & Daryle W. Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 327 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ครูผู้สอน จำนวน 297 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย
 - 5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม
 - 5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ขั้นตอนการดำเนินการ นำข้อมูลสภาพปัจจุบันที่ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนไปศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จำนวน 3 โรงเรียน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ประเมินเพื่อยืนยันแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเดินทางศึกษาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จำนวน 3 โรงเรียน โดยไปพบผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงานนิเทศภายในและขอรับคืนแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5. การจัดกระทำข้อมูล

5.1 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยดัชนีความสอดคล้อง IOC

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามความมุ่งหมาย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกเป็นโดยรวมและรายด้าน

การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับปฏิบัติการ	$\bar{x}$	S.D	ระดับปฏิบัติการ
1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.08	0.54	ปานกลาง	4.69	0.52	มากที่สุด
2. การวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.11	0.55	ปานกลาง	4.70	0.50	มากที่สุด
3. การปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.10	0.60	ปานกลาง	4.80	0.40	มากที่สุด
4. การประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.02	0.52	ปานกลาง	4.73	0.49	มากที่สุด
5. การปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.03	0.46	ปานกลาง	4.66	0.55	มากที่สุด
รวม	3.07	0.53	ปานกลาง	4.71	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ด้าน การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายใน และด้านการประเมินผลการนิเทศ

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ และด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	4.27	0.50	มาก	4.24	0.64	มาก
2. ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	4.02	0.65	มาก	4.06	0.62	มาก
3. ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	4.13	0.62	มาก	4.22	0.53	มาก
4. ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	4.08	0.52	มาก	4.30	0.50	มาก
5. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	3.90	0.59	มาก	4.20	0.56	มาก
รวม	4.08	0.57	มาก	4.20	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ระดับมากทั้ง 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

อภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีประเด็นนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากในการดำเนินการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของสถานศึกษายังไม่เป็นระบบที่ชัดเจน สถานศึกษายังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน และยังดำเนินการนิเทศภายในไม่จริงจัง ไม่ต่อเนื่อง และไม่เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจูดาว บรรดาศักดิ์ ได้วิจัยการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 2 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 4 ขั้นระดับมาก 1 ขั้น ขั้นตอน โดยเรียงลำดับดังนี้ คือ ขั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ลำดับรองลงมา คือ การปฏิบัติการนิเทศภายใน โรงเรียน การประเมินผลและรายงานผล และการวางแผนและกำหนดทางเลือก ตามลำดับ ด้านที่มีระดับสภาพปัจจุบันจริงต่ำสุด คือ การสร้างสื่อ และเครื่องมือ (ประจูดาว บรรดาศักดิ์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร อ่อนภูเขฯ ได้วิจัย การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการสร้างเครื่องมือ สื่อและพัฒนาวิธีการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนรองลงมา คือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ (วิไลพร อ่อนภูเขฯ, 2561)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย

คือ ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การที่ผลการวิจัยเป็นแบบนี้ เนื่องจากสถานศึกษาได้สร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญในการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นอีกแนวทางที่พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนและปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู รวมทั้งการพัฒนางานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนโดยตรง การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนและพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้นได้ ด้วยการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้มีความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์สูง ซึ่งเป็นการลดช่องว่างของครูให้น้อยลง ส่งผลให้การเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จูไรรัตน์ สุตรุ่ง ได้กล่าวว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการนิเทศวิธีหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาครู โดยครูสองคนหรือเป็นกลุ่มเล็กร่วมมือกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ครูสามารถเลือกคู่นิเทศเองได้ และทั้งสองคนหรือในกลุ่มจะต้องผลัดกันทำบทบาทเดียวกัน คือ เป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทำการสังเกตการณ์สอน ให้ข้อมูลย้อนกลับและแนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน (จูไรรัตน์ สุตรุ่ง, 2559)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นปรับปรุงมากที่สุดคือ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากสถานศึกษาไม่มีการสะท้อนผลการนิเทศให้เห็นอย่างชัดเจนถึงจุดเด่น จุดด้อย ของการนิเทศ รวมถึงขาดการนำผลของการนิเทศไปปรับปรุงการสอนแต่ต่อยอดการนิเทศภายในในปีถัดไป ลำดับที่ 2 ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากการวัดประเมินผลขาดความต่อเนื่อง และความไม่ชัดเจนในการวัดประเมินผล ผู้รับการนิเทศไม่มีโอกาสได้ประเมินตนเอง ลำดับที่ 3 ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสถานศึกษาศึกษา ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพต่าง ๆ ร่วมกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา และลำดับที่ 4 ด้านการวางแผนและกำหนดทาง ซึ่งสถานศึกษาจะต้องประชุมชี้แจงก่อนดำเนินการนิเทศเพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน มีปฏิทินในการนิเทศ จัดทำแผนและคู่มือการนิเทศที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรญาณกร โขแสน ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายใน

แบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ตามทัศนคติของครูและผู้บริหารอยู่ในระดับดีมากพบว่าลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาเรียงตามลำดับความต้องการเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการวางแผนและการกำหนดทางเลือกการสร้างสื่อเครื่องมือและการพัฒนาวิธีการการปฏิบัติการนิเทศภายในด้วยเทคนิคที่เหมาะสมการประเมินผลและการรายงานผลตามลำดับ (อิสริยาภรณ์ โชคแสน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านการปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการประเมินผลการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และด้านการปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

2. การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 5 กระบวนการ 44 แนวทาง ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) การวางแผนและกำหนดทางเลือก 3) การปฏิบัติการนิเทศ 4) การประเมินผล 5) การปรับปรุงแก้ไขและต่อยอด แนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาควรมีการศึกษาและนำแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนไปศึกษา สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ไปใช้ในการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพครูในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

2. สถานศึกษาควรส่งเสริมและตระหนักให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นความสำคัญในการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนไปใช้ในสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการนำแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2543). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน: ทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูที่ยั่งยืน. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 9(2), 9-10.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประดู่จาว บรรดาศักดิ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิไลพร อ่อนภูเข. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). ครบเครื่องเรื่องการคิด. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- อนงก์ ส่งแสง. (2540). การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อิสริยาภรณ์ โชคแสน. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบสอนแนะสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Robert V. Krejcie & Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychology Measurement*, 3(30), 607-610.

**การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของ
สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด
อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี***

**THE DEVELOPMENT OF PROCESS IN IMPLEMENTATION ACCORDING
COOPERATIVE PRINCIPLE OF THE RUBBER REPLANTING AID FUND
(ORRAF) COOPERATIVES BAN THA FUEANG LIMITED IN
KANCHANADIT DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE**

ไมตรี อินทรีย์

Mitree Intria

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Learning Institute For Everyone, Thailand

E-mail: drmaitree2013@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาภาคสนาม โดยการสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) สร้างโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ 2) ตรวจสอบโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ และ 3) เพื่อประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดผลโดย การประเมินกิจกรรม วิธีการ และพฤติกรรม โดยวิทยากรกระบวนการ และประเมินกระบวนการโดยผู้วิจัย ผลการศึกษาภาคสนาม ขั้นที่ 1 พบว่าปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สรุปได้ 7 ด้าน คือ ด้านการเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและไม่กีดกันการเป็นสมาชิก ด้านสมาชิกควบคุมกันเองตามหลักประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก ด้านการเป็นอิสระ และเป็นกลาง ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และด้านการใส่ใจต่อชุมชน ขั้นที่ 2 จากการตรวจสอบโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ที่พัฒนาขึ้น นำมาปรับปรุงแก้ไขโครงสร้าง หลังจากนั้นนำมาทดลองใช้ ตามกระบวนการ AIC กับบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านทุ่งคา จำกัด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 3 ประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน เป็นการนำแผนปฏิบัติการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้น

* Received 15 April 2020; Revised 2 May 2020; Accepted 19 May 2020

ไปใช้ตามกระบวนการ AIC กับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 1) ผลการประเมินกิจกรรมและวิธีการ แต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม และทำให้เข้าใจกระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์มากขึ้น สำหรับผลการประเมินพฤติกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา มีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับดี และผลตามกระบวนการ AIC พบว่าการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ มีความเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ, การดำเนินงาน, หลักการสหกรณ์

Abstract

The objective of this article was to study the implementation problems according to cooperative principle by studying the information from the related documents and research, and studying from the fieldwork through conversations with two groups which were divided to three steps: 1) To create an implementation framework according to cooperative principle, 2) To examine the implementation framework according to cooperative principle, and 3) To assess and improve the development of process in implementation according to cooperative principle of the rubber Replanting aid Fund (ORRAF) Cooperatives Ban Tha Fueang Limited in Kanchanadit district, Surat Thani. The facilitators evaluated them with activities, methods, behavior, and the researchers assessed the process.

From the filed work, in step1 There were seven implementation problems according to cooperative principle which could be concluded in the following – the voluntary membership and no blocking membership, the members' informal control in democracy, the members' economic participation, the independence and objectivity, information presentation, the cooperation between cooperatives, and the attention to the community. In step 2, The recreation and development of the improved implementation framework according to cooperative principle after examining. Then, I tested this according to the AIC process with people (who weren't in the sample group) of the rubber replanting and fund cooperatives Ban Tha Fueang Limited. In step 3, To evaluate and develop the development of process in implementation that was to use the developed implementation plan in the way of AIC process with the sample group. The experimental results in the evaluation of each activity and method were appropriated and easier to understand the implementation

process. In the same way, the behavior assessment result showed that the attendants in this development process had good learning behavior, and the AIC process result showed that the development of process in implementation according to cooperative principle were appropriated.

Keywords: The Development of Process, Implementation, Cooperative Principle

บทนำ

สหกรณ์ถือกำเนิดมาจากปัญหาในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งขณะนั้นอาชีพหลักของประเทศไทยคือการทำนา เมื่อมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น ตั้งแต่สมัย กรุงรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา ทำให้ระบบ "เพื่อเลี้ยงตัวเองในชนบท" มาสู่ระบบเศรษฐกิจ "เพื่อการค้า" ความต้องการเงินทุนเพื่อขยายการผลิตและการครองชีพเพิ่มมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่ 85 เปอร์เซ็นต์เป็นเกษตรกรอยู่ในฐานะยากจน ขาดแคลนเงินทุนต้องกู้หนี้ยืมสินจากพ่อค้านายทุน "คหบดี" ซึ่งมักถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ให้กู้ยืมเหล่านี้ทุกวิถีทาง เช่น การกำหนดดอกเบี้ยในอัตราสูง การทำสัญญาส่งใช้เป็นข้าวเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วในเรื่องซึ่งดวงวัดก็กำหนดเอาตามพอใจ ทำให้ชาวไร่ชาวนาเสียเปรียบเป็นอย่างมากในระยะแรก การสหกรณ์ในประเทศไทยเริ่มต้นด้วยการทดลองจัดตั้งสหกรณ์ประเภทหาทุนขึ้น ในปี พ.ศ. 2459 การจัดตั้งสหกรณ์ในระยะแรกจึงดำเนินไปอย่างช้า ๆ จน ปี พ.ศ. 2470 เริ่มนำสหกรณ์เข้ามาในประเทศไทย และเป็นที่ประจักษ์ว่าสหกรณ์เป็นสิ่งที่สามารถจัดทำได้สำเร็จ จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 ขึ้น เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การสหกรณ์จึงได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสหกรณ์ มีการจัดตั้งสหกรณ์และได้ขยายงานสหกรณ์จากระดับกรมขึ้นมาเป็นระดับกระทรวง เมื่อปี พ.ศ. 2495

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์ทั่วประเทศเมื่อครั้งเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 "คำว่า "สหกรณ์" แปลว่า การทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะจะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานการที่ทำด้วยร่างกายทั้งในด้านการที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม งานที่ทำด้วยร่างกาย ถ้าแต่ละคนทำก็เกิดผลขึ้นมาได้ ถ้าแต่ละคนทำไปโดยลำพังแต่ละคน งานที่ทำนั้นผลอาจไม่พอเพียงในการเลี้ยงตัวเองทำให้มีความเดือดร้อน แต่ถ้าร่วมกันหลายๆ คนเป็นกลุ่มเป็นก้อน ก็สามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลได้มากขึ้น" (สำนักพระราชเลขานุการ, 2540)

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชโอวาทแก่กรรมการสหกรณ์เกษตร สหกรณ์การประมง และสหกรณ์นิคม

ทั่วประเทศ ณ โครงการสวนพระองค์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 มีความตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าใคร่จะปรารภกับทุกท่านถึงแนวพระราชดำริของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเคยมีพระราชดำรัสอยู่เสมอว่าจะต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกินพอใช้ เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด ให้พอเหมาะ พอสมควรกับอัตภาพและสภาวะแวดล้อม ไม่ควรทุ่มเทสร้างฐานะความเป็นอยู่เจริญอย่างรวดเร็ว เพราะถ้าผิดพลาดล้มเหลวแล้วจะแก้ไขได้ยากเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ สหกรณ์ทั้งปวงเป็นกระบวนการบริหารงานอย่างหนึ่งสำหรับส่งเสริมพัฒนาอาชีพ และฐานะความเป็นอยู่ให้แก่คนส่วนใหญ่ของแผ่นดิน จึงเป็นปัจจัยอย่างสำคัญในการสร้างสรรค์ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ ท่านทั้งหลายจึงควรทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ให้เห็นถึงหลักการและวิธีการอันถูกอันควรที่พึงปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ประเทศชาติและประชาชนผ่านพ้นภาวะวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้โดยสวัสดิ และก้าวหน้าต่อไปด้วยความเข้มแข็งมั่นคง (พระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2542)

สหกรณ์เป็นองค์การที่เกิดจากการที่บุคคลมีอาชีพเหมือนกัน หรืออาศัยอยู่ในท้องที่ใกล้เคียงกันและมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน มารวมตัวกันเป็นสมาชิกเพื่อร่วมดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ด้วยการยึดหลักว่าสหกรณ์เป็นของสมาชิก บริหารงานโดยสมาชิก และเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิก ด้วยหลักการและวิธีดำเนินงานของสหกรณ์จะเห็นได้ว่าสหกรณ์นั้นมีแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมของสมาชิก ตามแนวคิดทั้งเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและเศรษฐศาสตร์แบบพึ่งตนเองไปพร้อม ๆ กัน พลังที่เกิดจากการรวมคนจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลที่เข้ามาประกอบนอกจากฐานะความเป็นอยู่นิสัยใจคอแล้วยังต้องพิจารณาถึงความรู้ ความเข้าใจในสหกรณ์ และความศรัทธา คือความเสียสละความตั้งใจที่จะรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้การศึกษาอบรมในการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกสหกรณ์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจความมีน้ำใจ สหกรณ์ (Cooperative Spirit) และความภักดีของสมาชิกสหกรณ์เป็นอันมาก การให้ความร่วมมือกันดำเนินกิจการสหกรณ์ของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์และการเสียสละผลประโยชน์ของตนในปัจจุบันเพื่อผลประโยชน์ของสหกรณ์ ซึ่งในที่สุดจะตกมาถึงสมาชิก ซึ่งเรียกว่า ความมีน้ำใจสหกรณ์ จึงต้องอาศัยการให้การฝึกอบรม ก่อนเข้าเป็นสมาชิกต้องให้การศึกษา เมื่อเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วก็ต้องให้การศึกษาอบรมเป็นครั้งคราวอยู่เสมอ โดยเฉพาะการอบรมให้มีความรู้ สหกรณ์และความภักดีต่อสหกรณ์ เนื่องจากความรู้ลึกของสมาชิกมีสภาพคล้ายแบตเตอรี่ไฟฟ้า ซึ่งต้องบรรจุกระแสไฟฟ้าไว้เสมอ ไม่เช่นนั้นกระแสไฟฟ้าจะอ่อนตัวลงหรือหมดไปได้น้ำใจ สหกรณ์และความภักดีของสมาชิกก็เช่นกันต้องมีการกระตุ้นเป็นครั้งเป็นคราวอยู่เสมอ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548)

หลักการสหกรณ์นั้น เป็นเสมือนโลหิตที่หล่อเลี้ยงชีวิตของขบวนการสหกรณ์เป็น พัฒนาการที่มีมาจกค่านิยมที่ได้ทำให้ขบวนการนี้แผ่ขยายนับมาแต่การก่อกำเนิด สหกรณ์เป็นธุรกิจรูปหนึ่งบางครั้งมีผู้เสนอให้นำระบบสหกรณ์เข้ามาแก้ปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคมของชาติเพราะเชื่อว่าสหกรณ์จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ หลักการทั้งหลายเหล่านี้จะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อ สมาชิกสหกรณ์และผู้บริหารงานสหกรณ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีดำเนินงาน สหกรณ์นั้นๆ อย่างถูกต้องหลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) เป็นแนวทาง ในการทำให้คุณค่าทางสหกรณ์ซึ่งเป็นนามธรรมให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548)

“สหกรณ์” เป็นสมาคมหรือองค์การทางธุรกิจที่มีลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะของ ตัวเองที่แตกต่างไปจากการดำเนินธุรกิจในรูปแบบอื่น ๆ และถึงแม้ว่าสหกรณ์จะดำเนินงาน และเติบโตในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างไรในปัจจุบัน แต่สหกรณ์ก็ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่ง ของทุนนิยม สหกรณ์มีลักษณะเฉพาะ คือ มี “ค่านิยม” และ “หลักการ” เป็นของตนเอง พสุ สัตถาภรณ์ และ ปราณี จุลภักดี และคณะ กล่าวว่าหลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) เป็นหลักการทางสังคมศาสตร์ ที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ ทางเทคนิค ที่ใช้กำกับโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานขององค์กรสหกรณ์ และเป็น แนวทางที่ทำให้คุณค่าสหกรณ์บังเกิดผล (พสุ สัตถาภรณ์, 2537); (ปราณี จุลภักดี และคณะ, 2559) หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles) หลักการสหกรณ์จึงเป็นทั้งข้อบัญญัติ และแนวทางในการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมตลอดถึงจิตวิญญาณในสหกรณ์ด้วย ถือเป็นหัวใจ ของวิสาหกิจสหกรณ์ โดยที่แต่ละข้อจะเป็นอิสระจากข้ออื่น ๆ ทุกข้อล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน สหกรณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ องค์กรที่เกี่ยวข้องจะมีการประเมินการ ทำงานและแจ้งผลต่อสาธารณะเพื่อความโปร่งใส หากหลักการข้อหนึ่งข้อใดถูกละเลยจะเป็น ผลให้หลักการข้ออื่น ๆ ลดความสำคัญลงด้วย ในปี พ.ศ. 2535 ได้เกิดวิกฤติการณ์ราคา ยางพาราตกต่ำลดลงเหลือเพียง กิโลกรัมละ 15 – 30 บาท รัฐบาลจึงส่งเสริมให้เกษตรกร ชาวสวนยางรวมกลุ่มในรูปสถาบันสหกรณ์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง จึงได้จดทะเบียนตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ขึ้นตามโครงการการพัฒนาการผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง/ รมควันและโครงการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ในกลุ่มผู้ผลิตยางพาราปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็น โครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาาราคายางพาราตกต่ำ โดยการ ปรับปรุงคุณภาพยางพาราให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมกลุ่มในรูป สถาบันสหกรณ์ เพื่อรวมตัวกันผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง/รมควัน คุณภาพดีและการจัดการด้าน การตลาดแทนเกษตรกรชาวสวนยางแต่ละคน เพื่อให้มีอำนาจต่อรองโดยรัฐบาลให้การสนับสนุน โรงอบ/รมควันยาง ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ไปแล้วกว่า 669 สหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์เหล่านี้จะดำเนิน

ธุรกิจยางพาราเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานที่เข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) (ปัจจุบันคือ "การยางแห่งประเทศไทย (กยท.)") กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์สถาบันวิจัยยาง และกรมวิชาการเกษตร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2538)

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ในขณะนั้น) ได้เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางพารารวมกลุ่มในรูปสถาบันสหกรณ์ และได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยางจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้นเป็นปีแรกในปี พ.ศ. 2536 และต่อมาในปี พ.ศ. 2537 และ 2538 ตามลำดับ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้โครงการพัฒนาการผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง/รมควัน และโครงการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ในกลุ่มผู้ผลิตรายการปี พ.ศ. 2535 รวมจำนวน 55 สหกรณ์มีสมาชิกรวม จำนวน 4,820 คน เป็นสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบันได้เกิดวิกฤตการณ์ราคายางพาราดตกต่ำลดลงเหลือเพียง กิโลกรัมละ 30 – 40 บาท และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแล ของการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน สหกรณ์จึงเป็นสถาบันสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก้ไขวิกฤตการณ์ราคายางพาราดตกต่ำ เพื่อช่วยให้เกษตรกรชาวสวนยางผ่านพ้นภาวะวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ และก้าวหน้าต่อไปด้วยความยั่งยืน โดยการนำคุณค่าสหกรณ์ซึ่งเป็นนามธรรมให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติปรับใช้ภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบัน

สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ สืบเนื่องจากได้เกิดวิกฤตการณ์ราคายางพาราดตกต่ำในปี พ.ศ. 2535 ลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละ 14 – 16 บาท และในปัจจุบันลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละ 30 – 35 บาท รัฐบาลจึงส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมกลุ่มกันในรูปสหกรณ์เพื่อพึ่งตนเอง จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมากกว่า 28 ปีเศษ ก็ยังมีปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์มาตลอด ตัวบ่งชี้ที่สำคัญยิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดสภาพการณ์ดังกล่าวคือ ปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของบุคคล 3 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) ฝ่ายสมาชิก 2) ฝ่ายคณะกรรมการดำเนินงาน และ 3) ฝ่ายจัดการและพนักงานสหกรณ์ ซึ่งแต่ละฝ่ายก็จะมีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป ได้แก่ ฝ่ายสมาชิกที่ถือว่าเป็นเจ้าของสหกรณ์เป็นผู้ลงทุน และผู้ใช้บริการจะต้องร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยการเลือกกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าไปเป็นคณะกรรมการดำเนินการบริหารงานสหกรณ์แทน จะต้องควบคุมดูแลการบริหารของสหกรณ์ โดยการเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปีทุกครั้ง เพื่อร่วมกันอภิปรายปัญหา แสดงความคิดเห็น ออกเสียง และยอมรับมติที่ประชุมที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ข้อบังคับ และ

ระเบียบ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเอง ฝ่ายคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกเข้าไปบริหารงานสหกรณ์จะต้องบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นที่ตั้ง และฝ่ายจัดการและพนักงานสหกรณ์ก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่าที่จะทำให้การบริหารงานประจำของสหกรณ์ประสบความสำเร็จตามคณะกรรมการดำเนินการสั่งการ แต่ทั้งนี้ผู้ที่มีส่วนร่วมให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จ หรือเป็นฟันเฟืองที่สำคัญก็คือตัวสมาชิกนั่นเอง ที่จะร่วมกันออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เข้าร่วมในกิจกรรมสหกรณ์ร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารงาน ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และสุดท้ายร่วมกันรักษาลิทธิและปฏิบัติหน้าที่โดยการเข้าร่วมในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีทุกครั้งโดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ ความจริง โดยการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริง หรือ ข้อสรุปที่ต้องการ ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการวิจัยประเภทอื่น ๆ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ เริ่มต้นด้วยการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผล แต่สิ่งที่จะกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกับการวิจัยแบบอื่น ๆ คือ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัย ด้วยการใชรูปแบบบันไดเวียน (Spiral) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ นั่นคือ ถ้าผลการวิจัยสามารถแก้ไขปัญหหรือพัฒนาหน่วยงาน ผลผลิตได้ตามที่ต้องการก็ถือว่าสิ้นสุดขั้นตอนการวิจัย แต่ถ้าผลการวิจัยยังไม่สามารถ แก้ไขปัญหหรือพัฒนาสิ่งที่ต้องการได้ ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนใหม่ ขณะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแผนงานได้ตลอดเวลา เพื่อให้แผนงานมีความเหมาะสมกับสภาพจริงของการปฏิบัติงาน (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2558)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ และการประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ และเป็นการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้วิจัยต้องการได้การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการแบ่งขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ศึกษาจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการสนทนากลุ่ม จากประชากรที่เป็นบุคคล 3 ฝ่ายของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบเจาะจง อาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้วิจัย ได้แก่ บุคคล 3 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) ฝ่ายสมาชิกจำนวน 17 คน 2) ฝ่ายคณะกรรมการดำเนินงาน จำนวน 9 คน และ 3) ฝ่ายจัดการและพนักงานสหกรณ์จำนวน 4 คน รวมจำนวน 30 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) ในการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเข้าสู่ประเด็นในการศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์

ขั้นที่ 2 การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้ทดลองหาประสิทธิภาพ โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนโดยใช้กระบวนการ AIC กับบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย บุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายสมาชิกจำนวน 18 คน 2) ฝ่ายคณะกรรมการดำเนินการ 9 คน และฝ่ายบุคลากรสหกรณ์ จำนวน 3 คน รวม 30 คน เพื่อทดลองใช้แผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน ตามกระบวนการ AIC ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทที่เหมือน ๆ กัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลโดยใช้กระบวนการ

AIC การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ประเมินและปรับปรุงการพัฒนาระบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้โครงร่างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ที่พัฒนาขึ้นไปหาประสิทธิภาพของโครงร่าง ด้วยการปฏิบัติจริงกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กระบวนการ AIC กับบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายสมาชิกจำนวน 18 คน 2) ฝ่ายคณะกรรมการดำเนินการ 9 คน และฝ่ายบุคลากรสหกรณ์จำนวน 3 คน รวม 30 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินผลกิจกรรมวิธีการ แบบประเมินผลกิจกรรมและวิธีการเพิ่มเติม แบบประเมินพฤติกรรมโดยวิทยากรกระบวนการ และแบบประเมินกระบวนการโดยผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

การพัฒนาระบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนสรุปผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ในปัจจุบัน ผลการศึกษาข้อมูลจากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการสำรวจข้อมูลภาคสนาม จากสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง จากบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปัจจุบันสรุปได้ 7 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจและไม่กีดกันการเป็นสมาชิก 2) ด้านการสมาชิกควบคุมกันตามหลักประชาธิปไตย 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก 4) ด้านการเป็นอิสระและเป็นกลาง 5) ด้านการให้การศึกษาและข้อมูลข่าวสาร 6) ด้านการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และ 7) ด้านการใส่ใจต่อชุมชน

2. การพัฒนาระบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ 1) การสร้างโครงร่างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง มากำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงร่างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา เป้า ที่ได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 2) การตรวจสอบโครงร่างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ เป็นการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตาม

หลักการสหกรณ์ที่พัฒนาขึ้น การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ โดยการนำในแต่ละประเด็นมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้ โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน ตามกระบวนการ AIC กับบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านทุ่งคา จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน ตามกระบวนการ AIC ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทที่เหมือน ๆ กัน

3. การประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ที่พัฒนาขึ้น โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติการตามแผน ตามกระบวนการ AIC สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ผลการประเมินกิจกรรมหรือผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา มีมติเห็นว่าแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์แต่ละขั้นตอนที่ทดลองใช้นั้นมีความเหมาะสม และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์มากขึ้น เป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์มากขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในการดำเนินงานของสหกรณ์ และผลการประเมินพฤติกรรมโดยวิทยากรกระบวนการ มีความคิดเห็นว่าการพัฒนา พฤติกรรมในการกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี และผลการประเมินโดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่ได้พัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนตามกระบวนการ AIC ทำให้การพัฒนากระบวนการดำเนินงานสหกรณ์ดีขึ้นสรุปได้ว่า กระบวนการในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อควรสังเกตแล้วนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหาในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามความคิดเห็นของบุคคล 3 ฝ่ายในสหกรณ์ พบว่า มีปัญหาอุปสรรคหลายประการแต่ที่สำคัญ คือ ขาดการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณ ธวัชโชติ ได้กล่าวว่า หลักการสหกรณ์เป็นกฎหมายทั่วไปหรือคำแนะนำ (Guidelines) สำหรับสหกรณ์ในการนำคุณค่าของสหกรณ์ไปสู่การปฏิบัติหรืออีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางในการทำให้คุณค่าทางสหกรณ์ซึ่งเป็นนามธรรมให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัตินั่นเอง ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบุคคล 3 ฝ่ายในด้านความรู้ ความเข้าใจในหลักการสหกรณ์ เป็นความรู้ที่ลึกซึ้งผูกพันต่อสหกรณ์มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ (สุวรรณ ธวัชโชติ, 2541)

2. การพัฒนาระบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน ตามกระบวนการ AIC พบว่า ในขั้นขาขึ้น (A) การศึกษาถึงสภาพปัญหาในอดีตไม่เข้าใจในหลักการสหกรณ์ อยากให้มีการอบรม ให้ความรู้ในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ในขั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ซึ่งการระบูกิจกรรมในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต และจัดแยกประเภทพร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญ ผลการประชุมระดมความคิด พบว่า ทุกกิจกรรมสามารถทำได้ ในขั้นควบคุมไปสู่การกระทำ (C) การแสวงหาผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามกระบวนการ AIC โดยมีกระบวนการ ตั้งแต่ระดมความคิดปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์จนได้แผนปฏิบัติการนั้น เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Kemmis, S. & Mc Taggart, R. ระบุปัญหาที่จะศึกษา เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือ ปัญหานั้น ๆ ต้องได้รับการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวต้องเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยเผชิญอยู่หรือในชุมชนของผู้วิจัยเอง ผู้จัดการศึกษาจะต้องพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่จำเป็นต่อการค้นคว้าด้วยกระบวนการไตร่ตรองที่ดี โดยอาจจะบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเขียนเป็นลักษณะคำถามที่ต้องการค้นคว้า หาคำตอบ วิธีการเดียวที่จะเริ่มต้นการศึกษาค้นคว้าคือการหาประเด็นการวิจัย ในระหว่าง การเริ่มต้นหาประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไ้นั้น ผู้วิจัยอาจจะเกิดปัญหาที่ตามมาหลายประการในตอนเริ่มต้นของการวิจัย ผู้วิจัยเชิงปฏิบัติการอาจเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูล ประเมินผลข้อมูลที่ได้มา หรือแม้แต่การทดลองวางแผนการปฏิบัติการ (Kemmis, S. & Mc Taggart, R., 2000) ในขณะที่ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ ความจริงโดยการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ข้อสรุปที่ต้องการ (วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2558)

3. การประเมินและปรับปรุงการพัฒนาระบบการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลจากผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผนเป็นผู้ประเมิน พบว่า บุคคล 3 ฝ่าย เห็นว่ามีประโยชน์และมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผน ในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ และความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผน จากผลการประเมินพบว่า ผู้เข้าร่วมการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผนทุกคนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ทำให้เข้าใจการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ เป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในการดำเนินงานสหกรณ์ ส่วนการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผน โดยวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) มีความคิดเห็นว่าผู้เข้าร่วมการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผนมีพฤติกรรมในระดับดีมีการ

แสดงออกและบรรลุผลการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน และผลการประเมินการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนตามกระบวนการ AIC โดยผู้วิจัยเห็นว่ามีการพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ที่พัฒนาขึ้น ได้กล่าวว่าการประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ให้พิจารณาประเด็นปัญหาในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข หรือไม่ ผู้วิจัยได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะไปสู่การกำหนดปัญหาหรือไม่ ผู้วิจัยได้ร่วมกับบุคคลอื่นในระหว่างทำการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ ได้ให้การยอมรับกับผู้ร่วมงานทุกหรือไม่

แผนปฏิบัติการเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่มีหลักฐานอะไรที่แสดงให้เห็นว่าแผนปฏิบัติการนั้นเกิดขึ้นมาจากการคิดไตร่ตรองของผู้วิจัยอย่างเชี่ยวชาญงานวิจัยได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ร่วมงานให้มีพลังอำนาจในตัวเองมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง หรือทำให้เกิดความเข้าใจใหม่หรือไม่การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง ๆ หรือวิธีการแก้ปัญหาทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นใหม่หรือไม่ และผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ถูกรายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้หรือไม่ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเปิดเผย ผู้เข้าประชุมกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยผู้อื่นยอมรับฟังหรือตกลงร่วมกัน เป็นการกระทำที่ทำให้คนเหล่านั้นได้เรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ ได้รับข้อมูลใหม่ และนำความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลไปกำหนดแผนและวัตถุประสงค์ของแต่ละงาน เป็นเทคนิคที่ใช้ได้ดีกับการวางแผนพัฒนาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนามาระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่น หรือแม้แต่การวางแผนพัฒนาหน่วยงานองค์กรหรือกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2474 ซึ่งทรงพระราชดำรัสว่า “การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลเกิดสติปัญญานำไปสู่หนทางพัฒนาตนเองและสังคม ” (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2474) จะเห็นได้ว่าในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดผลสำเร็จตามความต้องการได้ นั้น การพัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ของบุคคล 3 ฝ่ายในสหกรณ์ จะต้องทำให้บุคคลในสหกรณ์เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ดังนั้น การให้การศึกษาอบรมในการประชุมเชิงปฏิบัติการในการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความมีน้ำใจสหกรณ์ (Cooperative Spirit) และความภักดีของบุคคล 3 ฝ่าย ได้ศึกษากระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาขึ้นในพฤติกรรมมนุษย์นั้น “การเรียนรู้ในสิ่งหนึ่ง เพื่อไปเรียนรู้อีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อีกสิ่งหนึ่งเป็นพลวัต (Groups Dynamic) อย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุดเพราะมนุษย์ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ ของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลจากการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สรุปได้ 7 ด้านคือ ด้านการเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และไม่กีดกันการเป็นสมาชิก ด้านควบคุมกันตามหลักประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสมาชิก ด้านการเป็นอิสระและเป็นกลาง ด้านการให้การศึกษาและข้อมูลข่าวสาร ด้านการร่วมมือระหว่างสหกรณ์ และด้านการใส่ใจต่อชุมชน นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโครงสร้าง แล้วนำไปทดลองใช้ กับบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีบริบทที่เหมือน ๆ กัน หลังจากนั้นได้นำแผนปฏิบัติการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้น ไปใช้โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการ AIC กับบุคคลในสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านท่าเพื่อง จำกัด อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผลการวิจัยดังนี้ ผลการประเมินกิจกรรมวิธีการ โดยผู้ร่วมกระบวนการพัฒนาปฏิบัติตามแผน มีคิดเห็นว่าแผนปฏิบัติการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ แต่ละขั้นตอนที่ทดสอบหาประสิทธิภาพมีความเหมาะสม และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ทำให้เข้าใจกระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจต้องการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สำหรับผลการประเมินพฤติกรรมโดยวิทยากรกระบวนการ มีความคิดเห็นว่าผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ปฏิบัติตามแผนมีพฤติกรรมในกระบวนการเรียนรู้ในระดับดี และผลการประเมินโดยผู้วิจัย พบว่า การพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนตามกระบวนการ AIC ทำให้พัฒนากระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ สรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ มีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์ซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินงานสหกรณ์ สหกรณ์ควรพิจารณาดำเนินการให้มีการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้บุคคลในสหกรณ์ทราบถึง ความสำคัญของการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเหมือนแบตเตอรี่ที่ต้องชาร์จอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นการปลูกฝัง ประสพการณ์ สร้างจิตสำนึกและมีจิตวิญญาณสหกรณ์ การนำแผนปฏิบัติการดำเนินงานไปใช้กับบุคคลในสหกรณ์ ด้านเวลาในช่วงฤดุกาลกรีดยางควรใช้ประมาณ 3 วัน โดยควรเริ่ม เวลา 12.00 น เพราะว่าในช่วงเช้าเป็นเวลากรีดยางแล้วส่งน้ำยาให้กับสหกรณ์ และเลิก เวลา 16.00 น เพราะว่าในช่วงบ่ายต้องกลับมิดกรีดยาง แต่ในช่วงฤดุกาลผลัดใบประมาณเดือนมีนาคมถึงเมษายนของทุกปี ควรใช้ประมาณ 2 วัน โดยเริ่มเวลา 8:00 น และเลิกเวลา 17.00 น และควรหลีกเลี่ยงวันที่ตรงกับงานประเพณีและกิจกรรมที่สำคัญของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน ด้านการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน เนื้อหาควรพิจารณาในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานตาม

หลักการสหกรณ์ เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นพลวัต ควรมีการ
ศึกษาวิจัยในสหกรณ์กองทุนสวนยางในพื้นที่อื่นเพื่อนำผลการศึกษายามาเปรียบเทียบกับกรวิจัย
ในครั้งนี้ ควรศึกษารูปแบบที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามหลักการสหกรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2538). คู่มือส่งเสริมสหกรณ์กองทุน
สวนยาง. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปราณี จุลภักดี และคณะ. (2559). การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทาง
รัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, 6(1), 94-115.
- พระบรมราชาโฆวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2542). ประมวล
พระราชดำรัส และพระบรมราชาโฆวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปี พุทธศักราช
2541. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2474). พระบรมราชาโฆวาทในพิธีพระราชทานปริญญา
บัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2474.
- พลู สัตถาภรณ์. (2537). การบริหารงานสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไป
เกี่ยวกับการสหกรณ์. การศึกษาหน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- วีระยุทธ์ ขาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารราชภัฏ
สุราษฎร์ธานี, 2(1), 29-49.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2540). พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9
ที่พระราชทานแก่กรรมการสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่ว
ประเทศ ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2526. พระราชดำรัสในโอกาส
ต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- สุวรรณ ฐวโชติ. (2541). วิจัยวิจัยทางสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Kemmis, S. & Mc Taggart, R. (2000). Participatory action research. In N.K. Denzin
and Y.S. Lincoln (Eds.), Handbook of qualitative research. (2nd.ed.).
Thousand Oaks, CA: Sage.

การศึกษาความสามารถในด้านการฟัง – พูดและเจตคติต่อการเรียนวิชา
ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐาน
โดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์*

A STUDY OF ENGLISH LISTENING – SPEAKING ABILITIES AND
ATTITUDE TOWARDS LEARNING ENGLISH USING THE GENRE – BASED
APPROACH (NEWS REPORT GENRE FEATURES)

กันต์ภูษิต วิโรจะ

Kanphusit Viroja

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: kanphusitv@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในด้านการฟัง – พูดและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาทักษะพัฒนาเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบบแผนการทดลองเป็นแบบการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) ใช้เวลาในการทดลอง 21 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบความสามารถด้านในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ แบบประเมินผลความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การทดสอบค่าทีที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t – test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษา

* Received 16 April 2020; Revised 6 May 2020; Accepted 29 May 2020

แบบบรรณฐานโดยใช้บรรณลักษณะของหนังสือพิมพ์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษา แบบบรรณฐานโดยใช้บรรณลักษณะของหนังสือพิมพ์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสามารถในการฟัง – พูด, เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ, การสอน ภาษาแบบบรรณฐาน

Abstract

The purpose of this research was to study English Listening – Speaking Abilities and Attitude Towards Learning English of the first year diploma at Thonburi Business Administration Technological College using the Genre Based Approach (News Report Genre Features). The sample of this study was 20 students studying in the first year diploma level of the 2019 academic year at Thonburi Business Administration Technological College and they enrolled in Developing Skills for English Communication 2. The samples were selected by purposive sampling and the One Group Pretest – Posttest Design was used in this study. The length of the experiment was 21 hours. The instruments used in this study were lesson plans, test, rating scale form for English listening – speaking abilities and the attitude towards English learning questionnaires. The data was statistically analyzed by t – test for dependent samples.

The result of this research revealed that: 1) English listening – speaking abilities of the first year diploma students at Thonburi Business Administration Technological College using the Genre Based Approach (News Report Genre Features) after the experiment was significantly higher than before the experiment at the .01 level. 2) Attitude toward learning English the first year diploma students at Thonburi Business Administration Technological College using the Genre Based Approach (News Report Genre Features) after the experiment was significantly higher than before the experiment at the .01 level.

Keywords: Listening – Speaking Abilities, Attitude Towards Learning English, Genre Based Approach

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นอันมากทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนทั้งความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อกลางในการติดต่อต่าง ๆ ภาษาอังกฤษนับเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญและแพร่หลายที่สุด ผู้ที่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีจะได้เปรียบในการสื่อสารและสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อสังคมไทยในการสื่อสาร การศึกษาและการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ในแต่ละวันจะมีสารสนเทศจำนวนมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษเข้ามายังประเทศไทย มีผลต่อสังคมไทย คนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากความจำเป็นอันเนื่องมาจากภาษาอังกฤษที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นภาษาสากลเพื่อการสื่อสารภาษาหนึ่ง อีกทั้งการรู้ภาษาต่างประเทศช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คน ความเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของแต่ละเชื้อชาติ ทำให้สามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีความเข้าใจ ภาควมิจิในภาษาและวัฒนธรรม สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยไปสู่สังคมโลกได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และยังตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษรวมทั้งการใช้ภาษาอังกฤษเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ การเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษมากที่สุดและเพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อรรดา วงศ์โสธร, 2539)

นอกจากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ลิตเติลวูด (Littlewood, W., 1984) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบทางอารมณ์และความรู้สึก (Affective Factors) ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้แก่ เจตคติ แรงจูงใจ และความสนใจ นอกจากนี้ในชีวิตของคนไทย ภาษาอังกฤษเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตมากขึ้นอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศในด้านต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทำให้คนไทยมีโอกาสดูจะเห็นภาษาอังกฤษอยู่เสมอจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เช่น ป้ายโฆษณา ฉลากสินค้า ข่าว เพลง ภาพยนตร์ การ์ตูน เป็นต้น แนวความคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ เซียร์ฟอร์ดและริดเดนซ์ (Searfoss, Lyndon W. & John, Readence) กล่าวว่า การนำเนื้อหาจากสื่อต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวันมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวจากสิ่งแวดล้อมและชีวิตจริงที่อยู่ใกล้ตัว ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน (Searfoss, Lyndon W. & John, Readence, 1994) แนวความคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ แซนเดอร์สัน (Sanderson,

Paul) ได้เสนอแนะว่า การใช้หนังสือพิมพ์ทำให้นักเรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนและพัฒนาทักษะในการเรียนภาษา (Sanderson, Paul, 1999) นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ยังช่วยสร้างบรรยากาศแปลกใหม่ภายในห้องเรียนทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ สนุกสนาน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ (Sanges, Marientonietta Vico, 1983)

วิทยาลัยเทคโนโลยีธนาบุรีบริหารธุรกิจ กทม. จัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ดำเนินนโยบายจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งผลิตนักเรียนนักศึกษาเข้าสู่อาชีพในสถานประกอบการต่าง ๆ และศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาอื่นที่สูงขึ้น หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อใช้ในสถานการณ์จริง ตามสาขางานอาชีพที่เกี่ยวข้อง และฝึกทักษะการวิเคราะห์ แก้ปัญหาและตัดสินใจ ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยได้บรรจุรายวิชาทักษะพัฒนาเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2 ไว้ในหลักสูตร จากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาในรายวิชารายวิชาทักษะพัฒนาเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2 ปีการศึกษา 2561 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและไม่สามารถฟัง – พูดภาษาอังกฤษถึงขั้นสื่อสารได้ผลพบว่าผลสัมฤทธิ์ในด้านการฟังพูดต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 48 จากคะแนนมาตรฐานที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้อันเนื่องมาจากการเรียนการสอนแบบปกติที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยเฉพาะทักษะการฟัง – พูดยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจเพราะนักเรียนยังไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้เข้าใจหรือถ้าสื่อสารได้มักจะใช้ภาษาในลักษณะที่เจ้าของภาษาไม่ใช้กัน (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2539)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหและพัฒนาความสามารถในด้านการฟัง – พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา ซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน และพบว่าวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบวรรณฐาน (Genre Based Approach) ซึ่งยึดหลักทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ(Systematic Linguistics Theory) ของเอ็มเอเค ฮอลลิเดย์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2536) การสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบวรรณฐานเน้นการใช้ภาษาเพื่อสื่อเนื้อความ (Text) ตามอรรถลักษณะ (Genre) ซึ่งใช้ในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมากมีอยู่ 8 ประเภท ได้แก่ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ (Recount Genre) การรายงาน (Report Genre) การอธิบาย (Explanation Genre) การแสดงความคิดเห็น (Exposition Genre) วิธีการ (Procedure Genre) การบรรยายเชิงจินตนาการ (Narrative Genre) การอภิปราย (Discussion Genre) และการสังเกต (Observation Genre) แนวการสอนนี้ยังเน้นความแวดล้อมที่ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจนเรียกว่าบริบทที่สำคัญ

คือบริบทสถานการณ์ซึ่งประกอบด้วย เรื่องราว ความสัมพันธ์ผู้ใช้ภาษา และวิธีการใช้ภาษา เป็นต้น รวมทั้งบริบททางวัฒนธรรม แนวการสอนตามทฤษฎีนี้เป็นการใช้คำศัพท์ในแต่ละสถานการณ์ของผู้สื่อความ เรียกว่า ทำเนียบภาษา (Register) ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนใช้เนื้อความแต่ละอรรถลักษณะ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาซึ่งเป็นตัวป้อนที่เข้าใจอย่างชัดเจนเพราะวิธีการสอนได้ครอบคลุมรูปแบบภาษาทั้งหมด คือ เสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ และความหมายซึ่งทำให้ผู้รับรู้เรื่องราวเข้าใจได้ชัดเจนและทำให้ผู้เรียนได้รับทราบผลการฝึกความสามารถในด้านการฟัง – พูดตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกล่าวว่า การสอนภาษาแบบอรรถฐานทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าการสอนแบบเดิม (สงวนศรี ไทรอค, 2547)

จากเหตุผลและข้อค้นพบจากงานวิจัยดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ มาทำการวิจัยศึกษาความสามารถในด้านการฟัง – พูดและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ เพื่อพัฒนาความสามารถในด้านการฟัง – พูดและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในด้านการฟัง – พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ ก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ ก่อนและหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2553) ดังนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
E	T ₁	X	T ₂

E คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group)

T₁ คือ ทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

X คือ ทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์

T₂ คือ ทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจ กทม. ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะที่ลงทะเบียนเรียนวิชาทักษะพัฒนาเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 5 แผน 2) แบบทดสอบความสามารถด้านการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย และ 3) แบบประเมินความสามารถด้านการฟังพูดภาษาอังกฤษ แบบทดสอบดังกล่าวได้ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือแล้วโดยค่าความยากง่ายระหว่าง 0.50 – 0.71 ค่าอำนาจจำแนกแบบที่ (t) เป็นรายข้อระหว่าง 2.00 – 6.45 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 และ 4) แบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อผู้วิจัยได้ปรับใช้แบบสอบถาม (เรณู ดวงมณี, 2546) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ.85 และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเครื่องมือ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีเนื้อหาครอบคลุมคล้อยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดปฐมนิเทศทำความเข้าใจกับผู้เรียน ถึงวิธีการสอน จุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล 2) นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามก่อนทำการทดลอง 3) ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) จากแบบทดสอบวัดความสามารถในด้านการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ 4) ดำเนินการวิจัยทดลองสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ ใช้เวลาสอนประมาณ 21 ชั่วโมง 5) ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบที่ใช้ก่อนการทดลอง 6) นำแบบสอบถามเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลองให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถาม 7) ตรวจสอบให้คะแนนจากแบบทดสอบความสามารถในด้านการฟัง – พูดและแบบสอบถามเจตคติแล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนของคะแนน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ รายบุคคล

ก่อนและหลังการทดลอง และทดสอบค่าที่ t – test for Dependent Samples โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาศักยภาพในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากทดสอบของนักศึกษา มาหาค่าเฉลี่ย และหาค่าผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าแบบที่ (t – test for Dependent Samples) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาศักยภาพในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการทดลอง

ความสามารถในด้าน การฟัง – พูด ภาษาอังกฤษ	N	$\bar{x}$	S	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนการทดลอง	20	57.59	9.45			
				358.15	6851.47	26.95**
หลังการทดลอง	20	75.40	7.49			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า ความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นั่นคือการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบบูรณาการโดยใช้เอกลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการฟัง – พูดสูงขึ้น

2.จากการศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการทดลอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าแบบที่ (t – test for Dependent Samples) ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังการทดลอง

เจตคติต่อการเรียน วิชาภาษาอังกฤษ	N	$\bar{x}$	S	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนการทดลอง	20	65.5	8.84			
				369	7431	14.41**
หลังการทดลอง	20	75.40	7.49			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงว่า เจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการเรียนสูงขึ้น

อภิปรายผล

1. จากผลการทดลองพบว่า ความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาได้รับการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากสาระประเด็นสำคัญดังนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพราะว่านักศึกษาได้ใช้ประสบการณ์ความรู้เดิมมาช่วยในการฟัง – พูดและทำให้ค้นหาหรือคาดเดาคำตอบได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น และนอกจากนี้การสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้ลักษณะของหนังสือพิมพ์เป็นการเน้นให้นักศึกษาเข้าใจอรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ พาดหัวข่าว ความนำข่าว รายละเอียดของข่าว และสรุปข่าว เพราะบทเรียนที่นำมาใช้เป็นเรื่องที่คุ้นเคย ใกล้ตัว เป็นเรื่องใหม่ทันสมัยเหมาะสมกับระดับวัยของผู้เรียน และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และยังช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนมากขึ้นและประสบการณ์ความรู้เดิมจะช่วยคาดเดาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง – พูดได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยยา เปรมภักดิ์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถและเจตคติในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรียานุสรณ์ ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษและเจตคติระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (ชัยยา เปรมภักดิ์, 2543) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาทีณี ศรีแปะปัว ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะการฟัง – พูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพฯ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่ได้รับการสอนโดยใช้อรรถลักษณะประกอบกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้อรรถลักษณะประกอบกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้ มีความสามารถในการฟังพูดภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วาทีณี ศรีแปะปัว, 2538)

2.การศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ ผลการศึกษาพบว่าเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

2.1 การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ มีการจัดกิจกรรมอย่างมีระบบโดยนักศึกษามีโอกาสใช้ความสามารถในด้านการฟัง – พูดภาษาอังกฤษได้อย่างเต็มที่และเป็นวิธีที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้กล้าแสดงออกพร้อมมีความเชื่อมั่นในตนเองจึงประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากอรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ประกอบด้วย พาดหัวข่าว (Headline) ความนำข่าว (Lead) รายละเอียดของข่าว (Additional Information) และสรุปข่าว (Conclusion) ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเรื่องที่ฟัง – พูดดีขึ้นเนื่องจากนักศึกษามีความรู้พร้อมและประสบการณ์ความรู้เดิมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และรูปแบบองค์ประกอบของหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นปัจจุบันและหนังสือพิมพ์เป็นเอกสารจริงจึงทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ว่าสามารถเชื่อมโยงความรู้จากที่เรียนไปใช้กับชีวิตประจำวันได้เพราะเป็นสิ่งที่พบในชีวิตประจำวันทำให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริงและเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนมากขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารฟัง – พูดภาษาอังกฤษได้เป็นที่เข้าใจก็ย่อมมีความรู้สึภาคภูมิใจว่าตนเองประสบความสำเร็จและภาษาอังกฤษมีประโยชน์ในการสื่อสารการมีเจตคติที่ดีเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หากผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาใด ๆ แล้วจะประสบผลสำเร็จต่อการเรียนภาษานั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเครชเชน (Kranshen, S.D. & D.T, Tracy) กล่าวว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพราะว่าการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาเป็นองค์ประกอบในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะใช้ภาษาติดต่อกับเจ้าของภาษาหรือยอมรับในการเรียนรู้ภาษานั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนนำภาษาไปใช้ประโยชน์โดยผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจภาษาและสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง (Kranshen, S.D. & D.T, Tracy., 1995) จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรชัย อภิวันท์สนอง ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านความสามารถในการเขียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานมีความสามารถในการอ่าน ความสามารถในการเขียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ฉัตรชัย อภิวันท์สนอง, 2548) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงวนศรี ไทรอค ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติในการ

เรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้ลักษณะของการอ่านนิทาน หนังสือพิมพ์ และการอธิบายกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้ลักษณะของการอ่านนิทาน หนังสือพิมพ์ และการอธิบาย มีความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู (สงวนศรี โทโรค, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. หลังการทดลองนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจที่ได้รับการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์มีความสามารถในการฟัง – พูดภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. หลังการทดลองนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรีบริหารธุรกิจที่ได้รับการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์มีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. หากนำวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับนักศึกษาระดับต่าง ๆ ครูผู้สอนควรมีการปรับเนื้อหาและระดับภาษาที่จะใช้ให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียน

2. ครูผู้สอนควรฝึกเทคนิคการตั้งคำถามโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์เป็นคำใบ้ (Clue Word) ในการหาคำตอบเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงเอาประสบการณ์ความรู้เดิมมาอธิบายและหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมชมรมภาษาอังกฤษ หรือไปทัศนศึกษานอกสถานที่เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

4. ควรมีการเปรียบเทียบการสอนภาษาอังกฤษที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานโดยใช้อรรถลักษณะของหนังสือพิมพ์กับวิธีการสอนปกติหรือวิธีการสอนอื่น ๆ เพื่อศึกษาว่าวิธีการสอนใดให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่ากัน

5. ควรศึกษาการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบอรรถฐานกับระดับช่วงชั้นอื่น ๆ เช่น มัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เรณู ดวงมณี. (2546). การศึกษาผลของเทคนิคการใช้วีดิทัศน์ประกอบการสอนที่มีต่อความสามารถด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย. (2536). การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). คู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฉัตรชัย อภิวัฒน์สนอง. (2548). ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน ความสามารถในการเขียนและแรงจูงใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบบูรณาการกับวิธีการสอนตามคู่มือครู. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยา เปรมภักดี. (2543). การเปรียบเทียบความสามารถและเจตคติในด้านการฟัง – พูดแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาทีณี ศรีแปะปัว. (2538). การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษทักษะการฟัง การพูด และปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอรรถลักษณะประกอบกับกลวิธีเสริมต่อการเรียนรู้กับการสอนตามคู่มือครู. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สงวนศรี ไทรอด. (2547). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีการสอนภาษาแบบบูรณาการกับการสอนแบบเดิม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยอิดิธโคเวน ออสเตรเลีย.
- สมิตรา อังวัฒนกุล. (2539). วิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อรรดา วงศ์โสธร. (2539). การทดสอบและการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kranshen, S.D. & D.T, Tracy. (1995). The Natural Approach Language Acquisition in the Classroom. London: Prentice Hall Europe.
- Littlewood, W. (1984). Foreign and Second Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sanderson, Paul. (1999). Using Newspaper in the classroom. New York: Cambridge University Press.
- Sanges, Marientonietta Vico. (1983). Developing Integrated Skills Through Reading Newspaper. English Teaching forum, 21(1), 38-40.
- Searfoss, Lyndon W. & John, Readence. (1994). Helping Children Learn to Read. (3rd ed.). USA: A Simon & Schutter.

ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร*

THE IMPACT SPREAD OF THE CORONAVIRUS 2019 (COVID – 19) ON OCCUPATION OF A FOOD DELIVERY SERVICE

พงษ์มนัส ดีอด

Pongmanut Deeod

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: pongmanut.dee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาสภาพการทำงานของผู้บริการส่งอาหารในสภาวะการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาลและความวิตกกังวลของผู้บริการส่งอาหารในสภาวะการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยผลการวิจัยในประเด็นแรกพบว่า สภาพการทำงานในสภาวะการเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง กล่าวคือผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักยังสามารถที่จะปรับตัวต่อการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ได้ เนื่องจากจากตัวผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักเองมีการป้องกันตัวเองเพื่อไม่ให้เกิดการติดต่อของโรคระบาด และทางบริษัทมีมาตรการป้องกันต่าง ๆ ออกมาช่วยเหลือ เช่น ให้เว้นระยะและเลี่ยงการสัมผัส เป็นต้น ส่งผลให้การบริการส่งอาหารไปยังที่พักยังคงที่จะดำเนินการประกอบอาชีพต่อไปได้เป็นจำนวนมาก ต่อมาในประเด็นมาตรการเยียวยาจากทางภาครัฐ ผู้ให้บริการส่งอาหารไปยังที่พักเห็นว่ารัฐบาลควรมีมาตรการเยียวยาอื่น และควรมีการแจกเงินเยียวยาประชาชนให้มากขึ้น ส่วนด้านมาตรการบริหารจัดการสถานการณ์ที่ดี และมาตรการที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย พบว่ารัฐบาลยังไม่สามารถที่จะจัดการและทำให้ประชาชนเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ง่าย อีกทั้งในประเด็นเรื่องของความวิตกกังวลพบว่าส่วนใหญ่ผู้ให้บริการส่งอาหารมีความกังวลในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด เห็นได้ว่าการเกิดการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างไม่เพียงแต่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้นโดยส่งผลกระทบทุกประเทศทั่วโลก ดังนั้นหากการแก้ปัญหา

* Received 17 April 2020; Revised 13 May 2020; Accepted 1 June 2020

วิกฤตจึงต้องร่วมกันแก้ปัญหาโดยประชาชนทุกคนทั่วโลกเพื่อเป็นการยับยั้งการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ: ไวรัสโคโรนา 2019, ผู้บริการจัดส่งอาหาร, ผลกระทบการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purpose of this research is 1) To study about working conditions of food deliverer in the situation of Coronavirus 2019 spreading in Bangkok metropolitan region, and 2) To study about the opinion on the government's measure and deliverer's concern in the situation of Coronavirus 2019 spreading. From the result of the former aspect, it can be seen that the overall working condition in the situation of Coronavirus 2019 spreading is at the medium level. In other words, deliverers can adjust to the situation of Coronavirus 2019 spreading by protecting themselves to restrain the virus spreading. Moreover, most companies also provide protection measures to support such as the provision of space among people and avoiding touch. This causes most food delivery businesses to remain to be continuously operated. In addition, in terms of the aspect of the government's healing measure, deliverers have recognized that the government should provide other healing measures, and distribute more money to support the population. For situation management measures and accessible measures for people, it can be seen that the government is still not capable to manage and make people conveniently access to any government measures. Furthermore, in terms of concern, it can be seen that deliverers mostly concern about the economic situation. It has been observed that Coronavirus 2019 spreading does not only widely impacts on one country but also impacts on every country around the world. Therefore, the solution to tackle this crisis must be co – ordinatedly implemented by all people around the world to restrain the spreading of Coronavirus 2019.

Keywords: Coronavirus 2019, Food Delivery, The Impact Spread Of The Coronavirus 2019

บทนำ

เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 นายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เนื่องจากในขณะนั้นได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ซึ่งถือเป็นโรคระบาดใหญ่ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่ได้มีการแพร่หลายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วรวมถึงมีผลกระทบต่อประเทศไทย อีกทั้งในปัจจุบันขณะนี้ยังไม่มียารักษาพร้อมทั้งยังไม่มีวัคซีนที่สามารถป้องกันการโรคระบาดดังกล่าวได้ โดยให้พระราชกำหนดฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับในทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีข้อกำหนดฉบับที่ 1 ให้ประชาชนปฏิบัติดังนี้ 1) ห้ามเข้าพื้นที่เสี่ยง โดยให้อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ออกคำสั่งซึ่งถือว่าเป็นเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ 2) ปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค เช่น สนามมวย สนามเด็กเล่น ผับ สถานบริการ แหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์สถาน ตลาด หอสมุด เป็นต้น 3) ปิดช่องทางการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นทางเรือ ทางอากาศ ทางบก 4) ห้ามกักตุนสินค้า 5) ห้ามชุมนุมหรือกระทำการกิจกรรม ในสถานที่แออัด 6) ห้ามนำเสนอข่าวที่มีลักษณะไม่เป็นความจริงและอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว เป็นต้น ต่อมาเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2563 ได้มีข้อกำหนดฉบับที่ 2 ได้มีการกำหนดข้อปฏิบัติของประชาชนเพิ่มเติม กล่าวคือ ห้ามไม่ให้บุคคลทั่วราชอาณาจักรออกจากเคหะสถานระหว่าง เวลา 22.00 นาฬิกา ถึง 04.00 นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น เว้นแต่มีความจำเป็นหรือเป็นบุคลากรทางการแพทย์ การขนส่ง เป็นต้น โดยข้อปฏิบัติทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวหากมีบุคคลใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามย่อมมีโทษตามกฎหมาย

โดยจะเห็นได้ว่าการเกิดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้มีประกาศพระราชกำหนดฉุกเฉินเกิดกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ที่ไม่สามารถเดินทางออกจากเคหะสถานได้ หรือทำให้ประชาชนไม่สามารถเดินทางเข้าสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้กำหนดไว้ โดยการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อีกทั้งส่งผลต่อการท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศให้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงอาจปรับลดลง 67% จาก 39.8 ล้านคนในปี 2019 มาอยู่ที่ 13.1 ล้านคน คาดว่าจะส่งผลให้รายได้ของธุรกิจค้าปลีกที่มาจากภาคการท่องเที่ยวหายไปราว 2.7 แสนล้านบาท (EIC SCB, 2020) พร้อมทั้งสถานประกอบการ โรงงานผลิตสินค้าต่าง ๆ ได้ปิดกิจการชั่วคราวเนื่องจากมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ที่รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการรวมกลุ่มของประชาชน ส่งผลให้ลูกจ้าง พนักงานของบริษัทของสถานประกอบการถูกเลิกจ้างไปด้วย (วิจัยกรุงไทย, 2563) และเมื่อนำข้อมูลเปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคระบาดซาร์ส (SARS) ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2545 ที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลกอยู่ที่ 8,096 คน ตาย 774 คน ซึ่งมีจำนวนผู้ติดเชื้อมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนผู้ติดเชื้อ

ไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งปัจจุบัน (4 พฤษภาคม 2563) มีจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วโลก ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งปัจจุบัน (4 พฤษภาคม 2563) มีผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ที่ 3,566,201 คน และยอดผู้เสียชีวิตสะสมอยู่ที่ 248,285 ราย (สำนักข่าวไทย, 2563) พร้อมกันนี้งานวิจัยของ Siu, A. & Wong, Y. R. พบได้ว่าโรคไวรัสโคโรนามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชากรมากกว่าโรคระบาดซาร์สเสียอีก (Siu, A. & Wong, Y. R., 2004)

แต่อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้รายงานประเภทรูทกิจที่ไม่ได้รับผลของการแพร่ระบาดไวรัสโควิด - 19 โดยมีธุรกิจการให้บริการแบบ On - Demand พบว่าธุรกิจกลุ่มบริการจัดส่งอาหารไปยังที่พัก (Food Delivery) ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน ได้กลายมาเป็นช่องทางหลักในการสร้างรายได้ของธุรกิจร้านอาหาร มากกว่าธุรกิจอื่น ๆ ในช่วงเวลานี้ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) พร้อมกันนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและการที่สมาร์ตโฟนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของผู้บริโภค ได้ผลักดันให้เกิดการยกระดับของธุรกิจภาคบริการเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างทันทั่วถึง ที่ทุกที่ทุกเวลา และในระหว่างการเกิดโรคระบาดไวรัสโควิด - 19 ประชาชนไม่กล้าที่จะออกจากบ้านเนื่องจากโรคดังกล่าวสามารถติดต่อทางระบบทางเดินหายใจของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นละอองน้ำลาย ไอ จาม เป็นต้น ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่าย (world health organization, 2020)

เห็นได้ว่าแพลตฟอร์มบริการจัดส่งอาหารไปยังที่พัก (Food Delivery) ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบเนื่องจากการแพร่ระบาดไวรัสโควิด - 19 แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่หน้าที่ในการจัดส่งอาหารไปยังที่พักหรือที่เรียกว่าพาร์ตเนอร์ผู้ขับรถส่งอาหารซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างร้านอาหารกับผู้บริโภคถือได้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดต่อโรคไวรัสโควิด - 19 เป็นอย่างมาก พร้อมกันนี้รูปแบบของการสมัครเป็นพาร์ตเนอร์ผู้ขับรถส่งอาหารนั้น สามารถที่จะสมัครได้ตลอดไม่มีการจำกัดจำนวนผู้สมัคร ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของกลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงศึกษาถึงสภาพการทำงานและผลกระทบที่ได้รับจากการทำงานในช่วงการแพร่ระบาดไวรัสโควิด - 19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.ศึกษาสภาพการทำงานของผู้ส่งอาหารในสภาวะการเกิดไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- 2.ศึกษาความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาลและความวิตกกังวลหลังสถานการณ์ที่ผู้ส่งอาหารในสภาวะการเกิดไวรัสโคโรนา 2019

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้ประกอบอาชีพส่งอาหารถึงที่พัก (Food Delivery) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 27 เมษายน ถึง 4 พฤษภาคม 2563 เนื่องจากในช่วงวันที่ 27 เมษายน 2563 เป็นระยะเวลาครบรอบ 1 เดือนหลังจากนายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เนื่องมาจากในขณะนั้นได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19)

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และมีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร ผลงานวิชาการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทดสอบเครื่องมือ ได้มีการแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงและสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับคำถามที่ใช้ในการศึกษา จากนั้นคำขอแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญได้ให้ไว้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ขับรถส่งอาหาร ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ใช้สูตรการคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยขนาดความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 จากการคำนวณจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 385 คน อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพของข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามอยู่ที่จำนวน 400 ชุด (Yamane, Taro, 1967) มีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Random) และใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้ที่ขับรถส่งอาหาร Food Delivery ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยวิธีทำการกระจายแบบสอบถามทางวิธีออนไลน์ (Online Questionnaire) เกี่ยวกับผลกระทบจากการงานทำในสภาวะเกิดโรคระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดย 1) วิเคราะห์สภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด แบบเลือกตอบ (Multiple Choice Question) ส่วนที่ 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานในปัจจุบัน และ 3) มาตรการดูแลจากรัฐบาลและความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 5 หมายความว่า มากที่สุด

ระดับที่ 4 หมายความว่า มาก

ระดับที่ 3 หมายความว่า ปานกลาง

ระดับที่ 2 หมายความว่า น้อย

ระดับที่ 1 หมายความว่า น้อยที่สุด

ถัดจากนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บข้อมูลทั้งหมด 400 ชุดแล้วนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดไปดำเนินการลงรหัสข้อมูลและคัดลอกรหัสแบบฟอร์มสำหรับการลงรหัสโดยประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ใช้สถิติต่าง ๆ โดยสรุปผลโดยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) แสดงตารางร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

การแปลความหมายของค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 – 0.99 หมายถึงมีความคิดเห็นไม่ต่างกันมาก ส่วนหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป หมายความว่ามีความคิดเห็นต่อที่แตกต่างกันมาก

การแปลผลค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญ 5 ระดับ (Likert, R., 1974). ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 แสดงว่า	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 แสดงว่า	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 แสดงว่า	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 แสดงว่า	เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 แสดงว่า	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งสภาพปัญหาออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ 1) วิเคราะห์สภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานในปัจจุบัน 3) มาตรการดูแลจากรัฐบาลและความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบอาชีพส่งอาหารถึงที่พัก (Food Delivery) ของบริษัทต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามสามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 400)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	316	79
หญิง	72	18
อื่น ๆ	12	3

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (N = 400)	ร้อยละ
ผลรวม		400	100
อายุ			
	ต่ำกว่า 20 ปี	32	8
	20 ปี ถึง 30 ปี	186	46.5
	31 ปี ถึง 40 ปี	117	29.25
	41 ปี ถึง 50 ปี	62	15.5
	51 ปี ถึง 60 ปี	3	0.75
	60 ปีขึ้นไป	0	0
ผลรวม		400	100
การศึกษา			
	ประถมศึกษา	24	6
	มัธยมศึกษาตอนต้น	79	19.75
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	133	33.25
	อนุปริญญาหรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	48	12
	ปริญญาตรี	114	28.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.5
ผลรวม		400	100
ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ Food Delivery			
	น้อยกว่า 3 เดือน	182	45.5
	3 เดือนถึง 6 เดือน	80	20
	7 เดือนถึง 9 เดือน	50	12.5
	มากกว่า 9 เดือน	88	22
ผลรวม		400	100
รายได้ต่อวันจากการประกอบอาชีพ Food Delivery			
	น้อยกว่า 100 บาท	32	8
	101 – 300 บาท	172	43
	301 – 600 บาท	118	29.5
	601 – 900 บาท	46	11.5
	มากกว่า 900 บาท	32	8
ผลรวม		400	100
เหตุผลที่มาประกอบอาชีพ Food Delivery			
	หารายได้เพิ่ม	243	60.75
	ตกงานหรือธุรกิจปิดกิจการ	80	20
	เปลี่ยนอาชีพ	71	17.75

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 400)	ร้อยละ
อื่น ๆ	6	1.5
ผลรวม	400	100
สมาชิกแอปพลิเคชันจัดส่งอาหาร		
Food Panda	52	13
GET	20	5
Grab Food	253	63
Line Man	70	17.5
เป็นสมาชิกมากกว่า 1 แอปพลิเคชัน	5	1.25
ผลรวม	400	100
ลักษณะการทำงาน		
ทำเป็นงานประจำ	236	59
ทำเป็นงานชั่วคราว	164	41
ผลรวม	400	100

จากแสดงในตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 316 คน คิดเป็นร้อยละ 79 มีอายุ 20 ปี ถึง 30 ปี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.25 มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพ Food Delivery มาแล้วน้อยกว่า 3 เดือน เป็นจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 โดยรายได้ต่อวันจากการประกอบอาชีพ Food Delivery อยู่ที่ 301 – 600 บาท จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 เหตุผลที่มาประกอบอาชีพ Food Delivery ต้องการหารายได้เพิ่ม จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.75 ส่วนสมาชิกแอปพลิเคชันจัดส่งอาหาร Grab Food มีจำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63 และคิดว่าเป็นการทำงานลักษณะที่เป็นงานประจำ จำนวน 236 คิดเป็นร้อยละ 59 ตามลำดับ

2. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำงานในปัจจุบัน ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการทำงานขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

สภาพการทำงานขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
ปัจจัยภายนอก			
1. การดูแลจากบริษัทในเรื่องความปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ขณะปฏิบัติงาน	3.10	1.12	ปานกลาง

สภาพการทำงานขณะเกิดการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
2. การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน	3.02	1.20	ปานกลาง
3. จำนวนผู้ประกอบอาชีพส่งอาหารขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	3.76	1.01	มาก
โดยภาพรวม	3.10	1.11	ปานกลาง
ปัจจัยภายใน			
1. การปรับตัวให้เข้ากับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในขณะปฏิบัติงาน	3.23	1.05	ปานกลาง
2. รายได้ขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	2.29	1.10	น้อย
3. แรงจูงใจให้มาประกอบอาชีพส่งอาหารขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	3.67	1.84	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.06	1.33	ปานกลาง
อื่น ๆ			
1. หากรัฐบาลสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ยังคงจะประกอบอาชีพส่งอาหารต่อไป	3.97	1.04	มาก

จากตารางที่ 2 สภาพการทำงานของผู้ส่งอาหารขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยสรุปว่าผู้ส่งอาหารมีความเห็นว่าการปฏิบัติงานนอก ในส่วนของจำนวนผู้ประกอบอาชีพส่งอาหารขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 มีจำนวนมาก และมีปัจจัยภายใน เรื่องรายได้ขณะเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 มีจำนวนน้อยลง และปัจจัยอื่น ๆ ในกรณีหากรัฐบาลสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ยังคงจะประกอบอาชีพส่งอาหารต่อไป โดยภาพรวมยังคงประกอบอาชีพนี้ต่อไปเป็นจำนวนมาก

3. มาตรการดูแลจากรัฐบาลและความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาลขณะการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

มาตรการของรัฐบาลขณะการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. รัฐบาลมีมาตรการที่ดีป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	1.66	0.89	น้อยที่สุด
2. รัฐบาลควรมีมาตรการเยียวยาอื่นให้มากขึ้น	3.82	1.39	มาก

มาตรการของรัฐบาลขณะการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
3. รัฐบาลควรมีการแจกเงินเยียวยาประชาชน	3.50	1.36	มาก
4. รัฐบาลมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019	2.70	1.21	ปานกลาง
5. รัฐบาลสามารถบริหารจัดการสถานการณ์ที่ดี	1.67	0.96	น้อยที่สุด
6. รัฐบาลมีมาตรการที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย	1.73	0.93	น้อยที่สุด

จากตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาล พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก ได้แก่ รัฐบาลควรมีมาตรการเยียวยาอื่นให้มากขึ้น และรัฐบาลควรมีการแจกเงินเยียวยาประชาชน ส่วนค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ในความคิดเห็นคือ ด้านการบริหารจัดการสถานการณ์ที่ดี และมาตรการที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นต่อความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

ความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา 2019	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. ด้านปัญหาทางเศรษฐกิจ	4.28	0.92	มากที่สุด	1
2. ด้านปัญหาทางสังคม	4.19	0.89	มาก	2
3. ด้านปัญหาการสาธารณสุข	4.14	0.94	มาก	3
3. ด้านปัญหาการเมือง	3.94	1.21	มาก	4
4. ด้านปัญหาระหว่างประเทศ	3.86	1.15	มาก	5

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นต่อความวิตกกังวลหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความกังวลในด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่วนในด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านปัญหาระหว่างประเทศ เห็นได้ว่าการเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข การเมือง และปัญหาระหว่างประเทศ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร (Food Delivery) ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาจากการวิจัยมา

อธิบายโดยทำการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถที่จะอธิบายผลการศึกษาดังนี้

ประเด็นแรก สภาพการทำงานของผู้ส่งอาหารในสภาวะการเกิดไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า โดยภาพรวมนั้นผู้ส่งอาหารสามารถทำงานอยู่ในระดับปานกลางกล่าวคือ เนื่องจากทางบริษัทมีมาตรการที่ช่วยเหลือผู้สนับสนุนที่เพียงพอเช่น มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับอาหารเว้นระยะห่าง หรือแจกหน้ากากอนามัยและเจลล้างมือให้ผู้ขับรถส่งอาหาร และกำชับให้ผู้ขับรถส่งอาหารทุกคนวัดไข้ทุกวันและแนะนำให้พบแพทย์ทันทีหากรู้สึกไม่สบาย (Grab, 2563); (Foodpanda, 2020) ถือได้ว่าไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งอาหาร ทั้งนี้ได้มีงานวิจัยของ Van Doremalen et al. ที่ได้มีการรายงานเกี่ยวกับละอองและการลอยตัวของเชื้อไวรัส CoV ซึ่งพบได้ว่าเชื้อไวรัสดังกล่าวสามารถลอยตัวได้เป็นเวลาหลายชั่วโมงและอยู่บนพื้นผิวของวัตถุได้นาน ดังนั้นประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีมาตรการในป้องกันเพื่อเป็นการลดการแพร่เชื้อ จะเห็นได้ว่าทางบริษัทของผู้ส่งอาหารถือได้ว่าการปฏิบัติเพื่อเป็นการลดการติดเชื้อ (Van Doremalen et al., 2020)

แต่อย่างไรก็ตามในประเด็นดังกล่าวมีความน่าสนใจในเรื่อง เมื่อสอบถามในเรื่องรายได้ของผู้ส่งอาหารขณะที่เกิดการแพร่ระบาดพบว่าอยู่ในระดับที่น้อย ทั้งนี้เมื่อสอบถามถึงจำนวนผู้ขับรถส่งอาหารในขณะเกิดการแพร่ระบาดพบว่ามีความเพิ่มขึ้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเนื่องจากจำนวนผู้ส่งอาหารมีจำนวนที่เท่าเดิมแต่จำนวนผู้ส่งอาหารมีมากขึ้นส่งผลให้ไม่เกิดรายได้เท่าที่ควรจะเป็นจากสภาพปกติ โดยถือได้ว่าไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ SME Startup ที่มีการรายงานถึงการส่งอาหารเดลิเวอรี่ “อาชีพคิพทองยุคโควิด – 19 ขยับยังงให้ไทยรายได้งาม” โดยเป็นการสอบถามพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ 3 คน โดยให้ความเห็นตรงกันว่าในช่วงระบาดโควิด – 19 มีรายได้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยทางด้านระยะเวลาของการสัมภาษณ์อาจส่งผลให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างกันออกไป (SME Startup, 2563)

ประเด็นที่สอง ความคิดเห็นต่อมาตรการของรัฐบาลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรมีมาตรการเยียวยาอื่นให้มากขึ้น พร้อมทั้งควรมีการแจกเงินเยียวยาประชาชนให้มากขึ้น หากย้อนดูมาตรการเยียวยาของรัฐบาลในปัจจุบันจะพบมาตรการต่าง ๆ เช่น มาตรการเยียวยาเงิน 5,000 บาท จำนวน 3 เดือน สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระได้รับผลกระทบ เช่น ถูกปิดงานหรือถูกเลิกจ้าง และมีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร เนื่องจากได้รับผลกระทบจากโดย รัฐบาลช่วยเหลือ 15,000 บาท ทั้งนี้มีมาตรการลดค่าใช้จ่ายไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งอาจมีช่องว่างในการช่วยเหลือจากรัฐบาล เช่น ประชาชนไม่สามารถที่จะลงทะเบียนได้รับความช่วยเหลือทางระบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการรายงานของ Kemp, S. ที่ทำการศึกษาด้านการใช้งานระบบดิจิทัล พบว่า คนไทยใช้ Internet 75% ต่อจำนวนประชากร

ทั้งหมดของประเทศซึ่งเห็นได้ว่าส่งผลต่อจำนวนประชากรบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงนโยบายของรัฐบาลได้อย่างแท้จริง (Kemp, S., 2020)

ส่วนในเรื่องความวิตกกังวลหลังสถานการณ์ที่ผู้ส่งอาหารในสภาวะการเกิดไวรัสโคโรนา 2019 พบได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความกังวลในเรื่องปัญหาทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมได้ถูกปิดกิจการจากผลกระทบการเกิดโรคระบาด พร้อมทั้งผู้คนไม่กล้าใช้จ่ายในช่วงดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายฉบับที่พบว่า การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อ ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าลงทุน (Scott R. Baker et al., 2020) และแนวโน้มของเศรษฐกิจโลกมีการชะลอตัวเป็นอย่างมากทำให้เศรษฐกิจถดถอยไปด้วย (Baldwin, R. & Tomiura, E., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 แม้จะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพส่งอาหารเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ประกอบการส่งอาหารสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้และทางบริษัทของผู้ประกอบการพิจารณามาตรการดูแลอย่างทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามผู้ส่งอาหารก็ยังคงมีความต่อมาตรการของรัฐบาลที่ออกมาช่วยเหลือพบว่ามีความล่าช้าและเข้าถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลได้ยากโดยอยากที่จะให้รัฐบาลมีการแจกเงินเพิ่มพร้อมทั้งมีมาตรการอื่น ๆ ออกมารองรับอีกด้วย ทั้งนี้จะเห็นได้ผู้ประกอบการส่งอาหารมีความเห็นสอดคล้องกับในเรื่องความวิตกกังวลต่อทางด้านเศรษฐกิจภายในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ถือว่าประชาชนทุกคนย่อมได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวอย่างไรก็ตาม รัฐบาลควรที่จะสร้างความมั่นใจและให้ความสำคัญแก่ประชาชนทุกภาคส่วนในเรื่องของเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานของประชาชนโดยอาจมีมาตรการ เช่น การสร้างอาชีพ สร้างงานหรือสร้างกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดรายได้ อีกทั้งทั้งเป็นการลดการแพร่เชื้อโรคและเป็นการเว้นระยะห่างทางสังคมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

วิจัยกรุงไทย. (2563). คาดยกระดับ Social Distancing กระทบคนค้าขาย - แรงงานทั่วกรุงฯ กว่า 1.7 ล้านคน. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2020/03/krungthai-compass-analytic-social-distancing-effect-during-covid19-outbreak/>

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). ผลของการแพร่ระบาดไวรัสโควิด - 19 ต่อธุรกิจการให้บริการแบบ On - Demand. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3099.aspx>
- สำนักข่าวไทย. (2563). เปรียบเทียบสถานการณ์ชาร์ส - เมอร์ส - โคโรนา. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.mcot.net/viewtna/5e42b843e3f8e40af3417637>
- Scott R. Baker et al. (2020). Covid - induced economic uncertainty .National Bureau of Economic Research. เรียกใช้เมื่อ 6 May 2020 จาก <https://www.nber.org/papers/w26983.pdf>
- Baldwin, R. & Tomiura, E. (2020). Thinking ahead about the trade impact of COVID - 19. Economics in the Time of COVID - 19, 59.
- EIC SCB. (2020). โควิดทำเศรษฐกิจแย่ นักท่องเที่ยวลด ค้าปลีกเจ็บหนัก 5 แสนล้าน. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://brandinside.asia/eic-scb-assess-covid-impact-retail-and-tourism/>
- Foodpanda. (2020). Foodpanda, cares. Retrieved May 2020, 2020, from <https://www.foodpanda.co.th/th/contents/coronavirus-covid-19?r=1>
- Grab. (2563). ข้ามผ่านวิกฤตโควิด - 19 ไปด้วยกัน. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.grab.com/th/safety/covid-19/>
- Kemp, S. (2020). Digital in 2020: global digital overview. Retrieved May 6, 2020, from <https://wearesocial.com/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>
- Likert, R. (1974). A method of constructing an attitude scale. Scaling: A sourcebook for behavioural scientists. Chicago: Aldine Publishing.
- Siu, A. & Wong, Y. R. (2004). Economic impact of SARS: the case of Hong Kong. Asian Economic Papers, 3(1), 62-83.
- SME Startup. (2563). คู่กับ 3 พนง.ส่งอาหารเดลิเวอรี่ อาชีพคิ่วทองยุคโควิด - 19 ขับขี่ยังให้โกยรายได้งาม. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.sme-thailandclub.com/startups-5624-id.html>
- Van Doremalen et al. (2020). Aerosol and surface stability of SARS-CoV-2 as compared with SARS-CoV-1. New England Journal of Medicine, 382(16), 1564-1567.

world health organization. (2020). Coronavirus in Thailand. Retrieved May 6, 2020, from <https://www.who.int/thailand/health-topics/coronavirus>

Yamane, Taro. (1967). Statistics: An Introductory Analysis. (2nd Ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*

A DEVELOPING GUIDELINE THE IMPLEMENTATION OF
PREMIUM HEALTH PROMOTING SCHOOL IN DIAMOND LEVEL OF
SCHOOL UNDER THE OFFICE OF KALASIN PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA OFFICE 2

อัลดา กุลาสา

Alada Kulasa

รัชชัย จิตรนนท์

Thatchai Chittranun

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: aunalada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 2) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูอนามัย โรงเรียนจำนวน 183 คน จาก 61 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีระดับการปฏิบัติงานในแต่ละมาตรฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 มาตรฐาน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ด้านการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ

* Received 19 April 2020; Revised 4 May 2020; Accepted 20 May 2020

และด้านผลสำเร็จของงานตามนโยบาย แนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด 68 แนวทาง สรุปได้ดังนี้ ควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ กิจกรรมที่แก้ปัญหาหรือส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดี และการบริการอนามัยพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน รวมถึงมีการจัดระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ, การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the current situation of Premium Health Promoting School in Diamond Level of School Under the Office of Kalasin Primary Education Service Area Office 2 2) to develop the implementation guidelined to Premium Health Promoting School in Diamond Level of School Under the Office of Kalasin Primary Education Service Area Office 2 The sample group of the study were 183 person include administrators and teachers from 61 schools selected by stratified random sampling method. The research instruments were questionnaires of current situation, structured interview and the evaluation from of suitability and possibility. Descriptive statistics used in the research were mainly percentage, average and standard deviation.

The research were as follow: The current implementing to Premium Health Promoting School in Diamond Level of School Under the Office of Kalasin Primary Education Service Area Office 2 were as a high level The operational level in each standard is at a high level. When considered by individual standards as follow; that Is at a high level in all 3 standards. the implementation guidelined to Premium Health Promoting School in Diamond Level of School Under the Office of Kalasin Primary Education Service Area Office 2 consists of 3 elements, 19 indicators, 68 guidelines Can be summarized as follows There should be a clear operational plan. There is an operational committee appointed by the

administrators, teachers, students, communities, and related agencies to participate in the project. Activities that solve problems or promote good health And basic health services related to student health Including the supervision, monitoring and evaluation of the work systematically To bring the results to improve the work to be more efficient.

Keywords: A Developing Guideline, Health Promoting School, The Implementation To Health Promoting School In Diamond Level

บทนำ

โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ก่อให้เกิดการแข่งขันเพื่อพัฒนาและยกระดับประเทศให้ดียิ่งขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวโดยการพัฒนาคุณภาพประชาชน ทั้งด้านคุณภาพและสมรรถนะของบุคคลให้มีพื้นฐานในการคิด เรียนรู้ และทักษะการจัดการและการดำรงชีวิตที่สามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2560) นอกจากการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน ยังรวมถึงการพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ของประชาชนด้วย เด็กและเยาวชน ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการพัฒนาสร้างทุนอื่น ๆ และนำไปสู่การพัฒนาคนและสังคมให้มีสุขภาวะ ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าเท่าทันการเปลี่ยนแปลง

โรงเรียน เป็นองค์กรยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนของประเทศให้มีความคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวัง ระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา มีโครงการที่เป็น การสนับสนุนโรงเรียนจากองค์กรภายนอกจำนวนมาก โดยเฉพาะโครงการที่มุ่งสร้างเสริมให้เกิดสุขภาวะด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยมีความมุ่งหมายคือ การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งด้านการเรียนการสอน ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของครูและนักเรียน ในบริบทโรงเรียน (ประวิต เอราวรรณ, 2547) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่ได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยตระหนักถึงการศึกษาและการสาธารณสุข เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ สถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังที่องค์การอนามัยโลก ได้นิยามไว้ว่า “Health is complete Psysical, Mental, Social and Spiritual Well – Being” (World Health

Organization, 1986) หมายความว่า สุขภาพ คือ สุขภาวะที่สมบูรณ์ และเชื่อมโยงกันเป็นเป็นองค์รวมอย่างสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และทางจิตวิญญาณ (สัมฤทธิ์ สมนาม, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์อนามัยที่ 7 จังหวัดขอนแก่น มีโรงเรียนจำนวน 168 โรงเรียน ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนที่ได้รับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองจำนวน 109 โรงเรียน และรางวัลระดับเพชรจำนวน 1 โรงเรียน เท่ากับร้อยละ 0.91 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาสนับสนุน ผลักดันให้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแต่ละแห่ง ได้ตระหนักและสร้างเสริมสุขภาพที่ดีเพื่อให้นักเรียนได้เกิดสุขภาวะตามเกณฑ์การประเมินที่สูงขึ้น แต่โรงเรียนหลายแห่งยังคงมีปัญหาในการดำเนินงานโครงการ เนื่องมาจากการไม่ทราบแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด หรือแม้แต่มองไม่เข้าใจในตัวชี้วัดบางตัว นำมาสู่การไม่พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาเพื่อให้มีกระบวนการส่งเสริมสุขภาพ และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพแก่นักเรียน บุคลากร และชุมชน

จากความสำคัญและสภาพปัญหาต่าง ๆ ผู้วิจัยในฐานะมีบทบาทและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมสุขภาพที่ดีของนักเรียน จึงต้องการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและครูโดยทั่วไป ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทาง นโยบาย การวางแผน และการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร นอกจากนี้รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนใจได้ใช้ข้อมูล และนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ของการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 109 คน ครูอนามัยโรงเรียน 2 คน จำนวน 218 คน ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 109 โรงเรียน จำนวน 327 คน

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 61 คน และครูอนามัยโรงเรียน จำนวน 122 คน จาก 61 โรงเรียน โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ของการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามระดับของลิเคิร์ต (Likert Type) กำหนดค่าคะแนน เป็น 5 ระดับ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยเทียบเกณฑ์ Midpoint

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบอำนาจจำแนก โดยการใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach'Alpha Coefficient) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติดี (Best practice)

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครูอนามัย 6 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน จากโรงเรียนทั้งสิ้น 3 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์โดยสรุปประเด็นการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยแบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน และครูอนามัย 6 คน กลุ่มผู้ประเมินความเหมาะสมของแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 7 คน โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการวิจัยทางการศึกษา หลักสูตรการสอน การบริหารการศึกษา หรือสาธารณสุขศาสตร์

2. มีตำแหน่งทางวิชาการระดับชำนาญการชำนาญการพิเศษ หรือเชี่ยวชาญ

3. เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมสุขภาพอย่างน้อย 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมของแนวทาง การดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมรายด้านและรายข้อ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของการดำเนินการสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านตามมาตรฐาน (N = 183)

มาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร	สภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
มาตรฐานที่ 1 การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	4.46	0.69	มาก
มาตรฐานที่ 2 การดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ	4.38	0.64	มาก
มาตรฐานที่ 3 ผลสำเร็จของการดำเนินงาน	4.32	0.64	มาก
รวม	4.38	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการปฏิบัติของแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ มาตรฐานที่ 1 การดำเนินงานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร มาตรฐานที่ 2 การดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ และมาตรฐานที่ 3 ผลสำเร็จของการดำเนินงาน

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน (N = 7)

ที่	แนวทางการดำเนินงานสู่การเป็น โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร	ความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	องค์ประกอบที่ 1 การจัดการนโยบายและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ	4.45	0.00	มาก
2	องค์ประกอบที่ 2 โครงการแก้ไขปัญหาเพื่อสุขภาวะที่ดี	4.49	0.02	มากที่สุด
3	องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานสุขภาพของนักเรียน	4.57	0.10	มากที่สุด
รวม		4.50	0.04	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับด้าน โครงการแก้ไขปัญหาเพื่อสุขภาวะที่ดี และด้านการจัดการนโยบายและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ มีความเหมาะสมในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติงาน

ตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับตัวชี้วัดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนจึงมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาอยู่เสมอ โดยการให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในระดับต้น ด้วยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสุขภาพของเด็กในรูปแบบต่าง ๆ การอบรมพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างความเข้าใจที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละกระบวนการต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการวางแผนการปฏิบัติงาน การรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความเอาใจใส่ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ส่วนมาตรฐานที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 3 ผลสำเร็จของการดำเนินงาน อาจเพราะการดำเนินงานในมาตรฐานนี้ เป็นการดำเนินงานหลายส่วน ที่มีความต้องการใช้งบประมาณ บุคลากร และวิธีการที่เหมาะสมกับบริบท สอดคล้องกับงานวิจัยของ จ่านงค์ พิบูลย์ พบว่า สภาพปัญหาของการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านผลสำเร็จของการดำเนินงาน มีการดำเนินงานน้อยที่สุด (จ่านงค์ พิบูลย์, 2559)

2. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ซึ่งได้จากการศึกษางานโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติดี (Best Practices) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์กระบวนการในการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติดีใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้ จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด 68 แนวทาง จากนั้นนำแนวทางให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานสุขภาพของนักเรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ การจัดตั้งชมรมสุขภาพที่มีแกนนำนักเรียนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง นักเรียนไม่มีฟันผุ อุจ และถอน และนักเรียนที่มีสายตาและการได้ยินผิดปกติได้รับการแก้ไข องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมรองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 2 โครงการแก้ปัญหาเพื่อสุขภาพที่ดี ตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้บริโภคผักมื้อกลางวันทุกวันเปิดเรียน ตามปริมาณที่แนะนำ และการจัดการแก้ปัญหามลพิษภายนอกที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ และองค์ประกอบ

ที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 1 การจัดการนโยบายและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด คือ ส่วนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน HAS

แนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้ใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ประชุมสร้างความเข้าใจ วางแผนการปฏิบัติงานโดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานและตัวชี้วัด 2) ปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการที่กำหนด 3) กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ 4) ปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับกรมอนามัย ได้ให้หลักในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามหลักการบริหารงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (Quality Circle) (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2558) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ขั้นวางแผนการดำเนินงาน (PLAN) โรงเรียนจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน โดยประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากรสาธารณสุข และผู้แทนองค์กรในชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายในการส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมประเด็นสุขภาพ 2) ขั้นปฏิบัติการ (DO) โรงเรียนต้องดำเนินงานตามแผนงาน โครงการที่กำหนด และประเมินตนเอง 3) ขั้นตรวจสอบ/ประเมิน/ทบทวน (CHECK) ระหว่างการปฏิบัติงาน มีการนิเทศติดตาม โดยคณะกรรมการนิเทศภายในของโรงเรียนเป็นระยะ 4) ขั้นปรับปรุงแก้ไข/พัฒนา (ACT) หลังจากการสรุปผลการตรวจสอบทบทวน ตามแนวทาง/ตัวชี้วัด โรงเรียนต้องนำผลที่ได้ ไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานหรือกิจกรรมของโรงเรียน สอดคล้องกับ มีนา โอราวัฒน์ พัฒนาแนวทางการบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยยึดหลักวงจรคุณภาพ (Quality Circle) เป็นแนวทางการบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้ 1) จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ร่วมกันกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน จัดทำแผนงานหรือโครงการ และนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 2) มีการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการที่กำหนด มีการประเมินตนเองโดยยึดหลักเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) สรุปผลการตรวจสอบ และนำผลไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อไป (มีนา โอราวัฒน์, 2554) เช่นเดียวกับ เลอศักดิ์ เพชรสุก พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านกะปง มี 5 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจปัญหาของนักเรียน 2) ประชุมวางแผนดำเนินงาน 3) ผู้บริหารมอบหมายงานให้บุคลากร 4) ผู้บริหารประเมินผลการทำงาน และ 5) ปรับปรุงและพัฒนาโครงการ (เลอศักดิ์ เพชรสุก, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูอนามัย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สภาพปัจจุบันโดยรวม มีระดับการปฏิบัติงานในแต่ละมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐานทั้ง 3 มาตรฐาน มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด 68 แนวทาง มีการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ด้านผลสำเร็จของการดำเนินงาน ตามนโยบาย ผู้บริหาร และคณะครูมีการประสานความร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนการดำเนินงานและระดมความคิดเห็นจากส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และมีการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2. เจอนไขที่จะนำสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ประกอบด้วย

2.1 เจอนไขของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้ ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพะ มุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาโรงเรียนให้น่าอยู่ด้วยสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมและน่าเรียนด้วยการมีสุขภาพที่ดี

2.2 เจอนไขของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องตระหนัก และร่วมกัน รับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขับเคลื่อนเป็นกระบวนการเดียวกัน โดยมีเป้าหมาย คือ การส่งเสริมสุขภาพะของนักเรียน

2.3 เจอนไขของชุมชนที่ต้องให้ความร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติตาม นโยบาย หรือมาตรการ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.4 เจอนไขของเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่มุ่งสู่การพัฒนา ปรับปรุง โรงเรียนสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น นำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน

2.5 เจอนไขที่สถานศึกษาต้องดำเนินการตามแนวทางอย่างต่อเนื่อง เพื่อการ พัฒนาสุขภาพะที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร เพื่อวางแผนแนวทางการดำเนินงานที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดมากขึ้น

2. ควรศึกษาความต้องการของครู นักเรียน และชุมชน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อนำข้อมูลไปใช้วางแผนจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- เลอศักดิ์ เพชรสุข. (2550). การศึกษากระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกะปง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย. (2558). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2560). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- จำนงค์ พิบูลย์. (2559). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2547). การสังเคราะห์โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มีนา โอราวัฒน์. (2554). การบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สัมฤทธิ์ สมนาม. (2561). การพัฒนารูปแบบพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- World Health Organization. (1986). Ottawa Charter for Health Promotion. Proceedings of the First International Health Promotion Conference. The move towards a new public Health. Ottawa, Canada: The World Health Organization.

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการ
ทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE ADMINISTRATORS' EXERCISE OF
POWER AND WORK HAPPINESS OF THE TEACHERS IN THE SCHOOLS
UNDER THE NAKONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL AREA
OFFICE 2

อภิรักษ์ ขำขันมะลี

Apinan Khakhanmalee

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: apinan7230@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 2) ศึกษาความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญ อำนาจ การให้รางวัล อำนาจบังคับ และอำนาจตามกฎหมาย ตามลำดับ 2) ความสุขในการทำงานของ ครูในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสัมพันธ์ ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครู

* Received 20 April 2020; Revised 5 May 2020; Accepted 22 May 2020

ในโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การใช้อำนาจการให้รางวัล และอำนาจความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนการใช้อำนาจการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการอ้างอิง มีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

คำสำคัญ: การใช้อำนาจของผู้บริหาร, ความสุขในการทำงานของครู, ความสัมพันธ์

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine the exercise of power of the administrators in the schools under Nakonratchasima Primary Educational Service Area Office 2 2) investigate the work happiness of the teachers in the schools under Nakonratchasima Primary Educational Service Area Office 2 and 3) examine the relationship between the administrators' exercise of power and the work happiness of the teachers in the schools under Nakonratchasima Primary Educational Service Area Office 2. The study sample were comprised of 162 teachers in the schools under Nakonratchasima Primary Educational Service Area Office 2. The instrument used for collecting the data was a 5 – point rating scale questionnaire with the reliability of .95. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research findings were as follows: 1) the school administrators' exercise of power was practiced at high level in whole and in part. The listed mean scores in order from the highest to the lowest included referent power, expert power, reward power, coercive power and legitimate power 2) the school teachers' work happiness was at high level in whole and in part. The listed mean scores in order from the highest to the lowest included job achievement, recognition, work of love and interpersonal connection and 3) the school administrators' exercise of power positively correlated with the teachers' work happiness at low level at the .01 level of significance. After item analysis, the relationship between coercive power and reward power was at low level. Furthermore, legitimate power, expert power and referent power correlated with the school administrators' exercise of power at low level.

Keywords: School Administrators' Exercise of Power, Teachers' Work Happiness, The Relationship

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมให้มีศักยภาพและพร้อมที่จะก้าวไปสู่โลกแห่งการแข่งขันแบบไร้พรมแดน จากสถานะความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศกำลังประสบอยู่ ทำให้ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ให้มีทิศทางต่อเนื่องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และมีกรอบหลักการของการวางแผนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนผ่านของประเทศ จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่มีรายได้สูงมีความมั่นคง ยั่งยืน สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ซึ่งสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุม ดูแล วินิจฉัย สั่งการการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (จักรพันธ์ ชุกกลิน, 2558) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ควบคุม สั่งการ ดูแล ชี้แนะ บำรุงขวัญกำลังใจ และแก้ไขปัญหาตลอดเวลา ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู (บังอร มูลทรัพย์, 2556)

สถานศึกษาถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการควบคุม ดูแล วินิจฉัย สั่งการการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (จักรพันธ์ ชุกกลิน, 2558) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ควบคุม สั่งการ ดูแล ชี้แนะ บำรุงขวัญกำลังใจและแก้ไขปัญหาตลอดเวลา (บังอร มูลทรัพย์, 2556) ซึ่งส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู ตามแนวคิดของ Manion, J. กล่าวว่า ผลที่เกิดจากการเรียนรู้จากการกระทำการสร้างสรรค์ของตนเอง การแสดงออกโดยการยิ้มหัวเราะ มีความปลาบปลื้มใจ นำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอารมณ์ในทางบวกที่เกิดจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานเพิ่มมากขึ้น การร่วมกันแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุและผล มีการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลจากการประสบความสำเร็จในการทำงาน ทำให้แสดงอารมณ์ในทางบวก เช่น ความสุขสนุกสนานทำให้สถานที่ทำงานเป็นที่น่ารื่นรมย์ มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี บุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสุขสนุกสนานทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงาน มีความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมายมีความผูกพันในงานทำให้คงอยู่ในองค์กรต่อไป การใช้อำนาจตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนนั้นมีผลต่อขวัญ

กำลังใจ แรงจูงใจ และความสุขในการทำงานของครูเสมอ หากผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการบริหารแบบมุ่งงานมากกว่ามุ่งคน จะทำให้ครูเกิดความเครียดและเบื่อหน่ายในการทำงาน ความสุขในการทำงานจะน้อยลง แต่ในทางกลับกันผู้บริหารที่บริหารงานแบบมุ่งคนเป็นหลัก ครูจะมีความรู้สึกอิสระ ไม่ถูกบังคับจากผู้บริหาร จะทำให้ความสุขของครูเพิ่มมากขึ้น (Manion, J., 2003)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 มีเขตบริการจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอห้วยแถลง อำเภอโชคชัย และอำเภอหนองบุญมาก ซึ่งอำเภอหนองบุญมาก มีโรงเรียน จำนวน 26 โรงเรียน จำนวนครูผู้สอน 278 มีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ครูได้รับการพัฒนาความรู้และสมรรถนะผ่านการปฏิบัติงานจริง และได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ความเป็นมืออาชีพ มีผลงานเชิงประจักษ์ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเหมาะสม และมีความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดเต็มใจในการบริการงานในหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง เท่าเทียมและเป็นกัลยาณมิตร และจากการประเมินสถานภาพของหน่วยงานที่เป็นปัจจัยภายใน ด้านจุดอ่อน พบว่า ระบบการบริหารงานบุคคลบางกรณีไม่ได้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด รูปแบบการใช้อำนาจ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2, 2561)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารและแนวทางเสริมสร้างความสุขในการทำงานของครูให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2
2. เพื่อศึกษาความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูของโรงเรียนในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 278 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูของโรงเรียนในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 162 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรของโรงเรียน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิ – การศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert, Rensis โดยให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้ มีการใช้อำนาจในระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด (Likert, R., 1967)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert, Rensis โดยให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้ มีความสุขในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด (Likert, R., 1967)

3. การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของผู้บริหาร และความสุขในการทำงานของครู โดยขอคำแนะนำ คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละด้านเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหาร และความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่

ปรึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถามในแต่ละข้อ เพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไข โดยมีเนื้อหาครอบคลุมและถูกต้องแล้ว ไปทดลองใช้กับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach มีค่าเท่ากับ .95 เมื่อแบบสอบถามผ่านการหาคุณภาพแล้ว จึงนำไปใช้เป็นแบบสอบถามฉบับจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป (Cronbach, L. J., 1990)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้บริหารของโรงเรียนในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 จำนวน 26 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลจากนั้นนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน ในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับนัดหมายที่จะมาเก็บ 2 สัปดาห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของครูในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจกับความสุขในการทำงานของครู โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวม

ข้อ	การใช้อำนาจของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	อำนาจการให้รางวัล	4.31	0.55	มาก	3
2.	อำนาจการบังคับ	4.31	0.51	มาก	4
3.	อำนาจตามกฎหมาย	4.09	0.34	มาก	5
4.	อำนาจอ้างอิง	4.40	0.50	มาก	1
5.	อำนาจเชี่ยวชาญ	4.36	0.52	มาก	2
รวม		4.31	0.50	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) และพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำนาจอ้างอิง ($\bar{x} = 4.40$) อำนาจเชี่ยวชาญ ($\bar{x} = 4.36$) อำนาจการให้รางวัล ($\bar{x} = 4.31$) อำนาจบังคับ ($\bar{x} = 4.31$) และ อำนาจตามกฎหมาย ($\bar{x} = 4.09$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวม

ข้อ	ความสุขในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	การติดต่อสัมพันธ์	4.22	0.52	มาก	4
2.	ความรักในงาน	4.24	0.43	มาก	3
3.	ความสำเร็จในงาน	4.32	0.48	มาก	1
4.	การเป็นที่ยอมรับ	4.32	0.47	มาก	2
รวม		4.26	0.48	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสำเร็จในงาน ($\bar{x} = 4.32$) การเป็นที่ยอมรับ ($\bar{x} = 4.32$) ความรักในงาน ($\bar{x} = 4.24$) และ การติดต่อสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.22$) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2

การใช้อำนาจ ของผู้บริหาร	ความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน									
	Y ₁		Y ₂		Y ₃		Y ₄		Y	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
X ₁	0.05**	0.00	0.19**	0.00	0.22**	0.00	0.26**	0.00	0.21**	0.00
X ₂	0.11**	0.00	0.17**	0.00	0.14**	0.00	0.11**	0.00	0.16**	0.00
X ₃	0.01**	0.00	0.16**	0.00	-0.06**	0.00	-0.05**	0.00	0.02**	0.00
X ₄	-0.11**	0.00	-0.10**	0.00	0.01**	0.00	0.07**	0.00	-0.05**	0.00
X ₅	0.22**	0.00	0.18**	0.00	0.18**	0.00	0.12**	0.00	0.21**	0.00
X	0.13**	0.00	0.26**	0.00	0.20**	0.00	0.21**	0.00	0.24**	0.00

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้อำนาจการให้รางวัล (X₁) และอำนาจความเชี่ยวชาญ (X₅) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนการใช้อำนาจการบังคับ (X₂) อำนาจตามกฎหมาย (X₃) อำนาจการอ้างอิง (X₄) มีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายผล ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญ อำนาจการให้รางวัล อำนาจบังคับ และอำนาจตามกฎหมาย ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีการกำหนดให้ครูปฏิบัติตามกฎระเบียบ เพื่อจัดระบบการบริหารให้มีความคล่องตัว อีกทั้งผู้บริหารยังปฏิบัติจนเป็นแบบอย่างที่ดี

ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Ringrose, C. K. ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ของครูกับฐานอำนาจของผู้บริหาร พบว่า ฐานอำนาจของผู้บริหารที่ ใช้มากที่สุด คือ ฐานอำนาจความเชี่ยวชาญ และอำนาจการบังคับตามลำดับ รองลงมาคือ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจอ้างอิง และอำนาจการให้รางวัล (Ringrose, C. K., 1997)

2. ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การเป็นที่ยอมรับ ความรักในงาน และการติดต่อสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะครูมีจิตใจเบิกบานรู้สึกเป็นสุข กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวา ทำงานอย่างมั่นใจ และทำงานด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นอารมณ์ในทางบวกที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดี มีแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ นอกจากนี้เองก็จะได้ประโยชน์จากการมีบุคลากรกระตือรือร้นเปี่ยมไปด้วยพลังแห่งความคิด และการเพิ่มผลการปฏิบัติงาน (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, 2551) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Manion, J. ได้ศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพยาบาล พบว่า ความสุขในการทำงานของพยาบาลเกิดจากปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ การติดต่องาน ความรักในงาน ความสำเร็จในงาน และการเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้พบว่า ความสุขในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกในการทำงาน เช่น การเห็นคุณค่าในตน การรับรู้ลักษณะงาน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน และภาวะผู้นำ (Manion, J., 2003)

3. ความสัมพันธ์การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้อำนาจการให้รางวัล (X_1) และอำนาจความเชี่ยวชาญ (X_5) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนการใช้อำนาจการบังคับ (X_2) อำนาจตามกฎหมาย (X_3) อำนาจการอ้างอิง (X_4) มีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีการบริการที่รวดเร็ว เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบสู่สถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัดอีกทั้งยังต้องพัฒนาความสามารถของตนเอง ให้มีความเชี่ยวชาญ เพื่อตอบสนองต่อภารกิจของหน่วยงานอย่างรวดเร็ว แต่การใช้อำนาจการบังคับ หากผู้บริหารใช้ไม่ถูกวิธี หรือใช้อำนาจด้านนี้มากเกินไป จะทำให้ครูในสถานศึกษาไม่มีความสุขในการทำงาน ส่งผลให้การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ ชานน ตรงดี ได้ศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชานน ตรงดี, 2551)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อนำข้อมูลมาหาความสัมพันธ์ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารใช้อำนาจการบังคับไม่ถูกวิธี หรือใช้อำนาจด้านนี้มากเกินไป จึงทำให้ครูในสถานศึกษาไม่มีความสุขในการทำงาน ส่งผลให้การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ และแนวทางสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยการใช้อำนาจด้านความเชี่ยวชาญ ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2
2. ควรศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ ชุกกลิ่น. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำและการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 8(1), 98-111.
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. (2551). องค์การแห่งความสุขด้วยความสุข 8 ประการ. หมอชาวบ้าน, 30 (349), 18-25.
- ชานน ตรงดี. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่หนองคาย. ใน

- วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บังอร มุลทรัพย์. (2556). ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. (2561). รายงานการพัฒนาคูณภาพการศึกษาปีงบประมาณ 2561. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & Son.
- Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive work place. Journal of Nursing Administration, 33(12), 652-655.
- Ringrose, C. K. (1997). An exploratory study of relationship between the teacher perception of the bases of power used by selected elementary principals, the management systems of the principals. Dissertation Abstracts International, 38(2), 59-A.

**แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาน
ศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ***
**GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIVATE SCHOOLS
AFFILIATED WITH MAHA SARAKHAM PROVINCIAL EDUCATION
OFFICE USING THE PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY APPROACH**

อภิวัฒน์ จันทรสม

Apiwut Junsom

บุญชม ศรีสะอาด

Boonchom Srisa – ard

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: nummiiyz_zaaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการ และศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบเปิด ผู้วิจัยได้ทดลองนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มที่คล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับ .67 – .85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น และแบบสัมภาษณ์ใช้แบบมีโครงสร้าง ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการ ศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี

ผลการวิจัยพบว่า: สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ผู้บริหารและครู ร่วมกันวางแผนโดยใช้ (PLC) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากวิสัยทัศน์และภารกิจเป้าหมายของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อุทิศครูพัฒนาตนเอง

* Received 28 April 2020; Revised 14 May 2020; Accepted 2 June 2020

ในด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน จัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู โดยใช้ (PLC) เพื่อกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของ สถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่าง น้อยกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 เรื่องต่อภาคเรียน นำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาเพื่อปรับปรุงการ จัดการเรียนรู้โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล ด้านการนิเทศการศึกษา จัดให้มีการระดมความคิดเห็นตามแบบ (PLC) เพื่อพัฒนาปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียน

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current state, desired state, and needs in academic administration of private schools affiliated with Maha Sarakham Provincial Education Office using the professional learning community approach and 2) to study guidelines for academic administration of private schools affiliated with Maha Sarakham Provincial Education Office. The samples included 265 administrators and teachers. It also comprised the open – ended questions. The questionnaire was tried out with other 30 administrators and teachers who were not included as samples in this study in order to verify the quality of questionnaire, revealing that its discrimination index ranged from .67 – .85 and its reliability was .94. The statistics, which were used to consisted of mean, standard deviation, and Priority Needs Index. In terms of guidelines data from schools with the best practice was analyzed.

Findings indicated that: the current state of academic administration in overall and in each aspect was at the high level, while the desired state was at the highest level. It was recommended that in the aspect of school curriculum development, administrators and teachers should collaboratively formulate a plan by building PLC for developing a school curriculum based on visions, missions and goals of a school. In the aspect of learning process development, teachers should develop themselves on the techniques for effective and student – centered learning management. In the aspect of measurement, evaluation and transferal of learning outcome, a meeting between administrators and teachers should be organized by building PLC in order to determine regulations or ways

of practice about the measurement and evaluation by the school. In the aspect of research for educational quality development and the teachers should be promoted to conduct at least one classroom research project per a learning area in a semester. Moreover, the results of classroom research should be utilized for improving the learning management together with inviting experts to give advices to individual teachers. Lastly, in the aspect of educational supervision, a brainstorming activity based on PLC approach should be conducted to improve the internal supervision.

Keywords: Guidelines, Academic Administration, Professional Learning Community

บทนำ

ตามแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จัก รักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และในมาตรา 39 กำหนดว่า “ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหาร งานบุคคลและการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงาน การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ ในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญ

ที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาคนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในของแต่ละประเทศ เพราะคนเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตข้างหน้า การที่จะพัฒนาคนได้นั้นต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน การให้การศึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนในชาติให้ มีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งมีคุณธรรม มีทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และเป็นพลเมืองที่ดีสังคมยอมรับซึ่งจะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจการเมืองตลอดทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษา ในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม, 2560) ข้อ 11 ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมาย กำหนดการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มอบหมายและให้อำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจึงเร่งในการพัฒนาด้าน วิชาการ ทั้งด้านคุณภาพของโรงเรียนและด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยด้านคุณภาพ ของโรงเรียนในสังกัดต้องมีการดำเนินการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งด้านงานวิชาการโดยเฉพาะ โรงเรียนเอกชน ซึ่งจะต้องจัดการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและประสิทธิภาพควบคู่กัน ไป แต่อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม ยังประสบปัญหาด้านงานวิชาการ เนื่องจากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูสอนไม่ ตรงเอกขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน รวมถึงปัญหาของโรงเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียน ส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดทำหลักสูตร รวมถึงการวัดผลและประเมินผล ให้สอดคล้องกับหลักสูตร บุคลากรขาดการรับทราบทิศ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของ นักเรียนลดลง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม, 2560)

การจัดการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน พุทธศักราช 2554 ฉบับที่ 2 ซึ่งกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวการ ปฏิบัติของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เนื่องจากการจัด การศึกษาโรงเรียนเอกชนตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษาเป็นระบบโรงเรียนเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระ ของรัฐในเรื่องการจัดการศึกษาให้เยาวชนซึ่งมีทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบทำให้รัฐ

สามารถลดการลงทุนด้านการศึกษาได้เป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2554)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกันและผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน (วรลักษณ์ ชูกำเนิดและคณะ, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในด้านสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน และแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่าเป็นอย่างไร และแนวทางการบริหารงานวิชาการควรเป็นอย่างไร โดยมีผู้บริหาร และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมงานวิชาการทั้ง 17 ด้านตามกรอบแนวคิดในการบริหารงานวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางสำหรับการบริหารงานวิชาการให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยึดขอบเขตงานการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาตาม แนวทางการกระจายอำนาจการ

บริหารตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแบ่งงานวิชาการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา

2. ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 33 โรงเรียน แยกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 74 คน ครูผู้สอน จำนวน 745 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 819 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 265 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ด้านงานวิชาการ จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (สมนึก ภัททิยธนี, 2553) จากผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนในเรื่องการบริหารงานวิชาการ

2. การศึกษา Best Practice ของโรงเรียนเอกชนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3 โรงเรียน มีจำนวนทั้งหมด 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด 3 อันดับแรก โดยใช้ผลการทดสอบระดับชาติ (O – NET) ปีการศึกษา 2561 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเกณฑ์ในการกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. การจัดทำร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย อาจารย์ประจำคณะ 1 คน ผู้บริหารการศึกษา 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไป

4. การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.04	0.82	มาก	4.72	0.48	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.05	0.81	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผล การเรียนรู้	4.07	0.84	มาก	4.74	0.47	มากที่สุด
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.01	0.82	มาก	4.71	0.47	มากที่สุด
5. การนิเทศการศึกษา	4.08	0.85	มาก	4.72	0.47	มากที่สุด
โดยรวม	4.05	0.83	มาก	4.72	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แนวทางการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.40	0.68	มาก	4.60	0.60	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.60	0.50	มากที่สุด	4.45	0.60	มาก
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน	4.50	0.61	มาก	4.50	0.61	มาก
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.74	0.45	มากที่สุด	4.55	0.60	มากที่สุด
5. การนิเทศการศึกษา	4.65	0.49	มากที่สุด	4.50	0.61	มาก
รวม	4.58	0.55	มากที่สุด	4.52	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และมีความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่า สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้พบว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์ ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งเป็นทฤษฎีหลัก 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีของกลุ่มมนุษย์นิยม และทฤษฎีผสมผสาน (ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์, 2544)

3. ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่เสนอว่า การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พิชิต ฤทธิจรรย์ ที่กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยในเชิงปฏิบัติการที่ครูได้แสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรม ทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (พิชิต ฤทธิจรรย์, 2544)

5. ด้านการนิเทศการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กมล ภูประเสริฐ เสนอว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่สามารถให้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา (กมล ภูประเสริฐ, 2545)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้แนวทางสรุปดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาควรร่วมกันวางแผนโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของสถานศึกษา วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นและศึกษางานวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูควรพัฒนาตนเองในด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการอบรมสัมมนาพัฒนาโดยใช้สื่อ จัดสภาพแวดล้อมและส่งเสริมบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

2.3 ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เพื่อกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา จัดให้มีการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง

2.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดให้มีการอบรมครูการทำวิจัย ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 เรื่อง ต่อภาคเรียน นำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล มุ่งเน้นให้ครูมีความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริม และพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

2.5 ด้านการนิเทศการศึกษา จัดให้มีการระดมความคิดเห็นหรือการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เพื่อพัฒนาปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียน มีการเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อทราบปัญหาและให้คำแนะนำในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับสมรรถนะของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสาระการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น) ของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ของครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. (2545). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทิพย์พิบบลิเคชั่น จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2544). แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ บทบาทครูกับการวิจัย
ในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้
ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 12(2),
123-134.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). การวัดผลการศึกษา. มหาสารคาม: ภาควิชาวิจัยและพัฒนา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2554). พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน
พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ส.ก.ส.ค.
ลาดพร้าว.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม. (2560). แผนพัฒนาประจำปีงบประมาณ 2560
ศธจ. มหาสารคาม. มหาสารคาม: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคาม.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้
คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 2*

TEACHER DEVELOPMENT PROGRAM TO ENHANCE COMPETENCIES
ON MATHEMATICS LEARNING MANAGEMENT BASED ON
THE CONSTRUCTIVIST THEORY OF EDUCATIONAL
INSTITUTIONS UNDER MAHA SARAKHAM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ปณยาพร แนนขาริ

Punyaporn Nancharee

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: math55.118@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยมีประชากรได้แก่ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวนโรงเรียนละ 1 คน จาก 221 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 141 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และแบบ

* Received 20 April 2020; Revised 13 May 2020; Accepted 1 June 2020

ประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การประเมินผล ผลปรากฏว่า โปรแกรมฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, สมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of the research were 1) To study current conditions and desirable conditions of mathematics according to constructivist theory for Maha Sarakham primary school district 2, 2) To develop program improve competency in mathematics learning management according to constructivist theory for Maha Sarakham primary school district 2 including primary school mathematics teacher under Maha Sarakham primary school district 2 at least 1 teacher for each school from 221 schools, Representative group are Maha Sarakham primary school district 2 teacher the number of 141 teacher use collection information tools such as questionnaire, Interview, Performance appraisal form of Suitability and Possibility, Performance appraisal form of Corrective and Benefit, Statistic that use for analysis data are Percentage, Average, Standard Deviation and Priority needs Index.

The results are as followed: 1) At present management of mathematics according to constructivist theory for Maha Sarakham primary school district 2, Overall are at a medium level, Desirable conditions of mathematics according to constructivist theory for Maha Sarakham primary school district 2, Overall are at high level. 2) The develop program improve competency in mathematics learning

management according to constructivist theory for Maha Sarakham primary school district 2 contain with 1) principle 2) objective 3) content 4) learning process 5) evaluation, Result show that program overall are suitability and possibility at high level and corrective and benefit are also at high level.

Keywords: Develop Program, Competency, Mathematics Learning Management

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ฝึกฝน และพัฒนาให้เกิดทักษะขึ้นในตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางในการคิดที่หลากหลาย รู้จักประยุกต์และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ครุคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ มุ่งเน้นที่การสอนเนื้อหาและทักษะการคิดคำนวณ โดยการอธิบายวิธีทำให้ตัวอย่าง และมุ่งให้นักเรียนทำได้ตามตัวอย่าง ไม่ให้โอกาสนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ นับเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ส่งเสริมกระบวนการคิด ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวอาจทำให้ศักยภาพทางการคิดของนักเรียนลดลง เมื่อพบสถานการณ์ที่แตกต่างก็ไม่สามารถที่จะคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2555) ซึ่งในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) หรือการที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จนนำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ตามความเหมาะสมและความต้องการของนักเรียนนั้น ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่พูดถึงมากในปัจจุบันนี้คือ ทฤษฎีการสร้างเสริมความรู้ (Constructivism) ซึ่งเชื่อกันว่านักเรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างมาแล้วไม่มากนักน้อย ก่อนที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวเองของผู้เรียนรู้เองและการเรียนรู้ใหม่จะมีความรู้มาจากพื้นฐานเดิม ดังนั้นประสบการณ์เดิมของนักเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) ที่นักเรียนไม่ได้เกิดจากการบอกเล่าของครู

หรือนักเรียนเพียงแต่จดจำแนวคิดต่าง ๆ เท่านั้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2555)

การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมักจะเป็นการพัฒนาตามสมรรถนะของบุคลากรเพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้บรรลุตรงตามความต้องการขององค์กรซึ่งองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศได้นำสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างมืออาชีพคือบุคลากรในองค์กรหากบุคลากรมีความรู้ความสามารถทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสำหรับตำแหน่งก็จะส่งผลให้งานที่ได้รับมอบหมายนั้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ในปัจจุบันจุดอ่อนที่สำคัญเกี่ยวกับครู คือ ครูอาจารย์บางส่วนยังขาดเทคนิควิธีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ และใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงในสาขาวิชาที่สอน ส่งผลให้ผู้จบการศึกษาไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานหรือประกอบวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง การพัฒนาโปรแกรมถูกใช้เพื่อช่วยเพิ่มทักษะประสิทธิภาพของการทำงาน เนื่องจากโปรแกรมมีการวางแผนการจัดกิจกรรมที่มีขั้นตอน กระบวนการ วิธีการพัฒนาอย่างชัดเจน มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ บุญขำ และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและครูผู้ร่วมการทดลองเห็นว่าการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาไปใช้มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (สมศักดิ์ บุญขำ และคณะ, 2558) อีกทั้งจะเห็นได้ว่าโปรแกรมหาดังกล่าวเป็นโปรแกรมที่มีความสำคัญกับการพัฒนาครูเพื่อให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในการจะนำไปพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาครูที่เกิดขึ้นด้านการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (อำนวย จันสำโรง, 2561)

คุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาองค์ความรู้เพื่อมาใช้ในการดำเนินชีวิตการทำงาน และการสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต แต่ผลการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาในระดับประเทศยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของวิชาคณิตศาสตร์ในการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังไม่ได้ตามเป้าหมาย พบว่าผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศ พบว่าลดลง 1.78 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเป็นลำดับสุดท้ายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม ทั้ง 3 เขตพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2561) จึงแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนด้วยแบบเรียนและการสอบวัดผล เอื้อต่อการท่องจำ ไม่ส่งเสริมกระบวนการคิด สภาพปัญหาเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ของครูส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและพร้อมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ขึ้น เพื่อให้ครูคณิตศาสตร์สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนได้ จะทำให้ผู้เรียนได้ส่งเสริมกระบวนการคิดที่หลากหลาย สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักประยุกต์และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้น ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวนโรงเรียนละ 1 คน จาก 221 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากครูคณิตศาสตร์ โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 141 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC การหาค่าอำนาจ จำแนกของแบบสอบถาม และการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

1.1 นำข้อมูลสภาพปัจจุบันที่ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ไปศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จำนวน 2 โรงเรียน

1.2 นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของโปรแกรมและจากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) นำมาประกอบการยกร่างโปรแกรมฯ

1.3 ผู้วิจัยนำร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อตรวจสอบยืนยันประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ

1.4 ผู้วิจัยนำส่งโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมฯ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนละ 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ประเมินเพื่อตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ประเมินเพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการศึกษาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

3.2 แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ

3.3 แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมฯ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จำนวน 2 โรงเรียน

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู

ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยตนเอง

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำส่งโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (ชุดเดิม) โดยผู้วิจัยนำส่งด้วยตัวเอง

4.4 ผู้วิจัยนำส่งโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทางไปรษณีย์

5. การจัดกระทำข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

5.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ

5.3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมฯ

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สามารถสรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ชื่นนำ	3.43	0.84	ปานกลาง	4.65	0.47	มากที่สุด
2. ปรับเปลี่ยนแนวความคิด	3.32	0.61	ปานกลาง	4.78	0.41	มากที่สุด
3. ชื่นนำความคิดไปใช้	3.38	0.90	ปานกลาง	4.86	0.29	มากที่สุด
4. ประเมินผล	3.35	1.02	ปานกลาง	4.77	0.39	มากที่สุด
รวม	3.37	0.84	ปานกลาง	4.76	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม มีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

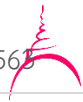
อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้รับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์อย่างแท้จริง ดังที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กล่าวไว้ว่า ครูคณิตศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ มุ่งเน้นที่การสอนเนื้อหาและทักษะการคิดคำนวณ โดยการอธิบายวิธีทำ ให้ตัวอย่าง และมุ่งให้นักเรียนทำได้ตามตัวอย่าง ไม่ให้โอกาสนักเรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ นับเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ส่งเสริมกระบวนการคิด ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวอาจทำให้ศักยภาพทางการคิดของนักเรียนลดลง เมื่อพบสถานการณ์ที่แตกต่างก็ไม่สามารถที่จะคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวรรณ ฉายดิลก ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง (วิภาวรรณ ฉายดิลก, 2562)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้ดีขึ้น ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การจัดการ

ศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ การแก้ปัญหา และจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียน เนื่องจาก ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) หรือการที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จน นำไปสู่การเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองตามความเหมาะสมและความต้องการของนักเรียนนั้น ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริญญ์ แวงโสธรณ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนา ครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด (วิริญญ์ แวงโสธรณ์, 2561)

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 4 Module ประกอบด้วย Module 1 ขั้่นนำ Module 2 ขั้่นปรับเปลี่ยนแนวความคิด Module 3 ขั้่นนำ ความคิดไปใช้ และ Module 4 ขั้่นประเมินผล 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้่นที่ 1 ขั้่นเตรียมการ ขั้่นที่ 2 ขั้่นพัฒนา ขั้่นที่ 3 การประเมินหลังพัฒนา ขั้่นที่ 4 บุรณาการ สอดแทรกกับการปฏิบัติงาน 5) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินก่อนและหลังการ พัฒนา การประเมินจากการสังเกตการร่วมกิจกรรมตามที่กำหนด การประเมินการซักถามและ ให้ความคิดเห็น และการประเมินจากการทำใบกิจกรรม ผลการประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนว ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้าน การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมมีความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมจนสามารถสรุปองค์ประกอบของ การพัฒนาโปรแกรม ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลพื้นฐาน 2) กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ 3) การออกแบบโปรแกรม และ 4) การประเมินผลโปรแกรม และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษา

องค์ประกอบของโปรแกรมจนสามารถสรุปองค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 ส่วน จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแบบแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริญญ์ แวงโสธรณ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 (วิริญญ์ แวงโสธรณ์, 2561) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) โครงสร้างกิจกรรม และ 6) การประเมินผล มีระดับความเหมาะสมของโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมทั้ง 2 ด้านอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา มี 4 Module ประกอบด้วย Module 1 ขั้นนำ Module 2 ขั้นปรับเปลี่ยนแนวความคิด Module 3 ขั้นนำความคิดไปใช้ และ Module 4 ขั้นประเมินผล 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนา ขั้นที่ 3 การประเมินหลังพัฒนา ขั้นที่ 4 บูรณาการ สอดแทรกกับการปฏิบัติงาน 5) การประเมินผล วิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครู คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยผ่านการฝึกปฏิบัติ ร้อยละ 70 การเรียนรู้จากผู้อื่นโดยการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากหลักสูตรโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองและการฝึกอบรม ร้อยละ 10 และจากการวิจัยพบว่าโปรแกรมฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการสอดแทรกการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา
2. ผลจากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนว

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมี โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูผู้สอนคณิตศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เป็นระบบ มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระยะและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรมีความตระหนักในพัฒนาตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ในกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างหลากหลาย
2. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูให้ครบรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- วิภาวรรณ ฉายดิลก. (2562). โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิริญญ์ แวงโสธรณ์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). ครูคณิตศาสตร์มืออาชีพ เส้นทางสู่ความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 3 – ควมมีเดีย จำกัด.
- สมศักดิ์ บุญคำ และคณะ. (2558). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 8(2), 43-57.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2561). กลุ่มงานสารสนเทศกลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. เรียกใช้เมื่อ 26 มิถุนายน 2562 จาก www.mkarea2.go.th
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). มาตรฐานวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานคุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). สมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

- _____. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- อำนวย จันสำโรง. (2561). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26*

THE DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCE TEACHER'S
SCIENTIFIC INQUIRY TEACHING COMPETENCY UNDER
THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 26

จันทร์ประภา แก้วสีขาว

Janprapa Kaewseekhaow

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: janprapa.k12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (วิทยาศาสตร์ทั่วไป ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 193 คน จาก 35 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ใน

* Received 21 April 2020; Revised 14 May 2020; Accepted 1 June 2020

ระดับมากที่สุด 2) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วย 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหาและสาระสำคัญ 2.4) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 2.5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 2.6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู, กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The purpose of this research article was 1) to study the current and desirable states and the need of teachers' scientific inquiry teaching, from the Secondary Education Service Area Office 26; 2) to develop a program for enhancing teachers' competency of scientific inquiry teaching, from the Secondary Education Service Area Office 26. The samples were 193 teachers, who were teaching Science (General Science, Physics, Chemistry, or Biology) in Mathayom 1 to 6, from 35 schools under the Secondary Education Service Area Office 26. They were selected by Stratified Random Sampling. The study instruments were questionnaires, interview forms, and program assessment forms. The statistics for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The result showed that: 1) The current state of teachers' scientific inquiry teaching in the schools under the Secondary Education Service Area Office 26 was at a high level and The desirable state of teachers' scientific inquiry teaching in the schools under the Secondary Education Service Area Office 26 was at the highest level. 2) The program for enhancing teachers' competency of scientific inquiry teaching, from the Secondary Education Service Area Office 26, consisted of: 2.1) rational criterion; 2.2) objective; 2.3) content; 2.4) approach of development; 2.5) learning Materia, 2.6) evaluation and assessment. The program propriety, feasibility, and utility were all at the high level. The program accuracy was at the highest level.

Keywords: Program Development, Teacher Competency, Scientific Inquiry

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge – Based Society) ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อเตรียมคนในสังคมแห่งความรู้และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาแนวคิดหลัก และกระบวนการที่เป็นสากล แต่มีความสอดคล้องกับชีวิตจริง มีความยืดหยุ่นที่หลากหลายตอบสนองนักเรียนที่มีความถนัดและความสนใจแตกต่างกัน และนักเรียนทุกคนจะได้รับการส่งเสริมให้พัฒนากระบวนการคิด ความสามารถในการเรียนรู้ กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ ใช้ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจและวิธีเรียนที่แตกต่างกันของนักเรียน และต้องส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมต่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552)

การจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ เป็นแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอนผ่านการสำรวจ สังเกต คาดการณ์ ตรวจสอบ สืบค้นและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับความรู้เดิมของผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ทั้งเนื้อหา หลักการและทฤษฎีตลอดจนลงมือปฏิบัติ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555) กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ยังได้รับความสำคัญมากขึ้น เพราะทักษะและกระบวนการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับประสบการณ์หรือความรู้เดิม เป็นองค์ความรู้หรือแนวคิดของนักเรียนเอง โดยใช้รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ มาพัฒนาในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคาดหวังว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งสามารถสื่อสาร และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา คุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนที่มี

คุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ในแต่ละรอบปีจึงมีหน่วยงานองค์กร สถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) และปัจจุบัน โปรแกรมการพัฒนาครูถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง เพื่อช่วยเพิ่มทักษะ ประสิทธิภาพของการทำงานของครู ซึ่งการฝึกทักษะสามารถจัดทำขึ้นได้หลายรูปแบบ ดังนั้น โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู จึงเป็นชุดวิชาที่ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ให้บรรลุผลที่เกิดกับครูผู้สอนเองและ ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 มีผลการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ONET ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ปีการศึกษา 2562 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 34.37 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.88 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ที่ผ่านมานั้น ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาสำคัญที่พบ คือ รูปแบบและการประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอนเอื้อต่อการท่องจำ ทำให้การลงมือปฏิบัติจริงลดลง ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของการคิด การลงมือปฏิบัติจริง และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ครอบคลุมในด้านความรู้ ความคิด และทักษะกระบวนการ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552)

จากสถานการณ์ดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีความตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตจากระบบการจัดการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ กระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงต้องมีความหลากหลาย และมีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ยังต้องได้รับการพัฒนากระบวนการให้ชัดเจนและเหมาะสมกับความต้องการ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนที่ชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2562)

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน มีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เพื่อให้ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ใช้ประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาโปรแกรมดังกล่าวนี้ ในการฝึกอบรมความรู้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาคณาจารย์ และมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาคณาจารย์และคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยการตอบแบบสอบถาม

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 (วิทยาศาสตร์ทั่วไป ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 388 คน จาก 35 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 (วิทยาศาสตร์ทั่วไป ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 คน จาก 35 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item of Congruence: IOC) ตั้งแต่ .60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น

ทั้งหมดโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ .93 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตามวิธีการของ Item – Total Correlations อยู่ระหว่าง .53 – .92

3.2 สถิติใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ Midpoint

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ (Priority Needs Index) โดยวิธีการที่หาค่าผลต่าง I – D แล้วหารด้วยค่า D

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้ กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยผู้วิจัย ได้พัฒนาขึ้น จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ 3 คน รวมเป็น 6 คน โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้นผู้วิจัยได้ร่าง โปรแกรมและปรับปรุงร่างโปรแกรมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความ ถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยวิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนได้โปรแกรม ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการ สืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้ สรุปผลตามความมุ่งหมาย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement)	4.26	0.74	มาก	4.61	0.55	มากที่สุด
2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration)	4.25	0.73	มาก	4.66	0.53	มากที่สุด
3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion)	4.24	0.75	มาก	4.64	0.53	มากที่สุด
4. ขั้นขยายความรู้ (Elaborate)	4.27	0.72	มาก	4.65	0.51	มากที่สุด
5. ขั้นประเมินผล (Evaluation)	4.29	0.75	มาก	4.67	0.52	มากที่สุด
รวม	4.26	0.74	มาก	4.65	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นประเมินผล (Evaluation) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) และขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นประเมินผล (Evaluation) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) และขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ตามวิธี Priority Need Index Modified (PNI_{Modified})

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) โดยรวม

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์	D	I	PNI _{Modified}	ลำดับ
1. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement)	4.26	4.61	0.082	5
2. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration)	4.25	4.66	0.096	2
3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion)	4.24	4.65	0.097	1
4. ขั้นขยายความรู้ (Elaborate)	4.26	4.66	0.094	3
5. ขั้นประเมินผล (Evaluation)	4.29	4.67	0.089	4
รวม	4.26	4.65	0.092	

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นตอนอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นขยายความรู้ ขั้นประเมินผล และขั้นสร้างความสนใจ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผล	4.71	0.45	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.71	0.45	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
3. เนื้อหาและสาระสำคัญ	4.28	0.57	มาก	4.25	0.94	มาก
4. รูปแบบและวิธีการพัฒนา	4.51	0.47	มากที่สุด	4.48	0.61	มาก
5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.14	0.35	มาก	4.14	0.38	มาก
6. การวัดและประเมินผล	4.42	0.73	มาก	4.71	0.48	มากที่สุด
โดยรวม	4.48	0.50	มาก	4.43	0.64	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผล	4.67	0.58	มากที่สุด	4.67	0.58	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด	4.33	0.58	มาก
3. เนื้อหาและสาระสำคัญ	4.60	0.58	มากที่สุด	4.47	0.69	มาก

รายการประเมิน	ความถูกต้อง			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4. รูปแบบและวิธีการพัฒนา	4.49	0.73	มาก	4.45	0.86	มาก
5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด	4.67	0.58	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4	1	มาก	4.33	1.15	มาก
โดยรวม	4.56	0.64	มากที่สุด	4.43	0.69	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า โดยรวมมีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นประเมินผล (Evaluation) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) และขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นประเมินผล (Evaluation) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) และขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ตามลำดับ ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นขยายความรู้ ขั้นประเมินผล และขั้นสร้างความสนใจ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยขั้นประเมินผล (Evaluation) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เนื่องจากการประเมินผลการเรียนรู้ในปัจจุบันจะเน้นการประเมินตามสภาพจริงและหลากหลาย เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่นักเรียนมีแรงจูงใจต่อการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ค่อนข้างน้อย ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถและทักษะในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนเอง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขึ้นประเมินผล (Evaluation) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26 มีความต้องการปรับรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ให้รอบด้าน มีความหลากหลาย ให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นพัฒนาทักษะของครูด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า ชั้นอธิบายและลงข้อสรุป มีระดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด แสดงว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 26 มีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะการนำเสนอผลการเรียนรู้ของครูที่หลากหลาย เป็นผู้นำการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนนทนา วารินิน ได้ศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก (นนทนา วารินิน, 2557) และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก นัจริภรณ์ สิมมารุณ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการความสามารถในการวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยบูรณาการการประเมินตามสภาพจริง ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ และความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนอยู่ในระดับไม่ผ่านเกณฑ์ ส่วนจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดี สาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนา ได้แก่ การขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ ขาดทักษะพื้นฐานในการใช้อุปกรณ์ และการขาดแคลน อุปกรณ์และสารเคมี ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ 2) โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นโปรแกรม ที่มุ่งพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการความสามารถในการวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมจะบูรณาการการประเมินตามสภาพจริงเข้ากับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรเรียนรู้ 5 ขั้น 3) ผลการทดลองโปรแกรมพบว่านักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการความสามารถในการวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก (นัจริภรณ์ สิมมารุณ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา เพชรฤทธิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระ

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ ด้านการแสดงออกและด้านความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ ด้านการแสดงออก และด้านความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแสดงออก ด้านความรู้ และด้านความสามารถ ตามลำดับ (ปรารธนา เพชรฤทธิ์, 2559)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและสาระสำคัญ 4) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล โปรแกรม โดยเนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 แบ่งออกเป็น 5 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Engagement) โมดูล 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) โมดูล 3 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) โมดูล 4 ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) โมดูล 5 ขั้นประเมินผล (Evaluation) สำหรับวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู โดยให้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การสอนงาน 4) กระบวนการพี่เลี้ยง และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ซึ่งโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 นี้ จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ช่วยยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของยิ่งยง ประดับกรณ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง พัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 วิธีการ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การฝึกอบรม 3) การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง 4) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) หลักการและเหตุผล 3) ความมุ่งหมาย 4) ผู้เข้ารับการพัฒนา 5) ระยะเวลา 6) โครงสร้างขอบข่ายเนื้อหา 7) วิธีการพัฒนา 8) สื่อ และ 9) การวัดและการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ใน

ระดับมาก (ยิ่งยง ประดับกรณ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณ เกษตัน ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยใช้หลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการใช้และพัฒนา สื่อนวัตกรรม มีองค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การประเมินผล มีความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด (ทักษิณ เกษตัน, 2561) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ฐิตารีย์ สุขบุตร ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการ ทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการ พัฒนาโปรแกรม พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องเหมาะสม และความมีประโยชน์ของโปรแกรม มีความ เหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด (ฐิตารีย์ สุขบุตร, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการ สืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและสาระสำคัญ 4) รูปแบบและ วิธีการพัฒนา 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผลโปรแกรม จำนวน 5 โมดูล ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) และ 5) ขั้น ประเมินผล (Evaluation) จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยขั้น ประเมินผล (Evaluation) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นประเมินผล (Evaluation) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และยังพบว่าขั้นอธิบายและลงข้อสรุป มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ผลการประเมิน ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความถูกต้องอยู่ใน ระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ของ ครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ขั้นประเมินผล (Evaluation) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเห็น

ความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ให้มากขึ้น ควรส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและหลากหลาย เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Expansion) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะการนำเสนอผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นผู้นำการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ควรส่งเสริมการนำองค์ประกอบของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ทั้ง 5 องค์ประกอบไปใช้ในสถานศึกษา และหลังจากดำเนินการดังกล่าวควรมีการติดตามผลการนำไปใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

2. ควรนำวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ได้จากการพัฒนาโปรแกรมในงานวิจัยนี้ นำไปใช้กับการพัฒนาครูในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือสังกัดอื่น เพื่อค้นหาคำตอบที่มีความจำเป็นที่สุดในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ เพื่อจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้กระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ของแต่ละบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

3. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบองค์ประกอบของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางด้านข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพของครูให้ครบรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- ฐิตารีย์ สุขบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทักษิณ เกษตัน. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นัจรีภรณ์ สิมมารุณ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นบูรณาการ ความสามารถในการวิเคราะห์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยบูรณาการการประเมินตามสภาพจริง: การวิจัยผลานวิธี. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นันทกา วารินิน. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษาและการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปรารธนา เพชรฤทธิ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ใน ดุษฎีวิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎี สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยิ่งยง ประดับภรณ์. (2560). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). ระบบประกาศและรายงานผลสอบ O-net ปีการศึกษา 2562. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2562 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/School/ReportSchoolBySchool.aspx?mi=2>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2552). เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเผยแพร่ ขยายผล และอบรมรูปแบบกระบวนการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เพื่อพัฒนาระบวนการคิดขั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- _____. (2555). การศึกษาวิทยาศาสตร์ไทย: การพัฒนาภาวะถดถอย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (2562). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.
เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2562 จาก [http://www.web.ses26.go.th/index.php?
module=data](http://www.web.ses26.go.th/index.php?module=data)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ข้อเสนอเชิงนโยบายการ
พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา.

_____. (2556). บทวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการ
พัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค.

ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของ
อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน*

THE EFFECT OF ISOTONIC EXERCISE PROGRAM TO HEALTH STATUS
OF HEALTH VOLUNTEERS IN COMMUNITY

วัลลภา ดิษสระ

Wanlapa Dissara

พิมพ์วรรณ เรืองพุทธ

Pimpawan Rueangphut

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani college of nursing Nakhon Si Thammarat Prabormrajchanok Institute, Thailand

E-mail: wanlapad@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นวิจัยเชิงทดลองแบบวัดก่อนและหลังไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) วัยผู้ใหญ่ตอนปลายที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐานที่อาศัยอยู่ในตำบลนาเคียน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 55 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการเลือกจากผู้ที่มีรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐาน โดยผู้หญิงมีรอบเอวเกิน 80 เซนติเมตร และผู้ชายรอบเอวเกิน 90 เซนติเมตร กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อลดพุงเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมการออกกำลังกายและแบบสอบถามผลจากการใช้โปรแกรมออกกำลังกาย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในแบบสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ได้แก่สถิติ Paired Sample t – test โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า: โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน เมื่อเปรียบเทียบขนาดเส้นรอบเอวก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายตามสมมติฐาน เพื่อพิจารณาขนาดเส้นรอบเอวก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายปรากฏว่าหลังใช้โปรแกรมการออกกำลังกายขนาดเส้นรอบเอวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.482$)

คำสำคัญ: โปรแกรมการออกกำลังกาย, รอบเอวเกินมาตรฐาน, ภาวะสุขภาพ

* Received 19 April 2020; Revised 11 May 2020; Accepted 1 June 2020

Abstract

This research is a pre – test and post – test. No comparison group to study the effectiveness of effects of local exercise programs on health status of public health volunteers in the community. The samples were village health volunteers or VHV. Middle adulthood with waist circumference beyond standard 55 peoples at Nakean subdistrict Nakhon Si Thammarat province. The selection of the sample will be based on the method chosen from those who have waist circumference beyond the standard. Women have waist circumference more than 80 centimeters and men have waist circumference more than 90 centimeters. The experimental group received an exercise program to reduce belly for 12 weeks. The instruments used in the study were the exercise behavior questionnaire and the results from the exercise program. The analysis of data from computer program in descriptive statistics was frequency, percentage, mean, standard deviation and reference statistics was paired Sample t – test. There were statistically significant at the .05 level.

The finding of this research revealed that: local exercise programs on health status of public health volunteers in the community when comparing waist circumference before and after using the hypothesis exercise program. To determine waist circumference before and after using the exercise program. The results show that after the exercise program, the waistline decreased. Significant at .05 level ($t = 2.482$)

Keywords: Exercise Program, Waist Circumference Beyond Standard, Health Status

บทนำ

สุขภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนในการดำรงชีวิต ในปัจจุบันพบว่าภาวะสุขภาพของคนไทยมีแนวโน้มเปลี่ยนไป มีคนเป็นโรคอ้วนและมีภาวะอ้วนลงพุงมากขึ้น ตามรายงานของ Asia Roundtable on Food Innovation for Improved Nutrition (ARoFIIN) ซึ่งเป็นหน่วยงานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะโรคอ้วน ภาวะทุพโภชนาการ และกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) พบว่าประเทศไทยพบความชุกของภาวะโรคอ้วนสูงเป็นอันดับ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ร้อยละ 8.5 โดยมีมาเลเซียเป็นอันดับหนึ่งที่ร้อยละ 13.3 (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2557) ในขณะที่ประเทศไทยมีหนึ่งในต้นทุนโดยรวมของภาวะโรคอ้วน ต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน เมื่อพิจารณาเทียบกับงบประมาณด้านสาธารณสุขในประเทศ (คิดเป็นร้อยละ 3 – 6 ของงบประมาณฯ) แต่มูลค่าผลกระทบของภาวะโรคอ้วนกลับสูงเป็นอันดับ 3 ของภูมิภาคที่ประมาณ 27,000–51,000 ล้านบาทในปี 2559 ต้นทุนเหล่านี้เป็นผลมา

จากการเพิ่มขึ้นของโรคในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวานชนิดที่ 2 โรคเมะเร็ง โรคหลอดเลือดหัวใจและโรคเส้นเลือดในสมองอุดตัน ระดับความสามารถในการทำงานที่ลดลง ตลอดจนการขาดงานอันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยและสุขภาพทรุดโทรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนี้ภาวะโรคอ้วนยังลดประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ป่วยโรคอ้วนในอาเซียน คิดเป็นสัดส่วน 4 – 9 ปีตามค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก ในกลุ่มผู้ป่วยโรคอ้วนเพศชายในประเทศไทยพบการลดลงของจำนวนปีทำงานอันเนื่องมาจากภาวะโรคอ้วนที่ 5 – 10 ปี ผู้หญิงในประเทศไทยเป็นกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบน้อยกว่าผู้ชาย โดยโรคที่เกิดจากภาวะโรคอ้วนลดจำนวนปีทำงานในกลุ่มผู้หญิงกลุ่มนี้ระหว่าง 2 – 7 ปี (วาริรัตน์ พูลเพิ่ม และพรณี บัญชรหัตถกิจ, 2560) ภาวะโรคอ้วนจึงเป็นภัยเงียบที่เป็นอันตรายคุกคามชีวิตประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มวัยทำงานและกลุ่มผู้สูงอายุ จากระบาดวิทยาของโรค พบว่าปัจจัยเสี่ยงสำคัญคือ พฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น การบริโภคอาหารหวาน มัน เค็ม ขาดการออกกำลังกาย มีภาวะเครียดจากภาวะเศรษฐกิจสังคมการเมือง การสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือดและโรคอ้วน (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

การออกกำลังกายเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้ที่เป็นโรคอ้วนลงพุง เนื่องจากจะส่งผลดีต่อทุกระบบของร่างกาย ได้แก่ ระบบกล้ามเนื้อ ระบบหายใจ ระบบประสาท ระบบไหลเวียนโลหิตที่ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกาย ผู้ที่เป็นโรคอ้วนลงพุงควรออกกำลังกายในระดับปานกลางต่อเนื่อง ประมาณวันละ 30 นาที เพื่อให้ร่างกายได้มีการออกแรงรวมทั้งการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ เพื่อให้ข้อต่าง ๆ ยืดหยุ่นได้ดีขึ้นด้วย ซึ่งการออกกำลังกายมีหลากหลายรูปแบบ แต่มีข้อจำกัดได้แก่ค่าใช้จ่ายสูง เสียเวลาเดินทาง การออกกำลังกายเฉพาะที่ด้วยตนเองโดยใช้เก้าอี้ช่วยจึงเหมาะสม สะดวก และประหยัด สามารถทำได้ทั้งที่บ้านและสถานที่ทำงาน อีกทั้งยังช่วยให้กล้ามเนื้อหน้าท้องหดเกร็ง คลายตัว แขน ขามีการขยับเคลื่อนไหวในการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ข้อต่อ เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ

อาสาสมัครสาธารณสุขเป็นภาคประชาชน คนในพื้นที่ของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของหน่วยบริการในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนที่มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนค่อนข้างสูง มีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ และเป็นส่วนสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน จึงสมควรได้รับการส่งเสริมด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ เพื่อเป็นผู้นำสุขภาพ และผลักดันให้คนในชุมชนมีสุขภาพดี ลดภาวะโรคอ้วนลงพุง นำไปสู่การพึ่งตนเองทางสุขภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพทางกายของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของภาวะสุขภาพจิตของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยจับเป็นคู่ (Wilcoxon Matched Pairs Signed – Ranks Test) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคืออาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีภาวะอ้วนลงพุง จำนวน 137 คน

กลุ่มตัวอย่างคือ อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลนาเคียน ที่มีดัชนีมวลกายและรอบเอวเกินกำหนดมาตรฐาน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power 3.1. และมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 55 คน

โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อลดพุง “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” บูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีสมรรถนะแห่งตน (Self – Efficacy Theory) ของแบนดูรา ที่เชื่อว่าหากบุคคลรับรู้ว่าจะตนมีความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและคาดหวังในผลลัพธ์สุขภาพที่ต้องการ บุคคลจะตัดสินใจกระทำพฤติกรรม ดังนั้น หากกลุ่มที่มีภาวะอ้วนลงพุงเชื่อว่าสามารถออกกำลังกายด้วยโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อลดพุง “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” และคาดหวังว่าจะสามารถลดพุงได้จะตัดสินใจออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง โปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อลดพุง “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” ที่บูรณาการเสริมสร้างการรับรู้สมรรถนะแห่งตนซึ่งพัฒนาจาก 4 แหล่ง ตามแนวคิดของแบนดูรา ประกอบด้วย

1.1 การสาธิตการออกกำลังกายเก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า โดยมีกลุ่มผู้วิจัยเป็นต้นแบบในการออกกำลังกายร่วมกับการใช้คำพูดชักจูง พร้อมให้ความรู้และประโยชน์ของการออกกำลังกาย

1.2 การออกกำลังกายเก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า ทำอย่างน้อย 30 นาทีต่อวัน สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพการออกกำลังกายได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 ติดตามผลของโปรแกรมการออกกำลังกายเพื่อลดพุง “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” โดยทางกลุ่มระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยคือ เดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2562 จำนวน

12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ผู้วิจัยจะเข้าร่วมออกกำลังกายกับกลุ่มตัวอย่าง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ตอนที่ 1 ก่อนเข้าโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล ชื่อ – สกุล อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว ความหนาของชั้นไขมัน ความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ ความดันโลหิต ชีพจร เพศ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ โรคประจำตัว อาหารที่ชอบรับประทาน แหล่งสนใจในการออกกำลังกาย วิธีการออกกำลังกาย ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และคำถามแบบปลายเปิด (Open End)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการออกกำลังกาย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด เกี่ยวกับความถี่ของพฤติกรรมการออกกำลังกาย ซึ่งศึกษาจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ

ระดับ 4 หมายถึง ปฏิบัติประจำ

ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยครั้ง

ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยของกรมสุขภาพจิต

51 – 60 คะแนน หมายถึง มีสุขภาพจิตมากกว่าคนทั่วไป (Good)

44 – 50 คะแนน หมายถึง มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป (Fair)

≥ 43 คะแนน หมายถึง มีสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป (Poor)

ตอนที่ 2 หลังเข้าโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป/ผลจากการใช้โปรแกรมการออกกำลังกาย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูล ชื่อ – สกุล อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ค่าดัชนีมวลกาย รอบเอว ความหนาของชั้นไขมัน ความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ ความดันโลหิต ชีพจร ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และคำถามแบบปลายเปิด (Open End)

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยของกรมสุขภาพจิต

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการออกกำลังกาย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 34 ข้อ ซึ่งศึกษาจากตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านอารมณ์และจิตใจ 2) ด้านร่างกาย 3) ด้านสังคม (เพื่อนฝูง) ลักษณะคำถาม เป็นแบบคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นหลังใช้โปรแกรมออกกำลังกาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 พฤติกรรมการออกกำลังกายของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.3 ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิต

คนไทยของกรมสุขภาพจิตของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน ภาวะสุขภาพทางกายได้แก่ ดัชนีมวลกาย เส้นรอบเอว และภาวะสุขภาพจิต ของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ ด้วยสถิติ Wilcoxon t – Test

ผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 87.3 และช่วงอายุ 54 – 60 ปี ร้อยละ 41.8 มีอายุเฉลี่ย 47.7 ปี ชอบรับประทานข้าวแบ่ง คิดเป็นร้อยละ 67.3 มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นแหล่งสนใจในการออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีวิธีการออกกำลังกายด้วยการเดิน คิดเป็นร้อยละ 70.9 รองลงมาแอโรบิก ร้อยละ 7.3

2. จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง มีพฤติกรรมกายออกกำลังกายที่ระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 2.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 2 ทำนออกกำลังกายแต่ละครั้งใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 30 นาทีและข้อ3.ทำนอบอุ่นร่างกายเมื่อเริ่มต้นและผ่อนคลายหลังการออกกำลังกายทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2.84

3. จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความสุขเท่ากับคนทั่วไป ร้อยละ 81.82 ค่าคะแนนเฉลี่ย 55.35 และมีระดับความสุขมากกว่าคนทั่วไป ร้อยละ 18.18 ค่าเฉลี่ยคะแนน 48.00

4. จากผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นหลังจากการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด แยกเป็นรายด้านคือ ระดับความคิดเห็นต่อด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม (เพื่อนฝูง) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนระดับความคิดเห็นต่อด้านร่างกายมีระดับความคิดเห็นมาก ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = .459, $\bar{X} = 4.30$ S.D. = .491 และ $\bar{X} = 4.10$ S.D. = .555) ตามลำดับ

5. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพทางกายของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกาย

กายเฉพาะที่ ผลการวิจัยพบว่าหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ค่าดัชนีมวลกายไม่ลดลง แต่ขนาดเส้นรอบเอวลดลง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบภาวะสุขภาพทางกายของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่

	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	df	Sig. (2 – tailed)
ดัชนีมวลกายก่อน – ดัชนีมวลกายหลัง	.04800	.85943	.11589	.414	54	.680
รอบเอวก่อน – รอบเอวหลัง	1.273	3.803	.513	2.482*	54	.016

6. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของภาวะสุขภาพจิตของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ ผลการวิจัยพบว่าหลังการใช้โปรแกรมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความสุขเท่ากับและมากกว่าคนทั่วไป ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของภาวะสุขภาพจิตของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่

ข้อความ	ก่อนใช้โปรแกรม		หลังการใช้โปรแกรม		t – test
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความสุขมากกว่าคนทั่วไป	54.79	2.68	55.35	3.19	.010
ความสุขเท่ากับคนทั่วไป	47.28	1.64	48	1.41	.023
ความสุขน้อยกว่าคนทั่วไป	42.67	0.58	–	–	.000

อภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่าหลังใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน กลุ่มเป้าหมายมีระดับความคิดเห็นด้านอารมณ์และจิตใจระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 3 การออกกำลังกายทำให้ท่านรู้สึกอารมณ์ดีสดชื่นและข้อ 5.การออกกำลังกายทำให้มีความสุขและสนุกสนาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.44 ด้านร่างกายระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่ 11 กล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้ามีความยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.16

ด้านสังคม (เพื่อนฝูง) ระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 33 สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.31

ในการดำเนินโปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน เพื่อลดพุง โดยใช้ “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” บูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีสมรรถนะแห่งตน (Self – Efficacy Theory) ของแบนดูรา ซึ่งผู้วิจัยเป็นต้นแบบในการออกกำลังกาย “เก้าอี้ขี้พุง 10 ท่า” ร่วมกับการใช้คำพูดชักจูง พร้อมให้ความรู้และประโยชน์ของการออกกำลังกาย 30 นาทีต่อวัน สัปดาห์ละ 3 ครั้ง จะช่วยพัฒนาศักยภาพการออกกำลังกายได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของภาวะสุขภาพทางกายของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนก่อนและหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ผลการวิจัยพบว่าหลังการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ ค่าดัชนีมวลกายไม่ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($T = .414$, $P - Value = .01$) แต่ขนาดเส้นรอบเอวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($T = 2.482$), ($P - Value = .01$) สอดคล้องกับสุนันทา ศรีอุดมและวุฒิชัย ประภาภิตติรัตน์ จากการวิจัยเรื่องประสิทธิผลของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกของผู้สูงอายุที่มีโรคอ้วนลงพุงในเทศบาลตำบลนางลิ้อ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่าค่าดัชนีมวลกาย (BMI) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกของผู้สูงอายุที่มีโรคอ้วนลงพุงลดลงระหว่าง 2.25 กก/ตรม. ถึง 0.20 กก/ ตรม.และรอบเอวหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกของผู้สูงอายุที่มีโรคอ้วนลงพุงลดลง ระหว่าง 4 เซนติเมตร ถึง 2 เซนติเมตร (สุนันทา ศรีอุดมและวุฒิชัย ประภาภิตติรัตน์, 2558)

ภาวะสุขภาพทางจิตของกลุ่มตัวอย่างด้านปัจจัยสนับสนุน ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสุขสูงสุด และด้านสภาพจิตใจ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนความสุขสูงรองลงมาสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับรู้สภาพที่เป็นสุขของจิตใจตนเอง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสุขรายข้อในด้านสภาพจิตใจ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้สึกพึงพอใจในชีวิต ไม่รู้สึกผิดหวังในตัวเอง หรือเบื่อหน่ายต่อการดำเนินการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนการรับรู้สภาพที่เป็นทุกข์ของจิตใจตนเอง เมื่อมีความทุกข์ใจเกิดขึ้นกลุ่มตัวอย่างสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีปัจจัยสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ โดยร้อยละ 85 รับรู้ว่ามีรายได้อีกพอเพียงพอ ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบประเมินดัชนีชี้วัดความสุขคนไทยฉบับสั้นหรือดัชนีชี้วัดสุขภาพ จิตคนไทย (TMHI – 15: ฉบับใหม่) พบว่าระดับความสุขของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.82 มีความสุขเท่ากับคนทั่วไป ร้อยละ 18.18 มีความสุขมากกว่าคนทั่วไป (กรมสุขภาพจิต, 2545)

นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหา มีผลช่วยอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนมีสัมพันธภาพที่เหมาะสม และทำ

ให้อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน มีสภาวะทางร่างกายและสภาวะทางจิตที่ดี ดังนั้นการมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น บุคลากรทีมสุขภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหารูปแบบต่าง ๆ ในการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมแก่อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนเพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนมีความพึงพอใจ การส่งเสริมสุขภาพกายจิต และสังคมของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ เป็นแกนนำทางด้านสุขภาพและเป็นแบบอย่างในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งนี้รูปแบบกิจกรรมดังกล่าวต้องสอดคล้องกับความต้องการหรือความพึงพอใจของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมการออกกำลังกายเฉพาะที่ต่อภาวะสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนสามารถช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ปรับตัวแก้ปัญหา สร้างสรรค์ทำงานได้ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ การออกกำลังกายช่วยฟื้นฟูอาการที่คิดว่าตัวเองไร้ค่า ไร้ประสิทธิภาพ ออกกำลังกายแม้เพียงนิดก็ช่วยให้มองตัวเองดีขึ้น เห็นคุณค่าในตัวเอง และคิดที่จะทำตัวให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เป็นแกนนำด้านสุขภาพและเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน การวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างน้อย ทำให้ผลการศึกษายังไม่สามารถอ้างอิงไปสู่ประเด็นภาวะสุขภาพทางร่างกายและภาวะทางจิตของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนได้มากนัก การนำผลการวิจัยไปใช้จึงควรระมัดระวังหาก จะอ้างอิงไปสู่ประชากร อย่างไรก็ตามหากจะนำโปรแกรมการออกกำลังกาย “เก้าอี้ยี่สิบ 10 ท่า” ไปใช้ในชุมชน ควรจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการออกกำลังกายประจำสัปดาห์สลับกับการออกกำลังกายตามบริบทของพื้นที่ ที่มีอยู่เดิม เช่น การรำไม้พลองและการเต้นบาสโลบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแบบนี้บ่อย ๆ และต่อเนื่อง
2. ควรเพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรม
3. ควรเพิ่มพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เพียงพอแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2545). วิสัยทัศน์กรมสุขภาพจิต: โดย นพ.เกียรติภูมิ วงศ์รจิต อธิบดีกรมสุขภาพจิต. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.dmh.go.th/test/qtest/>
- วาริรัตน์ พูลเพิ่ม และพรณิบัญญัติถกกิจ . (2560). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมกับความฉลาดทางสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักเพื่อการป้องกันโรคอ้วนของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารสุขศึกษา, 40(2), 103-115.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (2557). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย สุขภาพเด็กครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟิก แอนด์ดีไซน์.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอโมชั่น อาร์ต จำกัด.
- สุนันทา ศรีอุดมและวุฒิชัย ประภาภิตติรัตน์. (2558). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการออกกำลังกายแบบ แอโรบิกของผู้สูงอายุที่มีโรคอ้วนลงพุงในเทศบาล ตำบลนางลือ อำเภอมือง จังหวัดชัยนาท. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2562 จาก <http://gs.nsrui.ac.th/files/1/136A1.pdf>

ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2*
TEACHER'S OPINION TOWARDS ACADEMIC ADMINISTRATION
PERFORMED BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE
NAKONRACHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ธิดารัตน์ วรรณพันธ์

Thidarat Wannaphan

สมหญิง จันทฤทธิ์

Somying Chuntarutha

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: thidaratwanaphan2521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำนวน 5 ด้านได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการ นิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำนวน 108 คน ได้จากการใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นทำ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่ม แบบชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า (t – test) ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูต่อ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและการ เทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

* Received 20 April 2020; Revised 5 May 2020; Accepted 1 June 2020

จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา พบว่าโดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน
คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ครู

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine and to make a comparison of the teachers' opinion towards the academic administration performed by the school administrators under the Nakonrachasima Primary Educational Service Area Office 2 in 5 aspects including school – based curriculum development, measurement and evaluation and credit transfer, research for educational quality development, educational supervision and development of internal quality assurance system and educational standards. By using the table of random number of Krejcie and Morgan to determine the sample size and using proportionate stratified random sampling, the research selected the study sample who were the teachers of the schools under the Nakonrachasima Primary Educational Service Area Office 2, totaling 108 teachers. The instrument used for collecting the data was a 5 – point rating scale with the reliability of .99. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, standard deviation and t – test. The research results revealed that 1) according to the teachers' opinion, the academic administration was performed by the school administrators under the Nakonrachasima Primary Educational Service Area Office 2 at high level in whole and in part. The listed mean scores in order from the highest to the lowest included development of internal quality assurance system and educational standards, school – based curriculum development, and evaluation and credit transfer, educational standards and research for educational quality development and 2) the comparison results showed that, as classified by teacher's work experience and educational level, the teachers' opinion towards the academic administration performed by the school administrators under the Nakonrachasima Primary Educational Service Area Office 2 was not different in whole and in part.

Keywords: Academic Administration, School Administrators, Teachers

บทนำ

ในการจัดการศึกษาทุกระดับ งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการบริหารการศึกษาก็เพื่อตอบสนองความสำเร็จของผลงานทางวิชาการหรือการเรียนการสอนโดยจุดมุ่งหมายของการบริหารงานวิชาการอยู่ที่การสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และคุณสมบัติที่ต้องการ ดังนั้น การบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในงานวิชาการเพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 เช่นเดียวกัน และในหมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ระบุไว้ใน มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน และกระบวนการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน บทบาทสำคัญของสถานศึกษาต้องยึดหลักตอบสนองต่อผู้เรียน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอน ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เหมาะสมกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน มุ่งเน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และพฤติกรรมกรเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม วัตถุประสงค์และประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับระดับและรูปแบบการจัดการศึกษา

สถานศึกษามีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ การที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จะเห็นว่าคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จและการที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานด้านวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องสามารถปฏิบัติงานและบริหารงานได้ประสบผลสำเร็จ โดยยึดถือแนวคิดความเชื่อที่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้จัดการทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแม่บทของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในส่วนของการพัฒนาตนเองและการพัฒนาในรูปแบบอื่น ๆ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาและความคาดหวังของสังคม ซึ่งผู้บริหาร

สถานศึกษาจะบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถใช้กลวิธีหรือเทคนิคที่จะสร้างผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจคิดค้นดัดแปลงวิธีการทำงานให้ได้ผลดีอยู่เสมอ (สมใจ ลักษณะ, 2549) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหาแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานและเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะให้ความสำคัญต่อการรับบริการ การบริหารจัดการต้องอาศัยวิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการบริหารการศึกษาจึงจะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพส่งผลต่อการมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารที่จะอำนวยความสะดวกให้กิจการทุกอย่างดำเนินการไปตามแผนงานของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นงานที่สำคัญมากและเป็นหัวใจของการบริหารงานทั้งหมด ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนักในการมีส่วนร่วมเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนร่วมคิดร่วมทำในการทำงานเป็นทีม ต้องได้รับการเตรียมความพร้อมมองเห็นคุณค่ามีความรู้ความเข้าใจตลอดถึงการติดตามกำกับดูแลการดำเนินงานในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (อิลฮาม อาเก็ม, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ซึ่งจัดการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสิ้น 176 โรงเรียน จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O – NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 3 วิชา ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.65 วิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.83 วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.71 มีเพียงวิชาภาษาไทยที่มีผ่านเกณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.61 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O – NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 จำนวน 3 วิชา ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.28 วิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 36.43 วิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 29.10 มีเพียงวิชาภาษาไทยที่มีผ่านเกณฑ์มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 55.54 (สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561) และนอกจากนี้ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำซึ่งเป็นผลมาจากการขาดประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สถานศึกษายังไม่ได้ดำเนินการพัฒนางานด้านวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น

จากความเป็นมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 เพื่อนำผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำมาปรับปรุงพัฒนา หรือสนับสนุนการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้นำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง อำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ตามขั้นตอนโดยลำดับดังนี้

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลาง ในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลางในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 108 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ ตารางของเครจซี่ มอร์แกน (Krejcie. R. V. & Morgan, E. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert, R. โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด (Likert, R., 1967)

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยขอคำแนะนำ คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละด้านเกี่ยวกับการ บริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำ

แบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง ของข้อคำถามในแต่ละข้อ เพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไข โดยมีเนื้อหาครอบคลุมและถูกต้องแล้ว ไปทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษา ในศูนย์เครือข่าย โซนชัย 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ Cronbach, L. J. มีค่าเท่ากับ .99 เมื่อแบบสอบถามผ่านการหาคุณภาพแล้ว จึงนำไปใช้เป็นแบบสอบถามฉบับจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป (Cronbach, L. J., 1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้บริหารของโรงเรียนขนาดกลาง ในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำนวน 7 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลจากนั้นนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง ในอำเภอหนองบุญมาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับนัดหมายที่จะมาเก็บ 2 สัปดาห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของครูในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและระดับการศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC หาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์และแอลฟา (α – Coefficient) ของครอนบาช สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสถิติ t – test Independent

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ระดับและอันดับความคิดเห็นของครู ต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2					
ข้อ		$\bar{X}$	SD	ระดับ	อันดับที่
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.30	0.69	มาก	2
2	ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบ โอนผลการเรียน	4.30	0.69	มาก	2
3	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.12	0.78	มาก	4
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.23	0.72	มาก	3
5	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	4.39	0.67	มาก	1
รวม		4.27	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และรองลงมาได้แก่ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) และด้านการวัดผลและประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) และความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ต่ำสุดใน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ประสบการณ์ทำงาน	n	$\bar{X}$	SD.	t	Sig.
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	น้อยกว่า10 ปี	56	4.29	0.54	0.30	0.76
		10 ปีขึ้นไป	52	4.32	0.62		
2	ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน	น้อยกว่า10 ปี	56	4.17	0.60	0.70	0.49
		10 ปีขึ้นไป	52	4.10	0.73		
3	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ	น้อยกว่า10 ปี	56	4.17	0.60	0.70	0.49

	การศึกษา	10 ปีขึ้นไป	52	4.10	0.73		
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	น้อยกว่า10ปี	56	4.27	0.59	0.77	0.45
		10 ปีขึ้นไป	52	4.18	0.68		
5	ด้านการพัฒนาระบบการ	น้อยกว่า10 ปี	56	4.37	0.59		
	ประกันคุณภาพภายในและ	10 ปีขึ้นไป	52	4.36	0.61	0.09	0.93
	มาตรฐานการศึกษา						
รวม		น้อยกว่า10 ปี	56	4.25	0.54		
		10 ปีขึ้นไป	52	4.20	0.64	0.44	0.66

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ ในภาพรวม และรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	SD.	t	Sig.
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ปริญญาตรี	85	4.32	0.55	0.48	0.63
	สถานศึกษา	ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.25	0.69		
2	ด้านการวัดผลประเมินผล	ปริญญาตรี	85	4.13	0.64	0.22	0.82
	และการเทียบโอนผลการเรียน	ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.10	0.76		
3	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา	ปริญญาตรี	85	4.13	0.64	0.22	0.82
	คุณภาพการศึกษา	ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.10	0.76		
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	ปริญญาตรี	85	4.26	0.62	0.86	0.28
		ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.10	0.68		
5	ด้านการพัฒนาระบบการ	ปริญญาตรี	85	4.40	0.59	1.10	0.28
	ประกันคุณภาพภายใน	ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.25	0.60		
	และมาตรฐานการศึกษา						
รวม		ปริญญาตรี	85	4.25	0.57	0.65	0.52
		ปริญญาโทขึ้นไป	23	4.16	0.67		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 มีประเด็นสำคัญ อภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 มีการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ มีแผนการนิเทศ มีการจัดทำหลักสูตร และเอกสารหลักสูตรสำหรับครูเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการเรียน การสอน มีการตรวจแผนการสอน และบันทึก การสอนของครู มีการทำผลการประเมินแสดง ความก้าวหน้าของนักเรียนทุกชั้น ทุกกลุ่ม ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิล ทิมมา ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร ในการนิเทศภายในด้านวิชาการกับขวัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศ ภายในด้านวิชาการโดยรวมและ ในแต่ละงานอยู่ในระดับมาก (ถวิล ทิมมา, 2558) และเชอไร กนก กังวานโรจน์ ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานตาม กระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8 ตาม ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (เชอไร กนก กังวาน โรจน์, 2552)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 ในภาพรวม ระหว่างกลุ่ม ประสิทธิภาพทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ที่มีประสิทธิภาพทำงานต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันใน ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ด้านงานนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งวรเวทย์ เป้นนอก ได้ศึกษา การใช้อำนาจและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผลวิจัยพบว่า การใช้อำนาจและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรเวทย์ แป้นนอก, 2558) และสอดคล้องกับสมชาย คำปลิว ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามภาระงานการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การแนะนำการศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสูงสุด และรองลงมา คือ การนิเทศการศึกษา โดยครูผู้สอนที่มีเพศอายุ และประสบการณ์ในการสอนต่างก็มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน (สมชาย คำปลิว, 2559)

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านงานนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีการศึกษาทั้งสองระดับมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แอูไร กนกกังวานโรจน์ ได้ศึกษา การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านการนิเทศการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีเพศ และวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน (แอูไร กนกกังวานโรจน์, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ใน 5 ด้านภาพรวมพบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อนำความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษามาเปรียบเทียบ ซึ่งผลการเปรียบเทียบโดยรวม ระหว่างกลุ่มประสบการณ์

ทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า ไม่แตกต่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกโรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่องานวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาเป็นลำดับแรกจึงส่งผลต่องานวิชาการในด้านอื่น ๆ เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดหากผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงถือได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาผู้บริหารต้องใส่ใจและตระหนักในภารกิจ รู้จักปรับปรุงตนเอง รู้และเข้าใจงานวิชาการอย่างถ่องแท้รวมทั้งพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้าทันต่อการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังจะได้รับความไว้วางใจการยอมรับนับถือจากชุมชนสังคมอันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองและส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตร และควรจัดประชุมครูและผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเหมาะสม
2. ผู้บริหารควรมีการกำกับ ติดตาม คุณภาพการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนให้คุณภาพ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์แบบฟอร์มเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้ในการวัดผลประเมินผล
3. ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครู ในการอบรมวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศตามแผนงาน และโครงการที่กำหนดตามปฏิทินปฏิบัติงาน ควรมีการจัดให้มีเครื่องมือ วัสดุ เอกสาร ที่จำเป็นสำหรับการนิเทศและควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ
5. ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองและส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนทางและวิธีการประกันคุณภาพที่มีความชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญไกร กนกกังวานโรจน์. (2552). การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 8. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถวิล ทิมมา. (2558). บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในด้านวิชาการกับขวัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี. ใน

- วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม
กรุงเทพ.
- วรเวทย์ แป้นนอก. (2558). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจกับประสิทธิผลการ
บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมใจ ลักษณะ. (2549). การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร: เพิ่ม
ทรัพย์.
- สมชาย คำปลิว. (2559). บทบาทของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้น
พื้นฐานระดับมัธยมศึกษา อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียน
มัธยมศึกษา พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อิสยาม อาเก็ม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). New York:
Harper & Collins.
- Krejcie. R. V. & Morgan, E. W. (1970). Determining sample size for research .
Education and Psychological Measurement, 30(10), 608.
- Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw – Hill.

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษายโสธร เขต 1*

DEVELOPING A GUIDELINES PARTICIPATORY MANAGEMENT BY
USING COMMUNITIES AS THE BASE FOR SMALL SCHOOLS UNDER
THE OFFICE OF YASOTHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

ธีรกุล พงษ์จงมิตร

Teeragul Pongjongmit

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: teeragul.bo@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 และ 2) พัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 256 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขต

* Received 22 April 2020; Revised 15 May 2020; Accepted 1 June 2020

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า มีทั้งหมด 6 ด้าน 30 แนวทาง ได้แก่ การสร้างองค์กรประชาชน มี 5 แนวทาง การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน มี 5 แนวทาง การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มี 5 แนวทาง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มี 5 แนวทาง การกำหนดกรอบกิจกรรม มี 5 แนวทางและการติดตามประเมินผล มี 5 แนวทางและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

This research was intended to 1) to study current and desirable situations of the Participatory management by using communities as the base for small schools under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 and 2) to develop a Guideline of participatory management by using communities as the base for small schools under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 The data were collected from 256 people including administrators, teachers and chairman school, selected by stratified random sampling method and 5 qualified persons. The instruments used in this research were questionnaires, an interview form and an evaluation form. The statistics used in analyzing the data were percentage, mean and standard deviation.

The research results were as follows: 1) The current situations of the participatory management by using communities as the base for small schools under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 as the whole were at the high level. The desirable situations of the Participatory management by using communities as the base for small schools under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 as the whole were at the highest level. 2) The developing a guidelines Participatory management by using communities as the base for small schools under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 participated in 6 areas consisted of 30 approaches in total. These include 5 approaches for creating a population organization, 5 approaches for creating a communication network, 5 approaches for training for population organizations, 5 approaches for appointment of the board, 5 approaches for defining the activity framework, and 5 approaches for monitoring and evaluation. Assessing the suitability and feasibility as the whole were at the highest level.

Keywords: Developing A Guidelines, Participatory Management, Communities as The Base

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญ ความมั่นคง ความสุขของสังคมโดยรวม การจัดการศึกษาของไทยในระยะแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีจุดเริ่มต้นในการนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา คือการปฏิรูปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย การกำหนด นโยบายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา องค์กรรัฐและเอกชน มีส่วนรับผิดชอบในการศึกษาและตรวจสอบการจัดคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาทุกแห่ง นอกจากนี้การจัดการศึกษายังเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล อันเป็นรากฐาน ในการพัฒนาคุณภาพประชากร การจัดการศึกษา เพื่อให้สนองความต้องการของชุมชนนั้นรัฐได้ กำหนดนโยบายให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) นอกจากนั้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือว่าเป็นกฎหมายที่วางแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรมฉบับแรกโดยมุ่งเน้นความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นฐาน (School and Community Based Management – SCBM) กล่าวคือ ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมของชุมชน การกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ โดยได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาอันจะนำไปสู่การปฏิรูประบบบริหารจัดการจากแบบเดิมที่เน้นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางไปสู่การบริหารแบบกระจายอำนาจ โดยเฉพาะ มาตรา 39 กำหนดสาระสำคัญให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหาร งานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายสติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นฐาน (School and Community Based Management – SCBM) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการจัดการด้านวิชาการ การจัดการด้านการเงินหรืองบประมาณ การจัดการด้านงานบุคคล

และการจัดการทั่วไปซึ่งกลายเป็นกระแสสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในหลายประเทศทั่วโลก แสดงให้เห็นว่ามีการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้กันอย่างแพร่หลาย จึงน่าจะเป็นข้อสมมติฐานที่ดีว่าการบริหารโดยรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่มีความเหมาะสมในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี (วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และเฉลิมชัย หาญกล้า, 2546) โดยในการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนหลายประการ คือ บริบทของชุมชนที่มาจากอุดมการณ์การพัฒนาประเทศ นโยบายในการจัดการศึกษา และเงื่อนไขสำคัญในชุมชนหลายประการ เช่น เงื่อนไขทางด้านพื้นฐานความคิดของคนในชุมชน ซึ่งได้แก่ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนในชุมชน ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายทอดการเรียนรู้การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู กลุ่มวิทยากรภายนอก กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาของชุมชนที่จะเป็นแหล่งความรู้ให้บริการแก่ชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนก็ให้การสนับสนุนโรงเรียนทางด้านต่าง ๆ เช่น เป็นองค์กรในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งอบรมในชุมชน เป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนให้ข้อมูลแก่ชุมชน โรงเรียนจึงตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนในการกำหนดเป้าหมาย นโยบายและทิศทางของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้ มีอำนาจและนำไปสู่ความรับผิดชอบเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเปิดโอกาสใหม่การดำเนินกิจกรรม ที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

จากสภาพปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ของรายงานประจำปีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าสภาพปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาตามบทบาทและหน้าที่ บางส่วนยังไม่รับบทบาทหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วม ว่าตนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างไรบ้าง และสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาน้อยมาก จึงทำให้การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ยังขาดความชัดเจน ในการร่วมพัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคมและประเทศชาติต้องการ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างจริงจังการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาในส่วนโครงสร้างเป็นไปตามระเบียบ

ที่กำหนดแต่ในการปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษา ยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่าการที่จะไปมีส่วนร่วม กำหนดนโยบายและการร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะหนึ่งในคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 1 เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ย่อมจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาได้อีกทางหนึ่ง โดยสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 765 คน จาก 125 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหาร 125 คน ครู 515 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 125 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 กำหนดขนาดตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด 765 คน โดยใช้ตารางจี้และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 256 คน จำนวน 125 โรงเรียน แยกออกเป็น 3 กลุ่ม ตามตำแหน่งของการทำงานเป็น ผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา กำหนด สัดส่วนของตำแหน่งโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตำแหน่งการทำงาน และทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลากแบบไม่ ใส่คืน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมี ส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item of Congruence: IOC) ตั้งแต่ .60 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึง ประสงค์ อยู่ระหว่าง .299 – .830 และ .407 – .824 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง ฉบับของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ .971

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 256 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน (Priority Needs Index) โดยวิธีการที่หาค่าผลต่าง I – D แล้วหาร ด้วยค่า D

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจัดลำดับ ความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร PNI modified (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550)

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ดรรชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 1

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 3 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบุคลากรศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน สถานที่ทำงาน สถานที่สัมภาษณ์ วันที่ให้สัมภาษณ์ และเวลาในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามองค์ประกอบหลัก และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ กำหนดนัดหมาย วัน เวลา และขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยทำการจดบันทึกไว้ทุกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็น และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและทำการนัดหมายวัน และเวลาสำหรับการประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การสร้างองค์กรประชาชน	3.75	0.84	มาก	4.73	0.51	มากที่สุด
2. การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน	3.63	0.90	มาก	4.75	0.50	มากที่สุด
3. การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน	3.54	0.81	มาก	4.72	0.52	มากที่สุด
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	3.86	0.82	มาก	4.76	0.53	มากที่สุด
5. การกำหนดกรอบกิจกรรม	3.57	0.86	มาก	4.74	0.49	มากที่สุด
6. การติดตามประเมินผล	3.81	0.83	มาก	4.77	0.48	มากที่สุด
รวม	3.69	0.84	มาก	4.75	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การสร้างองค์กรประชาชน การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การกำหนดกรอบและการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 โดยรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การติดตามประเมินผล การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน กำหนดกรอบกิจกรรม การสร้างองค์กรประชาชนและการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 รายด้าน

องค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	D	I	PNIModified	ลำดับ
1. การสร้างองค์กรประชาชน	3.75	4.73	0.27	4
2. การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน	3.63	4.75	0.31	3
3. การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน	3.54	4.72	0.34	1
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	3.86	4.76	0.24	6
5. การกำหนดกรอบกิจกรรม	3.57	4.74	0.33	2
6. การติดตามประเมินผล	3.81	4.77	0.26	5

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน การกำหนดกรอบกิจกรรม การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การสร้างองค์กรประชาชน การติดตามประเมินผลและ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายข้อ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายข้อ

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การสร้างองค์กรประชาชน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.92	0.18	มากที่สุด
2. การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน	4.96	0.09	มากที่สุด	4.88	0.27	มากที่สุด
3. การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน	4.88	0.27	มากที่สุด	4.80	0.38	มากที่สุด
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	4.84	0.29	มากที่สุด	4.76	0.47	มากที่สุด
5. การกำหนดกรอบกิจกรรม	4.92	0.18	มากที่สุด	4.80	0.31	มากที่สุด
6. การติดตามประเมินผล	4.88	0.27	มากที่สุด	4.84	0.36	มากที่สุด

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
โดยรวม	4.91	0.18	มากที่สุด	4.83	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การสร้างองค์กรประชาชน การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การกำหนดกรอบกิจกรรม และการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษามีการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกับชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และเห็น ความสำคัญการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาบูรณาการในการจัดการ เรียนการสอนแต่ชุมชนและสถานศึกษายังไม่เห็นถึงความจำเป็นของการฝึกอบรมให้องค์กร ประชาชนสอดคล้องกับงานวิจัยของยุยง บัวสาย ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาค้นคว้าสภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไป น้อย ดังนี้ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการ บริหารงานบุคคล และด้านการบริหารวิชาการ (ยุยง บัวสาย, 2556) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของธนวัฒน์ บุญทวี ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาล ตำบลแม่เฒ่า (บ้านเด่น) อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์ (AIC: Appreciation Influence Control) พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียน งานด้านวิชาการ โดยภาพรวมชุมชน

มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้านวิชาการโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก งานด้านงบประมาณ โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้านบุคลากร โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก งานบุคคลโดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านงานบุคคลโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง งานบริหารทั่วไป โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้านบริหารทั่วไป โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก (ธนวัฒน์ บุญทวี, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล จันดา ที่ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการบริหารสำหรับ สถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารงานบริหารทั่วไปแบบมีส่วนร่วม และการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม (เฉลิมพล จันดา, 2560)

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การติดตามประเมินผล การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายในการ ติดต่อสื่อสารกัน การกำหนดกรอบกิจกรรม การสร้างองค์กรประชาชน และการจัดฝึกอบรมให้ องค์กรประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาและชุมชนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ได้ตระหนักถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่จะ ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัด ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนที่จะช่วยให้การบริหารงาน ในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องมีความต้องการที่จะพัฒนาการบริหารแบบ มีส่วนร่วมในสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรีธิวา โสภาก ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้คือ ข้อที่มีระดับความต้องการ สูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในงานงบประมาณ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในงานบริหาร งานบุคคล การมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไป และข้อที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านวิชาการ (จันทรีธิวา โสภาก, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล จันดา ที่ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมในการบริหารสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับ

คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารงานบริหารทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม และด้านการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม (เฉลิมพล จันดา, 2560)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 พบว่าแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีทั้งหมด 6 ด้าน 30 แนวทาง ได้แก่ การสร้างองค์กรประชาชน มี 5 แนวทาง การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน มี 5 แนวทาง การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชนมี 5 แนวทาง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มี 5 แนวทาง การกำหนดกรอบกิจกรรม มี 5 แนวทางและการติดตามประเมินผล มี 5 แนวทาง และผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของการมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยได้นำ ข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติดี ฝานวนกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ซึ่งสอดคล้องกับ Becerra, G.V. ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง บทบาทความเข้าใจระหว่าง ผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชน พบว่าการตัดสินใจ ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจโครงการทางการศึกษา ตามหน้าที่บทบาทและนโยบายที่ตกลงกันไว้ และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารจะต้องเข้าใจ เกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนอีกทั้งจะต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส ทศนคติ ไปทางที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของชุมชนหรือประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจจะต้อง มีการฝึกอบรมและเตรียมการก่อนพอสมควรผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตัวเองและไม่ควร ที่จะคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับสูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง (Becerra, G.V., 1974) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย ศาลาจันทร์ ที่ได้ทำการวิจัย การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการมี

ส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ จำนวน 12 รายการ ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ 4 รายการ ด้านการดำเนินงาน 4 รายการ ด้านการประเมินผล 4 รายการ (ชาญชัย ศาลาจันทร์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน 30 แนวทาง ได้แก่ การสร้างองค์การประชาชน มี 5 แนวทาง การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน มี 5 แนวทาง การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มี 5 แนวทาง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มี 5 แนวทาง การสำหนดยกรอบกิจกรรม มี 5 แนวทางและการติดตามประเมินผล มี 5 แนวทาง จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และยังพบว่าด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มีลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1
2. ควรวิจัยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยวิจัยเชิงเปรียบเทียบแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยในการบริหารที่แตกต่างกัน
3. ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธา เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ธิดา โสภาก. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เฉลิมพล จันดา. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาญชัย ศาลาจันทร์. (2559). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ธนวัฒน์ บุญทวี. (2558). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาล ตำบลแม่เฒ่า (บ้านเด่น) อำเภอแม่เฒ่า จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์ (AIC : Appreciation Influence Control). ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ยงยุทธ บัวสาย. (2556). สภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และเฉลิมชัย หาญกล้า. (2546). คุณภาพ: ความสำเร็จที่ต้องเริ่มจากภายในสถานศึกษา. วารสารข้าราชการครู, (23), 36-43.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1. (2561). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ยโสธร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Becerra, G. V. (1974). Role perceptions of administrators and community representatives in participatory decision making. *Dissertation Abstracts International*, 34(4), 6887-A.

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดวัณโรคปอดในผู้ป่วยรายใหม่

อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*

FACTOR ASSOCIATED TO PULMONARY TUBERCULOSIS AMONG NEW CASES SONGPHINONG DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE

ชูชาติ คุธนะวนิชพงษ์

Choochat Koothanawanichphong

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสองพี่น้อง

Songphinong District Health Office, Thailand

E-mail: moodangchoo2511@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาแบบภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้รับการคัดกรองจากโครงการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคเชิงรุกในปี พ.ศ. 2562 และมีผลการตรวจเสมหะด้วยกล้องจุลทรรศน์พบเชื้อวัณโรคที่อยู่ในเสมหะ ตั้งแต่ 1+ ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มสลากรายง่าย จำนวน 113 คน เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และหาความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า: กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับปานกลางหรือพอใช้เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติเพื่อการมีสุขภาพที่ดีแก่ตนเองได้ถูกต้องบ้าง สามารถหาข้อมูลและบริการสุขภาพจากหลายแหล่งที่น่าเชื่อถือได้แต่ยังไม่ถูกต้องทั้งหมด รู้และเข้าใจข้อมูลสุขภาพของตนเองบ้าง หากต้องตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพสามารถทำได้ในบางเรื่อง โดยที่ยังไม่กล้าซักถามบุคลากรทางสุขภาพเพื่อความเข้าใจของตนเองมากขึ้น มีการวางแผนในการปรับเปลี่ยนสุขภาพไว้บ้าง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพและสามารถชักนำผู้อื่นทำตามได้บางครั้ง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและการเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานร่วมที่สัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้นความรอบรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างจึงควรได้รับการพัฒนา โดยจัดกิจกรรมการป้องกันวัณโรคเชิงรุกให้สอดคล้องตามวิถีชุมชน ควรพัฒนาชุดความรู้หรือสื่อให้มีตัวอักษรขนาดใหญ่และมองเห็นชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้แผนภาพประกอบ ตลอดจนควรเพิ่มพูนความรู้ด้านวัณโรคในกลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้ป่วยเบาหวาน

คำสำคัญ: วัณโรคปอด, ผู้ป่วยรายใหม่, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

* Received 19 April 2020; Revised 8 May 2020; Accepted 4 June 2020

Abstract

This Cross – sectional Study aimed to describe the factors related and the level of Health Literacy (HL) of new cases with lung tuberculosis and to explain the relation of health literacy and the factors related included age, status, education level, occupation, and diabetes mellitus of tuberculosis. patients in the Intensive Treatment Stage. The participants consisted of 113 pulmonary tuberculosis patients living in the stage of Intensive Treatment at Songphinnong district, Suphanburi province. Those had been a computerized simple random sampling and data collection using questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics and Chi – square.

Findings showed that: pulmonary Tuberculosis patients treated with the Intensive Treatment Stage had a low level of health literacy. They were a poor health literacy group that could not have good health behaviours. The participants could not able to access to care service, understand the health care information, be confident in asking some questions regarding health problems to health care providers, be interested in their health behaviours, and plan for modifying their behaviours. The relations of those demographics presented that correlated significantly with health literacy at .05. Therefore, health care providers should enhance health knowledge and literacy for these participants. Especially, older persons should be provided effective tuberculosis information with good and easy designs, large and clear font, and used general words to clear understanding.

Keywords: Pulmonary Tuberculosis, New Cases, Health Literacy

บทนำ

วัณโรค (Tuberculosis; TB) เป็นโรคติดต่อที่สำคัญทางสาธารณสุขทั่วโลกและเป็นสาเหตุการตายอันดับต้น ๆ ของโรคติดต่อทั้งหมด ในปีพ.ศ. 2560 มีรายงานผู้เสียชีวิตทั่วโลกจำนวนมากถึง 1.7 ล้านคน (MacNeil, A. et al, 2019) สอดคล้องกับข้อมูลวัณโรคในประเทศไทย พบว่า มีอัตราการติดเชื้อวัณโรคในผู้ป่วยรายใหม่ทั้งเป็นผู้ป่วยทั่วไปและกลับเป็นซ้ำประมาณ 119,000 คนต่อปี (สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค, 2559) และจากผลการดำเนินงานค้นหาผู้ป่วยวัณโรคเชิงรุกในพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559, 2560 และ 2561 พบอัตราป่วยเท่ากับ 104.27, 90.16 และ 108.97 ต่อประชากรแสนคนซึ่ง

แนวโน้มเพิ่มขึ้น (กองนวัตกรรมการและวิจัย (กนว.), 2562) แต่กลับพบการขึ้นทะเบียนรักษา วัณโรคเพียง 70,114 คนเท่านั้น (สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค, 2559) การไม่เข้าสู่ระบบหรือ เข้าไม่ถึงการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอด ทำให้ความเสี่ยงของการแพร่กระจายเชื้อไปยังบุคคล กลุ่มเสี่ยงอื่น ๆ สูงขึ้นและนำไปสู่การเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กับ การติดเชื้อวัณโรครายใหม่และการเสียชีวิตของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ คือ อายุที่มากกว่า 65 ปี (เจริญศรี แซ่ตั้ง, 2017) น้ำหนักตัวน้อยและมีโรคร่วมอื่น ๆ เช่น โรคเบาหวาน (สมพร ขามรัตน์ และคณะ, 2015) เนื่องจากผู้สูงอายุที่ผอมและมีโรคเบาหวานร่วมมักพบ ภาวะแทรกซ้อนจากที่รุนแรงได้ง่าย เนื่องจากการทำงานของระบบทางเดินหายใจและระบบ ภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพลดลง สอดคล้องผลการศึกษาของ เสถียร เชื้อลี พบว่า โรคเบาหวาน เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อวัณโรคของผู้ป่วยรายใหม่และเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตที่สูงกว่า ผู้ที่ไม่เป็นเบาหวาน 3 เท่า (เสถียร เชื้อลี, 2561); (เจริญศรี แซ่ตั้ง, 2017); (Alavi-Naini, R. et al., 2013)

การติดเชื้อในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรครายใหม่และอัตราตายมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ ด้านสุขภาพ (McDonald, M. & Shenkman, L., 2018) สอดคล้องกับผลการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยวัณโรคปอดร้อยละ 29 มีความรู้ด้านสุขภาพระดับค่อนข้างต่ำโดยไม่ทราบเลยว่า การไอเป็นอาการสำคัญของวัณโรคปอด และหากตนเองติดเชื้อวัณโรคจะสามารถแพร่กระจายเชื้อ สู่บุคคลอื่นได้ (Penaloza, R. et al., 2019) และสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศอินเดีย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินเรื่องวัณโรคมาก่อนเลย มีเพียงคนที่รู้หนังสือร้อยละ 8 เท่านั้นที่รู้ว่าการไอเป็นอาการของวัณโรค (Muniyandi, M. et al., 2015) การขาดความรู้ ด้านสุขภาพจึงทำให้ผู้ป่วยเข้าสู่การวินิจฉัยโรคที่ล่าช้า (กมล แก้วกิตติณรงค์ และคณะ, 2019) เมื่อการดำเนินของโรครุนแรงและลุกลามมากขึ้น การรักษาด้วยยาจึงอาจตอบสนองได้ไม่ดี เท่าที่ควร เกิดภาวะแทรกซ้อนหลายสาเหตุ เช่น มีการติดเชื้อปอดอักเสบที่รุนแรงและมีภาวะ ทางเดินหายใจล้มเหลวเฉียบพลัน (อัจฉรา รอดเกิด, 2562) มีรายงานว่าผู้ป่วยที่เสียชีวิตบาง รายยังไม่ได้เริ่มให้ยาวัณโรคด้วยซ้ำ (Alavi-Naini, R. et al., 2013) การมีความรู้ด้าน สุขภาพในระดับจำกัดในช่วงของการรักษาในระยะเข้มข้น อาจทำให้ความสามารถในการใช้ยา และอ่านฉลากเพื่อตีความรายละเอียดในฉลากยาได้อย่างถูกต้องลดลง (McDonald, M. & Shenkman, L., 2018) ดังนั้น ผู้ที่มีความรู้ด้านสุขภาพระดับต่ำจึงพบว่ามีความสัมพันธ์กับ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสุขภาพของตนเองสูงขึ้น มีการเรียกใช้บริการระบบการดูแล ฉุกเฉินบ่อยครั้ง (McDonald, M. & Shenkman, L., 2018) ต้องเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาลบ่อยมากขึ้นและบ่อยกว่าบุคคลที่มีระดับความรู้ด้านสุขภาพสูง (Davis, S. N. et al., 2020)

การสร้างความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันตัวเองจากวัณโรคปอด ให้บุคคลมีความรู้ ตระหนัก ตัดสินใจ ตลอดจนเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่น่าเชื่อถือ เพื่อเข้าสู่การวินิจฉัยและรักษาด้วยสูตรยาในระยะรักษาแบบเข้มข้น (Intensive phase) โดยเร็วจึงเป็นสิ่งสำคัญ (สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค, 2561) จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความรู้ด้านสุขภาพเพื่อให้มีวินัยในการรับประทานยาอย่างถูกต้องตามขนาด ตามระยะเวลาอย่างเคร่งครัด เพื่อสนับสนุนให้กระบวนการรักษาวัณโรคร่วมกับการดูแลกำกับการรักษาด้วยระบบยาระยะสั้นแบบมีที่เลี้ยง (DOTS) มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผู้ป่วยมีโอกาสหายจากวัณโรคในระยะนี้สูงมาก (จิราภรณ์ ชูวงศ์ และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาได้กล่าวถึงความรู้ด้านสุขภาพในผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ยังพบค่อนข้างน้อย ทำให้ขาดองค์ความรู้ในการอธิบายความเกี่ยวข้องเชิงปัจจัยในผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความรู้ด้านสุขภาพร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อายุ การมีโรคร่วม ระดับการศึกษา เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งมีผลให้พฤติกรรมป้องกันและแพร่กระจายเชื้อของบุคคลนั้นไม่ถูกต้อง จนพบผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ที่สูงอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงทำการศึกษาความรู้ด้านสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้สำหรับแก้ไขปัญหวัณโรคปอดในพื้นที่และกำหนดวิธีการช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ระดับความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่
2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และการมีโรคเบาหวาน กับความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) แบบภาคตัดขวาง (Cross – Sectional Study) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

ประชากรที่เข้าถึงได้ (Assessable Population) คือ ผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ชาวไทยทั้งเพศชายและหญิงในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้รับการคัดกรองจากโครงการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคเชิงรุกด้วยรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ของอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในปี พ.ศ. 2562 และมีผลการตรวจเสมหะด้วยกล้องจุลทรรศน์พบเชื้อวัณโรคที่อยู่ในเสมหะตั้งแต่ 1+ ขึ้นไป จำนวน 283 คน

กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่ 1) มีอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป 2) กำลังได้รับการรักษาด้วยสูตรยาแบบเข้มข้น 2 เดือนแรก 3) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และ 4) ยินดีเข้าร่วมวิจัย และไม่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ 1) เป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายหรือโรคหัวใจขาดเลือดขั้นรุนแรง 2) เข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลหรือเสียชีวิตระหว่างเข้าร่วมวิจัย และ 3) มีภาวะสมองเสื่อม ต้องมีระดับคะแนนการทดสอบความรู้คิดด้วยแบบการตรวจสอบสภาพจิตแบบย่อฉบับภาษาไทย (Thai Mental State Examination; TMSE) น้อยกว่า 23 คะแนน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตัวแปรเป็นกำหนดในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ Thorndike (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่าง

$$n = 10k + 50$$

$$n = 10(6) + 50$$

$$n = 110 \text{ คน}$$

n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

k หมายถึง จำนวนตัวแปรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

จากการคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 110 คน ทั้งนี้ผู้สนใจที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ขอเข้าร่วมให้ข้อมูลในแบบสอบถามอีก 3 ราย การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง จึงไม่ได้คำนวณกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเพื่อป้องกัน drop out และอนุญาตให้ผู้สนใจทั้ง 3 คนเข้าร่วมโครงการศึกษา ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง จึงมีจำนวนทั้งหมด 113 คน ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการจัดเรียงรายชื่อผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ทั้งหมด และสุ่มอย่างง่ายด้วยระบบคอมพิวเตอร์จำนวน 113 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษา โรคประจำตัวร่วม เป็นต้น

2. แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพ (กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2562) ข้อคำถามเป็นการประเมินการรับรู้ ความรู้สึก ความเชื่อมั่น ความสามารถและทักษะด้านสุขภาพ จำนวนทั้งหมด 36 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านๆ ละ 6 ข้อคำถาม ได้แก่ 1) การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ 2) ความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ 3) การโต้ตอบซักถามเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ 4) การตัดสินใจด้านสุขภาพ 5) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง และ 6) การบอกต่อและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพร่วมกับผู้อื่น เป็นแบบวัดมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ คือ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด โดยมีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพรวม 36 – 180 คะแนน การแปลผลจากคะแนนสูง หมายถึง ความรอบรู้ด้านสุขภาพสูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพ ไปตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือในกลุ่มผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ที่ได้รับการยืนยันด้วยผลการตรวจเพาะเชื้อ ในอำเภอใกล้เคียงของ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 ราย และคำนวณค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.82

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับคำชี้แจงข้อมูลวิจัยและรายละเอียดเกี่ยวกับความเสี่ยงและประโยชน์ที่ได้รับ การถอนตัวจากการวิจัยที่สามารถทำได้โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้าและให้ความมั่นใจว่าจะไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อการรับบริการจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้งสิ้น ข้อมูลในแบบสอบถามไม่มีการระบุชื่อ – สกุลโดยใช้รหัสในการระบุแทน ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี เลขที่โครงการ 006/2563

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานและติดต่อขอออกหนังสือจากสาธารณสุขอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อประสานความร่วมมือต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 25 แห่ง

2. ผู้วิจัยชี้แจงอธิบายเกี่ยวกับโครงร่างวิจัย วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ขอความอนุเคราะห์ที่ใช้สถานที่และการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งชี้แจงเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอธิบายขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยให้ผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้เข้าใจตรงกัน

3. หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดังกล่าวแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการเชิญชวนให้เข้าร่วมการวิจัย (Recruitment Process) ดังนี้

3.1 ผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่ตำบล ประชาสัมพันธ์เชิญโครงการวิจัย แก่ผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ที่มีรายชื่อจากการวินิจฉัยจากแพทย์และปรากฏผลการตรวจวินิจฉัยจากการเอกซเรย์ปอดร่วมกับการตรวจเพาะเชื้อเสมหะซึ่งปรากฏผลเป็นบวก

3.2. ผู้ช่วยวิจัยชี้แจงรายละเอียดของโครงการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแห่งนั้นเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ กระบวนการเข้าร่วมกิจกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล ประโยชน์ที่ได้รับ ความเสี่ยงและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง การออกจาก

การศึกษา และให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัยและหนังสือยินยอมให้เข้าร่วมการวิจัย

4. ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพและตรวจสอบความสมบูรณ์ ผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างตอบจนครบตามความยินยอมสมัครใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากร ด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านคุณลักษณะบุคคลกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ด้วยสถิติ Chi – Square

ผลการวิจัย

1. ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ทั้งหมด 113 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.1 อายุเฉลี่ย 50.48 ปี เมื่อแยกผู้ป่วยออกตามช่วงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงอายุ 45 – 59 ปี มากที่สุด รองลงมาอายุมากกว่า 60 ปี และช่วงอายุ 18 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.0, 27.5 และ 26.5 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 54.9 มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา 48.7 และประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด ร้อยละ 44.2 รองลงมา คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 35.4 ทั้งนี้พบว่า ร้อยละ 69.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวร่วม และร้อยละ 38.9 เป็นผู้ป่วยเบาหวาน

1.2 ข้อมูลความรอบรู้ด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 92.25, S.D. 27.50) และสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40) พบว่า มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน รองลงมา ร้อยละ 33.6 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ	ต่ำ		ปานกลาง		สูง		$\bar{x}$	S.D.
	(< 78 คะแนน)		(78 – 106 คะแนน)		(> 107 คะแนน)			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	35	31.0	40	35.4	38	33.6	92.25	27.50

จากการวิเคราะห์ความรอบรู้ด้านสุขภาพรายด้าน พบว่า ผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.6 มีการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกันกับด้านความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ (ร้อยละ 37.2) การตัดสินใจ

ด้านสุขภาพ (ร้อยละ 52.2) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (ร้อยละ 53.1) และด้านการบอกต่อและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพร่วมกับผู้อื่น (ร้อยละ 47.8) ยกเว้นความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการได้ตอบคำถามเพื่อความเข้าใจเท่านั้น ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.5) ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพรายด้านของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับ ความรอบรู้ด้านสุขภาพรายด้าน	ต่ำ (< 13 คะแนน)		ปานกลาง (13 – 18 คะแนน)		สูง (>18 คะแนน)		$\bar{x}$	S.D.
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. การเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ	46	40.7	47	41.6	20	17.7	14.81	5.10
2. ความเข้าใจข้อมูลและบริการสุขภาพที่เพียงพอต่อการปฏิบัติ	41	36.3	42	37.2	30	26.5	15.28	5.90
3. การได้ตอบคำถามเพื่อความเข้าใจ	48	42.5	27	23.9	38	33.6	15.17	5.60
4. การตัดสินใจด้านสุขภาพ	28	24.8	59	52.2	26	23.0	16.33	5.20
5. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ	37	32.7	60	53.1	16	14.2	14.58	4.32
6. การบอกต่อและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลสุขภาพร่วมกับผู้อื่น	23	20.4	54	47.8	36	31.9	16.06	5.02

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และการมีโรคเบาหวาน กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวันโรคปอดรายใหม่

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพ พบว่า อายุ ระดับการศึกษาและการเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานร่วมของผู้ป่วยวันโรคปอดรายใหม่ มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และอาชีพมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 และปัจจัยด้านสถานภาพ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพ (n = 113)

ตัวแปรคุณลักษณะบุคคล	ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ			χ^2	df
	ต่ำ (Range 36 – 78)	ปานกลาง (Range 78 – 106)	สูง (Range 107 – 180)		
ปัจจัยด้านอายุ				26.312*	4
18 – 44 ปี	1	21	8		
45 – 59 ปี	24	10	18		
60 ปีขึ้นไป	10	9	12		

ตัวแปรคุณลักษณะบุคคล	ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ			χ^2	df
	ต่ำ (Range 36 – 78)	ปานกลาง (Range 78 – 106)	สูง (Range 107 – 180)		
สถานภาพ				4.248	4
โสด	10	6	8		
สมรส	18	26	18		
หม้าย/ หย่าร้าง	7	8	12		
อาชีพ				46.796**	6
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	0	0	12		
เกษตรกรรม	12	9	19		
ค้าขาย/ข้าราชการ	7	3	1		
รับจ้าง และอื่น ๆ	16	28	6		
การศึกษา				10.626*	4
ไม่ได้เรียนหนังสือ	0	4	8		
ประถมศึกษา	18	23	14		
มัธยมศึกษาขึ้นไป	17	13	16		
โรคเบาหวานร่วม				9.707*	2
ไม่มี	19	32	18		
มี	16	8	20		

*p <.05, **<.001

อภิปรายผล

1. ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอดร้ายใหม่

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับปานกลางหรือพอใช้ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาและการเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานร่วมที่สัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ อาชีพมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และการมีโรคเบาหวาน กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอดร้ายใหม่

อายุเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคปอดร้ายใหม่ ผลการศึกษานี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุมีสัดส่วน 1 ใน 4 นั้นอาจมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน การมองเห็น การได้ยิน การประมวลผล ส่งผลต่อการรับรู้ทำความเข้าใจ ตัดสินใจเลือกข้อมูลมาปฏิบัติ การดูแลสุขภาพได้ลดลง สอดคล้องกับการวิจัยของ สมสุข ภาณุรัตน์ และคณะ พบว่า อายุเป็นตัวแปรที่สัมพันธ์ทางลบกับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ซ้ำลงร่วมกับความบกพร่องในการสื่อสาร (สมสุข ภาณุรัตน์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องการศึกษาของอารีย์

แร่ทอง พบว่า เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นจะมีความบกพร่องในการได้ยินและการมองเห็น ทำให้ทักษะการฟังและอ่านในการรับข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพลดลง (อารีย์ แร่ทอง, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษากิจปพน ศรีธานี พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสุขภาพและอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนั้นพบว่า อาชีพก็มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและเกษตรกรกรรมซึ่งต้องใช้แรงงานและทำงานตามช่วงเวลาและฤดูกาล เมื่อมีกิจกรรมป้องกันโรคในชุมชนก็ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ทำให้การรับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคได้น้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับราชการ เป็นต้น (กิจปพน ศรีธานี, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของสมสุขและคณะ พบว่า คนที่ว่างจากการประกอบอาชีพมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนได้สะดวกและได้รับข้อมูลข่าวสารสุขภาพได้มากกว่า อาชีพจึงมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสุขภาพสำหรับระดับการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยผู้จบระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีสัดส่วนของความรู้ด้านสุขภาพที่ดีกว่าผู้ที่จบระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เมื่อบุคคลที่ได้รับการศึกษาและรับการฝึกฝนจะเกิดทักษะการอ่านออกเขียนได้ ส่งผลให้ความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงขึ้น (สมสุข ภาณุรัตน์และคณะ, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณรัตน์ รัตนวรางค์ และวิทยา จันทรทา พบว่า การศึกษาช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเอง และมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 (วรณรัตน์ รัตนวรางค์ และวิทยา จันทรทา, 2018) เช่นเดียวกันกับผลการวิจัยของพะเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ และคณะ พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า นอกจากนั้นพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ด้านสุขภาพ คือ การเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 กล่าวคือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานจะได้รับความรู้ในการปฏิบัติและป้องกันตนเองจากโรคในหลายช่องทาง เช่น จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั้งแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อีกทั้งยังเข้าร่วมกิจกรรมความรู้จากการทำงานเชิงรุกในการป้องกันกลุ่มเสี่ยงจากโรคภายในชุมชน (พะเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของวรณรัตน์ รัตนวรางค์ และวิทยา จันทรทา พบว่า การเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งได้รับข้อมูลความรู้และคำแนะนำจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (วรณรัตน์ รัตนวรางค์ และวิทยา จันทรทา, 2018)

อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้พบว่า สถานภาพ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งขัดแย้งกับผลการศึกษปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านสถานภาพกับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ว่า การมีคู่สมรสจะเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร โดยคู่สมรสจะเป็นบุคคลที่ผู้ป่วยปรึกษาเพื่อการมีสุขภาพที่ดี แต่ความเกี่ยวข้องระหว่างสถานภาพสมรสและความรอบรู้ด้านสุขภาพอาจจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ตระหว่างกัน

จึงเกิดการสนับสนุนและแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพและปรึกษากัน (แสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสราร ประเสริฐศรี, 2559) สอดคล้องกับการศึกษาของ อารีย์ แร่ทอง พบว่า สถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อารีย์ แร่ทอง, 2562) เช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของ ชินตา เตชะวิจิตรจารุ และคณะ พบว่า สถานภาพคู่สมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 (ชินตา เตชะวิจิตรจารุ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่อยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้ เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติเพื่อการมีสุขภาพที่ดีได้ถูกต้องบ้างเป็นส่วนใหญ่ สามารถค้นหาข้อมูล และบริการสุขภาพจากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือได้แต่อาจไม่ถูกต้องหรือครอบคลุมทั้งหมด รู้และเข้าใจข้อมูลสุขภาพของตนเองบ้างและหากต้องตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพสามารถทำได้ใน บางเรื่องโดยที่ยังไม่กล้าซักถามบุคลากรทางสุขภาพเพื่อให้ตนเองเกิดความเข้าใจได้เพียงพอ มีการวางแผนในการปรับเปลี่ยนสุขภาพไว้บ้าง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสุขภาพ และสามารถชักนำผู้อื่นทำตามได้บางครั้ง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และการเจ็บป่วยจากโรคเบาหวานที่สัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ .05 และ อาชีพ มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นช่องว่างเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความสัมพันธ์ของความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ที่อยู่ใน ระยะรักษาแบบเข้มข้นและพฤติกรรมสุขภาพและผลลัพธ์ด้านสุขภาพ เช่น พฤติกรรมสุขภาพ ในการดูแลตนเองตามแผนการรักษาวัณโรค การเปลี่ยนแปลงของผลเสมหะ หรือคุณภาพชีวิต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เจริญศรี แซ่ตั้ง. (2017). ลักษณะของผู้ป่วยวัณโรคและปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการเสียชีวิต ระหว่างการรักษาของผู้ป่วยวัณโรคปอดรายใหม่ในภาคเหนือตอนบน ปี 2005-2014. วารสารควบคุมโรค, 43(4), 436-447.
- เสถียร เชื้อลี. (2561). สาเหตุการเสียชีวิตของผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ในเขตสุขภาพที่ 10. วารสารสำนักงาน ป้องกันควบคุมโรคที่ 10, 16(1), 16-24.

- แสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสรา ประเสริฐศรี. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(3), 43-54.
- กมล แก้วกิตติรงค์ และคณะ. (2019). การศึกษาความชุกของวัณโรคแฝงและการให้ยาไอโซไนอะซิดเพื่อป้องกันการเกิดวัณโรคในเรือนจำของประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- กองนวัตกรรมและวิจัย (กนว.). (2562). แผนงานวิจัยด้านการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ ปี 2562-2564. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2562). โปรแกรมสุศึกษาเพื่อการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชนกลุ่มวัยทำงาน. นนทบุรี: กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.
- กิจปพน ศรีธานี. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(1), 26-36.
- จิราภรณ์ ชูวงศ์ และคณะ. (2562). ผลกระทบจากการตีตราและแนวทางการกำกับการกินยาแบบมีฟี่เลี้ยงสำหรับผู้ป่วยวัณโรคในสังคมไทย. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 6(1), 237-245.
- ชินตา เตชะวิจิตรจารุ และคณะ. (2561). ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. วารสารพยาบาลทหารบก, 19 (ฉบับพิเศษ). 320-322.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย.
- พเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ และคณะ. (2562). ความรอบรู้ทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นพรัตน์วชิระ. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(ฉบับพิเศษ), 20-32.
- วรรณรัตน์ รัตนวรงค์ และวิทยา จันทรรักษ์. (2018). ความฉลาดทางสุขภาพด้านพฤติกรรมการดูแลตนเองกับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดชัยนาท. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา, 24(2), 34-51.
- สมพร ขามรัตน์ และคณะ. (2015). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการป่วยเป็นวัณโรคปอดในผู้ป่วยเบาหวาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น, 22(1), 22-32.

- สมสุข ภาณุรัตน์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสุขภาพของ
ผู้สูงอายุ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(1), 86-94.
- สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค. (2559). แนวทางการป้องกันและควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ
วัณโรค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.
- _____. (2561). แนวทางการควบคุมวัณโรคประเทศไทย พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.
- อัจฉรา รอดเกิด. (2562). สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเสียชีวิตในผู้ป่วยวัณโรค จังหวัดสุ
ราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11, 33(1), 91-102.
- อารีย์ แร่ทอง. (2562). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 3อ 2ส ของอาสาสมัคร
สาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาตำบลหินตกอำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัด
นครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 15(3), 62-70.
- Alavi-Naini, R. et al. (2013). Factors associated with mortality in tuberculosis
patients. Journal of research in medical sciences: the official journal of
Isfahan University of Medical Sciences, 18(1), 52.
- Davis, S. N. et al. (2020). Demographic and psychosocial factors associated with
limited health literacy in a community – based sample of older Black
Americans. Patient education and counseling, 103(2), 385-391.
- MacNeil, A. et al. (2019). Global Epidemiology of Tuberculosis and Progress
Toward Achieving Global Targets - 2017. MMWR. Morbidity and mortality
weekly report, 68(11), 263-266.
- McDonald, M. & Shenkman, L. (2018). Health Literacy and Health Outcomes of
Adults in the United States: Implications for Providers. The Internet
Journal of Allied Health Sciences and Practice, 16(4), 1-5.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable
segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India.
The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Penaloza, R. et al. (2019). Health literacy and knowledge related to tuberculosis
among outpatients at a referral hospital in Lima, Peru. Research and
reports in tropical medicine, 10, 1-10.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*

THE DEVELOPMENT OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM
USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR TEACHERS
UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA
OFFICE 32 SCHOOLS

มธุรส ผุดผ่อง

Maturod Phudphong

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: matured.ob@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 และเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 343 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความต้องการ

* Received 21 April 2020; Revised 11 May 2020; Accepted 3 June 2020

จำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งเสริมนักเรียน 2) ผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ประกอบด้วย 5 ด้าน 37 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

Abstract

The purpose of this research is order to study the current state and desired characteristics of the implementation of students system was used as the professional learning community for teachers in school under Secondary Educational Service Area Office 32 And to develop the implementation of students system solution was used as the professional learning community for teachers in school under Secondary Educational Service Area office 32. Population in this research was 343 teachers and the informant was 7 the administrator school, head of student care – taking system and the expert. The research instrument were questionnaire, interview form and assessment form. The statistics for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The research results revealed that: 1) The result of analysis the current state and desired characteristic of the implementation of students system was used as the professional learning community for teachers in school under Secondary Education Service Area office 32 found that the current state was high and desired characteristic was the highest level, ranking in the order of need from high to low as transferring students, knowing, individual students, screening students, preventing and solving problems and supporting students. 2) The result of develop the implementation of students system solution was used as the professional learning community for teachers in school under Secondary Educational Service Area office 32 consist of 5 fields 37 solutions found that the suitability and the possibility were highest level.

Keywords: Student Care and Support System, Professional Learning Community, Secondary Education Service Area Office 32 Schools

บทนำ

หลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ รวมทั้งมาตรา 23 (5) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กรมสุขภาพจิต, 2554)

การจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น ซึ่งจัดเป็นวัยวิกฤติ เนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหาเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตนต่อเพื่อน จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคตได้ จากรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า ปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน ร้อยละ 30 ของนักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้า ท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย นอกจากนี้เยาวชน 1 ใน 10 เท่านั้นที่ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าใจปัญหาของตนเองและสามารถใช้ศักยภาพของตนในการแก้ปัญหา (กรมสุขภาพจิต, 2550)

ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานงานสร้างความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีแนวความคิดในการดำเนินงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลนักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกันซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายความว่ารวมถึงการส่งเสริมในสิ่งที่เป็นจุดเด่นของนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือของการทำงานสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาดำเนินการ พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายยังไม่เข้าใจถึงขั้นตอนของการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การติดต่อประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องล่าช้าขาดการติดตามกำกับดูแลจากฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ทำให้นักเรียนที่มีปัญหาทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรมและขาดทักษะในการดำเนินชีวิตมีโอกาสเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32, 2562) และการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของแนวคิดและวิธีการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC: Professional Learning Community) ที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดนำมาใช้ในการพัฒนานักเรียน ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นไปได้ยากที่จะทำเพียงลำพังหรือเพียงนโยบาย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็น PLC ที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพร่วมกันตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันผ่านกระบวนการพัฒนาวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยในฐานะของครูแนะแนว ผู้รับผิดชอบในการดูแลให้คำแนะนำการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัยการพัฒนา

แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เพื่อใช้ข้อมูลเป็นฐานในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เน้นกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยใช้หลักการการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีความสุข และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีสันติ ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

1. ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,161 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,161 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 61 คน ครูใน

สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 116 คน ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 57 คน ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 109 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 343 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Priority Needs Index) โดยวิธีการที่หาค่าผลต่าง I – D แล้วหารด้วยค่า D

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจัดลำดับ ความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร PNI modified

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ตรรกษีสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน หัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 คน รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน จาก 2 สถานศึกษา รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น

จำนวน 6 คน จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน สถานที่ทำงาน สถานที่สัมภาษณ์ วันที่ให้สัมภาษณ์ และเวลาในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทางกาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามองค์ประกอบหลัก และแนวทางทางกาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ กำหนดนัดหมาย วัน เวลา และขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยทำการจดบันทึกไว้ทุกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็น และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและทำการนัดหมายวันและเวลาสำหรับการประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNImodified	ลำดับ
1	การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.80	0.80	มาก	4.75	0.52	มากที่สุด	0.26	2
2	การคัดกรองนักเรียน	3.88	0.78	มาก	4.78	0.49	มากที่สุด	0.24	3
3	การส่งเสริมนักเรียน	3.92	0.77	มาก	4.79	0.48	มากที่สุด	0.22	5
4	การป้องกันและแก้ปัญหา	3.89	0.78	มาก	4.80	0.49	มากที่สุด	0.23	4
5	การส่งต่อ	3.57	0.85	มาก	4.81	0.44	มากที่สุด	0.35	1
โดยรวม		3.85	0.79	มาก	4.78	0.49	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน

2. ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้

ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 โดยรวมและรายด้าน

แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.81	0.41	มากที่สุด	4.79	0.46	มากที่สุด
2. การคัดกรองนักเรียน	4.84	0.36	มากที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
3. การส่งเสริมนักเรียน	4.88	0.20	มากที่สุด	4.84	0.27	มากที่สุด
4. การป้องกันและแก้ปัญหา	4.89	0.23	มากที่สุด	4.87	0.24	มากที่สุด
5. การส่งต่อ	4.70	0.53	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
รวม	4.82	0.35	มากที่สุด	4.80	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ได้บริหารจัดการศึกษาและขับเคลื่อนนโยบายสู่ปฏิบัติ โดยมีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามแนวคิด ไม่มีเด็กคนใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง No Child Left Behind (NCLB) เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความสุข เป็นคนดี มีความรู้ และทักษะชีวิต ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพตามศักยภาพ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ประเด็นดังกล่าวจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเพลินพิศ สิงห์คำ ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน (เพลินพิศ สิงห์คำ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกานต์ ชาญประเสริฐ ได้ศึกษา การศึกษาการ

บริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 4 พบว่า สภาพการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สิริกานต์ ชาญประเสริฐ, 2555) อีกทั้งสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอว่า เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็น PLC ที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพร่วมกันตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันผ่านกระบวนการพัฒนาวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ นักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2550)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งต่อ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการส่งต่อนักเรียนเพื่อรับการดูแลช่วยเหลือให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ครูจึงต้องการที่จะพัฒนาการดำเนินงานในด้านนี้ให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวิภา คำปันศรี ได้ศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นในบางโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานตามขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนที่วางไว้ได้ ทำให้ครูที่ปรึกษาและครูประจำชั้นไม่สามารถพิจารณากิจกรรมให้สอดคล้องเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนและการส่งต่อนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียน โดยครูที่ปรึกษาอาจมีบางกรณีที่มีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วแต่นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เพื่อปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว (ณัฐวิภา คำปันศรี, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชูชาติ พ่วงสมจิตร ได้ศึกษา การนำ PLC มาใช้ในสถานศึกษา พบว่า การนำ PLC มาใช้ในโรงเรียนจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นกับเงื่อนไข 5 ประการ ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่สนับสนุนและแบ่งปัน การเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ใช้ความรู้ ค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิก เงื่อนไขที่ช่วยผูกความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปันการปฏิบัติ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) อีกทั้งกรมสุขภาพจิต ได้

เสนอว่า ความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุกคน โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ เทคนิควิธีการเพื่อให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เกิดความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจ เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมเกิดการยอมรับและมีความเชื่อมั่น (กรมสุขภาพจิต, 2554)

2. แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน 37 แนวทาง ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ พงษา ได้ศึกษา สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ที่มีข้อสรุปแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อ (จุฑาทิพย์ พงษา, 2558) และงานวิจัยของเพลินพิศ สิงห์คำ ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ที่ได้พัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งต่อเช่นเดียวกัน (เพลินพิศ สิงห์คำ, 2560) โดยการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และผลการประเมินแนวทาง พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีกระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแนวทางตามกระบวนการที่ดี มีกระบวนการพัฒนาแนวทางที่มีความถูกต้องตามหลักวิชา มีหลักการและทฤษฎีรองรับ พร้อมทั้งได้รับการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งด้านการพัฒนาแนวทางและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตลอดจนได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยมีแนวทางที่ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งเสริมนักเรียน และผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ประกอบด้วย 5 ด้าน 37 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 6 แนวทาง 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 7 แนวทาง 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 7 แนวทาง 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา 9 แนวทาง และ 5) ด้านการส่งต่อ 8 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า ความเหมาะสมของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยที่แตกต่างกัน หรือวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

2. ควรพัฒนาโปรแกรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2550). คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยรุ่นสำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2554). คู่มือที่ปรึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: ยูเร็นส์ อิมเมจกรุ๊ป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- จุฑาทิพย์ พงษา. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19.

- ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐวิภา คำปันศรี. (2559). สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพลินพิศ สิงห์คำ. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. ใน แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). คู่มือการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤติสังคม. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2550). การประชุมปฏิบัติการพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ภูมิภาคคู่มือการจัดอบรมยุวชนแนะแนว. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สิริกานต์ ชาญประเสริฐ. (2555). การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT GUIDELINE
OF TEACHERS IN KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 2 BY USING THE CONCEPT OF THE PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY FOR TEACHERS

ณัฐวุฒิ ใจแน่น

Nattawut Jainan

บุญชม ศรีสะอาด

Boonchom Srisa – ard

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: nattawut_j27@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ของครู 2) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ครูผู้สอน จำนวน 132 คน โดยการสุ่มแบบ หลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง ประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพครู ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ศึกษาแนวทางการพัฒนาโดยการศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธี ปฏิบัติที่ดี

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้แนวคิดชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการ เรียนรู้ของครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

* Received 23 April 2020; Revised 12 May 2020; Accepted 1 June 2020

ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 มีการทำงานผ่านองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2.2) การกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร 2.3) การศึกษาผู้เรียน 2.4) การกำหนดยุทธวิธีในการสอน 2.5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2.6) การวัดและประเมินผล การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การจัดการเรียนรู้, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purposes of research were to: 1) To study the current conditions Desirable condition And the need for teacher learning management 2) To develop guidelines for teacher learning management By using the concept of professional learning community under Kalasin Primary Education Service Area Office 2. The group of sample were consisting of 132 school teachers and the group size was determined by Multi – Stage Random Sampling The research tools were questionnaires and interview forms. Data analysis used computer software. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The research process consists of 2 phases; Phase 1 education Current conditions, desirable conditions And the need for teacher learning management By using the concept of a professional learning community for teachers. Phase 2: Development of teacher learning management guidelines By using the concept of a community of professional learning. education guidelines for development by studying from schools that have good practices.

The research results were as follows: 1) Current conditions of teacher learning management by using the concept of professional learning communities Overall is at a high level. And the desirable condition of internal quality assurance Overall is at the highest level. 2) Appropriate guidelines for teacher learning by using the concept of professional learning communities under Kalasin Primary Education Service Area Office 2 , working through 6 components, namely 2.1) specifying objectives or objectives 2.2) defining content or curriculum 2.3) studying the learners 2.4) defining teaching strategies 2.5) Organizing learning

activities and 2.6) Measurement and evaluation The development of guidelines for teacher learning management By using the concept of community Learning in the teaching profession Under the Office of Kalasin Primary Education Area, Zone 2 overall is suitable and the possibility is at the highest level.

Keywords: Development Guidelines, Learning Management, Professional Learning Community

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐานจัดเป็นระบบการศึกษาที่เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาพลเมืองของชาติให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองตลอดจนเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าในอนาคต (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การพัฒนาคนโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือจึงถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญของการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่ดี การศึกษาจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศกำหนดทิศทางความรุ่งเรืองหรือตกต่ำของสังคมได้ โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษานั้นการพัฒนาวิชาชีพครูยุคใหม่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ความสามารถในเชิงสมรรถนะเป็นฐานในการทำงานทางวิชาชีพซึ่งมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมสู่สังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ในปัจจุบันครูเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญมากในด้านการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงสะท้อนคุณภาพของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ กลไกการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงคุณภาพ จึงมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554) การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูนับว่าเป็นกลไกสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งแนวทางการส่งเสริมให้ครูมีสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพนั้นมีอยู่หลากหลายแนวทางตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา แนวทางการพัฒนาครูรูปแบบเดิมมักใช้การฝึกอบรมระยะสั้น ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดมักเป็นผู้กำหนดสาระสำคัญของการอบรม ที่ไม่อาจสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครูและนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละแห่ง (วิจารณ์พานิช, 2555) เมื่อพิจารณาในด้านวิถีชีวิตของครู เรื่องของ “ความโดดเดี่ยว” เป็นประเด็นที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาครู หากครูทุ่มเทเวลาไปกับการเรียนการสอน แต่ไม่บอกให้คนอื่นรู้ได้ว่าเกิดอะไร มีปัญหาอย่างไร ทั้งที่สิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนางาน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูแต่ละคนในการเรียนแต่ละรายวิชา หรือผลการ

เรียนรู้ทั้งหมดของผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถส่วนบุคคลของครูผู้นั้น โดยไม่มีระบบกลไกที่จะช่วยให้ครูได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้นในสภาพปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาครูจากเดิมที่กล่าวมาในข้างต้น มาเป็นแนวทางการพัฒนาครูโดยใช้บริบทชั้นเรียนและสถานศึกษาเป็นฐาน ผ่านการเรียนรู้จากกันและกันของครู และผู้ที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของความเข้าใจในบริบทและสภาพปัญหาจริงของนักเรียนและสถานศึกษาของตน ในลักษณะของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวทางที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่องในระยะยาวเพื่อมุ่งไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกันในลักษณะชุมชนเชิงวิชาการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมไปถึงการมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น โดยอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาทุกระดับ (DuFour, R., 2004)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธีการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ให้ความสำคัญในการนำมาปรับใช้ในสถานศึกษาทุกแห่งในปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำแนวทางดังกล่าวมาศึกษาให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไทยในปัจจุบันให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 1,324 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 132 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ของครู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง IOC การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม และการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถาม

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

1. ขั้นตอนการดำเนินการ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ประเมินเพื่อยืนยันแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) จำนวน 2 โรงเรียน ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การจัดกระทำข้อมูล นำข้อมูลจากการจัดบันทึกมาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปใจความสำคัญและนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการร่างแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแนวทาง ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยดัชนีความสอดคล้อง IOC

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามจุดประสงค์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวม

ด้านที่	องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1	การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย	4.24	0.64	มาก	4.93	0.30	มากที่สุด
2	การกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร	3.99	0.66	มาก	4.93	0.26	มากที่สุด
3	การศึกษาผู้เรียน	3.83	0.67	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด
4	การกำหนดยุทธวิธีในการสอน	3.91	0.65	มาก	4.93	0.25	มากที่สุด
5	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.10	0.59	มาก	4.97	0.16	มากที่สุด
6	การวัดและการประเมินผล	4.10	0.60	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด
โดยรวม		4.03	0.63	มาก	4.95	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ด้านที่	รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1	ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย	4.72	0.23	มากที่สุด	4.80	0.00	มากที่สุด
2	ด้านการกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร	4.70	0.26	มากที่สุด	4.80	0.29	มากที่สุด
3	ด้านการศึกษาผู้เรียน	4.88	0.27	มากที่สุด	4.96	0.20	มากที่สุด
4	ด้านการกำหนดยุทธวิธีในการสอน	4.88	0.27	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
5	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.24	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
6	ด้านการวัดและประเมินผล	4.96	0.20	มากที่สุด	4.88	0.27	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.80	0.25	มากที่สุด	4.90	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การดำเนินกาวิจัย เรื่องการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู มีประเด็นนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ของ

ครูผู้สอนได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย โดยคณะครูผู้บริหารการวางแผนประชุมปรึกษาหารือในหน่วยงาน ร่วมกันวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ของนักเรียนได้ครบทุกด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการ และด้านเจตคติ มีการกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานสาระการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรร่วมกันโดยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคล มีการศึกษาผู้เรียนโดยปฏิบัติก่อนจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ครูผู้สอนทุกระดับชั้นมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อกำหนดยุทธวิธีการสอนภายในสถานศึกษาร่วมกันทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร โดยเลือกใช้ยุทธวิธีในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนร่วมกันวางแผนออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นคนเลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียน และมีการวัดและการประเมินผลที่เลือกวิธีการประเมินผลได้สอดคล้องกับจุดประสงค์และมีความหลากหลายเหมาะสมในแต่ละรายวิชา มีการนำผลการประเมินการเรียนรู้ในแต่ละครั้งมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในครั้งต่อไป สอดคล้องกับ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ ที่เสนอว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล เมื่อวิทยาการทางการศึกษาก้าวหน้ามากขึ้นแนวคิดในการสอนเริ่มเปลี่ยนไปเป็นการให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ดีจากการได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ ไม่ใช่การรับความรู้จากครูแต่เพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจึงควรเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2551) สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรนิษฐา เลขนอก ที่ศึกษาโปรแกรมการพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาพบว่าโปรแกรมการพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง รองลงมา คือด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลาย และด้านการพัฒนาสื่อและนวัตกรรม (วรนิษฐา เลขนอก, 2560) สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Smith, R. T. ที่ศึกษาคุณลักษณะของระบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพในมลรัฐจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน คือการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ การจัดบรรยากาศทางวิชาการ และการมีผู้นำที่เข้มแข็งจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (Smith, R. T., 1991)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 มีความ

เหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยครูผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษามีการทำงานร่วมกันจึงส่งผลให้มีกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสมชัดเจน สามารถเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติได้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู แล้วส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุลลี ศรีชะโคตร ที่ได้ทำการศึกษาบรรยายภาคองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น พบว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วิทยุทัศน์ร่วม ทีมและเครือข่ายการเรียนรู้การจัดการความรู้ และการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก (จุลลี ศรีชะโคตร, 2557) และสอดคล้องกับ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ที่ได้เสนอเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2 ส่วนคือ ครูร่วมกันร่วมในการคิดริเริ่มศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และบริบทของท้องถิ่น และร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ควรกำหนดให้ครบทั้งด้านความรู้ (K) กระบวนการ (P) และเจตคติ (A) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2551) และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เสนอว่า การกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตรหลักที่สำคัญคือครูจะต้องออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคล และกำหนดสาระสำคัญในเรื่องที่สอนที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยณัฐ กุศลมาลย์ ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ปิยณัฐ กุศลมาลย์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย รองลงมาคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร การกำหนดยุทธวิธีในการสอน และต่ำสุดคือ

การศึกษาผู้เรียน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ในการจัดการเรียนรู้ของ โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการศึกษาผู้เรียน ด้านการกำหนด ยุทธวิธีในการสอน ด้านการกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบไปด้วย 5 กระบวนการ และ 28 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การศึกษาผู้เรียน 2) การกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 3) การกำหนดเนื้อหาหรือหลักสูตร 4) การกำหนด ยุทธวิธีในการสอน 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การวัดและการประเมินผล แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลที่เกิดจากการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

2. ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้ในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุลลี ศรีชะโคตร. (2557). บรรยากาองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในสังกัดเทศบาล. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยณัฐ กุศลมาลย์. (2560). แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2551). ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิษฐา เลขนอก. (2560). โปรแกรมการพัฒนาคู่มือด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2551). การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมปัญญาไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). รายงานการศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). เพื่อนคู่คิดมิตรคู่ครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- DuFour, R. (2004). What is 'Professional Learning Community. Educational Leadership, 1(8), 6–11.
- Smith, R. T. (1991). Characteristics of Effective School Systems in Georgia. Dissertation Abstracts International, 51(7), 2228-a.

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR UPGRADE ON INTERNAL
QUALITY ASSURANCE BASIC EDUCATION SMALL SCHOOL UNDER
THE CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วัชรินทร์ ภูมิภาค

Watcharin Phumiphak

บุญชม ศรีสะอาด

Boonchom Srisa – Ard

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: beer_1992_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และ 2) พัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในจากโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่ผ่านการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสาม โรงเรียนจำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 58 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 4 คน และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสม

* Received 23 April 2020; Revised 15 May 2020; Accepted 1 June 2020

และความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: สภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 หลังจากได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การประกันคุณภาพภายใน, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of research were to: 1) To study current conditions desirable conditions of insurance work Internal quality of small schools institutions under the Chaiphum Primary Educational Service Area Office 2 2) Development operational guidelines to improve the internal quality assurance of educational institutions of Small school under the Chaiphum Primary Educational Service Area Office 2. The sample group were director and teachers in small schools institutions consisting of 58 people. The research has been divided into 2 phases as follows: Phase 1 To study current conditions desirable conditions of insurance work Internal quality of small schools. The collect data tools were questionnaires. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation. Phase 2 Development operational guidelines to improve the internal quality assurance of educational institutions of Small schools. Data provider were director and teachers in small schools best practice and evaluation were organized by using the 5 experts. The tools for data collection were questionnaires. The statistical evaluation for data analysis were Mean, standard deviation.

The results of the analysis of: The current conditions and desirable conditions of desirable conditions of insurance work Internal quality of small schools conditions overall was at a medium level and desirable conditions was the proposal of overall was at a highest level. After the guidelines development

has been evaluated by experts. The results show that the guidelines was overall suitable at the highest level and has the overall possibility at the highest level.

Keywords: Development of Guidelines, Internal Quality Assurance, Smalls School

บทนำ

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกระแสหลักของสังคมที่ต้องการเปลี่ยนเป็นสังคมคุณภาพ (Quality Social) การดำเนินการต่าง ๆ ของทุกภาคส่วนของสังคมต้องเน้นให้เกิดระบบคุณภาพ หากสังคมคู่แข่งดำเนินงานมีคุณภาพที่ดีกว่าแล้ว ผลผลิตของสังคมก็จะเป็นที่ต้องการ การแข่งขันจึงเกิดขึ้นจากระบบดังกล่าว ซึ่งระบบการศึกษาก็จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับระบบของสังคม ดังนั้น กระบวนการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ระบบคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายที่มุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้สามารถดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2554)

จากรายงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 3 (พ.ศ. 2554 – 2558) ประจำปีงบประมาณ 2558 พบว่า ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาเข้ารับการประเมิน 7,985 แห่ง จากสถานศึกษาที่ต้องประเมิน 34,404 แห่ง โดยได้รับการรับรองมาตรฐานระดับดีมาก 333 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 4.17 และไม่รับรองมาตรฐาน 2,295 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 28.74 และเมื่อวิเคราะห์ตามภูมิภาคพบว่าสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกและภาคใต้ ซึ่งการประเมินครั้งนี้โรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2558) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า ในปีการศึกษา 2562 มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 29,871 แห่ง ในจำนวนนี้ เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 15,158 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.84 และจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ 15,158 โรง ส่วนใหญ่อยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุม 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอแก้งคร้อ อำเภอกอนสาร อำเภอบ้านแท่น และอำเภอภูเขียว ในปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 264 โรงเรียน โดยมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเมินระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2557 ดังนี้ สถานศึกษาที่ผ่านการรับรอง

คุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จำนวน 227 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.98 นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) อีกจำนวน 37 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.02 ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ถึง 36 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลางอีก 1 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2562)

ด้วยความสำคัญและปัญหาในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจึงได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับของการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เป็นแนวทางการดำเนินงานที่ดี อันจะเกิดประโยชน์ต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตเนื้อหาการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาการพัฒนานวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยไว้ดังนี้

องค์ประกอบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศใช้

1.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

1.3 ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.4 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1.5 ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

1.6 ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ

1.7 ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self – Assessment Report: SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ประชากร คือ ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในจากโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 จำนวน 166 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน ครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนละ 1 รวม 332 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในจากโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ไม่ผ่านการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบสาม โรงเรียนจำนวน 29 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 58 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินการงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 กำหนดลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 4 ท่าน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนคูณ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 2) ครูที่รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านโนนคูณ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 3) ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองอโศกวิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ 4) ครูที่รับผิดชอบงานการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนหนองอโศกวิทยา อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศใช้	2.46	0.56	น้อย	4.83	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	2.75	0.70	ปานกลาง	4.89	0.34	มากที่สุด
3. ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	2.49	0.69	น้อย	4.83	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	2.49	0.56	น้อย	4.90	0.33	มากที่สุด
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของ	2.63	0.63	ปานกลาง	4.91	0.29	มากที่สุด

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
สถานศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา						
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	2.75	0.74	ปานกลาง	4.90	0.32	มากที่สุด
7. ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self – Assessment Report: SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2.44	0.53	น้อย	4.83	0.42	มากที่สุด
ภาพรวม	2.57	0.63	ปานกลาง	4.88	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวม มี 7 ด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (และสภาพที่พึงประสงค์ ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

2. ผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศใช้	4.73	0.48	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.60	0.48	มากที่สุด	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.73	0.42	มากที่สุด	4.87	0.17	มากที่สุด
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.85	0.25	มากที่สุด	4.80	0.36	มากที่สุด
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา	4.80	0.36	มากที่สุด	4.60	0.52	มากที่สุด
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.90	0.27	มากที่สุด	4.83	0.31	มากที่สุด
7. ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self – Assessment Report: SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษา	4.73	0.48	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.78	0.36	มากที่สุด	4.74	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศใช้ 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็น 3) ด้านดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา และนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา 6) ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self – Assessment Report: SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า โดยรวมด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเพื่อแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบัน ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ นวลฉวี ทานุกรม ได้กล่าวถึงจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีไว้ว่า เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอกโดยดำเนินการรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินวิเคราะห์ และสังเคราะห์ จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา และเขียนรายงานการรายงานผลการประเมิน (นวลฉวี ทานุกรม, 2558) และเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสารควรมี 2 แบบ ขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้รับข้อมูล แบบแรก เป็นกรรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วนเน้นในเชิงวิชาการ เพื่อใช้สำหรับรายงานหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ส่วนแบบที่สองเป็นการรายงานสรุปเพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน โดยนำเสนอในลักษณะการบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีความยาวไม่มาก ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลของสถานศึกษาได้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) นอกจากนี้ พบว่าประโยชน์ ในการจัดทำรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แนวทางการพัฒนาในอนาคต ที่นำไปใช้ประโยชน์

ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในปีถัดไป ทำให้สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน เพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในส่วนที่ดีและส่วนที่ควรพัฒนา โดยมีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและให้การช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเหมาะสม หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งระดับประเทศและระดับเขตพื้นที่ และสถานศึกษาใช้รายงานประเมินตนเองเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัด และรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวว่า การติดตาม ตรวจสอบ วัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง การตรวจสอบประเมินผล หรือ (Check – C) ไว้ว่า การประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลไม่กลัวการประเมินผลโดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนาในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็ง ประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษาจะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่าโดยรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ กานต์สินี วาดวงศ์ ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายใน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กำหนดมาตรฐานและการจัดระบบบริหารและสารสนเทศกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบการประกันคุณภาพภายใน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางที่ได้จากการศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการประกันคุณภาพของสถานศึกษาขนาดเล็กที่ชัดเจน (กานต์สินี วาดวงศ์, 2560) และผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นอย่างดี ครูที่มีประสบการณ์ในงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับครูชำนาญการพิเศษ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในเป็นอย่างดี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 2 และสารสนเทศสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ได้ประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยในปัจจุบันให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง ประกอบกับได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และกระทรวงศึกษาธิการมีการประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2561 สำหรับให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและเตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพ

ได้มาตรฐาน และคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานจากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันการศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และสภาพที่พึงประสงค์ ของงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตาม และจากการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานเพื่อยกระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า โดยรวมด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมจัดให้มีการฝึกอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษาขนาดเล็กควรมีการวิเคราะห์มาตรฐาน ประเด็นการพิจารณาว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน ให้ชัดเจนก่อนการดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศใช้ เพื่อใช้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับการประเมินคุณภาพภายนอกให้ชัดเจน เพื่อการดำเนินการให้สอดคล้องกัน
3. สถานศึกษาขนาดเล็กควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อเป็นการยกระดับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในระดับอื่น ๆ เช่น การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับชั้นเรียน เป็นต้น
2. ควรมีการนำแนวทางการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ไปประยุกต์สำหรับวิจัยในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สินี วาตวงศ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นวลฉวี ทานุกรม. (2558). การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2562). ระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย โครงการและกิจกรรม สพฐ. ใน รายงานการกำกับติดตามการดำเนินงานโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). การบริหารบุคคลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วีซีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการเขียนรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report : SAR). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2543). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน). (2558). รายงานประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีโน พับลิชชิ่ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง จำกัด.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2554). แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา*

THE PERSONNEL ADMINISTRATION OF THE SCHOOLS
IN NONGBOONMAK EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT
NETWORK CENTER 2 IN NONGBOONMAK DISTRICT
IN NAKONRACHASIMA PROVINCE

พรศิริ ชานกัน

Pornsiri Chankan

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: patty_kpt@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนมอบหมายภาระงานบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการรักษาสวัสดิภาพของบุคลากร และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารและครูของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 จำนวน 76 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t – test) ค่าเอฟ (F – test) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 จำแนกตามตำแหน่ง เพศ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย

* Received 24 April 2020; Revised 15 May 2020; Accepted 2 June 2020

พัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 ทั้ง 5 ด้าน คือ ควรมีการสำรวจบุคลากรที่ขาดแคลน ควรมีการมอบหมายงานบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การทำงาน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เป็นวิทยากรแก่สาธารณชน การเลื่อนขั้นเงินเดือนควรพิจารณาตามผลงานที่ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และควรประเมินผลงานควบคู่กับคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, โรงเรียนเครือข่าย, การพัฒนาบุคลากร

Abstract

The purposes of research were to examine, compare and propose guidelines for the personnel administration of the schools in Nongboonmak Educational Quality Development Network Center 2 in Nongboonmak District, Nakonrachasima Province in 5 aspects including recruiting personnel, planning personnel's job assignment, personnel development, maintaining personnel's welfare and evaluating personnel's work performance. The study sample were comprised of school administrators and teachers of the schools in Nongboonmak Educational Quality Development Network Center 2 in Nongboonmak District, Nakonrachasima Province, totaling 76 persons. The instrument used for collecting the data was a 5 – point rating scale questionnaire. The statistics used for analyzing the collected data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t – test and F – test with matched pair comparisons by Scheff Method.

The research results revealed that: 1) the personnel administration of the schools in Nongboonmak Educational Quality Development Network Center 2 was performed at high level in whole and in part 2) according to the comparison results, it was found that, as classified by work position and gender, the opinions of the study sample towards the personnel administration of the schools in Nongboonmak Educational Quality Development Network Center 2 were significantly different at the .01 level. Furthermore, as classified by the study sample's work experience, their opinions were different at the .05 level of significance and 3) the proposed guidelines for the personnel administration of the schools in Nongboonmak Educational Quality Development Network Center 2 were that a survey of qualified personnel shortages should be made, job assignment to personnel should be done based on their knowledge and competence as well as their work experience, personnel should be given an

opportunity to be guest speakers for the public, personnel's salary promotion should be concretely outcome – based and personnel's work performance should evaluated by means of their work achievement and morality.

Keywords: Personnel Administration, Network School, Human Resource Development

บทนำ

การแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาระดับพื้นฐาน เป็นเรื่องที่ยากเย็น แส่นเข็ญยิ่ง แม้จะมีความพยายามปฏิรูปการศึกษามากกว่า 10 ปี ตั้งแต่การปฏิรูปครั้งแรกเมื่อปี 2542 จนมาถึงการปฏิรูปรอบที่สองเมื่อปี 2552 เราก็กังไม่สามารถทำให้คุณภาพการศึกษาของประเทศดีขึ้นได้อย่างทั่วถึง ซึ่งการปฏิรูปการศึกษาถือเป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปโครงสร้างและระบบการศึกษา ปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครู ปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยี และที่สำคัญที่สุดคือการปฏิรูปผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เพียงพอ (ประทีป โตสารเดช, 2549)

ทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญ สามารถเอื้อประโยชน์ให้สถานศึกษา ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นใจ จะเห็นได้ว่าทุกองค์การประสงค์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะคุณภาพของบุคลากรนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพทั้งนี้เพราะงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดี มีความรู้ ความสามารถ เข้ามาปฏิบัติงานและเมื่อเราได้คัดสรรให้บุคลากรเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์กร ทรัพยากรมนุษย์ก็ไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้นหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์จะต้องดูแลฝึกอบรมและพัฒนาให้บุคลากรได้รับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่จะเป็นพลังเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ มีประสิทธิภาพและพร้อมจะปฏิบัติงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถ สร้างความสำเร็จให้แก่องค์กรมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันการให้ความสำคัญการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ต่อไปนี้จะเห็นได้ว่า การบริหารงานบุคคลมิใช่เพียงการเลือกและแต่งตั้งคนเข้ามาทำงานเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินกิจกรรมการบริหาร คนตั้งแต่เริ่มต้นนับตั้งแต่ออกคนนั้นจะเข้าสู่องค์การจนกระทั่งพ้นจากองค์การไป เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารองค์กรโดยรวม

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนอง ภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหาร

งานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ (เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร, 2558)

การบริหารบุคลากร เป็นกระบวนการเกี่ยวกับบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลดี มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับงาน เข้ามาทำงานให้ได้ผลดีที่สุด โดยหน่วยงานสามารถดึงดูด อารมณ์ รักษาและพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานสามารถทำภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย งานบุคลากร เป็นงานสำคัญงานหนึ่ง ที่จะทำให้โรงเรียน ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะงานบุคลากรเป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ให้บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

เนื่องจากการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กร และส่งผลต่อการพัฒนานักเรียน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงความสำคัญดังกล่าว โดยการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะกับงานที่มอบหมาย ตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่แท้จริงของบุคลากรแต่ในปัจจุบันผู้วิจัยได้พบเห็นปัญหาสำคัญการบริหารงานบุคคลที่ไม่เป็นไปตามหลักการมีทั้งการมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสม กับความรู้ ความสามารถขอบุคลากร โดยการยึดหลักความพึงพอใจส่วนตัวบ้าง หรือด้วยความเกรงใจบุคลากรที่มีวัยวุฒิสูงกว่าบ้าง ส่งผลให้เกิดปัญหาการโยกย้ายสับเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา เพราะเกิดจากการขัดแย้งในองค์กร ส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงาน ที่ขาดความต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนที่ต้องเริ่มต้นใหม่ ไม่ต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนขาดทักษะความรู้ผลของการทำงานด้วยประสิทธิภาพ และไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควร และส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

จากปัญหาดังกล่าว ถือเป็นปัญหาที่สำคัญมาก และควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน ส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมาตามตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์การทำงาน

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 76 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งเพศ และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 33 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน 6 ข้อ ด้านการวางแผนมอบหมายภาระงานบุคลากร 5 ข้อ ด้านการพัฒนาบุคลากร 10 ข้อ ด้านการรักษาสวัสดิภาพบุคลากร 6 ข้อ และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน 6 ข้อ รวม 33 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 จำนวน 5 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 และได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Rating Scale) สร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำ คำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ โดยได้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละด้านเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective

Congruence) ของข้อคำถามในแต่ละข้อเพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้น แล้วจึงนำแบบสอบถามที่มีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขโดยมีเนื้อหาครอบคลุมและถูกต้องแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, L. J.) มีค่าเท่ากับ .95 แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว เสนอคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบก่อนที่จะนำไปใช้เป็นแบบสอบถามฉบับจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป (Cronbach, L. J., 1990)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครเสนอต่อผู้บริหาร โรงเรียน โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับนัดหมายที่จะมาเก็บ 2 สัปดาห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของครู ในกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 76 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทดสอบค่าที (t – test) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีทดสอบแบบเอฟ (F – test) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ สถิติพื้นฐานได้แก่ หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC , หาค่าความเชื่อมั่น, ความถี่ (Frequency), ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t – test), การทดสอบค่าเอฟ (F – test) และการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยรวม

n=76

ด้านที่	การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1.	ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน	4.57	0.51	มากที่สุด	2
2.	ด้านการวางแผน มอบหมายภาระงาน บุคลากร	4.34	0.48	มาก	5
3.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.49	0.56	มาก	3
4.	ด้านการรักษา ซึ่งสวัสดิภาพของบุคลากร	4.62	0.49	มากที่สุด	1
5.	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.48	0.51	มาก	4
รวม		4.50	0.52	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) โดยถ้าพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรักษาซึ่งสวัสดิภาพของบุคลากร ($\bar{x} = 4.62$) ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.57$) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{x} = 4.49$) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.48$) และด้านการวางแผน มอบหมายภาระงานบุคลากร ($\bar{x} = 4.34$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่ง

ด้าน ที่	การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหาร		ครู		t	sig
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1.	ด้านการแสวงหาบุคลากรใน การปฏิบัติงาน	4.88	0.33	4.49	0.52	- 16.86**	.000
2.	ด้านการวางแผน มอบหมาย ภาระงานบุคลากร	4.68	0.47	4.26	0.45	- 14.68**	.000
3.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.63	0.51	4.45	0.57	- 17.51**	.000
4.	ด้านการรักษา และชำระไว้ซึ่ง สวัสดิภาพบุคลากร	4.59	0.49	4.63	0.49	- 19.88**	.000

ด้าน ที่	การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหาร		ครู		t	sig
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
5.	ด้านการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน	4.78	0.42	4.39	0.50	- 15.96**	.000
รวม		4.70	0.47	4.45	0.53	- 17.531	.000

P < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติต่อการจัดการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาพรวมผู้บริหารมีทัศนคติต่อการจัดการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากกว่าครู

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามเพศ

ด้าน ที่	การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ชาย		หญิง		t	sig
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1.	ด้านการแสวงหาบุคลากรในการ ปฏิบัติงาน	4.63	0.50	4.54	0.51	- 40.08**	.000
2.	ด้านการวางแผน มอบหมาย ภาระงานบุคลากร	4.45	0.50	4.29	0.46	- 34.98**	.000
3.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.54	0.54	4.46	0.57	- 40.43**	.000
4.	ด้านการรักษา และจ้างไว้ซึ่ง สวัสดิภาพบุคลากร	4.65	0.48	4.61	0.50	- 40.88**	.000
5.	ด้านการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน	4.59	0.49	4.41	0.51	- 36.58**	.000
รวม		4.57	4.51	4.47	0.53	- 42.371	.000

P < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูเพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติต่อการจัดการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูเพศชายมีทัศนคติต่อการจัดการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากกว่าครูเพศหญิง ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ด้าน ที่	การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา	ประสบการณ์ทำงาน						F	sig
		<10 ปี		10 – 15ปี		>15ปีขึ้นไป			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1.	ด้านการแสวงหาบุคลากรในการ ปฏิบัติงาน	3.38	0.51	4.77	0.43	4.79	0.41	15.662	.000
2.	ด้านการวางแผน มอบหมายภาระ งานบุคลากร	4.18	0.40	4.57	0.50	4.47	0.50	9.075	.000
3.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.46	0.57	4.48	0.60	4.54	0.52	.404	.669
4.	ด้านการรักษา และธำรงไว้ซึ่งสวัสดิ ภาพบุคลากร	4.60	0.50	4.62	0.49	4.65	0.46	.109	.897
5.	ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.33	0.49	4.53	0.50	4.69	0.46	7.846	.001
รวม		4.41	0.53	4.58	0.53	4.62	0.49	9.553	.000

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้อำนวยการ หัวหน้างานบุคคล ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อการจัดการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ

บุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีปัญหาและข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เด่นชัดคือ โรงเรียนได้รับการบรรจุบุคลากรไม่ตรงกับวิชาเอกที่ต้องการ ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรบางวิชา ข้อเสนอแนะคือ โรงเรียนควรสำรวจวิชาเอกที่ขาดแคลน หรือเป็นที่ต้องการเร่งด่วน เพื่อขอรับการบรรจุบุคลากรให้ตรงกับวิชาเอกที่ต้องการ เพื่อจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ด้านการวางแผน มอบหมายภาระงานบุคลากร ปัญหาที่เด่นชัดคือ การกำหนดหน้าที่และมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบไม่ตรงตามตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์การทำงาน ทำให้เกิดอคติในการทำงาน ไม่มีความสุขในการทำงาน ส่งผลให้งานออกมาไม่ดีเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะคือ ควรกำหนดหน้าที่และมอบหมาย

งานให้บุคลากรรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์การทำงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความสุขในการทำงาน ส่งผลให้งานออกมามีประสิทธิภาพสูงสุด

ด้านการพัฒนาบุคลากร ปัญหาที่เด่นชัด คือ โรงเรียนไม่ค่อยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ ความสามารถแก่สาธารณชน ข้อเสนอแนะคือ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ ความสามารถแก่สาธารณชนเช่น นำความรู้บรรยายต่อหน้าชุมชน หรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยให้บุคลากรได้เป็นผู้นำทำกิจกรรมหรือเป็นวิทยากร เป็นต้น

ด้านการรักษาสวัสดิภาพของบุคลากร ปัญหาที่เด่นชัดคือ โรงเรียนมีการเลื่อนขึ้นเงินเดือนโดยไม่พิจารณาตามผลงาน และความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน แต่กลับพิจารณาจากพวกพ้อง ความอาวุโส ความเกรงใจ ทำให้เกิดความไม่เที่ยงธรรม ข้อเสนอแนะคือ การเลื่อนขึ้นเงินเดือนควรพิจารณาตามผลงาน และความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างเห็นเป็นรูปธรรม เช่น ให้จัดแสดงผลงาน และนำเสนอผลงานของตนเองต่อคณะกรรมการทั้งภายใน และภายนอก หรือผลงานนั้นได้รับการยอมรับจากสาธารณชน และนำชื่อเสียงมาสู่สถานศึกษา หรือเป็นผลงานที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เด่นชัดคือ ขอบกปิดในการพิจารณาเลื่อนขึ้นเงินเดือนโดยไม่มีการประชุมหรือปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะคือ ควรสรุปผลการปฏิบัติงานควบคู่กับคุณธรรมไม่เช่นนั้นแต่ผลงานอย่างเดียวจะทำให้ครูมีการเห็นแก่ตัวและไม่มีมาตรฐานการเลื่อนขึ้นเงินเดือนที่ชัดเจน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา พบว่าภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการบริหารงานบุคคลที่เป็นไปแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางในการบริหารและการจัดการศึกษาอันจะนำไปสู่การปฏิรูปและระบบบริหารจัดการจากแบบเดิมที่เน้นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางไปสู่การบริหารแบบกระจายอำนาจโดยเฉพาะ

มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เพื่อให้การศึกษาสร้างคนสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรมคุณภาพสมรรถภาพและประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา นามสพุง และ ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอปากช่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอปากช่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร, 2558)

2.ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามตำแหน่ง เพศ และประสบการณ์ทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 บุคลากรในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในตำแหน่งผู้บริหารที่สะท้อนที่ต่อการบริหารงานบุคคลมากกว่าบุคลากรในตำแหน่งครูผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ สติภา การบริหารงานบุคคลของสถาน ศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถาน ศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัย คือ การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของ สถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปาริชาติ สติภา, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา นามสพุง และ ไพโรจน์ พรหมมีเนตร ที่ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอปากช่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบความแตกต่าง การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอปากช่องสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 4 จำแนกตามตำแหน่งแสดงว่า สภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษา และครูผู้สอน เมื่อพิจารณาโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และพิจารณาตามรายด้านมีด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร, 2558)

ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพจน์ เคงสม ศึกษาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนชุมชนบริหารธุรกิจ ตามความคิดเห็นของครู เจ้าหน้าที่และพนักงานโรงเรียนชุมชนบริหารธุรกิจ พบว่า เมื่อจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน (วีรพจน์ เคงสม

, 2551) และประทีป โตสารเดช ที่พบว่า การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 เมื่อจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน (ประทีป โตสารเดช, 2549)

2.2 บุคลากรในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูเพศชายจะมีทักษะที่ดีต่อการบริหารมากกว่าครูเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรระ กันทะวงษ์ ที่ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคลตามความคิดเห็นของครูผู้สอนเพศชายและเพศหญิง พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้านโดยครูผู้สอนเพศชาย เห็นว่ามีการปฏิบัติสูงกว่าครูผู้สอนเพศหญิง และสอดคล้องกับวิจัยของณิชาภา ฐปนสิทธิธางกูร ที่ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน อบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานของ ผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียน อบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัด อบจ.ภูเก็ต จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ บริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน อบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัด อบจ.ภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้าน ด้านการบริหารงาน วิชาการ และด้านการบริหารงานงบประมาณ มีความแตกต่างกัน (ณิชาภา ฐปนสิทธิธางกูร, 2560)

ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริเณะ ดอพอ ที่ได้วิจัย เรื่องการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทักษะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดยะลา (สาริเณะ ดอพอ, 2553) ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามตัวแปรเพศที่ต่างกันมีทักษะต่อการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.3 บุคลากรในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการบริหารงานบุคคลแตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน เช่นครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี จะมีทักษะต่อการบริหารที่น้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริเณะ ดอพอ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทักษะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดยะลาผลการวิจัยพบว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลแตกต่างกัน (สาริเณะ ดอพอ, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของวราพร พรหมแก้วพันธ์ ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอมายอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีเขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์การ ปฏิบัติงานราชการผลการวิจัยพบว่าภาพรวมแตกต่างกัน (วราพร พรหมแก้วพันธ์, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการแสวงหาบุคลากรในการปฏิบัติงาน ได้แก่ โรงเรียนควรสำรวจวิชาเอกที่ขาดแคลนหรือเป็นที่ต้องการเร่งด่วนเพื่อขอรับการบรรจุบุคลากรให้ตรงกับวิชาเอกที่ต้องการเพื่อจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
2. ด้านการวางแผน มอบหมายภาระงานบุคลากร ได้แก่ ควรกำหนดหน้าที่และมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และประสบการณ์การทำงานเพื่อให้บุคลากรเกิดความสุขในการทำงานส่งผลให้งานออกมามีประสิทธิภาพสูงสุด
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ความสามารถแก่สาธารณชน เช่น นำความรู้บรรยายต่อหน้าชุมชน หรือจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยให้บุคลากรได้เป็นผู้นำทำกิจกรรม หรือเป็นวิทยากร เป็นต้น
4. ด้านการรักษาไว้ซึ่งสวัสดิภาพของบุคลากร ได้แก่ การเลื่อนขั้นเงินเดือนควรพิจารณาตามผลงาน และความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างเห็นเป็นรูปธรรม เช่น ให้จัดแสดงผลงาน และนำเสนอผลงานของตนเองต่อคณะกรรมการทั้งภายใน และภายนอก หรือผลงานนั้นได้รับการยอมรับจากสาธารณชน และนำชื่อเสียงมาสู่สถานศึกษา หรือเป็นผลงานที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม
5. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ควรสรุปผลการปฏิบัติงานควบคู่กับคุณธรรมไม่ใช่เน้นแต่ผลงานอย่างเดียวจะทำให้ครูมีการเห็นแก่ตัวและไม่มีมาตรฐานการเลื่อนขั้นเงินเดือนที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานกระบวนการบริหารงานของบุคคลผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา
2. ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานของบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ณิชาภา รูปนสิทธางกูร. (2560). การศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครู ที่มีต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน อบจ.บ้านตลาดเหนือ (วันครู 2502) สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เนตรนภา นามสพุง และไพโรจน์ พรหมมีเนตร. (2558). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน อำเภอบางละมุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 9(1), 18-24.
- ประทีป โตสารเดช. (2549). สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ปาริชาติ สติภา. (2558). การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วรารพร พรหมแก้วพันธ์. (2556). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอมายอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วีรพจน์ เคสม. (2551). ศึกษาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนชุมพรบริหารธุรกิจ ตามความคิดเห็นของครู เจ้าหน้าที่และพนักงานโรงเรียนชุมพรบริหารธุรกิจ. ชุมพร: โรงเรียนชุมพรบริหารธุรกิจ.
- สารีน๊ะ ดอปอ. (2553). การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สารีน๊ะ ดอปอ. (2553). การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร
และการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา
จังหวัดขอนแก่น*

DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE CURRICULUM AND
LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS UNDER
THE OFFICE OF VOCATIONAL EDUCATION IN KHONKAEN PROVINCE

จริยาภรณ์ ตู่คำมูล

Jariyaporn Tukhammun

พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: ningja0905@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 2) พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าสาขาวิชา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 276 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทาง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสาขาวิชา และครูผู้สอน จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทาง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สภาพที่พึงประสงค์

* Received 28 April 2020; Revised 15 May 2020; Accepted 3 June 2020

โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ 27 แนวทาง ผลการประเมิน พบว่า องค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, สมรรถนะครู, การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

Abstract

The purposes of research were to 1) to investigate the current situations, desirable situations and needs of enhancing curriculum and learning management competency of teachers under the office of vocational Education in Khonkaen province, 2) to develop the guidelines for enhancing curriculum and learning management competency of teachers. The study was divided into 2 phases. Phase 1 was the study related to the current situations, desirable situations and needs. The sample of the study was 276 consisted of the head of departments and teachers in schools. The instrument used was questionnaire. The participants in phase 2 were 9 people who distributed the study of the guidelines consisted of school administrators, the head of departments and teachers. The participants who evaluated the guidelines were 5 people. The instruments used in the study comprised of interview questions, evaluation form. The statistics used were percentage, mean and standard deviation.

The research results revealed that: 1) The current situations of curriculum and learning management competency of teachers under the office of vocational Education in Khonkaen province shown that overall rated in more level, when considered into each aspect of the guidelines yielded that overall rated in more level. The desirable situations yielded that overall rated in more level. Needs of curriculum and learning management competency of teachers shown that the most needed was learning design, the least needed was students centered learning management respectively. 2) The guidelines for enhancing curriculum and learning management competency of teachers in schools under the office of vocational Education in Khonkaen province comprised of 5 elements

and 27 guidelines. The results of evaluation yielded that elements of the guidelines rated the appropriateness and possibility in the most level.

Keywords: Guidelines Development, Competency of Teachers, Curriculum and Learning Management

บทนำ

ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการศึกษาดังนั้นคุณภาพของครูจึงมีความสำคัญมาก เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพผู้เรียนก็จะมีคุณภาพตามไปด้วย ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายเกี่ยวกับการปฏิรูปเพื่อการพัฒนาครูยุคใหม่ ซึ่งเป็นการปฏิรูปเพื่อสร้างให้ครูยุคใหม่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบซึ่งมีแนวทางที่หลากหลายของการปฏิรูปครูตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอไว้ และกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูงสามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครู มาเป็นครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน และในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีสภาวะวิชาชีพที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาครูทั้งระบบเพื่อยกระดับคุณภาพครูให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพคุณธรรม มีศักยภาพและคุณภาพ ทัดเทียมกับประชาคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อมุ่งที่จะสร้างครูคุณภาพในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของนักเรียนให้เป็นพลเมืองคุณภาพและเปี่ยมคุณธรรมให้แก่ประเทศ ตามกรอบแนวทางการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ตามหลักการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองที่จะดำเนินการในช่วงต่อไป (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา V – Net โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ใน 3 ปีซ้อนหลัง ปี พ.ศ. 2558 – 2561 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบของสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นมีผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำลง ซึ่งมีนักเรียนหลายคนที่ไม่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด การทดสอบ V – Net เป็นการสอบวัดมาตรฐานทางวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพซึ่ง

เป็นการทดสอบความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนลักษณะนิสัยในการ ปฏิบัติงานตาม มาตรฐานวิชาชีพ และจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียน นักศึกษา สถานศึกษา ผู้บริหาร และครู เพื่อที่จะทราบมาตรฐานการเรียนการสอนของครูที่ส่งผลต่อผู้เรียน ผลการทดสอบ V – Net สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นักศึกษาสูงขึ้นได้ ในการปฏิบัติรวมทั้งการนำผลการสอบ V – Net ไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ สูงสุดทางการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น มีทักษะในการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานวิชาชีพ และจะทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของการศึกษา แห่งชาติ มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้วิจัยในฐานะ ที่เป็นครูผู้สอนมีความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพครูและ ผู้เรียน อีกทั้งมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะในการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานวิชาชีพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ รวมไปถึง ถึงแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้มีแนว ปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น สถานศึกษาในสังกัดสามารถนำแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะ ครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความพร้อมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเป็น แนวทางสำหรับครูต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพต่อนักเรียนนักศึกษาโดยตรง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงขึ้น และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อความเจริญของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการ เสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการ จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research Design) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1. ประชากร ได้แก่ หัวหน้าสาขาวิชา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 974 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าสาขาวิชา และ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2562 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) แล้วทำการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 276 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม แล้วกำหนดสัดส่วนตามจำนวนของประชากร ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 8 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 83 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 185 คน รวมทั้งสิ้น 276 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสาขาวิชา และครูผู้สอน จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพ

ปัจจุบันอยู่ระหว่าง 0.27 ถึง 0.81 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง 0.55 ถึง 0.89 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.942. แบบสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการศึกษาองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ 5 องค์ประกอบ และ 12 ตัวชี้วัด จำนวน 13 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

แบบประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ 27 แนวทาง มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดรหัสของแบบสอบถามทุกชุดก่อนจัดส่งไปยังสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการส่งแบบสอบถามไปที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น และนัดหมายเพื่อขอรับคืนด้วยตนเองภายใน 2 สัปดาห์ หลังการจัดส่ง โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 276 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัย โดยจัดส่งไปล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน (จาก 3 สถานศึกษา) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับที่ได้ส่งไปล่วงหน้า

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียง

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบ การสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทาง การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และทำการนัดหมายวันและเวลาสำหรับการประเมินแนวทาง

3. ผู้วิจัยนำเอกสารแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

4. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้คืนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยการนำข้อมูลของผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับ

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ นำความคิดเห็นทั้งหมดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะมาวิเคราะห์ แจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วทำการเรียบเรียงข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ และสร้างบทสรุปโดยการจัดลำดับตามองค์ประกอบหลักทั้ง 5 องค์ประกอบ ของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

2. ป้อนคะแนนจากการประเมินแนวทางลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNImodified	ลำดับ
1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	3.95	0.35	มาก	4.88	0.32	มากที่สุด	0.234	5
2) การออกแบบการเรียนรู้	3.96	0.36	มาก	4.95	0.19	มากที่สุด	0.250	1
3) การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.05	0.41	มาก	4.98	0.12	มากที่สุด	0.235	4
4) สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	3.94	0.33	มาก	4.90	0.29	มากที่สุด	0.240	3
5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.98	0.21	มาก	4.95	0.20	มากที่สุด	0.243	2
รวม	3.98	0.33	มาก	4.93	0.22	มากที่สุด	0.240	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	4.95	0.11	มากที่สุด	4.70	0.21	มากที่สุด
2) การออกแบบการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	4.88	0.11	มากที่สุด
3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.90	0.16	มากที่สุด
4) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	4.92	0.11	มากที่สุด	4.80	0.20	มากที่สุด
5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.96	0.09	มากที่สุด	4.76	0.26	มากที่สุด
รวม	4.97	0.15	มากที่สุด	4.81	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ 27 แนวทาง ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานด้านวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะของครูในด้านต่าง ๆ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ นักวิชาการ และหน่วยงานทางการศึกษาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนไว้ แต่ทั้งนี้สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อย

ที่สุด อาจเนื่องมาจากครูมีความรู้ความสามารถด้านการผลิตสื่อไม่มากพอต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ครูผลิตสื่อได้ไม่หลากหลายและไม่น่าสนใจเท่าที่ควร รวมทั้งครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนจำนวนมาก จึงทำให้ครูไม่มีเวลาเพียงพอต่อการผลิตและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาพร สีหาวงค์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ชญาพร สีหาวงค์, 2560)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูยังมีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่มากพอ จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะในด้านนี้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ด้านการจัดการเรียนรู้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนา ให้เกิดคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ครูจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และนักเรียนมีโอกาสนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ดังนั้น มีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ครูอาจารย์ควรจรรู้และทำความเข้าใจ ดังนี้ 1) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเอง 2) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับคนอื่น 3) เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในลักษณะต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความสามารถเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน ชื่นชม ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (น้ำฝน ชื่นชม, 2560)

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ลำดับที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูเห็นความสำคัญ

และตระหนัก การออกแบบการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินการไปด้วยดี บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงมีความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านนี้ อีกทั้งครูคงเห็นว่าการออกแบบการเรียนรู้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูผู้สอนจะต้องออกแบบการสอนให้มีความน่าสนใจ เนื้อหาครบถ้วน ชัดเจน สอดคล้องกับทัศนรงค์ จารุเมธิชน ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการประเมินสมรรถนะครูระดับประถมศึกษา การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เป็นสมรรถนะที่กล่าวถึงความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและแสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (ทัศนรงค์ จารุเมธิชน, 2556)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ 27 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้และการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติดี มาผนวกกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัดดาว โยงไทยสง ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ทัดดาว โยงไทยสง, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดากร พลมณี ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครู

โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด (ฤทธาการ พลมณี, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ 27 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 4 แนวทาง 2) ด้านการออกแบบ การเรียนรู้ 5 แนวทาง 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 8 แนวทาง 4) ด้านการ ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ 5 แนวทาง และ 5) ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ 5 แนวทาง ทั้งนี้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความต้องการจำเป็น ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ และจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยรวมและแต่ละ องค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแนวทาง ทั้ง 5 องค์ประกอบ 27 แนวทางนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการ นำไปใช้ประกอบการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีความพร้อมต่อการจัดกระบวนการ เรียนรู้ และเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายให้ครูนำแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เรื่องด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไปใช้ กับผู้เรียนอย่างจริงจัง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น
2. สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ควรให้ครูนำแนวทางทุกด้านของการบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ การจัดการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษานำไปใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ควรนำแนว ทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาไป

ให้ครูทดลองใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และบรรลุมิติประสงค์ของการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2. ควรศึกษา ค้นคว้า ทำวิจัยในการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและผู้เรียนนำไปใช้ได้จริง
3. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูให้ครบรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดากร พลมณี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชฎาพร สีหาวงค์. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- หัตถดาว โยงไทยสง. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทศณรงค์ จารุเมธิชน. (2556). การพัฒนารูปแบบการประเมินสมรรถนะครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- น้ำฝน ชื่นชม. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). เปรียบเทียบคะแนน V-NET. เรียกใช้เมื่อ 2
กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/252>

การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINE TO STRENGTHEN TEACHERS'
COMPETENCY OF LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 26

นาถชนก ภูมั่ง

Nartchanok Phumang

พชรวิทย์ จันทรศิริสร

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: nartchamint@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 2) พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ การวิจัยมี 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 323 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทาง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทาง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทาง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ลำดับที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

* Received 27 April 2020; Revised 16 May 2020; Accepted 2 June 2020

เป็นสำคัญ ลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และลำดับที่ 5 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ 2) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ มี 7 องค์ประกอบ 32 แนวทาง ผลการประเมินแนวทาง พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การเสริมสร้างสมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้

Abstract

The present study aimed 1) to investigate the current situations, desired situations and needs of strengthening teachers' competency of learning management in schools under the secondary educational service area office 26. 2) to develop the guideline to strengthen teachers' competency of learning management. There were 2 phases; phase 1 was the study related to the current situations, desired situations and needs. The sample of the study was 323 teachers. The instrument used to collect data was the questionnaire. Phase 2 was the development of the guideline. The sample of the study related to the guideline was 9 people. The sample of evaluation the guideline was 5 people. The instruments used in the study were questionnaire and evaluation covered the possibility of the guideline. The statistics used consisted of percentage, mean and standard deviation.

The results revealed that: 1) The results of the study related to the current situations shown that overall elements was rated in more level. The results of the study related to desired situations indicated that overall elements was rated in the most level. The results of the study related to needs could be ordered respectively depending on the most needed as follows; using and developing teaching materials, innovation and technology, curriculum design and development, learning management focusing on student – centered, learning assessment and evaluation and learning design. 2) The guideline to strengthen teachers' competency of learning management consists of 7 parts and 32 guidelines. The result of guideline evaluation revealed that overall elements was appropriate and possible rated in the most level.

Keywords: Development of Guideline, Strengthen Teachers' Competency, Learning Management

บทนำ

ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนจึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ต่อครูผู้สอน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) แต่การที่ครูผู้สอนจะมีสมรรถนะที่สูงขึ้นและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้ให้ความเห็นว่ายังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนเท่าที่ควร เพราะมีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครูที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบประเมินการปฏิบัติงานประจำปีของครูและบุคลากรเท่านั้น ยังขาดรายละเอียดของขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติให้ได้มาซึ่งตัวบ่งชี้ในแต่ละข้อ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูแล้วพบว่าการพัฒนาครูยังขาดแนวทางพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นจึงขึ้นอยู่กับขั้นตอนและวิธีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมด้วย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูให้มีสมรรถนะสูง เพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา

ผลการประเมินด้านการจัดการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 พบว่ายังคงประสบปัญหาอยู่มาก เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ โดยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทดสอบจำนวนทั้งสิ้น 4 รายวิชา ปรากฏว่าวิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 52.67 (ประเทศ 54.42) วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 27.17 (ประเทศ 30.04) วิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 34.95 (ประเทศ 36.10) และวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย 26.71 (ประเทศ 29.45) ซึ่งพบว่าทั้ง 4 รายวิชา มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ส่วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทดสอบจำนวนทั้งสิ้น 5 รายวิชา ปรากฏว่า วิชาภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ย 40.84 (ประเทศ 47.31) วิชาสังคมศึกษาฯ มีคะแนนเฉลี่ย 32.50 (ประเทศ 35.16)

วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 22.16 (ประเทศ 30.72) วิชาวิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 27.18 (ประเทศ 30.51) และวิชาภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ย 23.58 (ประเทศ 31.41) ซึ่งพบว่าทั้ง 5 รายวิชามีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศเช่นเดียวกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2561) ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ให้ความเห็นว่าปัญหาด้านผลการจัดการเรียนรู้นั้นส่วนหนึ่งมาจากการปฏิบัติงานสอนของครูผู้สอน ด้วยเหตุนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จึงได้กำหนดภารกิจสำคัญของหน่วยงานในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2562)

จากความสำคัญและบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพครูผู้สอน อีกทั้งมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้จึงได้ทำ การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีความพร้อมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอนให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research Design) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 2,003 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561) แล้วทำการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 323 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม แล้วกำหนดสัดส่วนตามจำนวนของประชากร ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 5 คน ขนาดกลาง จำนวน 75 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 48 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 195 คน รวมทั้งสิ้น 323 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 70 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันตั้งแต่ 0.32 ถึง 0.88 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ 0.36 ถึง 0.90 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.93

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้

1. แบบสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการศึกษา

องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 องค์ประกอบ และ 12 ตัวชี้วัด มีข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00

2. แบบประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวนทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ 32 แนวทาง ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบ แบบสอบถามจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดรหัสของแบบสอบถาม ทุกชุดก่อนจัดส่งไปยังสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและมีผู้ช่วยเหลือจัดส่ง แล้วนัดหมายเพื่อขอรับคืนด้วยตนเองและด้วยผู้ช่วยเหลือ ภายในเวลา 2 สัปดาห์ หลังการจัดส่ง โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 323 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อกำหนดวันและเวลา ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล จะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัย โดยจัดส่งไปล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน (จาก 3 โรงเรียน) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับที่ได้ส่งไปล่วงหน้า

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียง

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบ การสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ และทำการนัดหมายวันและเวลาสำหรับการประเมินแนวทาง

3. ผู้วิจัยนำเอกสารแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน

4. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้คืนจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยการนำข้อมูลของผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับ

3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ นำความคิดเห็นทั้งหมดเกี่ยวกับ การเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะมาวิเคราะห์ แจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วทำการเรียงเรียงข้อมูลใน แต่ละองค์ประกอบ จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ และสร้างบทสรุปโดยการจัดลำดับตามองค์ประกอบหลักทั้ง 5 องค์ประกอบของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ และนำเสนอข้อมูลโดย การพรรณนาวิเคราะห์

2. ป้อนคะแนนจากการประเมินแนวทางลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

สมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI _{modified}	ลำดับ
1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	3.79	0.83	มาก	4.75	0.52	มากที่สุด	0.255	2
2) การออกแบบการเรียนรู้	3.89	0.82	มาก	4.77	0.49	มากที่สุด	0.228	5
3) การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.87	0.80	มาก	4.78	0.51	มากที่สุด	0.235	3
4) สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	3.49	0.87	ปานกลาง	4.82	0.44	มากที่สุด	0.379	1
5) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้	3.83	0.80	มาก	4.72	0.53	มากที่สุด	0.233	4
รวม	3.78	0.82	มาก	4.77	0.50	มากที่สุด	0.266	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ทั้งโดยรวมและแต่ละองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน และความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการออกแบบการเรียนรู้

2. ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1) ก่อนดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะครู	4.95	0.11	มากที่สุด	4.70	0.21	มากที่สุด
2) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด	4.87	0.18	มากที่สุด
3) การออกแบบการเรียนรู้	4.92	0.11	มากที่สุด	4.68	0.11	มากที่สุด
4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.91	0.13	มากที่สุด	4.74	0.29	มากที่สุด
5) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี	4.87	0.14	มากที่สุด	4.67	0.35	มากที่สุด
6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.88	0.18	มากที่สุด	4.68	0.30	มากที่สุด
7) หลังดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะครู	5.00	0.00	มากที่สุด	4.90	0.22	มากที่สุด
รวม	4.93	0.22	มากที่สุด	4.75	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ทั้งโดยรวมและรายด้านมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มากที่สุดเช่นเดียวกัน

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา แต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารงานด้านวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดอบรมสัมมนา และศึกษาดูงาน เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะของครูในด้านต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานทางการศึกษาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูไว้ แต่ทั้งนี้สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่มีค่าน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีความรู้ความสามารถด้านการผลิตสื่อไม่มากพอต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ครูผลิตสื่อได้ไม่หลากหลายและไม่น่าสนใจ

เท่าที่ควร รวมทั้งครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนจำนวนมาก จึงทำให้ครูไม่มีเวลาเพียงพอต่อการผลิตและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี อีกทั้งบริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาไม่ค่อยเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้โดยการใช้สื่อประกอบ และสถานศึกษาไม่มีนโยบายหรือแนวปฏิบัติด้านการผลิตและพัฒนาสื่อที่ชัดเจน ครูจึงไม่ตระหนักในการสร้างและผลิตสื่อเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านสื่อและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ (วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของชฎาพร สีหาวงค์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาคือด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ (ชฎาพร สีหาวงค์, 2560)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า โดยรวมและแต่ละองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูยังมีทักษะและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไม่มากเท่าที่ควร จึงมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะในด้านนี้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ด้านการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งครูยังไม่มีวิธีการหรือขั้นตอนในการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้แสดงทัศนะว่าการพัฒนาสมรรถนะประกอบด้วย 6 ปัจจัย ดังนี้ 1) ผู้พัฒนาและผู้รับการพัฒนาจะต้องเข้าใจความรู้ ทักษะ หรือสมรรถนะรายการนั้น ๆ 2) ผู้พัฒนาและผู้รับการพัฒนาสามารถระบุได้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสมรรถนะหลักใด 3) ผู้รับการพัฒนายต้องสามารถประเมินตนเองได้ว่ามีสมรรถนะหลักอยู่ในระดับใด 4) ผู้รับการพัฒนายต้องมีการฝึกฝนสมรรถนะหลักนั้น ๆ จนเป็นนิสัย เนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยต้องมีการ

ประเมินสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง 5) จะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นหรือข้อติชมของผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) การสอนงานจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สอนคือทำให้ความรู้คมชัดขึ้น ได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากกระบวนการเรียนรู้ของผู้อื่น และเพิ่มการเรียนรู้จากสไตล์การเรียนรู้ของคนอื่น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านสื่อและนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร (วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน ชื่นชม ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี รองลงมาคือด้านความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (น้ำฝน ชื่นชม, 2560)

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการเรียนรู้ ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการออกแบบการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูเห็นความสำคัญและตระหนักว่าสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนจัดการเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดี บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา จึงมีความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านนี้ อีกทั้งครูคงเห็นว่าการสอนที่มีการใช้สื่อประกอบ การเรียนรู้นอกจากจะให้นักเรียนเห็นความเป็นรูปธรรมของสิ่งที่ครูสอน เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนให้เด่นชัดและง่ายขึ้นแล้วยังช่วยเพิ่มบรรยากาศของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม อีกทั้งผู้เรียนได้รับความสนุกสนานในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 (วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ชัยนาท พลอยบุตร ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 (ชัยนาท พลอยบุตร, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกพร จุฑาสงษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ชนกพร จุฑาสงษ์, 2559) ซึ่งผลการวิจัยทั้ง 3 เรื่อง พบว่า การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นสูง

2. ผลการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ การเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ 32 แนวทาง ซึ่งแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้และการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในด้านสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการศึกษาในระยะที่ 1 (การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น) และระยะที่ 2 (การศึกษาศาสนศึกษาที่มีแนวปฏิบัติ) มาผนวกกับผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการ การเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 (วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎาพร สีหาวงค์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 (ชฎาพร สีหาวงค์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำฝน ชื่นชม ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 (น้ำฝน ชื่นชม, 2560) ซึ่งงานวิจัย ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ 32 แนวทาง ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1) แนวทางก่อนดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะครูมี 4 แนวทาง 2) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมี 3 แนวทาง 3) ด้านการออกแบบการเรียนรู้มี 5 แนวทาง 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี 7 แนวทาง 5) ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มี 6 แนวทาง 6) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง และองค์ประกอบที่ 7) แนวทางหลังดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะครู มี 2 แนวทาง ทั้งนี้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการออกแบบ การเรียนรู้ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และความต้องการจำเป็น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และจากการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า โดยรวมและแต่ละ องค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแนวทาง ทั้ง 7 องค์ประกอบ 32 แนวทางนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการ นำไปใช้ประกอบการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีความพร้อมต่อการจัดกระบวนการ เรียนรู้ และเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอนให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีนโยบายให้ครูนำแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้าน การจัดการเรียนรู้ในด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ไปใช้ กับผู้เรียนอย่างจริงจัง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ควรส่งเสริมการนำแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ไปใช้ในสถานศึกษา และหลังจากดำเนินการดังกล่าวควรมีการติดตามผลการนำไปใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ควรนำ แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาไปให้ครู ทดลองใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน
3. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูให้ครบรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาพร สีหาวงค์. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยนาท พลอยบุตร. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- น้ำฝน ชื่นชม. (2560). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 7. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (2561). รายงานประจำปี. มหาสารคาม: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.
- _____. (2562). เปรียบเทียบคะแนน O - NET เฉลี่ยตามรายวิชาแยกปีการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2562 จาก <http://bigdata.ses26.go.th/public/index.php?name=onet&file=m3&Route=onet/m3>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือนไทย. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1*

DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE
LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
THE JURISDICTION OF SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE REGION 1

จิระศักดิ์ นามวงษ์

Jeerasak Namwong

พชรวิทย์ จันทรศิริสร

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: kroojee57@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 222 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก

* Received 29 April 2020; Revised 16 May 2020; Accepted 2 June 2020

เช่นเดียวกัน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน 2) ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กลุ่มเป้าหมาย 2.4) เนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม 2.5) วิธีดำเนินการ และ 2.6) การประเมินผล โปรแกรม

คำสำคัญ: โปรแกรม, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

Abstract

This research article aimed 1) to investigate the current situations, desirable situations and needs of innovative leadership of school administrators under the jurisdiction of Sisaket primary Educational service area office region 1, 2) to develop the program to strengthen innovative leadership of school administrators under the jurisdiction of Sisaket primary Educational service area office region 1. There was 222 sample consisted of school administrators, teachers who responsible for the head of academic department in school selected by stratified random sampling and 5 experts who evaluated the program. The instruments used to collect data were the questionnaire of current situations, desirable situations and needs of innovative leadership of school administrators and the appropriateness and possibility evaluation forms of the program. The statistics used to analyze the data were percentage, mean and standard deviation.

The results were shown as follows: the results of the study related to the current situations of innovative leadership of school administrators under the jurisdiction of Sisaket primary Educational service area office region 1 shown that overall of the current situations was rated in more level, when considered into each element revealed that all elements were also rated in more level. The desirable situations of innovative leadership of school administrators under the jurisdiction of Sisaket primary Educational service area office region 1 shown

that overall was rated in the most level, when considered into each element revealed that all elements were also rated in the most level. The results of development program to strengthen innovative leadership of school administrators in the jurisdiction of Sisaket primary Educational service area office region 1 shown that there were 6 elements comprised of principles, objectives, subjects, contents, procedures, and program evaluation. The contents divided into 3 modules as follows; visioning, creative thinking and creation of innovative organization atmosphere.

Keywords: Program, Innovative Leadership, Strengthen Innovative Leadership

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกวัน และยิ่งทวีคูณขึ้นจนไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ โดยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีนี้เองก็ได้เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของวิถีชีวิตมนุษย์ รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล คือ ประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 หมายถึง การพัฒนาประเทศโดยนโยบายเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ดังนั้น ต้องมีความเข้าใจ เข้าถึง จึงจะพัฒนาได้โดยใช้ศักยภาพของมนุษย์เป็นตัวนำ ขับเคลื่อนด้วยปัญญาของคน ต้องลงทุนในมนุษย์ให้เป็นผลผลิตที่ดี ทุกคนได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน และอยู่อย่างยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งผลิตเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนของประเทศไทยให้มีความก้าวหน้าให้เป็นไทยแลนด์ 4.0 และยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนไทย 4.0

รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการมีความพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะนำการศึกษาไปสู่เป้าหมายการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 หรือการศึกษา 4.0 โดยการเสนอนโยบายการปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา โดยการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเป้าหมายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ทักษะสำคัญ และความรู้ รวมทั้งขยายผลสู่นักเรียนทั่วประเทศในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด ขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ทั้งเชิงนโยบาย การจัดการเรียนรู้ และการบริหารในสถานศึกษาไปสู่นโยบายการศึกษาในระดับชาติและพื้นที่อื่น อาทิ ด้านหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ การทดสอบ การประเมินสถานศึกษา บุคลากร การเงิน รวมทั้งความสอดคล้องของการบริหารงานด้านต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่

นวัตกรรมการศึกษา 6 พื้นที่ ใน 6 ภาค ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เสนอ ได้แก่ ภาคเหนือ: จังหวัดเชียงใหม่, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: จังหวัดศรีสะเกษ, ภาคกลาง: จังหวัดกาญจนบุรี, ภาคตะวันออก: จังหวัดระยอง, ภาคใต้: จังหวัดสตูล และภาคใต้ ชายแดน: จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2562)

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยได้ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาโดยการจัดทำแผนการดำเนินงาน และคัดเลือกโรงเรียนที่ต้องการเข้าร่วมเป็นโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 50 โรงเรียน ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมในสถานศึกษา และขับเคลื่อนนโยบายการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไปสู่เป้าหมายได้ ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องมีความรู้และทักษะที่โดดเด่นและแตกต่างไปจากผู้บริหารสถานศึกษาในยุคก่อนๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะและทักษะที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อจะได้รับมือและออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เหมาะสม ทำทนายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครู และผู้เรียน เพื่อให้เกิดการร่วมมือในการเรียนรู้ คิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมหรือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม (Innovative School) ซึ่ง (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรมไว้ว่า องค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง การนำแนวคิดนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรแนวใหม่ ในการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะองค์กร หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยปรับเปลี่ยนมาก่อน เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าของบริบทโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้ และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่า พัฒนา ผลิตภัณฑ์และบริการที่ดีมีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของลูกค้า ความอยู่รอด และความสามารถเชิงการแข่งขันขององค์กร

ดังนั้น ทักษะที่จะส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถบริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็คือ ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking Skill) (Weiss & Legrand, 2011) กล่าวว่า นวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลใช้การคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งก็คือกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยการค้นหา การผสมผสาน และจัดเรียงจากข้างใน เพื่อให้ได้แนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking Skill) จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหมั่นฝึกฝนจนเกิดความชำนาญก็จะกลายเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษา และควรจัดการเรียนรู้ให้บ่มเพาะทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับครูและนักเรียนในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรมดังกล่าวจะเป็นกลไกในการ

ขับเคลื่อนคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่จะไปมีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษา ตลอดจนการนำนวัตกรรมเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา (อรอนงค์ โรจนวิฒนบุญ, 2553) ได้ให้ความหมายของผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leader) หมายถึง ผู้นำที่ใช้พลังแห่งคุณลักษณะของตนเองในด้านสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาท และลักษณะทางสังคม ขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ David S. Weiss & Claude Legrand ที่กล่าวว่า ผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ ผู้นำที่มีความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อนและค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ๆ หรือไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม (Innovative Intelligence) เพื่อช่วยให้สามารถตอบสนองและใช้แก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้นอีกด้วย (David S. Weiss & Claude Legrand, 2011)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้นวัตกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาก็คือผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไม่มีคุณลักษณะ หรือมีทักษะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้ว ก็จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายไทยแลนด์ 4.0 หรือการศึกษา 4.0 ได้ยากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2560)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำความรู้ความสามารถด้านการสร้างนวัตกรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา 4.0 และไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 516 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ (Robert V. Krejcie & Daryle W. Morgan, 1970)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 45 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ตั้งแต่ .80 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถามของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ระหว่าง .257 – .800 และ .208 – .913 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ .958 และ 0.975

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทางไปรษณีย์และด้วยตัวเอง โดยระบุเวลาในการตอบ

แบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับคืนภายในเวลาที่กำหนด 3) เก็บรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 222 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ครบทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (Priority Needs Index: PNI)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ร้อยละ (Percentage) 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อกำหนดวันในการนำแบบประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรม และร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 แล้วนำแบบประเมินไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินตามวันเวลาที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม มาตรวจสอบความถูกต้อง/ความสมบูรณ์ในการตอบแบบประเมิน จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัจจุบันและระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมและรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำ
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.58	0.30	มาก	4.81	0.25	มากที่สุด
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	3.55	0.38	มาก	4.84	0.25	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	3.61	0.34	มาก	4.80	0.28	มากที่สุด
รวม	3.58	0.28	มาก	4.82	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการเห็นว่าระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 รายองค์ประกอบ

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	I	D	$PNI_{modified}$ (I - D)/D	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.81	3.58	0.35	2
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.84	3.55	0.36	1

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	I	D	$PNI_{modified}$ (I - D)/D	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
3. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	4.80	3.61	0.33	3

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการเห็นว่าความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 รายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ องค์ประกอบด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมและรายองค์ประกอบ ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

ส่วนประกอบของโปรแกรม	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	4.60	0.43	มากที่สุด	4.67	0.43	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.70	0.40	มากที่สุด	4.80	0.32	มากที่สุด
3. กลุ่มเป้าหมาย	4.80	0.32	มากที่สุด	4.70	0.40	มากที่สุด
4. เนื้อหา	4.47	0.43	มาก	4.47	0.48	มาก
5. วิธีดำเนินการ	4.40	0.44	มาก	4.45	0.48	มาก
6. การประเมินผล	4.55	0.36	มากที่สุด	4.60	0.44	มากที่สุด
โดยรวม	4.59	0.40	มากที่สุด	4.61	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโปรแกรม เห็นว่า ความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านกลุ่มเป้าหมาย ด้านวัตถุประสงค์ ด้านหลักการด้านการประเมินผล ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเนื้อหาและด้านวิธีดำเนินการตามลำดับ ส่วนความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์

ด้านกลุ่มเป้าหมาย ด้านหลักการและด้านการประเมินผล ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเนื้อหาและด้านวิธีดำเนินการ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์ประกอบ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ องค์ประกอบการมีด้านความคิดสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ตามลำดับ และเมื่อนำสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละองค์ประกอบมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ตามลำดับ ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม โดยมีการสร้างความตระหนักกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาเห็นคุณค่าของการพัฒนานวัตกรรม อันจะส่งผลให้องค์การเป็นองค์การนวัตกรรมหรือสถานศึกษานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก ก็คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ เพราะจากผลการศึกษาข้างต้นพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีความต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พัฒนาตนเอง หรือรับการพัฒนาจากองค์การที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภัญญากิจ เกตุวิเศษกุล ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด (ศุภัญญากิจ เกตุวิเศษกุล, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภา ประพันธ์พัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน (จิราภา ประพันธ์พัฒน์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิน ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่าระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐมีระดับภาวะผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ การมีวิสัยทัศน์สู่การเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม การมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ (ปวีณา กันถิน, 2560)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา 5) วิธีดำเนินการ และ 6) การประเมินผลโปรแกรม และขอขยายเนื้อหา แบ่งออก 3 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม และผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการจัดโครงสร้างโปรแกรมที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ นั้น สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างความมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้กับผู้บริหาร

สถานศึกษา อันจะนำไปสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนา
นวัตกรรมทางด้านการบริหารสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถ
พัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอนได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา และเป็นสถานศึกษานวัตกรรมที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
พัชรินทร์ สงครามศรี ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ประกอบไปด้วย
6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูล
คือ โมดูล 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โมดูล 2 การสร้างแรงบันดาลใจ โมดูล 3
การกระตุ้นการใช้ปัญญา และโมดูล 4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การดำเนินการ
และ 6) การประเมินผล ซึ่งการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 20 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ใน
ระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน (พัชรินทร์ สงครามศรี, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย
ของ ผุสรัตน์ ดอนสฤติย์ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ
2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม
Module 2 การสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจ Module 3 การกระตุ้นการใช้ปัญญา
Module 4 การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง Module 5 การเป็นแบบอย่างที่ดี Module 6
การสร้างความผูกพันในองค์กร Module 7 การเป็นผู้นำทางวิชาการ Module 8 การบริหาร
แบบมีส่วนร่วม 5) การดำเนินการ และ 6) การประเมินผล ซึ่งการประเมินโปรแกรมเสริมสร้าง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน (ผุสรัตน์
ดอนสฤติย์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ซึ่งผลการศึกษาพบว่าระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนระดับสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลุ่มเป้าหมาย 4) เนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ Module 2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ Module 3 ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม 5) วิธีดำเนินการ และ 6) การประเมินผลโปรแกรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องมีความรู้และทักษะที่โดดเด่น แตกต่างไปจากผู้บริหารสถานศึกษาในยุคก่อนๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อจะได้รับมือและออกแบบการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เหมาะสม ทำทนายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียน เพื่อให้เกิดการร่วมมือในการเรียนรู้ คิดค้น สร้างสรรค์ และพัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ดังนั้นโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ควรนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 เพื่อให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับอื่น เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา หรือระดับอุดมศึกษา เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). องค์การแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุสรัตน์ ดอนสถิตย์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พัชรินทร์ สงครามศรี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิทักษ์ โสตถยาคม. (2562). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา : ความหวังใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาไทย. วารสารวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 22(1), 5-13.
- ศุภัญญา กิจ เกตุวิเศษกุล. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. พิษณุโลก: พิษณุโลกดอทคอม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). ประเทศไทย 4.0. เรียกใช้เมื่อ 22 กรกฎาคม 2562 จาก https://planning2.mju.ac.th/goverment/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบูลย์. (2553). การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- David S. Weiss & Claude Legrand. (2011). Innovative Intelligence. Ontario: John Wiley & Sons Canada.
- Robert V. Krejcie & Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*
THE DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP
PROGRAM FOR ADMINISTRATORS OF PRIVATE SCHOOL UNDER
REGIONAL EDUCATION NO.11

ชนิกานต์ พัฒนินบูลย์

Chanikarn Patnibul

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham Universit, Thailand

E-mail: foamiie@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 และ 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จำนวน 82 คน งานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มและประเมินโปรแกรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ย

* Received 30 April 2020; Revised 17 May 2020; Accepted 2 June 2020

สูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยขั้นตอนของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) การประเมินก่อนการพัฒนา 2) การพัฒนา และ 3) ประเมินผล ได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: โปรแกรม, การพัฒนาผู้บริหาร, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the current and desirable conditions Transformational leadership of Administrators of Private school Under Regional Education No.11, 2) to develop Transformational Leadership Program for Administrators of Private school Under Regional Education No.1. The people group were Administrators of Private school consisting of 82 people. The research has been divided into 2 phases as follows: Phase 1 the study of current conditions and desirable conditions Transformational Leadership for Administrators of Private school Under Regional Education No.11 by using the 5 experts. The collect data tools were questionnaires. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation. Phase 2 developed transformational leadership program for Administrators of Private school Under Regional Education No.11. Data provider group, the focus group and evaluation were organized by using the 5 experts. The tools for data collection were questionnaires. The statistical evaluation for data analysis were Mean, standard deviation.

The results were as followed: The results of the analysis of current conditions and desirable conditions of Transformational Leadership for Administrators of Private school found that the current conditions overall was at a medium level. The highest mean was Idealized Influence and the desirable conditions was Idealized Influence. The development step of a Transformational Leadership for Administrators of Private school program to promote critical thinking of students consisting of 4 steps: 1) preparation 2) development and 3) evaluation has been evaluated by experts. The results show that the program was overall suitable at the highest level.

Keywords: Program, Administrators Development, Transformational Leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข นำไปสู่ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ทำให้ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรปรับเปลี่ยนไป รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งจะต้องรีบเร่งแก้ไขปัญหาโดยด่วน

ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรหรือสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือ การมีผู้นำที่ดีและมีคุณภาพ เพราะผู้นำเปรียบเสมือนหัวใจขององค์กร เป็นจุดรวมแห่งพลังผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจหลักการบริหารและระบบขององค์กร ดังนั้น “ภาวะผู้นำ” จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างแรงจูงใจและพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกอย่างเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2562) กุญแจแห่งความสำเร็จประการหนึ่งของผู้นำคือ มีความสามารถในการกล้านำความเปลี่ยนแปลงและความสามารถในการกล้าเผชิญกับความท้าทายด้วยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550)

การศึกษาเอกชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐได้อย่างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) เช่น ท้องที่ใดมีความห่างไกลไม่สามารถจัดการศึกษาได้ โรงเรียนเอกชนถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่ช่วยรัฐบาลในการจัดการศึกษา มีความคล่องตัวในการบริหารสูงกว่าโรงเรียนของรัฐ ช่วยรัฐแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และช่วยเพิ่มโอกาสในการเกิดนวัตกรรมการศึกษา ถึงแม้รัฐจะให้การสนับสนุนแต่ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น 1) นโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อ การรับนักเรียนของโรงเรียนเอกชน 2) การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวยังไม่สอดคล้องกับรายจ่ายที่เป็นจริงของโรงเรียนเอกชน ซึ่งโรงเรียนเอกชนมีรายได้ไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาได้อย่าง

มีคุณภาพ 3) การลดหย่อนภาษีโรงเรียนและที่ดิน และค่าสาธารณูปโภคในอัตราเดียวกับธุรกิจเอกชนอื่น ๆ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม 4) ความล่าช้าในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งกฎระเบียบไม่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อโรงเรียนเอกชน ทำให้โรงเรียนเอกชนขาดอิสระและความคล่องตัว 5) บุคลากรของโรงเรียนเอกชนยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง 6) การเรียกบรรจุครูภาครัฐกระทบต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน และ 7) การจ้างครูต่างชาติมีกระบวนการยุ่งยากล่าช้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) เป็นสาเหตุให้โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เข้าสู่วิกฤต การรับสมัครนักเรียนปีการศึกษา 2561 มีตัวเลขลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้โรงเรียนเอกชนบางกลุ่มต้องปิดกิจการลง (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2561)

รายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2562 มีโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 86 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดสกลนคร มีจำนวน 50 โรงเรียน ปีการศึกษา 2560 และปี 2561 แจ้งขอเลิกกิจการ จำนวน 2 โรงเรียน และปีการศึกษา 2562 แจ้งขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 1 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 47 โรงเรียน 2) จังหวัดนครพนม มีจำนวน 24 โรงเรียน ปีการศึกษา 2562 แจ้งขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 1 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 23 โรงเรียน และจังหวัดมุกดาหาร มีจำนวน 12 โรงเรียน สรุปรวมมีการแจ้งเลิกกิจการจำนวน 2 โรงเรียน และแจ้ง ขอหยุดกิจการชั่วคราว จำนวน 2 โรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ยังเปิดกิจการจำนวน 82 โรงเรียน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2562); (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร, 2562); (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม, 2562) ซึ่งเกิดจากการประสบปัญหาการลาออกของครูและบุคลากร เกิดปัญหาสำหรับโรงเรียนเอกชนในการหาคนเข้ามาแทน การเปลี่ยนครูบ่อย ๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ไม่ต่อเนื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำ และบางครั้งการลาออกของครูพร้อมกันจำนวนมากทำให้เกิดภาวะการขาดครู ขาดคนในส่วนงานบางส่วนเกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนอย่างมาก ปัญหาการขยายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปฐมวัยลดลงของระดับชั้นอนุบาล 1 เป็น 3 ขวบ ส่งผลให้จำนวนเด็กลดลง และปัญหาการได้รับเงินสนับสนุนอาหารกลางวันนักเรียน อย่างไม่เพียงพอและล่าช้า ปัญหาดังกล่าวส่งผลเกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนอย่างมาก (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อ

ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาสถานไปสู่ความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

1.2 หลักการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และพัฒนาผ่านประสบการณ์ร้อยละ 70 2) การเรียนรู้และพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ๆ ร้อยละ 20 และ 3) เรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรและโปรแกรมการพัฒนา ร้อยละ 10

1.3 วิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) การบรรยาย 2) การสัมมนา 3) การอบรม 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 5) การระดมความคิด 6) การศึกษาดูงาน 7) การฝึกสถานการณ์จำลอง 8) การสอนงาน 9) กรณีศึกษา 10) การฝึกปฏิบัติงาน

1.4 ส่วนประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบไปด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการพัฒนา 5) การประเมินผล

2. ขอบเขตประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จำนวน 82 คน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.38	0.64	มาก	4.91	0.28	มากที่สุด
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.31	0.64	มาก	4.90	0.30	มากที่สุด
3. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.33	0.64	มาก	4.91	0.28	มากที่สุด
4. การกระตุ้นใช้ปัญญา	4.34	0.66	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด
รวม	4.34	0.65	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างแรงบันดาลใจตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ ด้าน การสร้างแรงบันดาลใจ ลำดับที่ 2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ลำดับที่ 3 ด้านการกระตุ้นใช้ปัญญา และลำดับที่ 4 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล

2.2 เนื้อหาการอบรมมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2.3 วิธีการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน มีกระบวนการพัฒนา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนเป็นการเตรียมความพร้อมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ดำเนินการดังนี้

1.1 พัฒนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน จำนวน 1 ชั่วโมง

1.2 การอบรมการใช้คู่มือการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 ชั่วโมง

1.3 การประเมินก่อนการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 ชั่วโมง

ขั้นที่ 2 การพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้เวลา 80 ชั่วโมง

2.1 การสัมมนา จำนวน 8 ชั่วโมง โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สำหรับการเรียนรู้โดยสัมมนา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized influence) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (inspirational motivation) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

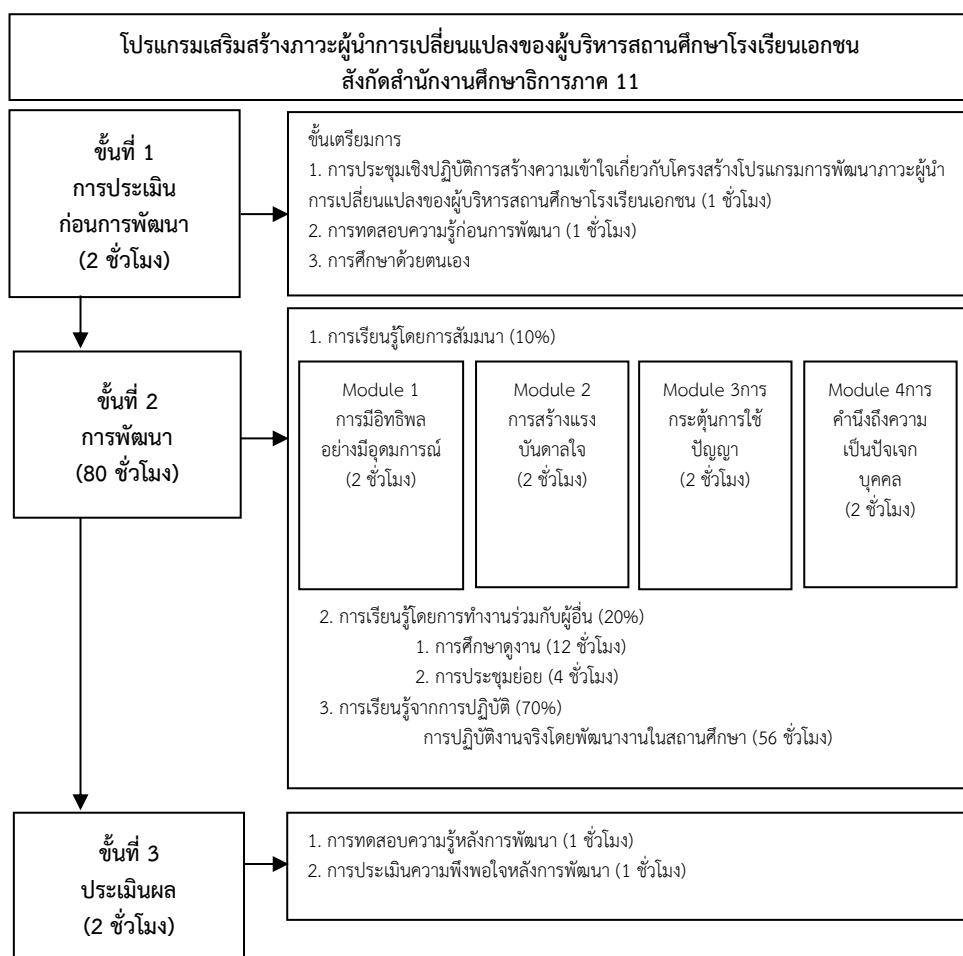
(individualized consideration) และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (intellectual stimulation)

2.2 ขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็น การเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น จำนวน 16 ชั่วโมง และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จำนวน 56 ชั่วโมง

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนเอกชน

3.1 การทดสอบความรู้หลังการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3.2 สรุปผลการประเมินผลการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน โดยมีรายละเอียด ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลวิจัยสรุปว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกันนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ได้ให้ความสำคัญในการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นเดียวกันนั้น อาจเนื่องมาจากการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นใช้ปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ยังคงไม่ครบถ้วนสมบูรณ์มาก นั้นอาจเพราะสภาพปัจจุบันการมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการบริหารจัดการโดยใช้ภาวะผู้นำที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน

ในส่วนของผลการศึกษาความต้องการจำเป็นสรุปว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมองเห็นว่า การสร้างแรงบันดาลใจ คือ เป็นความสามารถในการแรงจูงใจที่เปี่ยมไปด้วยความท้าทายให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ใช้เป็นพลังในการขับเคลื่อนของการพัฒนาองค์กร ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องเรียนรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานพร้อมส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด สอดคล้องกับกัญพัชร แสงกล้า ได้ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งงานวิจัยนี้มีข้อค้นพบสอดคล้องกัน คือ การสร้างแรงบันดาลใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (กัญพัชร แสงกล้า, 2560) สอดคล้องกับ ญฐวัฒน์

พระงาม ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นทางปัญญา (ณัฐวัฒน์ พระงาม, 2561)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปว่า ได้องค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และ 5) การวัดและประเมินผล และมีผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สอดคล้องกับสุวัฒน์ จุลสุวรรณ ที่ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและเครื่องมือการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล

ในส่วนที่ผลการประเมินโปรแกรมที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงสุดนั้น อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินการสร้างโปรแกรมมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการสร้างโปรแกรม ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งโปรแกรมที่สมบูรณ์ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) สอดคล้องกับ Eisner E. ที่ได้เสนอแนวคิดในการประเมินโปรแกรมโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และเนื่องจากขั้นตอนการร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้นอกจากการใช้วิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น บนหลักการที่เน้นความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีวิจารณ์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง ดังนั้นการดำเนินการร่างโปรแกรมโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง ทั้งนี้การวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเดิม วิธีนี้

นิยมใช้มากและมีความน่าเชื่อถือได้ เพราะถือว่าเป็นการตัดสินใจหรือการพิจารณาโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ จึงส่งผลให้โปรแกรมเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (Eisner E., 1976)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และสภาพที่พึงประสงค์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และจากการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยการมีวิสัยทัศน์ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร และมีความฉลาดทางอารมณ์

2. ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนควรพัฒนาตนเอง ให้กระตุ้นการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนสามารถนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยอาจกำหนดเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ของสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติในสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูและบุคลากรในสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กัญพัชร แสงกล้า. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). สุดยอดภาวะผู้นำ : Super leadership. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 8(2), 13-23.
- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2561). โรงเรียนเอกชน ทางรอดทางเลือก. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2562 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_989270
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. นครพนม: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครพนม.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. มุกดาหาร: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร. (2562). รายงานการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. สกลนคร: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2562). ภาวะผู้นำทางการศึกษา: เอกสารประกอบการสอน. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- Eisner E. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation. The Journal of Aesthetic Education, 10(3), 135-150.

**พัฒนาการของกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูป
ระบบการปฏิบัติงาน***
**THE DEVELOPMENT OF THE CUSTOMS DEPARTMENT THROUGH
OPERATIONAL SYSTEM REFORM**

ไพบุลย์ ผลดี

Paiboon Ponddee

สมิทธา จิตตลดากร

Samira Chittaladakorn

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: ponddee2592@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนากกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรที่มีต่อการพัฒนาองค์การอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสารนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า: กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานราชการสังกัดกระทรวงการคลังในฐานะผู้รับผิดชอบการค้าของประเทศ มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลการค้าระหว่างชาติให้เป็นไปอย่างราบรื่น รวมทั้งการดูแลการค้านี้ให้เป็นไปตามระบบ กวดขันผู้นำเข้า – ส่งออก ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ตลอดจนการกีดกันในการส่งเสริมการส่งออกสินค้าของประเทศ กรมศุลกากรจึงมีความจำเป็นจะต้องพัฒนาการดำเนินงานของกรมศุลกากรให้มีความคล่องตัว รวมทั้งปรับโครงสร้างพิกัตอัตราภาษีศุลกากรให้ทัดเทียมกับระบบของนานาประเทศ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน การปรับปรุงโครงสร้างและการบริหารราชการ การรื้อปรับระบบการเงินและการงบประมาณการสร้างระบบบริหารงานบุคคลและค่าตอบแทนใหม่ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์วัฒนธรรมความโปร่งใส สอดคล้องกับระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรแนวใหม่ ด้วยภารกิจอันหลากหลาย การเสริมสร้างระบบราชการของกรมศุลกากร

* Received 3 May 2020; Revised 17 May 2020; Accepted 2 June 2020

ให้ทันสมัย การเปิดระบบราชการของกรมศุลกากรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแสดงให้เห็นว่า พัฒนาการดังกล่าวของกรมศุลกากรอื่นเนื่องมาจากการปฏิรูประบบราชการของกรมศุลกากร ส่งผลให้ระบบบริการภาคเอกชน สนองตอบความพึงพอใจของผู้รับบริการ รวมทั้งสร้างความ โปร่งใสให้แก่ระบบราชการของกรมศุลกากร มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน, พัฒนาการ, ศุลกากร, องค์กร

Abstract

The objective of this research is 1) to study the development of the Customs Department by reforming the operating system, 2) to study the development factors of the Customs Department by reforming the operating system of the Customs Department, and 3) to study the reform guidelines. The operating system of the Customs Department on organizational development through operational system reform, is a qualitative research. By using the document research methodology to analyze the data.

the result of the research shows that: The Customs Department is a government agency under the Ministry of Finance as a responsible country for trade. Is responsible for smooth international trade supervision Including supervising this trade to be in accordance with the system Narrowing importers – exporters to comply with regulations Including activities to promote the country's exports The Customs Department therefore needs to improve the operations of the Customs Department to be more flexible. Including adjusting the tariff structure to be equal to the international system By establishing development strategies that are in line with bureaucratic reforms, such as changing processes and methods of work Structural adjustment and public administration Reengineering the financial and budgeting system, creating a new human resource management system and replacement cost Changing paradigm culture, transparency Consistent with the new customs department's operating system With various missions Strengthening the bureaucratic system of the Customs Department The opening of the bureaucratic system of the Customs Department to the people to participate shows that the development of the Customs Department by reforming the bureaucratic system of the Customs Department Resulting in the private service system Meet the satisfaction

of clients As well as creating transparency for the bureaucratic system of the Customs Department Increased efficiency.

Keywords: Bureaucratic Reform, Development, Customs, Organization

บทนำ

ในยุคสมัยที่ข่าวสารมีอิทธิพลต่อสังคม ทำให้การถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม การเรียนรู้ซึ่งกันและกันของประชากรโลก ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น อำนาจของรัฐที่เป็นผู้ดูแล ประชาชนลดน้อยลง การแข่งขันกันในเรื่องผลประโยชน์อำนาจในกระแสโลกสูงขึ้น ตามกติกา เงื่อนไขของ ประเทศต่าง ในโลก ที่มีอิทธิพลต่อกัน เช่น ASIAN กระแสโลกาภิวัตน์ WTO IMF มีผลทำให้ประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันการแข่งขัน ข้าราชการเป็นกลไกสำคัญต่อการต่อสู้ แต่กลับเป็นตัวฉุดรั้งการพัฒนาการปรับตัว เพราะข้าราชการเป็นศูนย์กลางของอำนาจ กระบวนการตัดสินใจในสังคมข้าราชการมี โครงสร้างที่ซับซ้อนใหญ่โตเกินไป ทศนคติของ ข้าราชการซึ่งเป็นเจ้าขุนมูลนาย เป็นนายมากกว่าผู้ให้บริการ กฎระเบียบขั้นตอนของราชการ มีมาก ขาดความคล่องตัว ทำให้เกิดการบกพร่อง งานแต่ละกระทรวง กรม สร้างอาณาจักรเขต อำนาจของตน ไม่ประสานงานกัน เพื่อประโยชน์แห่งรัฐ มีการทุจริต คอร์รัปชัน จนเป็นเป็นเรื่อง ปกติธรรมดา ดังนั้นรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย การปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร ซึ่งจึงมุ่งเน้นที่จะปรับปรุงโครงสร้างแก้ไข เป็นนิมิตร์ใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพของรัฐบาลในการดำเนินการให้ เป็นไปตามนโยบาย บริหารประเทศ และทันกับชาวโลกในยุคโลกาภิวัตน์ แม้ว่าได้มีความพยายามปรับปรุงปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงมาบ้างแล้ว เช่น การลดกำลังคน ส่งเสริมการให้บริการประชาชน ตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร การกระจายงานให้เอกชน ดำเนินการการปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคล อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวยังมี ปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ ที่ทำให้การปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรยังไม่ บังเกิดผลอย่างจริงจังและขาดการติดตามประเมินผล จึงเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายยังคงพยายาม คิดค้นวิธีการดำเนินการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรอย่าง ต่อเนื่องตลอดมา (คณะกรรมการพัฒนาระบบการปฏิบัติงาน, 2546)

กรมศุลกากรเป็น หน่วยงานงานของรัฐ มีภารกิจหลัก ในการบริหารจัดการด้านจัดเก็บ ภาษี ป้องกันและปราบปรามการลักลอบและหลีกเลี่ยงหนีศุลกากรส่งเสริมการส่งออกโดย มาตรการทางภาษี โดยคำนึงถึงความมั่นคงทาง เศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก มุ่งเน้น การบริหารการจัดการที่ดี ในการจัดระบบบริหารการจัดการ กรมศุลกากรให้มีประสิทธิภาพ และโปร่งใสสอดคล้องกับระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรแนวใหม่ ด้วยภารกิจอัน

หลากหลายของกรมศิลปากร ท่ามกลางข้อจำกัดในการเพิ่มขึ้นของอัตราค่าจ้างและงบประมาณ แต่ด้วยความรู้ความสามารถและความตั้งใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ รวมทั้งความร่วมมือและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ประกอบการที่มีต่อกรมศิลปากร ทำให้การดำเนินงานของกรมศิลปากรสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนดไว้ การพัฒนากรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่มีภารกิจ ที่สำคัญต่อการจัดเก็บภาษี อันมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้ทัดเทียมกับหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ ในฐานะที่ผู้ศึกษาวิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่ ในกรมศิลปากรนี้มายาวนานและเฝ้าดูการพัฒนาการดังกล่าวตลอดมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกรมศิลปากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนากรมศิลปากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศิลปากรที่มีต่อการพัฒนาองค์การอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร นั้น โดยเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ ขอบเขตของการวิจัยของกรมศิลปากร ในรอบปี 2561 (Bailey, A. C., 2007)

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของกรมศิลปากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน พบว่าการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศิลปากร คือ การพัฒนาหรือปรับปรุงประสิทธิภาพของกลไกของรัฐ ซึ่งครอบคลุมทั้งหน่วยงาน และข้าราชการ โดยการปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ลดจำนวนหรือขนาดของหน่วยงานและอำนาจหน้าที่ที่ซ้ำซ้อน งานบางอย่างถูกถ่ายให้เอกชนทำแทน ลดระเบียบลดความล่าช้า ตลอดจนลดความสิ้นเปลือง จัดระบบการปฏิบัติงานตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย เช่น ใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ต้องยึดถือว่าหน่วยงาน และข้าราชการเป็นของประชาชนหรือเป็นของ

ส่วนรวม จัดตั้งและปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ ของประชาชน ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งผลผลิต (Product) หรือมุ่งผลสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ ของประชาชน มากกว่ากระบวนการ (Process) หรือขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

เทคโนโลยีสารสนเทศอีดีไอ EDI (Electronic Data Interchange) คือ การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการรับส่งเอกสารธุรกิจระหว่างหน่วยงานตั้งแต่ 2 หน่วยงานขึ้นไปที่มีมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยผ่านเครือข่ายสื่อสาร เช่น ใบสั่งซื้อสินค้า ใบยืมราคาสินค้า ใบส่งของ รายงาน ฯลฯ ภายใต้มาตรฐานที่กำหนดไว้ การรับ/ส่งเอกสารข้อมูลดังกล่าว จะถูกกระทำภายใต้มาตรฐานความปลอดภัยระดับหนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้คู่แข่งทางการค้าสามารถดึงข้อมูลของตนเองไปใช้ได้ ซึ่งหากมีการใช้ EDI ในกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างครบวงจรแล้ว จะช่วยให้ไม่ต้องอาศัยเอกสารต้นฉบับที่ต้องตรวจสอบ โดยพนักงานหรือป้อนข้อมูลซ้ำอีก ซึ่งสามารถสนับสนุนให้องค์การธุรกิจเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอน การทำธุรกิจที่ต้องใช้เอกสารเป็นพื้นฐานไปสู่การทำธุรกิจภายใต้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กระดาษอีกต่อไป

ผู้ส่งเอกสารอีดีไอ (Sending System) เริ่มต้นผู้ส่งต้องมีโปรแกรม (In House Application) สำหรับบันทึกข้อมูลของเอกสารต่าง ๆ เช่น invoice ใบขนสินค้า เป็นต้น โปรแกรมนี้ผู้ส่งอาจจะพัฒนาเองหรือซื้อที่เขาคพัฒนาเสร็จแล้วก็ได้ ผู้ส่งบันทึกรายละเอียดของเอกสารต่าง ๆ เข้าสู่เครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้ส่งตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน ของข้อมูลที่บันทึกเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ อีกครั้งก่อนที่จะส่งไปให้เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับ ผู้ส่งสั่งให้เครื่องคอมพิวเตอร์ของตนส่งข้อมูลไปให้เครื่องคอมพิวเตอร์ ของผู้รับเมื่อได้รับคำสั่ง เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ส่งก็จะทำการคัดแยกข้อมูล ที่ต้องการส่ง (Extracted Data) จากฐานข้อมูล (DB file) ให้อยู่ในรูปที่พร้อมจะถูกแปลงเป็นเอกสารอีดีไอ ซอฟต์แวร์อีดีไอ (Translation Software) จะทำการแปลงข้อมูลที่ต้องการส่งให้อยู่ในรูปของเอกสารอีดีไอหรือที่เรียกว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น EDIFACT Format จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของชุดคำสั่งสำหรับการติดต่อสื่อสารข้อมูล (Communication Protocol เช่น VAN Protocol หรืออื่น ๆ) ที่จะส่งข้อมูลไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการอีดีไอ

ผู้ให้บริการอีดีไอ (VANS: Value added Network System) เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ให้บริการอีดีไอจะดำเนินการดังต่อไปนี้ ตรวจสอบสิทธิการใช้บริการอีดีไอของผู้ส่ง เช่น ตรวจสอบรหัสผ่าน เป็นต้น เมื่อได้รับข้อมูลจากผู้ส่งแล้วทำการแปลงข้อมูลจากมาตรฐานหนึ่งไปเป็นอีกมาตรฐานหนึ่งในกรณีที่ผู้ส่ง และผู้รับใช้มาตรฐานอีดีไอแตกต่างกัน (Optional) ตรวจสอบข้อมูลว่าตรงตามมาตรฐานหรือไม่ (Optional) นำเอกสารอีดีไอที่ได้รับจากผู้ส่ง ไปเก็บไว้ใน Mailbox (ตู้ไปรษณีย์) ของผู้รับ ผู้รับเอกสารอีดีไอ (Receiving System) เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับจะดำเนินการดังต่อไปนี้ ผู้รับติดต่อมายังเครื่องของผู้ให้บริการอีดีไอผ่านเครือข่ายสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ เพื่อรับเอกสารที่อยู่ใน Mailbox ของตน อ่านเอกสารอีดีไอ

(ในรูป ของ EDIFACT Format) จาก Mailbox ของตน และส่งข้อความตอบรับแจ้งให้ผู้ส่งทราบว่าได้รับข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ซอฟต์แวร์อีดีไอ (Translation Software) จะทำการแปลงเอกสารอีดีไอให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้รับเอาไปใช้งานภายในองค์กรได้ เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้รับจะนำข้อมูลที่ผ่านการแปลงเรียบร้อยแล้ว (Deformed data) มาทำการประมวลผล และจัดเก็บลงในฐานข้อมูล (DB file) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อแตกต่างระหว่างพิธีการแบบกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร Manual (ดั้งเดิม) กับ แบบ EDI

พิธีการแบบ Manual	พิธีการแบบ EDI
ผู้ปฏิบัติหน้าที่ออกของรับข้อมูล Invoice และเอกสารประกอบอื่น ๆ จากผู้นำเข้า/ส่งออก เพื่อจัดทำใบขนสินค้า	ผู้ปฏิบัติหน้าที่ออกของรับข้อมูล Invoice และเอกสารประกอบอื่น ๆ จากผู้นำเข้า/ส่งออกเพื่อจัดทำใบขนสินค้า โดยป้อนข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ของตนเอง หรือใช้บริการ Service Counter
ยื่นใบขนสินค้าต่อเจ้าหน้าที่พิธีการ ตรวจสอบบัตรตัวอย่างลายมือชื่อเจ้าของหรือผู้จัดการ หรือผู้รับมอบอำนาจ ออกเลขที่ใบขนสินค้า ตรวจสอบเอกสาร และลงนามรับรอง	ส่งข้อมูลผ่านสายโทรศัพท์ไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร โดยผ่านผู้ให้บริการ EDI (VAN) คอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร จะตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น เช่น เลขประจำตัวผู้นำเข้า/ส่งออก ชื่อเรือ เทียวเรือ โดยจะออกเลขที่ใบขนสินค้าให้
เจ้าหน้าที่ประเมินอากร ตรวจสอบพิกัดอัตราอากรประเมินอากร คำนวณ และสั่งการตรวจ	การตรวจสอบพิกัดอัตรา และประเมินอากรกระทำโดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ออกของ ก่อนส่งข้อมูลไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร
นำใบขนสินค้าที่ผ่านพิธีการ และชำระอากร หรือเงินประกัน ณ ที่ทำการศุลกากร	นำใบขนสินค้าที่ผ่านพิธีการแล้ว ไปชำระอากรหรือเงินประกัน ณ ที่ทำการศุลกากร หรือชำระเงินด้วยระบบ EFT
นำใบขนสินค้าที่ผ่านพิธีการ และชำระอากร หรือเงินประกันแล้วไปที่ คลังสินค้า ให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรกำหนดชื่อ เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจปล่อยสินค้า	นำใบขนสินค้าที่ผ่านพิธีการ และชำระอากรหรือเงินประกันแล้วไปที่คลังสินค้า ให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรกำหนดชื่อเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสินค้า ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยอัตโนมัติ
เจ้าหน้าที่ศุลกากรทำการตรวจปล่อยสินค้าตามปกติ	เจ้าหน้าที่ศุลกากรทำการตรวจปล่อยสินค้าตามปกติ หรือส่งมอบสินค้า หรือสักรายการรับบรรทุก กรณีผู้นำเข้า/ส่งออก เป็นระดับบัตรทอง (Gold Card)

นอกจากนี้หากเปรียบกับองค์กรที่เป็นเหมือนตัวเชื่อมเพื่อการส่งออกและนำเข้าอย่างศุลกากรแล้วประโยชน์ที่ได้รับของการนำระบบ EDI มาใช้ในการปฏิบัติพิธีการศุลกากร มีดังนี้ ช่วยลดระยะเวลาในการเดินพิธีการศุลกากร เช่น ไม่ต้องผ่านขั้นตอนการออกเลขที่ใบขนสินค้า หรือเลขที่ยกเว้นอากร เพราะเครื่องคอมพิวเตอร์จะออกเลขที่ใบขนสินค้า หรือเลขที่ยกเว้น

อากรให้ ช่วยลดความผิดพลาดในการคำนวณค่าภาษีอากร เพราะโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ตรวจสอบการคำนวณแล้ว กรณีใบขนสินค้าขาเข้า เจ้าหน้าที่ไม่ต้องบันทึกข้อมูลใบขนสินค้าทั้งฉบับ จะบันทึกข้อมูลบางไฟล์เท่านั้น เพราะใบขนสินค้าได้ถูกส่งมายังกรมศุลกากรในระบบ EDI แล้ว กรณีใบขนสินค้าขาออก จะลดเจ้าหน้าที่ตรวจสอบลง มีระบบข้อมูลที่ Update ตลอดเวลา ลดต้นทุนในการบริหารระบบคลังสินค้า กรมศุลกากรสามารถให้บริการระบบ EDI ได้ตลอด 24 ชั่วโมง และระบบ EDI จะมีบริการให้ผู้ส่งออกสอบถามข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ ของกรมศุลกากรได้อัตโนมัติ เพื่อตรวจเช็คสินค้าที่นำเข้า และส่งออกว่าได้รับอนุมัติหรือยัง

2. ปัจจัยการพัฒนากรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน พบว่า ผลของการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรในกรมศุลกากรโดย กำหนดประเด็น ผู้ศึกษาวิจัยศุลกากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านบริการและด้านปฏิบัติการ กลุ่มรับบริการ ได้แก่ ผู้นำของเข้าและส่งออก ผู้ปฏิบัติหน้าที่ออกของรับอนุญาต (Licensed Customs Broker) ตามประเด็นต่าง ๆ การวิเคราะห์ประเด็นการพัฒนาวิสัยทัศน์แนวนโยบายจะศึกษาแนวคิด แนวทางการปฏิบัติของผู้บริหารที่กำหนดทิศทาง วิธีปฏิบัติรวมทั้งเป้าประสงค์ ความเป็นไปได้ ประโยชน์ที่จะ ช้อผิดพลาดข้อควรแก้ไขการวิเคราะห์ประเด็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและการให้ บริการภาคเอกชน ประชาชน ผู้ศึกษาวิจัยได้พิจารณาจากเกณฑ์ระบบ มาตรฐานสากลของ ประเทศไทย ด้านการจัดการ และสัมฤทธิ์ผลของงานกรมศุลกากร (P.S.O) โดยใช้ตัวชี้วัด ในเรื่องความสะดวกรวดเร็วและการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ความพึงพอใจของผู้ที่มา รับบริการ การยอมรับและการร้องเรียน ร้องทุกข์ การวิเคราะห์การพัฒนาการมีส่วนร่วม ความคล่องตัวของการดำเนินการ ผู้ศึกษาวิจัยได้พิจารณาจากการที่ระบบพิธีการศุลกากร อิเล็กทรอนิกส์ e – Customs พิธีการศุลกากรและการตรวจปล่อยสินค้า

กรมศุลกากรได้มีการใช้ระบบบริหารความเสี่ยงในการเลือกตรวจสินค้า ทำให้สินค้า ประมาณ 80% ไม่ต้องผ่านตรวจสอบและไม่ต้องมาติดต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากร โดยระบบของกรม ศุลกากรจะแจ้งการส่งปล่อยของผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ให้โรงพักสินค้าสามารถส่งมอบสินค้าได้ทันที สามารถกำหนดเวลาในการซื้อขายและรับมอบสินค้าได้แน่นอนไม่จำเป็นต้องกักตุนและ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริหารสินค้าคงคลัง ของผู้ประกอบการค้า ระบบพิธีการศุลกากร อิเล็กทรอนิกส์เป็นกระบวนการทางศุลกากรที่ให้บริการผ่านพิธีการศุลกากรทางอิเล็กทรอนิกส์ แบบไร้เอกสาร ทั้งสำหรับการนำเข้า (e – Import) การส่งออก (e – Export) การรับชำระเงิน ผ่านธนาคาร (e – Payment) และการโอนย้ายภายในประเทศ โดยผู้ประกอบการค้าจัดทำ เอกสารการผ่านพิธีการในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และมีการนำเทคโนโลยี PKI (Public Key Infrastructure) พร้อมการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital Signature) มาใช้ในการรับส่ง ข้อมูลกับกรมศุลกากร โดยใช้มาตรฐานสากล (ebXML) ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และมีการนำ

เทคโนโลยี RFID (Radio Frequency) มาใช้ในการควบคุมการขนย้ายสินค้าจากต้นทางไปยังปลายทางเช่น ต้นทางจากท่าที่นำเข้าไปยังเขตปลอดอากรต้นทางจากคลังสินค้าทัณฑ์บนไปยังท่าที่ส่งออก ฯลฯ ทั้งนี้ผู้ประกอบการค้าสามารถดำเนินการในขั้นตอนการใช้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ได้ครบวงจร เช่น การคืนอากรตามมาตรา 19 ทวิ คลังสินค้าทัณฑ์บนเขตปลอดอากร

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรที่มีต่อการพัฒนาองค์การอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน พบว่าการดำเนินการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรในกรมศุลกากร การรื้อปรับระบบ (Reengineering) การรื้อปรับระบบเป็นการปรับเปลี่ยนองค์การอย่างชนิดหน้ามือเป็น หลังมือ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง และทันทีไม่ใช่เปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่เคลแฮมเมอร์ และเจมส์ แชมป์ ได้ให้ความหมายของคำว่า Reinventing ไว้ว่า การพิจารณาหลักพื้นฐาน และการคิดแบบขึ้นใหม่ชนิด ถอนรากถอนโคนของขบวนการธุรกิจ เพื่อบรรลุซึ่งผลลัพธ์ของการปรับปรุงอันยิ่งใหญ่ โดยใช้มาตรวัดผลการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและสำคัญที่สุด ซึ่งได้แก่ต้นทุน คุณภาพ การบริการ และความรวดเร็ว การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management – RBM) การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ หรือ RBM คือการบริหารงานที่ มุ่งเน้นที่ผลการปฏิบัติงานหรือผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก โดยจะให้ความสำคัญที่การกำหนด วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนกำหนดผลลัพธ์ (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ที่ต้องการให้สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกับวัตถุประสงค์มีการกำหนดตัวชี้วัดผล การทำงาน หลัก (Key Performance Indicator KPI) ไว้อย่างชัดเจน การปฏิบัติงาน ขององค์การมีผลสัมฤทธิ์เพียงใดพิจารณาได้จากการเปรียบเทียบผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิด ขึ้นจริงกับเป้าหมายที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ ผลผลิตบวกผลลัพธ์

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของ องค์การ และผู้บริหารระดับสูงขององค์การต้องพยายามสร้างให้เกิดขึ้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จควรมุ่งไปยังผลสำเร็จที่คาดหวัง เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร ให้การยอมรับมี ความเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ มีความหมายที่เฉพาะเจาะจงเข้าถึงได้ง่าย ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จกำหนดจากวิสัยทัศน์หรือพันธกิจขององค์การ ได้แก่ มุ่งความสำคัญไปที่ ผลผลิต และผลลัพธ์เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์การ มีความหมายที่เฉพาะเจาะจงและสามารถเข้าใจได้ง่าย ผู้บริหารให้การยอมรับ องค์การสามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักเป็นตัววัดความก้าวหน้าของปัจจัย แนวทางในการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรในกรมศุลกากร การปรับปรุงประสิทธิภาพ อันเป็นแนวความคิดในระยะเริ่มแรกของ การจัดการกรมศุลกากรแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนให้ การบริหารงานของราชการให้มีความทันสมัยหรือเลียนแบบการบริหารงานในเชิงธุรกิจ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน การลดขนาด

องค์การและการกระจายอำนาจ อันเป็นแนวความคิดและทฤษฎีมาจากยูนิโอคลาสสิก ซึ่งต้องการเปิดให้กลไกตลาดเข้ามาทดแทนกรมศุลกากรให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยการ จัดกลุ่มประเภทภารกิจงานหลักและภารกิจงานรอง เพื่อเปิดให้มีการทดสอบตลาด หรือการ คัดค้านเพื่อเปิดให้มีการแข่งขัน

อภิปรายผล

1. การศึกษาพัฒนาการของกรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการ ปฏิบัติงาน พบว่า ผลของการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรในกรมศุลกากร ทำให้ระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และคุ้มค่าภาษีของ ประชาชน ทำให้ระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมีความซื่อตรงและโปร่งใสในการปฏิบัติ ทำให้ระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และผลงาน ทำให้ระบบ การปฏิบัติงานของกรมศุลกากรเป็นระบบบริหารงานราชการที่มองสถานการณ์ได้ไกล ทันสมัย ทันโลก ทันต่อเหตุการณ์ มีความคล่องตัวปรับตัวได้รวดเร็ว ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทุก สถานการณ์ ทำให้ระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือศรัทธาจาก ประชาชนว่าเป็นระบบที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และคุณธรรม ความเปลี่ยนแปลง ของสรรพ สิ่งเกิดขึ้นเพราะมีเหตุปัจจัยหลายประการทั้งจากภายในและภายนอกที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะภายในของกรม ศุลกากรและระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมิได้ทำให้คุณค่าของกรมศุลกากรและระบบ การปฏิบัติงานของกรมศุลกากรลดน้อยลง สังคมการเมืองยังมีความต้องการให้กรมศุลกากร และระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร แต่ทั้งนี้ควรจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการ ดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในช่วงปัจจุบัน อันได้แก่ การเสริมสร้างการ มีส่วน ร่วมของคนในสังคม การเน้นผลลัพธ์ของงาน การบูรณาการและประสานผล ประโยชน์ให้เกิด ความยุติธรรมทางสังคม การปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมในช่วงปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่ควรเร่งรัดดำเนิน การในทุกสังคมการเมือง และเป็น กระบวนการที่ควรดำเนินการไปโดยต่อเนื่อง ในลักษณะของวงจรของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิควรเป็นการรื้อทิ้งแบบถอนรากถอนโคน (กาญจนา สุวานิโช, 2556)

2. การศึกษาปัจจัยการพัฒนากรมศุลกากรอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการ ปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร มีลักษณะทาง ธรรมชาติที่ ไม่แตกต่างไปจากสรรพสิ่งอื่น ๆ สามารถปรับปรุงองค์การและกระบวนการภายใน ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และเนื่องจากปัจจุบันการ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่าง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และสลับซับซ้อน ระบบการปฏิบัติงานของกรม

บุคลากรที่เหมาะสม กับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงควรจะต้องคล่องตัว มีความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป การพัฒนาให้องค์การกรมบุคลากรมีคุณลักษณะของการเป็นองค์การเรียนรู้ (Learning Organization) จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์การกรมบุคลากรทราบถึงเหตุปัจจัย ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมได้อย่างทันกาล (Kuan, K. Y. & Chau, Y. K., 2001)

ปัจจัยการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของกรมบุคลากร การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการปฏิบัติงานของกรมบุคลากรของสังคมการเมืองอื่น ๆ ให้มีพัฒนาการ ไปในแนวทางที่ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น หลักธรรมาภิบาลจึงมีสถานะเป็นค่านิยมใหม่ทางสังคมที่สมควรจะต้องส่งเสริมและเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาให้เป็นจรรยาบรรณของระบบการปฏิบัติงานของกรมบุคลากรของกรมบุคลากร สำหรับสังคมการเมืองไทยในช่วงศตวรรษที่ 21 เป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่จะช่วยให้กลไกกรมบุคลากรสามารถปรับปรุงเปลี่ยน บทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถใช้เป็นเป้าหมายของการดำเนินงาน ขั้นสุดท้าย สำหรับใช้ยึดถือและใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดผลสำเร็จของงานร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายในการปฏิรูปอีกด้วย (Chanid Service, 2018)

3. การศึกษาแนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาองค์การอันเนื่องมาจากการปฏิรูประบบการปฏิบัติงาน พบว่า หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า แนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานโดยการนำธรรมาภิบาลเป็นหลักเกณฑ์สำหรับบ่งชี้ประสิทธิผลของการสาธารณะในสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเกณฑ์บ่งชี้ประสิทธิผลการดำเนินงานที่ แต่ทั้งนี้ควรจะต้องมีการสอดแทรกระบบคุณค่าบางอย่างของสังคมไทย อาทิ การให้ความสำคัญต่อส่วนรวม ความเป็นท้องถิ่น เข้าไว้ในหลักการ เนื่องจากธรรมาภิบาลพัฒนาขึ้น เพื่อรองรับสังคมเสรีประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของปัจเจกชน และมุ่งตอบสนองสถานะโลกาภิวัตน์ค่อนข้างมาก

การส่งเสริมให้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสังคมไทย ควรเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักการ ผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมการเมือง และปัจเจกชนให้แก่สมาชิกสังคมทุกฝ่ายสมควรจำกัดอยู่แต่เพียงกลุ่มข้าราชการหรือ ฝ่ายการเมืองเท่านั้น เนื่องจากการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมาภิบาลได้ และควรจะต้องทำการพัฒนาหลักการธรรมาภิบาล สำหรับองค์การภาคเอกชนซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่กรมบุคลากรไม่สามารถควบคุมได้ การที่จะเสริมสร้างระบบการปฏิบัติงานของกรมบุคลากรตาม แนวทางธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมไทยจึงควรดำเนินการ โดยอาศัยพลังจากประชาชน ในสังคมในการช่วยผลักดัน โดยสร้างความเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อเสริมสร้างการรับรู้ (Hammer, Michael & Champy, James, 1993)

ความตระหนักถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ และควรยกระดับของปัญหาให้กลายเป็นระเบียบวาระแห่งชาติเช่นเดียวกับกระบวนการปฏิรูปการเมือง ก็จะทำให้ความสำเร็จของการเสริมสร้างธรรมาภิบาลทางการบริหารจัดการในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แนวทางในการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน แผนนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย สาระสำคัญส่วนใหญ่จะเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ มีแนวทางในการลดบทบาทของราชการลง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินงานของราชการ ผลสัมฤทธิ์ ลดการผูกขาดงานต่าง ๆ ของกรมศุลกากรลง รวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้กรมศุลกากรมีการพัฒนารุดหน้าเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย อันส่งผลโดยตรงกับการค้าภายในประเทศ การค้าระหว่างประเทศ การแข่งขันทางธุรกิจในโลกทำให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมเจริญก้าวหน้า (คณะกรรมการพัฒนาระบบการปฏิบัติงาน, 2546)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึง พ.ศ. 2561 ไม่ว่าจะเป็นแผนนโยบายของรัฐบาลชุดที่แล้วหรือชุดปัจจุบัน สาระสำคัญส่วนใหญ่ มักจะเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ แนวทางในการลดบทบาทของราชการลง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานของราชการ ลด การให้รัฐบาลผูกขาดงานต่าง ๆ ลง รัฐต้องมุ่งปฏิบัติงาน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานแทนการยึดติดกับกฎระเบียบต่าง ๆ มอบอำนาจการตัดสินใจให้ เจ้าหน้าที่ระดับล่างให้มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งหลักการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปตามแนวความคิดว่าด้วยการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรที่อ้างมาข้างต้น ซึ่งให้ความสำคัญ กับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในหน่วยงาน การ รูปแบบและโครงสร้างขององค์การ พัฒนาบุคลากร การพัฒนา การที่กรมศุลกากรนำแนวทางของการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรมาใช้พัฒนา องค์การ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างขององค์การและ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในองค์การ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการปรับเปลี่ยน องค์การแบบถอนรากถอนโคนหรือการ Reengineering องค์การนั่นเอง ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องการให้ประเทศไทยเป็น ประเทศผู้นำทางการพัฒนาของ Asian กรมศุลกากรเป็นองค์การสำคัญทางด้าน เศรษฐกิจ จึง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อเหตุการณ์

ยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลง กรมศุลกากรต้องดำเนินการเร่งรัดติดตั้งระบบ EDI ให้ครบถ้วนทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติ พิธีการนำเข้าของเข้า – ส่งของออก เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศุลกากร

สามารถตรวจสอบข้อมูลสินค้า นำเข้า – ส่งออก ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวก กำหนดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ศุลกากรเกี่ยวกับพิธีการศุลกากร การชดเชยค่าภาษีอากรและการคืนอากร พัฒนาเจ้าหน้าที่ และฝึกทักษะให้เกิดความเป็นอาชีพ ใน หลายงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้า ควรยกเลิกเงื่อนไข ยกเว้นการเปิดตรวจ ทั้งหมด ต้องพิจารณาแยกกลุ่มเสี่ยงสินค้า ออกมาเข้าระบบเปิด ตรวจตามปกติที่สะดวก รวดเร็ว ภายในเวลาประกันถูกต้อง ส่วนสินค้าที่ไม่เสี่ยงต่อความเสียหายอาจยกเว้นการเปิดตรวจเพิ่มขึ้นภายใต้เงื่อนไขกรมศุลกากรจะต้องมีความพร้อม ในการจัดทำระบบ Risk Management อย่างมีประสิทธิภาพและบริหารข้อมูล Profile อย่างได้ผลแท้จริงเท่านั้น ใช้ระบบ One Stop Service โดยให้กรมศุลกากรเป็น โຕะหน้าบริการแทนทุกหน่วยงานในเบื้องต้น

ถ้ามีปัญหาส่งมอบให้หน่วยงานเจ้าของ เรื่องดำเนินการด้านพิธีการ ดำเนินคดีตามกฎหมายเฉพาะซึ่งจะต้องร่วมกันบูรณาการ พัฒนาร่วมระดับชาติครั้งใหญ่ต่อไป และพัฒนาระบบการตรวจสอบ (Audit) ผู้ประกอบการ โดยให้ กรมศุลกากรสุมเข้าไปตรวจสอบการประกอบกิจการของผู้นำเข้า – ส่งออกเป็นครั้งคราว เพื่อป้องกันการรั่วไหลของค่าภาษีอากรที่เกิดจากระบบการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่ผู้ส่งออก – นำเข้า มีมาตรการลงโทษผู้นำของเข้า – ส่งของออก ที่ทุจริตฉ้อโกง ค่าภาษีเข้มงวดและเป็นธรรม เพื่อสร้างความเป็นธรรมและโปร่งใสแก่ภาคเอกชนและระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร มีมาตรการลงโทษทางวินัยและทางบริหารแก่เจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตหรือเรียกร้องผลประโยชน์ที่มีควรได้อย่างเฉียบขาดและรวดเร็ว มีระบบการสรรหาบรรจุแต่งตั้ง และโยกย้ายข้าราชการที่เป็นธรรมและโปร่งใส โดยกำหนดหลักเกณฑ์ดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อสร้างขวัญและ กำลังใจของเจ้าหน้าที่ โดยสรุปแล้ว การพัฒนากกรมศุลกากรส่วนใหญ่มีผลต่อเนื่องโดยตรงจากแนวทางการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรที่เน้นการสนองตอบนโยบายของรัฐบาล ซึ่งผลการศึกษาวิจัยวิจัยพบว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสร้างความโปร่งใสให้แก่ระบบงานและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการได้ระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามเพื่อให้ การพัฒนากกรมศุลกากรให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ กรมศุลกากรจำเป็นต้องมีความจริงจังและจริงจังในการดำเนินงาน และปรับปรุงหรือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการปฏิรูประบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการปฏิบัติงานของกรมศุลกากรให้เป็นระบบบริหารรัฐกิจสัมฤทธิ์ผล
2. ควรกำหนดนโยบายการแก้ไขปรับปรุงด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนา ต้องมีความรอบคอบรัดกุม

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. ควรศึกษาวิจัยกรณีรัฐต้องผลักดันให้หน่วยงานอื่นที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงการคลัง ประสานความร่วมมือใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมต่อข้อมูลการนำเข้า – ส่งออกกับกรมศุลกากร
2. ควรศึกษาวิจัยการเชื่อมต่อข้อมูล ระหว่างกรมจัดเก็บภาษีทุกกรม เพื่อสามารถตรวจสอบข้อมูลสำหรับสินค้านำเข้า ส่งออกทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแทนการจัดส่งเอกสารซึ่งกันและกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุวานิช. (2556). เอกสารประกอบการบรรยายผู้ประกอบการระดับมาตรฐานเออีโอ. กรุงเทพมหานคร: กรมศุลกากร.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สองปี 2559 และแนวโน้มปี 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบการปฏิบัติงาน. (2546). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการปฏิบัติงานไทย พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบการปฏิบัติงาน.
- Bailey, A. C. (2007). A Guide to Qualitative Field Research. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Chanid Service. (2018). E - Customs customs clearance system Customs clearance and product. Retrieved August 15, 2018, from <http://chanidservice.com>
- Hammer Michael & Champy James. (1993). Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. New York: Harper Collins Publishers.
- Kuan, K. Y. & Chau, Y. K. (2001). A Perception - based Model for EDI Adoption in Small Businesses using a Technology Organization - Environment Framework. Information and Management, 38(8), 507-521.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*

THE DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE THE CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 25

ชาญวิทย์ จันทะวงษ์

Chanwit Jantawong

ธัชชัย จิตรนันท์

Thatchai Chittranun

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: chanwit.chan@kksec.go.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปีการศึกษา 2562 จำนวน 354 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโปรแกรม 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม 5 ด้านอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.93) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.78) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ

* Received 24 April 2020; Revised 13 May 2020; Accepted 3 June 2020

ด้านการการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มืองค์ประกอบของโปรแกรมประกอบด้วย 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เป้าหมาย 2.4) รูปแบบวิธีการพัฒนา 2.5) โครงสร้างของโปรแกรม 2.6) เนื้อหา 2.7) การจัดกิจกรรม 2.8) สื่อ/เครื่องมือ 2.9) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และ 4.17

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aims to 1) Study current conditions Desirable Conditions for Promoting Creative Leadership of School Administrators Under the Office 2) Developing programs to enhance creative leadership of school administrators Under the Office of Secondary Educational Service Areas, Area 25, by conducting research, divided into 2 phases as follows: Phase 1 studies current conditions Desirable and necessary conditions To enhance the creative leadership of school administrators Under the Office of Secondary Educational Service Area 25, The sample group used in this research was 354 school administrators and teachers under the Office of Secondary Educational Service Areas 25 in the academic year 2562. The tools used for data collection were Questionnaire The statistics used in data analysis were the mean, standard deviation, phase 2 and developed the program to enhance the creative leadership of school administrators. Under the Office of Secondary Educational Service Area 25, the data contributors were The instruments used in data collection were the statistical evaluation form for data analysis, which was the mean, standard deviation.

The research results are as follows: 1) The current state of creative leadership of school administrators in overall 5 The aspect was at a low level ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.93). The aspect with the highest mean was Visionary as for the desirable conditions of creative leadership of school administrators. Overall is at a high level ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.78). The aspect with the highest mean is Regarding the consideration of individuality. 2) A program for creating creative

leadership of school administrators under The Office of Secondary Educational Service Area 25 There are program components consisting of 2.1) Principle and reason 2.2) Objectives 2.3) Goals 2.4) Development methods 2.5) Program structure 2.6) Content 2.7) Event management 8) Media / Tools 9) Measurement and evaluation is suitable and feasible to use to develop creative leadership of school administrators. Under the area office Secondary education in Region 25 had an average of 4.01 and 4.17 respectively.

Keywords: The Development of a Program, Creative Leadership, School Administrators

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2564) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาประเทศทั้งระบบ ได้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาวของประเทศ นั่นคือ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยมีแนวทางในการพัฒนา ด้านการศึกษา โดยเน้นที่การพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัยและการปฏิรูประบบ เพื่อสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย ให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ, 2560) สอดคล้องกับนโยบาย การพัฒนาประเทศ ที่เน้นในเรื่องการพัฒนาสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกลไกระบบประชารัฐ ตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 ในการขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 นั้น คนถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อน เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประเทศ มีเป้าหมายในการพัฒนาคนโดยการจะให้คนเป็นผู้ขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นจะต้องสร้างพลวัตการเติบโตเพื่อเติมเต็มศักยภาพของคน โดยจะต้องสร้างคนให้มีศักยภาพสามารถหาเลี้ยงชีพได้และรู้จักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา รู้จักเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ให้ความสำคัญกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เมื่อคนได้รับการเติมเต็มศักยภาพอย่างเต็มที่ จะเป็นพลังประชาชนที่จะเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่งคั่งมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง (สุวิทย์ เจริญทรัพย์, 2560)

การบริหารการศึกษาเป็นการบริหารโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การเน้นที่จะพัฒนา ศักยภาพและความเจริญงอกงามของบุคคล พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน สร้างความ

เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงจำเป็นต้องใช้บุคลากรมืออาชีพ เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะมีทักษะในการบริหารแล้วยังต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็งและมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำมาสู่งานที่ตนเองรับผิดชอบ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560) การสร้างผู้นำที่มีความสามารถและมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุคใหม่ การจัดการศึกษาต้องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้สอดคล้องกับสภาพของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีที่มาและความสำคัญคือการบริหารจัดการเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารและการจัดการเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552)

ในปัจจุบันสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารอีกประการหนึ่ง คือ การทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่ที่รับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนเอง และช่วยกันพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็ง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาวะการณ์ปัจจุบัน อุดม มุ่งเกษม ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ควรส่งเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในตัวของผู้บริหารหรือผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ ให้กว้างขวางโดยกล่าวถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้นำทางการศึกษาไว้ว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) การมีความเป็นผู้นำเชิงรุก 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การทำงานเป็นทีม 4) การมีทัศนคติเชิงบวก และ 5) การมีความสามารถในการปรับตัว (อุดม มุ่งเกษม, 2551) เช่นเดียวกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ ที่กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีประสิทธิผลหรือที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความทุ่มเท ความพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย ต้องอาศัยทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ต้องอาศัยความมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรและการสอนเทคโนโลยี ต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำทั้งของผู้บริหารและของคณะครูต้องอาศัยบรรยากาศแห่งการยอมรับนับถือ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่สำคัญก็คือต้องอาศัยหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทิศทางของการพัฒนาที่ถูกต้องถูกทิศทางอันเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2553)

จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีองค์ประกอบ คือ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปพัฒนาโปรแกรมการสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป ดังนั้น ในบริบทของการบริหารจัดการศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงและสภาพที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งจะทำได้ข้อค้นพบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ในองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องโปรแกรมการสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,344 คน จากโรงเรียน จำนวน 84 โรง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปีการศึกษา 2562 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของประชากรที่สังกัดในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อสุ่มผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25 จำนวน 354 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสอบถามที่ทดลอง ข้อคำถามมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.223 – 0.611 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.934

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบอำนาจจำแนก โดยการใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มาสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของสถานศึกษา ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จัดทำรูปแบบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ซึ่งประกอบได้ด้วยรายละเอียดต่าง ๆ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) รูปแบบวิธีการพัฒนา 5) โครงสร้างของโปรแกรม 6) เนื้อหา 7) การจัดกิจกรรม 8) สื่อ/เครื่องมือ 9) การวัดและประเมินผล จัดทำรายละเอียดกิจกรรมของโปรแกรม จัดลำดับแต่ละกิจกรรมเพื่อบรรจุในโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของสถานศึกษา นำร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารและรองผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป 2) ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การมีวิสัยทัศน์	2.68	0.88	ปานกลาง	4.21	0.81	มาก
2. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.60	0.84	ปานกลาง	4.45	0.65	มาก
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	2.53	1.23	ปานกลาง	4.14	0.91	มาก
4. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	2.40	0.91	น้อย	4.23	0.77	มาก
5.การทำงานเป็นทีม	2.17	0.78	น้อย	4.26	0.76	มาก
โดยรวม	2.48	0.93	น้อย	4.26	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง (PNI modified) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. การมีวิสัยทัศน์	2.680	4.210	0.571	5
2. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	2.600	4.450	0.712	3
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	2.530	4.140	0.636	4
4. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	2.400	4.230	0.763	2
5. การทำงานเป็นทีม	2.170	4.260	0.963	1

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์

2. การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ผลการศึกษา มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ในระยะที่ 2 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยค่าความต้องการจำเป็นที่ได้มีค่าไม่ต่างกันมากดังนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาเกี่ยวข้องในการเรียงลำดับความสำคัญของหัวข้อโปรแกรม และดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และ 4.17 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์การเป็นผู้บริหารจะความสามารถในการจูงใจหรือนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์กระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการทดลอง ภายในองค์กรเพื่อที่จะทำให้อุบลสามารถคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ หาแนวทางใหม่ ๆ ในการบริหารและการสื่อสารภายในองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่าง ๆ ในองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่าง ๆ ในองค์กรให้มีความง่ายคล่องตัวและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น ผู้นำสถานศึกษาที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ การตัดสินใจในกรณีต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนมีการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต้องเป็นไปด้วยความเฉลียวฉลาดและมีชั้นเชิงซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุณรดา ทรงบุญศาสตร์ ได้ศึกษาภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาแต่ละด้านผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ (บุญรดา ทรงบุญศาสตร์, 2559)

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กระตุ้นให้บุคลากรมีแรงบันดาลใจเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีความคิด ไตร่ตรอง สุขุม รอบคอบในงานที่ทำ

1.2 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างแหล่งเรียนรู้และสนับสนุน เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้สำหรับครู และนักเรียนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตาม ความถนัดและความสนใจ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มอบหมายงานให้ ครูและบุคลากรรับผิดชอบอย่างทั่วถึงโดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความเหมาะสม ของแต่ละบุคคล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถทำให้ ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การนิเทศและสอนงานอย่างมีส่วนร่วม ที่เน้นการพัฒนาช่วยเหลือและสนับสนุนครูสู่การเป็นครูมืออาชีพ

1.3 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความสามารถในการบริหารมีความเฉลียวฉลาดไหว พริบคิดอย่างมีระบบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูและบุคลากร มีความกล้าที่จะริเริ่มสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ โดยการระดมพลังสมองหรือวิธีการอื่นอยู่เสมอ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถบูรณาการวิธีการทำงานที่ หลากหลายโดยอาศัยการเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิมอย่างสร้างสรรค์ ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรมีความกล้าที่จะริเริ่ม สร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ โดยการระดมพลังสมองหรือวิธีการอื่นอยู่เสมอ

1.4 ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวไม่หวั่นไหวกับสิ่งรอบข้าง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เปิดใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อื่น ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของบุคคลและข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความอดทนต่อการกดดันต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้

1.5 ด้านการทำงานเป็นทีม สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในแต่ละทีมงานได้อย่างหลากหลายและทันต่อเวลา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานของบุคลากรเพื่อให้บรรลุในทิศทางและจุดหมายอย่างเป็นระบบ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีบทบาทเป็นผู้ประสานงาน วิเคราะห์สังเคราะห์ความคิดเห็นต่าง ๆ ในทีมงานเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มอบความไว้วางใจให้กับครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานและมีความเชื่อมั่นในทีมงานว่าจะสามารถทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และ 4.17 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าโปรแกรม คือ ชุดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1.1) หลักการและเหตุผล 1.2) วัตถุประสงค์ 1.3) เป้าหมาย 1.4) รูปแบบวิธีการพัฒนา 1.5) โครงสร้างของโปรแกรม 1.6) เนื้อหา 1.7) การจัดกิจกรรม 1.8) สื่อ/เครื่องมือ 1.9) การวัดและประเมินผล 2) กระบวนการพัฒนาโปรแกรม ประกอบด้วย 2.1) ขั้นศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้อง 2.2) ขั้นการออกแบบโปรแกรม 2.3) ขั้นการประเมินผล โปรแกรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปริญญา มีสุข ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนา

ทางวิชาชีพของครู หมายถึง ระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุกกิจกรรมล้วนมีทางแนวทาง เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู (ปริญญญา มีสุข, 2552) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์พร พิมพ์เกาะ ที่ได้วิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีค่าความสอดคล้องอยู่ ระหว่าง 0.67 – 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (พิมพ์พร พิมพ์เกาะ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม 5 ด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 และ 4.17 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อีกอย่างเป็นระยะ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและไม่หลงทาง

3. ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มเติม เพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research

and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา. สมุทรปราการ: อีรสาส์นพับลิชเชอร์.
- บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญามีสุข. (2552). ผลของการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2553). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติ การพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- สุวิทย์ เหมอินทรีย์. (2560). การบริหารการศึกษาเพื่อร่วมสร้างประเทศไทย 4.0. ใน การปาฐกถา โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม มุ่งเกษม. (2551). Governance กับการพัฒนาข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร: ไอเดียแสดควร์.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2*

THE DEVELOPMENTAL PROGRAM TO ENHANCE ACADEMIC LEADERSHIP OF TEACHERS IN SMALL – SIZE SCHOOLS UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กัญญาพัชร คำสะอาด

Kanyaphat Khamsaard

ธัชชัย จิตรนันท์

Thatchai Chittranun

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: kanyaphat.kann@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 270 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสอบถามสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า: สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามลำดับ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

* Received 24 April 2020; Revised 14 May 2020; Accepted 2 June 2020

1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 2) เนื้อหา 3) กิจกรรม 4) เครื่องมือ 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาของโปรแกรม ได้แก่ โมดูลที่ 1 การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน โมดูลที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา โมดูลที่ 3 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน โมดูลที่ 4 การพัฒนา นักเรียน วิธีการพัฒนา คือ การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน ผลการ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยรวม มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้าง, ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The current study aimed to study on the two main following purposes 1) to explore the current and desirable conditions of the academic leadership of teachers in small – size schools ; and 2) to develop a program to promote academic leadership of teachers in small – size schools under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2. Indeed, the process of this study included two levels. Firstly, it was the investigation of the current state, desirable state, and needs assessment of the academic leadership of teachers in small – size schools. A total of 270 teachers from small – size schools under Yasothon Primary Educational Service Area Office 2 participated through stratified random sampling and were asked to do a questionnaire and evaluated the suitability and feasibility of the program by five experts. The instruments used required an interview form and assessment form. The statistical analysis included percentage, mean, standard deviation and $PN I_{Modified}$

The results of the current study revealed that: The current state of the academic leadership of teachers in a small – size schools was typically a degree of medium ($\bar{x} = 3.36$). Also, the desirable state of the academic leadership of teachers in a small – size schools was the strongly highest degree ($\bar{x} = 4.74$). Overall, the need sequence in the developmental program of academic leadership of teachers for a small – size schools under the Office of Yasothon Primary Educational Service Area 2, necessitated higher on leadership and teaching styles, student development, self – development and colleagues, and participation in development, respectively. The academic leadership enhancement program for teachers in small – size schools under the Office of

Yasothon Primary Educational Service Area 2, consisted of the following components: 1) program objectives, 2) content, 3) activities, 4) tools, and 5) measurement and evaluation and additionally, program content included module 1 leadership and teaching model, module 2 participation in development, module 3 self – development and colleagues, and module 4 student development. The methods of development were self – education, training, and study excursion. The suitability and feasibility of the program, evaluated by five experts, revealed a suitably reliable and high level of possibility.

Keywords: Developmental Program, Academic Leadership of Teachers, Small – Size Schools

บทนำ

การศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสม และพอเพียง ดังปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ที่ว่าการจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ และมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา มีทักษะชีวิต มีความสามารถทางเทคโนโลยี

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร (Ivancevich, J. M. & Matteson, T. M., 2002) โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและภาวะผู้นำของคณะครู (วิโรจน์สารรัตน์, 2548) ภาวะผู้นำครูเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนมีภาวะผู้นำครู ดังที่ วิจารย์ พานิช ได้กล่าวว่า การพัฒนาครู หลักสำคัญต้องทำให้ครูเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน เพราะว่าครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในอนาคตเพื่อช่วยขับเคลื่อนพัฒนาประเทศชาติ ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ (วิจารย์ พานิช, 2556)

งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ แต่จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) ซึ่งมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากกว่า 9,000 แห่ง ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยปัญหาส่วนใหญ่มาจากการได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อย โรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เนื่องจากครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญมากในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สุรียา ฮ่องเสนาะ, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและมาตรฐานเท่าเทียมกัน ภายใต้วิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องกับวิถีอีสาน บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษารวมทั้งสิ้น 187 แห่ง ซึ่งมีโรงเรียนขนาดเล็กถึง 127 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 67.91 และพบปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่มีวุฒิตามความต้องการ ครูมีภาระมาก และขาดภาวะผู้นำทางวิชาการ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีคุณภาพ นำไปสู่ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งถือเป็นปัญหาหลักที่สำคัญด้านวิชาการ โดยวิเคราะห์ได้จากผลคะแนน O – NET ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้น ป.6 มีค่าเฉลี่ยรวมทุกกลุ่มสาระ 38.51 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย 43.14

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เพื่อช่วยเสริมสร้างให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน ภายใต้ข้อจำกัดและปัญหาหลายประการของโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 911 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 270 คน โดยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้เขตอำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นหน่วยของการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามระดับของลิเคิร์ต (Likert Type) กำหนดค่าคะแนน เป็น 5 ระดับ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยเทียบเกณฑ์ Midpoint

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบอำนาจจำแนก โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ตอนที่ 1 การศึกษาวิธีเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติดี (Best practice)

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครู 3 คน รวม 6 คน จากโรงเรียน 3 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์โดยสรุปประเด็นการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การวิเคราะห์แบบสามเส้า

ตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกทางการศึกษา
2. เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นวิทยากรให้หน่วยงานพัฒนาด้านวิชาการ
3. เป็นผู้บริหารระดับสูงหรือครูผู้สอนที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) กำหนดค่าคะแนน เป็น 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน	3.07	0.74	ปานกลาง	4.76	0.40	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3.46	0.68	ปานกลาง	4.68	0.44	มากที่สุด
3. การพัฒนาดตนเองและเพื่อนร่วมงาน	3.44	0.74	ปานกลาง	4.69	0.46	มากที่สุด
4. การพัฒนานักเรียน	3.49	0.75	ปานกลาง	4.82	0.38	มากที่สุด
รวม	3.36	0.73	ปานกลาง	4.74	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) และลำดับความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ	D	I	ค่า PNI	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน	3.07	4.76	0.36	1
2. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3.46	4.68	0.26	4
3. การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน	3.44	4.69	0.27	3
4. การพัฒนานักเรียน	3.49	4.82	0.28	2

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามลำดับ

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ผลการศึกษา มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 และนำแนวทางจากการสัมภาษณ์สถานศึกษาขนาดเล็กที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม (Best Practices) มาประกอบการสร้างและพัฒนาโปรแกรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ พบว่า โรงเรียนต้นแบบมีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านการมอบหมายงานให้รับผิดชอบ การร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงาน วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก คือ 1) การศึกษาด้วยตนเอง เป็นความรับผิดชอบของบุคคลในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถ

เรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และเกิดการพัฒนามากที่สุด 2) การฝึกอบรม เป็นกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ ทศนคติในการปฏิบัติงานให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และ 3) การศึกษาดูงาน เป็นการสังเกตการทำงานของคนอื่น แล้วนำมาปรับใช้ในหน่วยงานของตนให้การทำงานดีขึ้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาโปรแกรม จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

องค์ประกอบของโปรแกรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเป็นไปได้
1. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	3.93	0.33	มาก	4.13	0.18	มาก
2. เนื้อหา	3.77	0.53	มาก	3.91	0.35	มาก
3. กิจกรรม	3.57	0.55	มาก	3.83	0.33	มาก
4. เครื่องมือ	3.80	0.27	มาก	4.2	0.27	มาก
5. การวัดและประเมินผล	3.93	0.33	มาก	4.27	0.37	มาก
รวม	3.80	0.40	มาก	4.07	0.30	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบัน

ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามลำดับ ครูเป็นผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยแนวทางต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547) ครูผู้สอนจึงจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้เทคนิคแนวทางการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย (โกศิษฎ์ เพลรินทร์, 2554) ดังนั้น เพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนร่วมกัน ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงควรมีบทบาททั้งองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน 4) การพัฒนานักเรียน สอดคล้องแนวคิดของ Duke, J. T. ที่ว่าครูผู้นำต้องมีสมรรถนะความเป็นครูอาชีพและความเป็นนักบริหารจัดการ ผ่านบทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างความผูกพันให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจต่าง ๆ (Duke, J. T., 1994) ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนและต่อการพัฒนาโรงเรียนแบบยั่งยืน (Neuman, M. & Simmons, W., 2000) สอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนา จำปาศรี ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความต้องการพัฒนาของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีระดับความต้องการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านบทบาทผู้นำทางวิชาการและด้านทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนางานวิชาการ ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นค่า (PNI_{Modified}) ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู พบว่าด้านที่มีค่าสูงสุดคือด้านบทบาทผู้นำทางวิชาการ (วันทนา จำปาศรี, 2558)

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีองค์ประกอบ ดังนี้คือ วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เนื้อหา กิจกรรม เครื่องมือ และการวัดและประเมินผล เนื้อหาของโปรแกรมครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยแยกออกเป็น 4 โมดูล คือ โมดูลที่ 1 การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะทางการจัดการเรียนการสอนของครู เนื้อหาประกอบไปด้วย วางแผนการสอนเป็นอย่างดี มีวิธีการสอน

ที่น่าสนใจและหลากหลาย และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ โมดูลที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาครูเรื่องการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรับและถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ เนื้อหาประกอบไปด้วย การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของครู โมดูลที่ 3 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการให้แนวทางในการพัฒนาพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งเป็นคนดี มีวินัย และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น เนื้อหาประกอบไปด้วย ศึกษาหาความรู้และฝึกฝนตนเอง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์และจัดการตนเองได้ เชื้อมั่นและเห็นคุณค่าของตนเอง การนิเทศการสอน เป็นครูผู้นำพัฒนาเพื่อนครู และโมดูลที่ 4 การพัฒนานักเรียน เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของครูที่จะเป็นประโยชน์และนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เนื้อหาประกอบไปด้วย ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน รักษามาตรฐานที่สูงของนักเรียน วิธีการพัฒนา คือ การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน โดยมีการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม และมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธยา เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาโปรแกรม คือ การดำเนินการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก ตามกระบวนการขั้นตอน คือ 1) การประเมินความต้องการจำเป็น 2) กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ 3) การวางแผนออกแบบโปรแกรม 4) การใช้โปรแกรม และ 5) การประเมินผลโปรแกรม ดังแนวคิดของ Chen and Liu ให้ความหมายของทฤษฎีโปรแกรมว่า เป็นการกำหนดถึงสิ่งที่จะต้องกระทำเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ ผลกระทบสำคัญที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และเงื่อนไขที่จะทำให้เป้าหมายหรือผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นได้ (Chen A. and Liu X., 2009) สอดคล้องกับ ปริญญา มีสุข ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูว่าเป็นระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุกกิจกรรมล้วนมีแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานของครู (ปริญญา มีสุข, 2552) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจินตนา ศรีสารคาม ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินก่อนและหลังการทดลองโปรแกรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .01 การเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ

ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ปฏิบัติของกลุ่ตัวอย่างต่อโครงการอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วิจัยและพัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ (จินตนา ศรีสารคาม, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เนื้อหา กิจกรรม เครื่องมือ การวัดและประเมินผล เนื้อหาของโปรแกรม ได้แก่ โมดูลที่ 1 การเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน โมดูลที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา โมดูลที่ 3 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน โมดูลที่ 4 การพัฒนานักเรียน วิธีการพัฒนา คือ การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วนที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้นำและแบบอย่างทางการสอน ครูโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีการวางแผนการสอน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้น่าสนใจและหลากหลาย ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ด้านที่ควรส่งเสริมและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ครูโรงเรียนขนาดเล็กต้องสร้างสัมพันธภาพ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน มีการสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการทำงานเป็นทีม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาความสามารถของครู เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย 1) การศึกษาด้วยตนเอง 2) การฝึกอบรม และ 3) การศึกษาดูงาน มีความเหมาะสม ทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำทาง

วิชาการครู ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้โปรแกรมการพัฒนานี้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการวิจัยตรวจสอบภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบต่อเนื่อง หากจุดเด่น จุดด้อย ทั้งที่เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพล เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างตรงจุด สอดคล้องกับปัญหา และมีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2547. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จินตนา ศรีสารคาม. (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิตนิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปริญญญา มีสุข. (2552). ผลของการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันทนา จำปาศรี. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสิทธ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง. สงขลา: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ.2558-2561. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2562 จาก

<https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-106.pdf>

สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2558). สมศ. ชี้ครุฑขาดแคลน 9 พัน ร.ร. ตกประเมินเสนอควบโรงเรียนขนาดเล็ก-ใช้ทรัพยากรร่วมกัน. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parcy_train/ewt_dl_link.php?nid=31816

Chen, A. & Liu, X. (2009). Task Values: Cost and Choice Decisions in College Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 28(2), 192-213.

Duke, J. T. (1994). *Conflict and Power in Social Life*. Provo Utha: Brigham Young University Press.

Ivancevich, J. M. & Matteson, T. M. (2002). *Organization Behavior and Management*. (6th ed). Houston: McGraw-Hill.

Neuman, M. & Simmons, W. (2000). Leadership for student learning. *Phi Delta Kappan*, 82(2000), 8-12.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโนคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไหมสน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

..... (16 pt)

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

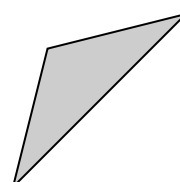
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

(16 pt)

.....

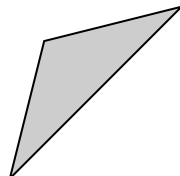
.....

.....

.....

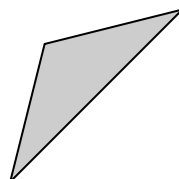
.....

Keywords: 3 – 5 words

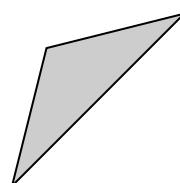

.....(16 pt).....

(The page contains horizontal dotted lines for writing.)

.....(16 pt).....

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

